

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN ROMANLARI VE ROMANCILIĞI

HAYATİ KOCA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANLARI MERKEZİ

ADANA / 2002

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN ROMANLARI VE ROMANCILIĞI

Hayati KOCA

125310

DANIŞMAN : Doç. Dr. Mustafa APAYDIN

125310

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2002

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Mustafa Apaydın
(Danışman)

Üye: Yard. Doç. Dr. Bedri Aydoğan

Üye: Yard. Doç. Dr. Nufan Aslan

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım. 28.06.2002

Prof. Dr. Mahir Fırsınoglu
Enstitü Müdürü

The stamp is circular with a double border. The outer border contains the text "ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ" at the top and "SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ" at the bottom. In the center, there is a smaller circle with a star and the year "1923".

ÖZET

MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN ROMANLARI VE ROMANCILIĞI

Hayati KOCA

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa Apaydın

Haziran 2002, III + 141 sayfa

Bu çalışmada Mustafa Miyasoğlu'nun romanları incelenmiş ve bu inceleme sonucunda yazarın romanlarının belli başlı özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Mustafa Miyasoğlu, ilk romanı olan "Kaybolmuş Günler"i 1975 yılında yayımlamıştır. 1975 yılından bu güne kadar yazmaya devam eden Miyasoğlu'nun romanlarının sayısı beşe ulaşmıştır.

Miyasoğlu'nun romanları realist roman anlayışıyla oluşturulmuş romanlardır. Romanlarında romanın temel unsurları realist roman anlayışının gerektirdiği özelliklerle kullanılmıştır.

Mustafa Miyasoğlu çevreyi, toplumu, tarihi, inancı ve aşkı önemseyen bir yazardır. Bu yüzden romanlarında bu konulara büyük önem vermiştir. Romanlarının içeriği genel olarak bu konular çerçevesinde oluşmuştur.

Miyasoğlu'nun romanlarında en önemli mekân İstanbul'dur. İstanbul'un farklı semtleri romanlarda farklı semboller ifade etmek için kullanılmıştır. Miyasoğlu'nun romanlarında Kayseri de geniş mekân olarak yer almıştır.

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında zaman olay örgüsünün önemli bir parçasıdır. Romanlarda zaman unsuru vakayı bütünleyecek şekilde kurgulanmıştır.

Miyasoğlu'nun romanlarında farklı kişiler, karakterler ve tipler vardır. Yazar bu kişileri oluştururken çevresinden ve gözlem gücünden yararlanmıştır. Kişilerin tanıtımı ve anlatımı genel olarak anlatıcı tarafından yapılmıştır. Romanlarda arkadaş ve sevgili figürleri ağırlıktadır.

Yazar romanlarında sade bir Türkçe kullanmıştır. Yazarın romanlarında, ilk romandan son romana doğru, kurallı cümle kullanımında ilerlemeler görülür. Olay örgüsünün hareketli olması fiil cümlelerinin ve bazen de devrik cümlelerin kullanılmasını gerektirmiştir.

Bu incelemede yazarın roman tekniği ve bakış açısı özellikleri de ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Mustafa Miyasoglu'nun romanlarında içeriği; tarih, inanç, aşk, siyaset konuları ve Anadolu insanının yaşamı oluşturmuştur. Yazar toplumsal konuları çizdiği kahramanların ağzından aktarmıştır. Miyasoglu'nun romanlarının temelinde yaşadığı döneme, çağa tanıklık etme özelliği gözetilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Miyasoglu, Miyasoglu, Sanat, Edebiyat, Roman, Türk Romanı

ABSTRACT
THE NOVELS AND NOVELTY OF MUSTAFA MİYASOĞLU

Hayati KOCA

Master Thesis, Turkish Language and Literature Department

Supervisor: Doç.Dr. Mustafa APAYDIN

June 2002, III + 141 pages

In this work the novels of Mustafa Miyasoğlu have been researched and in the end of this research the main qualities of his novels have been made firm.

Mustafa Miyasoğlu published his first novel which is Kaybolmuş Günler in 1975. The number of his novels has been increased to five since 1975. The novels of Mustafa Miyasoğlu are the novels which are written in realism. In his novels, the main elements of novels are used realistic qualities. In the way which are involved in realism.

Mustafa Miyasoğlu is a writer who notices his environment, society, history, belief and love. Because of this he gave great importance to these subjects. Theme of his novels are usually formed of these subjects. In his novels the most important setting is İstanbul. Kayseri is also an important setting in his novels.

Different neighborhoods of İstanbul are used to tell different symbols in novels in Mustafa Miyasoğlu's novels time is an important part of the event. In the novels time is fancied to complete the event.

In his novels there are different people, characters and types while the writer is creating these people, he uses his power of observation and the environment. The description of people and narration is generally made by narrator. In the novels figures of friend and lover are mostly used.

Mustafa Miyasoğlu used a pure Turkish in his novels. In his novels, from the first novel to the last novel you can see the development in the use of right and regular sentences. Movement in the events requires the use of inverted sentences and verbal phrases.

In this research the novel technique of the writer and his point of view are evaluated. The novels of Mustafa Miyasoğlu consist of history, belief, love, politics and the life and general view of Anatolian people.

The writer tells the political subjects from the point of the characters that he created. In the origin of his novels the characteristics of the period that he lived are considered.

Key words: Mustafa Miyasoğlu, Miyasoğlu, Art, Literature, Novel, Turkish Novel

ÖNSÖZ

Bu çalışmamızda son dönem edebiyatçılarımızdan çok yönlü bir sanatçı olan Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarını inceledik. Miyasoğlu, edebiyatın farklı türlerinde (roman, şiir, hikâye, tiyatro...) eser vermiştir. Miyasoğlu daha çok romanlarıyla ün kazanmıştır. İlk romanını 1975 yılında yayımlayan Miyasoğlu'nun romanlarının sayısı beşe ulaşmıştır.

Türk edebiyatına farklı türlerde önemli eserler kazandıran Mustafa Miyasoğlu'nun romanları üzerine müstakil bir akademik çalışma yapılmamıştır. Bu tür bir çalışmanın gerekli olduğu düşüncesiyle tezimizi Mustafa Miyasoğlu üzerinde yapmaya karar verdik.

Mustafa Miyasoğlu'nun bütün eserlerini incelemek bir yüksek lisans tezinin sınırlarını aşacağından çalışmamızı sanatçının romanlarıyla sınırlı tuttuk.

"Mustafa Miyasoğlu'nun Romanları ve Romancılığı" adını taşıyan yüksek lisans tezimizde dört kitaptan oluşan romanlarını incelemeye çalıştık. Tezimizi, sonuç bölümü hariç, üç temel bölümden oluşturduk. Bu temel bölümlerinde konun ve anlatımın bir gereği olarak alt bölümleri oluşmuştur.

Çalışmamızda ilk olarak Mustafa Miyasoğlu'nun hayatını, edebi kişiliğini ve eserlerini inceledik. Miyasoğlu'nun romanlarını incelerken romanın temel unsurları olan olay örgüsü, bakış açısı, kişileştirme ve kişi kadrosu, mekân, zaman, içerik gibi özellikleri birer birer ele aldık. Üç ana bölümden oluşan tezimizin ilk iki bölümünde bu temel unsurları işledikten sonra üçüncü bölümde Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarındaki dil ve üslup özellikleri üzerinde durduk.

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarındaki temel unsurları incelerken bu unsurların realist roman anlayışına uygun olarak ele alındığını gördük. Romanların dili ve üslubu üzerinde de durarak Miyasoğlu'nun sözcük seçimini ve üslubunu oluşturan özellikleri tespit ettik.

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında yaşama ve sanata dair ferde ve topluma vermeye çalıştığı ipuçlarını derli toplu, elden geldiğince sistemli bir şekilde metinleştirmeye çalıştık. İçeriğini Anadolu insanının yaşamı, tarihi, düşünceleri, inancı, aşkı ve siyasi yönlerinin oluşturduğu romanları yazarı konuşturarak inceledik. Romanlarla ilgili olarak farklı araştırmacıların, eleştirmenlerin görüşlerinden de faydalandık.

Tezimizin sonuç bölümünde ise incelememizin neticesinde ortaya çıkan sonuçları aktardık. Bu çalışmamızın Mustafa Miyasoğlu'nun eserleri üzerine yapılacak çalışmalara bir basamak olmasını temenni ediyoruz.

Bu çalışmamın tamamlanmasında bana öncülük eden, tecrübelerinden ve yol göstericiliğinden yararlandığım değerli hocam, Doç. Dr. Mustafa Apaydın'a teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca çalışmamın her safhasında görüştüğüm, fikirlerinden, gösterdiği ve gönderdiği kaynaklardan yararlandığım Mustafa Miyasoğlu'na da teşekkürü bir borç biliyorum.

Hayati KOCA

İÇİNDEKİLER

Türkçe Özet.....	I
İngilizce Özet.....	II
Önsöz.....	III
Kısaltmalar.....	VI

1. BÖLÜM

1. MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİYAT ANLAYIŞI

1.1. Hayatı.....	1
1.2. Edebî Hayatı.....	1
1.3. Eserleri	
1.3.1. Romanları	
1. Kaybolmuş Günler.....	4
2. Dönemeç.....	5
3. Güzel Ölüm.....	6
4. Bir Aşk Serüveni.....	7
1.3.2. Hikâyeleri.....	8
1.3.3. Şiirleri.....	9
1.3.4. Araştırma Kitapları ve Denemeleri.....	9
1.3.5. Edebiyat Anlayışı.....	10
1.3.6. Roman Anlayışı.....	11

2.BÖLÜM

2. MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN ROMANLARININ İNCELENMESİ

2.1. Kaybolmuş Günler.....	15
2.1.1. Olay Örgüsü.....	15
2.1.2. Bakış Açısı.....	16
2.1.3. Kişileştirme ve Kişi Kadrosu.....	22
2.1.4. Zaman.....	34
2.1.5. Mekân.....	36
2.1.6. İçerik.....	41
2.2. Dönemeç.....	44
2.2.1. Olay Örgüsü.....	44
2.2.2. Bakış Açısı.....	46

2.2.3. Kişileştirme ve Kişi Kadrosu.....	48
2.2.4. Zaman.....	61
2.2.5. Mekân.....	62
2.2.6. İçerik.....	69
2.3. Güzel Ölüm.....	72
2.3.1. Olay Örgüsü.....	72
2.3.2. Bakış Açısı.....	74
2.3.3. Kişileştirme ve Kişi Kadrosu.....	75
2.3.4. Zaman.....	92
2.3.5. Mekân.....	93
2.3.6. İçerik.....	97
2.4. Bir Aşk Serüveni.....	99
2.4.1. Olay Örgüsü.....	99
2.4.2. Bakış Açısı.....	101
2.4.3. Kişileştirme ve Kişi Kadrosu.....	102
2.4.4. Zaman.....	117
2.4.5. Mekân.....	118
2.4.6. İçerik.....	121

3.BÖLÜM

3. MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN ROMANLARINDA DİL VE ÜSLUP

3.1. Mustafa Miyasoğlu'nun Romanlarında Dil ve Üslup.....	123
SONUÇ.....	132
Kaynakça.....	138
Özgeçmiş.....	141

KISALTMALAR

KG	: Kaybolmuş Günler
D	: Dönemeç
GÖ	: Güzel Ölüm
BAS	: Bir Aşk Serüveni
P	: Pancur
S	: Sayı
s	: Sayfa

1. BÖLÜM

MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİYAT ANLAYIŞI

1.1. Mustafa Miyasoğlu'nun Hayatı* :

Mustafa Miyasoğlu, 1946 yılının Ağustos ayında ailesinin ikinci çocuğu olarak, Kayseri'de bir bağ evinde dünyaya geldi. 1953 yılında Safa Bey İlkokulu'na yazıldı. 1959'da Kayseri Ana Tamir Fabrikasında açılan Orta Sanat Okulu'nun sınavını kazandı. 1962'de başladığı orta öğrenimini Kayseri'de tamamladı. 1967 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde başladığı yüksek öğrenimini 1973 yılında tamamladı. Burada Türkoloji, felsefe, tiyatro tarihi ve İngiliz Edebiyatı okudu. 1974 yılında İzmit İmam Hatip lisesinde edebiyat öğretmenliğine başladı. Miyasoğlu, 1976 yılında evlendi, İzmit'e yerleşti ve kabiliyetli öğrencileriyle ilgilendi. Edebiyat öğretmenliğini İstanbul'da çeşitli liselerde sürdürdü. Miyasoğlu öğretmenlik hayatını 1983 yılından itibaren Mimar Sinan Üniversitesi'nde Türk Dili okutmanı olarak sürdürdü. 1988-1992 yılları arasında, Pakistan'ın İslamabad şehrindeki Modern Diller Enstitüsü'nde yardımcı profesör ünvanıyla yabancılara Türkçe öğretti. 1996-1998 yılları arasında Şehir Tiyatroları Repertuvar Kurulu üyeliği yaptı. Mustafa Miyasoğlu 1998 yılında, edebî çalışmalarını sürdürmek amacıyla Mimar Sinan Üniversitesi'ndeki görevinden istifa etti.

Mustafa Miyasoğlu halen sanat ve edebiyat çalışmalarını sürdürmektedir.

1.2. Mustafa Miyasoğlu'nun Edebî Hayatı :

Mustafa Miyasoğlu'nun edebî hayatı henüz orta öğrenimini sürdürürken Kayseri'de başlamıştır. Ahmet Haşim'in ders kitabına alınan şiirleri, onun şiire olan ilgisini artırmıştır. 1966'da arkadaşlarıyla gazete ve dergi hazırlamıştır. Miyasoğlu'nun ilk şiiri Kayseri'de yayımlanan Filiz(1966) dergisinde yer almıştır.

* Mustafa Miyasoğlu'nun hayatının yazılmasında şu kaynaklardan yararlanılmıştır :

- 1- Seviye Dergisi: Mustafa Miyasoğlu özel sayısı, Mart-Nisan, Çorum 1999
- 2- Işık, İhsan (1990), Yazarlar Sözlüğü, s.307 İstanbul 1990
- 3- Mustafa Miyasoğlu'nun Özel Mektupları

Miyasoğlu üniversite öğrenimine başladıktan sonra edebiyat ve sanat alemini daha yakından tanımıştır. 1971 yılında bir öğrenci yurdu çevresinde memleket meselelerini ele alan “Umut Suları” adlı ilk oyununu yazmıştır. Bu oyunu, “Pancur” adlı hikâyesi izlemiştir. Miyasoğlu’nun 1973 yılında “Rüya Çağrısı” adlı ilk şiir kitabı Hisar yayınları arasında yayımlanmıştır. 1974 yılında Şeyh Galip’in “Hüsn ü Aşk” adlı mesnevisini şiir diliyle Tercüman Gazetesinde 1001 Temel Eser Dizisi için sadeleştirmeye başlamıştır. Tercüman, şiir yayınına son verince bu çalışma yarım kalmıştır. Gazete ve dergilerde edebiyat yazıları yazmış ve iki yıldır üzerinde çalıştığı “Kaybolmuş Günler”i tefrika etmiştir. “Edebiyat Geleneği” adlı deneme kitabı ile “Kaybolmuş Günler” adlı ilk romanı Yeni Sanat yayınları arasında 1975 yılında yayımlanmıştır. Miyasoğlu’nun beş büyük hikâyesi 1976 yılında “Geçmiş Zaman Aynası” adıyla kitaplaşmış, kitabın adı ikinci baskıda “Pancur” olarak değiştirilmiştir.

Yazar hikâye ve roman dilimiz üzerine yazılar yayımlamıştır. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi’nin ilk cildine maddeler yazmıştır. Aynı yıl (1977) “Kaybolmuş Günler”e “Türk Milli Kültür Armağanı” verilmiştir. 1978 yılında Miyasoğlu’nun “Devran” adlı ikinci şiir kitabıyla “Rüya Çağrısı”nın yeni baskısı yayımlanmıştır. Miyasoğlu sanat, edebiyat ve düşünce içerikli Sedir dergisini çıkartmıştır. Miyasoğlu’nun yönettiği Sedir dergisi, 24 Ocak kararlarının ekonomik yüküyle dağıtımı halledilemediği için dört sayı sonunda kapatılmıştır.

Miyasoğlu’nun ikinci romanı “Dönemeç” 1980 yılında yayımlanmıştır. Bu roman yayımlandığı yıl Yazarlar Birliği tarafından yılın romanı seçilmiştir. 1981 yılında, Sedir ve Sebül dergilerinde yayımlanan sohbet tadındaki denemeleri “Muhacir” adıyla, yeni şiirleri de “Hicret Destanı” adıyla yayımlanmıştır. 1982 yılında Süffe yayınları’nı kuran Mustafa Miyasoğlu “Kültür Sanat Yıllığı” ile birlikte “Güzel Ölüm”ü bu yılda yayımlamıştır. 1983 yılında üç şiir kitabını, “Şiir Anlayışım” başlıklı bir önsözle birlikte “Şiirler” adıyla tekrar yayımlamıştır.

Miyasoğlu, halk romanı gibi okunacak şekilde sadeleştirdiği “Dede Korkut Kitabı”nı Semih Güngör adıyla yayımlamıştır. 1985’te Necip Fazıl hakkında belirli bir planla yazdığı yazılarını “Necip Fazıl Kısakürek” adlı bir kitapta toplamıştır.

Yazarın “Asaf Hâlet Çelebi” incelemesinin ilk baskısı 1986 yılında Süffe yayınları arasında çıkmıştır. Aynı kitabın ikinci baskısı 1993 yılında Akçağ yayınları, üçüncü baskısı ise 1994 yılında Milli Eğitim Bakanlığı yayınları arasında çıkmıştır.

“Ziya Osman Saba” incelemesinin ilk baskısı 1987 yılında Kültür Bakanlığı yayınları arasından çıkmıştır. Aynı kitabın ikinci baskısı 1999 yılında Akçağ yayınları tarafından yayımlanmıştır.

“Haldun Taner” incelemesi 1988 yılında Kültür Bakanlığı yayınları arasında çıkmıştır.

Yazarın sohbet tarzındaki kitabı “Sanat ve Edebiyat Konuşmaları” adını taşır. Bu kitap 1999 yılında Akçağ yayınları arasında çıkmıştır. Bu kitapta Miyasoğlu sanat ve edebiyat hakkında farklı zamanlarda yaptığı konuşmaları bir araya getirmiştir.

Mustafa Miyasoğlu’nun bu inceleme kitaplarının yanı sıra deneme niteliği taşıyan kitapları da vardır. Yazarın ilk deneme kitabı “Edebiyat Geleneği” adını taşır. Kitabın ilk baskısı 1975 yılında Yeni Sanat yayınları arasından çıkmıştır. Aynı kitabın ikinci ve üçüncü baskıları 1981 yılında Elifbe yayınları arasında çıkmıştır. Edebiyatı gelenek, yenilik ve medeniyet problemleriyle bir arada ele alan bu kitabın amacı yerli bir edebiyat ortamının oluşumuna katkıda bulunmaktadır.

“Devlet ve Zihniyet” yazarın ikinci deneme kitabıdır. Bu kitabın birinci baskısı 1980, ikinci baskısı 1981 yıllarında Elifbe yayınları arasında çıkmıştır. Aynı kitap 1995 yılında Marifet yayınları arasında üçüncü baskısını yapmıştır.

“Muhacir” adlı deneme kitabının ilk baskısı 1981, ikinci baskısı 1981 yıllarında Elifbe yayınları arasından çıkmıştır. Kitabın üçüncü baskısı 1982 yılında Süffe yayınlarından, 1995 yılında dördüncü baskısı da Marifet yayınları arasından çıkmıştır.

“Roman Düşüncesi ve Türk Romanı” adlı deneme kitabı 1998 yılında Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmıştır.

“Kültür Hayatımız” adlı deneme kitabı 1999 yılında Akçağ yayınları arasından çıkmıştır.

Miyasoğlu, otuz yılı aşkın süredir sanat hayatının içindedir. Bu süre içinde edebiyatın tüm dallarında eser vermeye çalışmıştır. Miyasoğlu edebiyat ve sanat çalışmalarını sürdüren verimli bir yazardır.

1.3. Eserleri

1.3.1. Romanları

1. Kaybolmuş Günler

Mustafa Miyasoğlu edebiyat alanında romanlarıyla tanınmış bir sanatçıdır. Miyasoğlu edebî çalışmaları içinde romana ayrı bir değer vermiştir. Miyasoğlu'nun kaleme aldığı ilk roman Kaybolmuş Günler'dir. Kaybolmuş Günler' in ilk baskısı, 1975 yılında Yenisanat yayınları'nda yapılmıştır. Roman günümüze kadar (2002) beş baskı yapmıştır. Romanın beşinci baskısı 1998 yılında Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmıştır. Roman, yayımlandığı yıl Türk Milli Kültür Vakfı armağanını kazanmıştır (1975).

Kaybolmuş Günler, birinci bölüm ve ikinci bölüm olarak adlandırılan iki temel bölümden oluşur. Bu temel bölümlerden birinci bölüm “ bir-on iki” (1-12) sayılarıyla belirlenen on iki alt bölümden oluşur. İkinci bölüm ise “on üç- yirmi bir” (13-21) sayılarıyla belirlenen dokuz alt bölümden oluşur. Miyasoğlu, Kaybolmuş Günler'de topluma aykırı bir yaklaşımı olan bir kahramanın belirli bir zaman dilimindeki durumunu anlatır. Roman anlatıcı-kahraman ağzından ve onun bakış açısıyla sunulmuştur. Romanda üniversiteyi zamanında bitirememiş Beşir Güner'in kendisiyle, çevresiyle ve yönetim sistemiyle olan kavgası temel konu olarak anlatılır. Miyasoğlu, Kaybolmuş Günler ve bakış açısıyla ilgili şu görüşleri ifade eder:

“Kaybolmuş Günler, bir kimliğe yansıyan çevreyi, onun çıkmazları ve bocalayışlarıyla verdiği için, daha çok onun bilincine yansıyan şekliyle topluma yöneldi. Dolayısıyla bunu en iyi verecek birinci şahıs anlatımı kendini gösterdi. Kendisini ve yaşadığı acıları anlatan roman kişisi, çıkmazları topluma ve çevreye bağlıken rahattır ve kolay çıkarışın içinden, başarısızlıkları, en çok kendisini ilgilendiren noktalarda, kendi kendisinden kurtulmak için telaflı psikolojisine bürünür ve “artistik” dediğiniz üşşle ifade eder durumu yani roman kahramanı Beşir Güner'in gerçekliğini, yaşadığı gerçeğin boyutlarını ifade için başvurulmuştur bu anlatıma.” (Yeni Devir, 7 Ocak 1980)

Kaybolmuş Günler hakkında Alemdar Yalçın da şu tespiti ve açıklamaları yapar:

“Kaybolmuş Günler, yazarın kendi çevresi ve içinden geldiği çevrenin durumu anlatımıdır. Geleneklerine bağlı bir gencin medeniyet ve kültür değişikliğine uğramış bir ortamda çektiği sıkıntı, savaş ve tereddütlerin romanıdır. Konu çevre olarak bir öğrenci yurdunda geçmektedir. Bu öğrenci yurdunun vasıfları sanıyorum

romanın anlaşılmasında büyük etki yapacaktır. Liseyi iyi dereceyle bitirmiş, fakülte ya da yüksek okulda herhangi bir takıntısı olmayan, mali zorluklar içindeki öğrencilerin parasız yatılı kaldıkları bir Vakıflar yurduudur. Yani buradaki öğrenci, batı kültürünü belli ölçüde hazmetmiş; ama aynı şekilde çıktığı sosyal çevrenin örf, adet ve geleneklerine bağlı gençlik külesidir. Roman işte bu gençlerin tezatlar içinde sürüklendikleri birbirinden farklı yönleri ele almaktadır. (Yalçın, 1980, 31)

Kaybolmuş Güner, Miyasoğlu'nun ilk romanıdır. Miyasoğlu bu ilk romanında toplumun belirli bir kesimini teşkil eden insanların sosyal ve psikolojik yanlarını Beşir Güner'in şahsında anlatmaya, tanıtmaya çalışmıştır.

2. Dönemeç

Mustafa Miyasoğlu'nun ikinci romanıdır. Roman ilk olarak 1980 yılında Elifbe yayınları tarafından basılmıştır. Romanın aynı yıl, aynı yayın evi tarafından ikinci baskısı yapılmıştır. Dönemeç 1996 yılında Kayseri Belediyesi Kültür yayınları arasında beşinci baskıya ulaşmıştır. Dönemeç romanının altıncı baskısı Ötüken Neşriyat tarafından 1997 yılında yapılmıştır.

Dönemeç, sayılarla belirlenen on yedi bölümden oluşmaktadır. Miyasoğlu'nun Dönemeç romanı hakkında Alemdar Yalçın şu tespitleri ve açıklamaları yapar:

"Romanın konusu 1973 yılının yaz sonu ve sonbahar ortalarında Kayseri'de geçmektedir. Yazarın şimdiye kadar alışılmış hirtakım yer ve kavramlar yanında çevre anlayışına da bu romanında adeta karşı çıktığını görüyoruz. (...) Miyasoğlu'nun Dönemeç'te ele aldığı en orijinal husus çevre unsurudur. Onun ele aldığı çevre farklı ve şimdiye kadar istisnalar dışında ihmal edilmiş, çok geniş bir zümredir. 900 yıllık Anadolu tarihinin kültür, inanç, ekonomi ve sosyal yapısına mührünü vuran, ona adeta yön veren varlığı bir kısım ekonomist ve sosyologumuz tarafından hâlâ kabul edilmeyen orta sınıftır. Buna esnaf kültürü de diyebiliriz.(...) Dönemeç, işte bu orta sınıfın başlıca acılarını ve sosyal yapılarını derinlemesine inceleyen bir romandır. Bize göre yazarın özellikle Kayseri'yi yer olarak seçmesinin sebebi de burada yatmaktadır. Çünkü esnaf ve orta sınıf kültürünün en güçlü olduğu yerlerden biri de Kayseri'dir. (Yalçın, 1980, 31)

Dönemeç'te, Anadolu insanının belirli bir zaman dilimindeki görünümünün (o), üçüncü kişi anlatımıyla sunulduğu görülür. Bu romanda temel olarak belirli bir aile çevresinde geçen aşk, geçim sıkıntısı ve akraba ilişkileri ele alınır. Mustafa Miyasoğlu Dönemeç'te ele aldığı konu ve anlatımıyla ilgili olarak şunları ifade eder:

Dönemeç'te de ötekine benzer biçimde farklı anlatımlara başvuruldu. Mesela Şakir Bey'in bilincine yansıyanlar, hatta hayatı hakkındaki düşünceleri kaygıları günlük ve mektup türünün imkânlarıyla ortaya kondu. Bir sınırın hangi boyutlarda geliştiği gösterilmek için, günlük, mektup ve hutbe bile anlatım yolu olarak denendi. İnsanın dış gerçeği ile iç gerçeğini bir arada vermeyi, belirli bir çevre içindeki insanı, toplumdaki oluşum ve değişimlere paralel olarak anlatmayı mesele edindiğim bu romanda, "sade bir anlatım" gerçekleştirebildimse amacıma yaklaşmışım demektir. (...) Bir kişi, bir aile, bir toplum istedim ki kendi kendilerini ortaya koysunlar. Görebildikleri, algılayabildikleri çevre ve ülke şartları, dünyadaki gelişmeleri ve değişimleri de anıştıracak bir tarzda anlatıldı. (Yeni Devir, 7 Ocak 1980)

Miyasoğlu'nun ikinci romanı olan Dönemeç'te Kayseri'den Anadolu insanının hayatına, sosyal durumuna, siyasete bakış özelliklerine bir sergileme yapılmıştır.

3. Güzel Ölüm

Mustafa Miyasoğlu'nun üçüncü romanıdır. Bu roman günümüze kadar üç baskı yapmıştır. Romanın ilk baskısı 1985 yılında Suffe yayınları tarafından yapılmıştır.

Güzel Ölüm, sayılarla belirlenmiş on bir bölümden oluşmaktadır. Güzel Ölüm Miyasoğlu'nun tarihi edebiyatla birleştirdiği bir romandır. Güzel Ölüm' de bir aşk öyküsüyle birlikte Kıbrıs Harekatı anlatılmıştır. Roman kahramanlarından Şakir ve Serpil hem aşklarını, geleceklerini konuşup düşünürken hem de çevrelerinin etkisiyle kendilerini savaşın içinde hissederler. Serpil dinlediği bir öyküden etkilenerek şehitliği, güzel ölümü arzular. Miyasoğlu Güzel Ölüm' ü şöyle anlatır:

"...hayatı ve ölümü her şeyi bir çeşit memnuniyetle kabul etme... Buna mutluluk da diyemiyorum, tevekkül de bunlar anlatmak istediğim duyguyu tam olarak ifade edemiyor. Zaten anlatmaya çalıştığım şeyin anlatıldığını görsen bir takım kavramlar halinde ifade edildiğini bilsem, anlatmaya da kalkışmazdım (...)

Ben Güzel Ölüm' ü yedi yıl içimde taşıdım onun kişileri ve mevsimleri benim için bir tür gerçeklik taşımaya başlamıştı. Yazdığım süre boyunca da bunu hissettim, hatta yaşadım. Benim hayatımla onların hayatı, anakronik anlatımlar gibi birbirine karışıyordu bazen.(Zaman, 06.08.1988)

Mustafa Miyasoğlu bu romanında belirli bir dönemi ve Kıbrıs Harekatı'nın yapıldığı yılları ele almıştır. Dönemeç romanında mekân İstanbul'dur. Romanda 1974 Kıbrıs Harekatı tam bir fondur. Güzel Ölüm harekât günlerinin havasını ve çeşitli kesimlerden kişilerin harekâta bakışlarını ve harekâtın onlar üzerindeki tesirini yansıtıyor. Güzel Ölüm hakkında Sevinç Çokum şu tespiti ve açıklamayı yapar:

“Romanın ana teması ölümle çevrilmiş bir aşktır. Zaman zaman bazı değişik hadiselerin içine girmekle beraber, romanın can damarını bu aşk teşkil etmektedir. Kalabalık şahıs kadrosuna fikir ağırlığına rağmen romanın akışı pek yavaşlamaz. Daha da ehemmiyetli olan taraf Şakir ile Serpil' in aşkının, çağın çirkinlikleri içinde temiz kalabilmiş bir dünyayı temsil etmesidir. (...) Manevi değerlerin batıya karşı müdafaası, diyebileceğimiz roman, maddeye yönelmiş hırsların ötesinde vakıfian hastaneye sevgiden inanca kadar ihmal edilmiş pek çok hususu da gün ışığına çıkarmaktadır. Kendi insanımızda daha da derinleşmesini beklediğimiz yazar, bu romaniyle oturmuş bir roman tekniğine sahip olduğunu ortaya koymuştur.(Çokum,1982, 49)

Güzel Ölüm, Miyasoğlu'nun üçüncü romanıdır. Kıbrıs Harekatı'nı ve bir aşk öyküsünü iç içe anlatmaktadır.

4. Bir Aşk Serüveni

Mustafa Miyasoğlu'nun dördüncü romanıdır. Roman ilk defa 1995 yılında Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmıştır. Romanın ikinci baskısı yine Ötüken Neşriyat tarafından 1996 yılında yapılmıştır. Bir Aşk Serüveni, yazarın “Geçmiş Zaman Aynası” adıyla birinci baskısı 1976 yılında Nakışlar yayınevi tarafından yapılan ve ikinci baskıda adı Pancur olarak değiştirilip Ötüken Neşriyat'tan 1998 yılında yayımlanan öykü kitabının geliştirilmiş şeklidir.

Bir Aşk Serüveni; Ayrı Dünyalar, Yol Düşünceleri ve Aşk ve Aydınlık olmak üzere üç temel bölüme ayrılır bu temel bölümlerden Ayrı Dünyalar “bir-dört” (1-4), Yol Düşünceleri “beş- on” (5-10), Aşk ve Aydınlık “on bir- on dört” (11-14) sıralı sayılarla toplam on dört alt bölüme ayrılır.

Miyasoğlu, Bir Aşk Serüveni'nin de gerçekten bir aşk serüvenini anlatır. Romandaki temel konu roman kahramanlarından Ekrem ile Asuman arasında geçen duygusal ilişkidir. Miyasoğlu Bir Aşk Serüveni hakkında şunları söyler:

“Ben bu romanla 70’li yıllarda Türk gençliğinin, Türk aydınının, Türk insanının yaşadığı ikilemi yansıtmak istedim. O yüzden de romanın ilk bölümü ‘ayrı dünyalar’ adını taşıyor. Nurettin Topçu’nun ifadesiyle söylersek bu ülkede iki kültür yaşıyor. Biri yerli, milli ve İslâmî değerlerle iç içe, birazda içine kapamk ve geleneksel bir hayat tarzını yaşayan ve kendine mahsus bir tavrı olan insanların kültürü. Diğeri de batılılaşmış, her şeyi batılı gözle gören özentili toplulukların sürekli değişen ve orijinal olma çabası sergilerken marjinallik sınırında dolaşan yenilikçi kültürü”(Türkiye 11 Ocak 1996) *“Bir Aşk Serüveni, değişen toplum hayatında değişmeyen değer yargılarımızın “aşk” la nasıl bütünleştiğini ve bu duyguyla insanımızın yozlaşmaktan nasıl kurtulduğunu anlatmaktadır. Son otuz yıllık hayatımızda görülen değişikliklerin çürütücü etkilerinden ancak bize özgü kuşatıcı bir aşk duygusuyla kurtulabileceğimizi, bizi biz yapan değerleri böyle yaşatabileceğimizi düşünüyorum.”*(Türkiye, 8 Mart 1995)

Bir Aşk Serüveni, Miyasoğlu’nun dördüncü romanıdır. Bu romanda Miyasoğlu aşkın metafizik görünümünü kültür unsuruyla birlikte sergilemiştir.

1.3.2. Hikâyeleri

Miyasoğlu yazın hayatına şiir ve hikâyeye başlamasına rağmen daha sonra romana ağırlık vermiştir. Miyasoğlu’nun yayımlanan tek hikâye kitabı Pancur’dur. Bu hikâye kitabı ilk olarak Geçmiş Zaman Aynası adıyla Kardeş Matbaası’nda, 1976 yılında yayımlanmıştır. Bu kitabın adı ikinci baskıda “Pancur” olarak değiştirilmiştir. Bu hikâye kitabı Ötüken Neşriyat tarafından Kasım 1998’de “Pancur” adıyla yayımlanmıştır.

Miyasoğlu’nun bu kitabında beş hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerden Pancur, daha sonra geliştirilerek Bir Aşk Serüveni adıyla roman şekline getirilmiştir. Miyasoğlu uzun hikâye yazmamıştır. Miyasoğlu’nun hikâyeleri “olay” hikâyesidir. Hikâyeleri kısa ve yine hayatı bütün yönleriyle anlatan hikâyelerdir. Miyasoğlu hikâyelerinde Anadolu’dan İstanbul’a gelen insanımızın aşklarını, aile içi çatışmalarını ve sosyal değişimin doğurduğu acıları anlatmaktadır. Miyasoğlu’nun romanlarında işlediği temalarla hikâyelerinde işlediği

temalar birbirine yakındır. *Pancur*, içinde taşıdığı geleneksel motiflerle yüklü aşk duygusuyla edebiyat çevrelerinde büyük alâka uyandırmış, dergi ve gazetelerde yeniden yayımlanmış, yirmi iki yıl sonra da yazarının *Bir Aşk Serüveni* adlı romanına başlangıç olmuştur. *Tesbih* ve *Kaybolan Ev* ise, antolojilere girmiş ve yabancı dillere çevrilmiştir.

1.3.3. Şiirleri

Miyasoğlu'nun ilk şiir kitabı *Devran* adıyla Eren Basım Evi tarafından, 1979 yılında yayımlanmıştır. Bu kitabı Miyasoğlu'nun ikinci şiir kitabı olan *Hicret Destanı* izlemiştir. Bu kitap da Elifbe yayınları tarafından, 1981 yılında yayımlanmıştır. Miyasoğlu'nun *Rüya Çağrısı* adlı şiir kitabı Eren Basım Evi tarafından, 1978 yılında Miyasoğlu'nun üçüncü şiir kitabı olarak yayımlanmıştır. Miyasoğlu'nun bütün şiirleri 1998 yılında Ötüken Neşriyat tarafından "*Bir Gülü Andıkça*" adıyla yayımlanmıştır.

1.3.4. Araştırma Kitapları ve Denemeleri

Miyasoğlu'nun ilk inceleme kitabı "*Dede Korkut Kitabı*" dır. Bu kitap Semih Güngör adıyla yayımlanmıştır. Kitap Süffe yayınları arasında 1984'te ilk baskısını yapmış, kitabın ikinci baskısı 1988, üçüncü baskısı 1999 yılında Akçağ yayınevi tarafından yayımlanmıştır.

Miyasoğlu'nun ikinci inceleme kitabı "*Necip Fazıl Kısakürek*" adını taşır. Bu kitabın birinci baskısı 1985 yılında Süffe yayınları arasından çıkmıştır. Kitabın ikinci baskısı 1992 yılında Akçağ yayınları arasından, üçüncü baskısı 1993 yılında Adım yayınlarından, dördüncü baskısı 1999 yılında Akçağ yayınları tarafından yayımlanmıştır. Miyasoğlu bu kitapta Necip Fazıl'ın şiir anlayışını, hayatını en temel özellikleriyle ele almıştır.

Yazarın "*Asaf Hâlet Çelebi*" incelemesinin ilk baskısı 1986 yılında Süffe yayınları arasında çıkmıştır. Aynı kitabın ikinci baskısı 1993 yılında Akçağ yayınları tarafından, üçüncü baskısı ise 1994 yılında Milli Eğitim Bakanlığı yayınları arasında çıkmıştır.

"*Ziya Osman Saba*" incelemesinin ilk baskısı 1987 yılında Kültür Bakanlığı yayınları arasından çıkmıştır. Aynı kitabın ikinci baskısı 1999 yılında Akçağ yayınları tarafından yayımlanmıştır.

“Haldun Taner” incelemesi 1988 yılında Kültür Bakanlığı yayınları arasında çıkmıştır.

Yazarın son inceleme kitabı “Sanat ve Edebiyat Konuşmaları” adını taşır. Bu kitap 1999 yılında Akçağ yayınları arasında çıkmıştır. Bu kitapta edebiyat ve sanat alanlarında farklı zamanlarda yapılan konuşmalar bir araya getirilmiştir.

Mustafa Miyasoğlu’nun bu inceleme kitaplarının yanı sıra deneme niteliği taşıyan kitapları da vardır.

Yazarın ilk deneme kitabı “Edebiyat Geleneği” adını taşır. Kitabın ilk baskısı 1975 yılında Yeni Sanat yayınları arasından çıkmıştır. Aynı kitabın ikinci ve üçüncü baskıları 1981 yılında Elifbe yayınları arasında çıkmıştır. Edebiyatı gelenek, yenilik ve medeniyet problemleriyle birlikte değerlendiren. Bu kitap, yerli bir edebiyat ortamının oluşumuna katkı için hazırlanmıştır.

“Devlet ve Zihniyet” yazarın ikinci deneme kitabıdır. Bu kitabın birinci baskısı 1980, ikinci baskısı 1981 yıllarında Elifbe yayınları arasında çıkmıştır. Aynı kitap 1995 yılında Marifet yayınları arasında üçüncü baskısını yapmıştır.

“Muhacir” adlı deneme kitabının ilk baskısı 1981, ikinci baskısı 1981 yıllarında Elifbe yayınları arasından çıkmıştır. Kitabın üçüncü baskısı 1982 yılında Süffe yayınlarından, 1995 yılında dördüncü baskısı da Marifet yayınları arasından çıkmıştır.

“Roman Düşüncesi ve Türk Romanı” adlı deneme kitabı 1998 yılında Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmıştır.

“Kültür Hayatımız” adlı deneme kitabı 1999 yılında Akçağ yayınları arasından çıkmıştır.

1.3.5. Mustafa Miyasoğlu’nun Sanat ve Edebiyat Anlayışı

Mustafa Miyasoğlu çok yönlü bir sanatçıdır. Edebiyatın çoğu alanıyla uğraşmış ve bu alanlarda eserler vermiştir. Roman, hikâye, şiir, tiyatro, deneme vb. türlerde eserler yayımlamıştır. Genç yaşlardan itibaren sanatla iç içe olan Miyasoğlu sanatı şöyle tanımlar:

“Sanatı anlatılmayanı kavramak ve insanî olguları keşfetmek şeklinde değerlendiriyorum.” (Yeni Şafak, 2 Mayıs 1997).

Miyasoğlu sanatın merkezine daima insanı koyar. İnsanın kendi çıkmazlarını, kendisiyle, çevresiyle, yaratıcısıyla ilgili düşüncelerini ve yapıtlarını estetik bir şekilde ifade

etmeyi düşünür. Sanatın insan merkezli bir olgu olduğunu ifade eden Miyasoğlu bu sanatı icra edecek sanatçıyı ve sanatın amacını şöyle ifade eder :

"Farklı bakış açıları getirebilen, dünya görüşümüzü ve değer anlayışımızı kökünden değiştirebilen, göremediğimiz güzellikleriyle hayatı ve insanı yorumlayabilen insandır sanatçı. Sanatın konusu ve malzemesi ise insan ve hayattır; amacı da güzelliştir. Benim yıllarca sanat ve edebiyatla uğraşmamın bir tek açıklaması vardır, o da benim bunlarla dünyayı ve hayatı daha kolay kavrayabildiğim ve ifade edebildiğim gerçeğidir. Güzele ve güzelliğe sanatla ulaşılabilir, sanatla anlaşılabilir hayatın ve ölümün anlamı."(Seviye Dergisi Mart-Nisan 1999)

Mustafa Miyasoğlu eser verdiği bütün yazın dallarında estetiğin peşinde olmuştur. Yapılan işin güzel olması ve bu güzelliğin insanları etkilemesi onun temel isteğidir. Miyasoğlu sanattaki tek amacının anlatmak istediklerini, düşündüklerini başkalarıyla paylaşmak olduğunu her fırsatta dile getirmiştir. Toplumsal konular ve tarihi olaylar Miyasoğlu'na oluşturduğu her sanat eserinde kaynaklık etmiştir. Türk milletinin engin kültür hazinelerini ve tarihi serüvenini her fırsatta eserlerine konu etmiştir. Miyasoğlu sanatçı kişilikte sorumluluk duygusunu baskın olmasını istemektedir. Hem geleneği hem de modernizmi eserlerinde kendine uygun ve millilik özelliğini kaybetmeyecek şekilde yansıtmıştır.

1.3.6. Mustafa Miyasoğlu'nun Roman Anlayışı

Otuz yıldır sanat çalışmalarının içinde bulunan Miyasoğlu'nun çalışmamızı ilgilendiren yönü romanları ve romancılığıdır. Miyasoğlu romanı:

" Bütün edebiyat türlerinden sonra ortaya çıktığı için, kendinden önceki yazı türlerinden de faydalanarak, derinliğine insanı ve genişliğine toplumu anlatabilen, her dilde ve şahsiyet elinde farklı ifade imkanına kavuşabilen ve tarihin oluşumuna da açıklık getirebilen çok önemli bir edebiyat türü ..." (Türkiye Gazetesi, 15 Şubat 1998) olarak tanımlar.

Miyasoğlu romanı hayatın içinde görür. Romanlarında yaşadığımız zamanın ve yaşanmış zamanların dilini yakalamaya çalışır. Roman için : *" Roman bence bir zaman sanatıdır."* ifadesini kullanır. Sanatı insan merkezli olarak düşünen Miyasoğlu, sanat kaygısı taşıyarak yazdığı romanların merkezine de insanı oturtur. İnsan ilişkileri, insanın kendi beni, yaratıcısı ve çevresiyle ilgili olduğu için, romanda bunları ele alırken romancıya özgü bakışı ve

tespitleri yansıtır, görüşünü savunur. Miyasoğlu romanda başta edebîlik olmak üzere yenilik ve kendine özgülük şartlarını arar. Miyasoğlu romanı her sanat eseri gibi bir keşif olarak değerlendirir. Miyasoğlu :

“ Romancının ortaya koyduğu roman dünyasının ve üslubunun çok önemli bir yeri vardır. Dil ve dünya görüşü, konusuyla bütünleşmiş bir anlatım tarzıyla ortaya konmuşsa, orada romancının keşifleriyle birlikte gelişen bir dünyanın yerli, milli ve evrensel boyutları kendini gösterir. Bazı romanların bütünüyle anlatımdan ibaret görünmesi bu yüzdendir. Yani romancı, şairi, hikâyeciyi, masalcıyı, tiyatro yazarını ve filozofla psikolog sosyolog ve tarihçiyi benliğinde birleştirip bütünleştirebildiği ve ayrı bakış açılarını bir üslupla ortaya koyabildiği ölçüde önemli eserler verebilir.” (Nehir Dergisi, Ekim-Kasım 1994) görüşünü savunur.

Roman, Miyasoğlu'nun eserlerine hem *konu* hem *üslup* bakımından estetik açıdan başka türlü ifadesi mümkün olmayan insanî olguların ifadesi olarak yansımıştır. Miyasoğlu roman yazmaktaki asıl amacını ise şöyle özetler:

“ Romanla yapmak istediğim, yaşadığımız zamanın dilini, ifadesini ve nabzını yakalamak. Yaşadığımız hayatı, acısı, sevinci, hüznü, umudu, değerleri, aldanişları, başarı ve başarısızlıkları, dinamikleri ve kompleksleri ile verebilmektir.(...) ben romanı bir itirafname gibi değil, bir iddaname gibi yazmak istiyorum. Bunları bunları yaşadık, bunlar bunlar yaşandı, söylendi, söyleniyor, okuyun ve üzerinde düşünün, demek istiyorum. Anlattığım kişilerse, tanıklar.” (Yeni Devir, 5 Haziran 1981)

Miyasoğlu benimsediği yazış tarzından, durumlara ve ruh hallerine, olay ve entrikadan daha çok önem verir. Miyasoğlu roman tekniğiyle ilgili olarak:

“ Ben bütün romanlarımda öz ve biçim bütünlüğü kurmaya çalışırken, bir yandan da roman dünyasının yapıtaşlarını oluşturmaya dikkat ediyorum. Romanımıza getirmek istediğim yenilik, bu toprağın ve insanımızın sesini yansıtmaktır.” (Türk Edebiyatı Dergisi, Aralık 1995) görüşünü ifade eder.

Mustafa Miyasoğlu romanlarında *teknik* olarak da yeniliği arzular. Romanlarında, geleneğe dair motifleri modern tarzlarda ele alır. Miyasoğlu geleneği bir edebiyatın teşekkül ettiği zemin ve yoğrulduğu tekne olarak görür. Yazar romanlarında iç dokuyla dili özenli bir şekilde birleştirmeye çalışır.

Miyasoğlu, kendine bir roman düşüncesi oluştururken bir roman tekniği de ortaya çıkarmıştır. Kendine ait sesi ve anlatım tarzını belirlemiştir. İnsanlara yaklaşırken ve onları

ifade etmeye çalışırken onun gerçekliği yazarın üzerinde durduğu konudur. Bu düşünceyle yazar şahısların günlük hayatını en ince ayrıntılarıyla irdelemeye çalışır ve bir ayrıntıdan, çok önemli bulguları elde edeceğini düşünür. Miyasoğlu teknik hakkındaki görüşlerini şöyle ifade eder:

“ Bazı yanlarıyla ilk romanım bir kişinin, ikinci romanım bir şehrin, üçüncü romanım da bir aşkın romanı gibi görünür. Ama dikkatle bakılırsa, üçünde de ortak bir yan vardır. İç gerçekle dış gerçek dengeli bir şekilde ortaya konmuştur bu romanlarda. Hatta rüyalar, hayaller romanın mesajını ifade edecek semboller, değişik anlatım biçimleri, üçünde de gerçeklik duygusunu bozmadan, hayatın bir yanı gibi ve tabii görünüşü içinde verilir. Ferdî, sosyal varsa siyasal boyutlar, yine aynı gerçeklik duygusunu zedelemekten sergilenir. Bunu sergilerken, hiçbir kahramana müdahale etmeden, onları olduğundan farklı ve çarpık bir biçime sokmadan anlatmaya çalışıyorum. Onları anlatabilmek için tanımaya çalıştığımdan, romanları yazdığım günlerde hepsine sevgiyle, anlayışla yaklaşıyorum, kin, hınç, öfke değil; sevgi tütsün, aşk koksun, sempati geliştirsın istiyorum yazdığım sayfaların.” (Yeni Devir, 5 Haziran 1981)

Miyasoğlu romanlarında hem geleneksel anlatım hem de modern anlatımı uygular. Bunu yaparken de Batı'nın anlatım biçimiyle benzeşmemeye gayret gösterir. Yazar kendimize has bir roman tarzı geliştirme taraftarıdır. Batı'dakinden farklı olduğuna inandığımız insanımızın, yine onlardan farklı bir tutumla yansıtılabileceğini düşünmektedir.

Yazar, romanı edebiyat türleri içinde en sosyal olanı olarak tayin eder. Romanda insanı hem kendi benliğiyle hem de çevresiyle yansıtır.

Miyasoğlu, eserlerini toplumsal konulardan ve tarihi olaylardan yola çıkarak oluşturmaktadır. Onun eserlerinde tarihi dönemleri ve toplumsal izleri bulmak mümkündür. Miyasoğlu bu konu hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade eder:

“Hem sonra ne kadar yakın olabilirsek yakın tarihimize, o kadar iyi anlayabiliriz yaşadıklarımızı ve yaşayacaklarımızı. O bakımdan ben hikâye ve romanlarımda 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül sonrasının atmosferlerinde değişen tavırları ve insanımızın devam ederek değişen, değişerek devam eden özelliklerini tespite çalışıyor. Elbette anlattığım kişiler ve olaylar dolayısıyla anlatmak istediğim ve altını çizdiğim hususlar çok daha önemli. Ben aktüalitenin içinde ferdi olanla sosyal olanı, tarihte iz bırakacak olanları vurgulamak istiyorum. O bakımdan günümüzdeki sosyal olaylara yakın duran kişileri anlatmaya çalışıyorum.” (Akit, 24 Haziran 1996)

Mustafa Miyasoğlu'nun romancılığı Anadolu insanının portresi etrafında yoğunlaşır. Romanlarında bireyi ve toplumu inanç, tarih, kültür ve yaşam ekseninde değerlendirir. İnsanımızın iç dünyasındaki parçalanma, gelenek-yenilik çatışması ve değer karmaşası, toplumumuzun en önemli problemi olarak belirir romanlarında. İnsanımızın tarihini, yaşadığı coğrafyayı, içinde bulunduğu kültürel atmosferi, dini ve milli unsurları eserlerinde ön plana çıkarır. Edebi eserin kendisinin, insanlara bir mesaj sunmasının gayreti içindedir. Eserlerinde yeniliği aramıştır. Miyasoğlu yeniliği kendi köklerimize dayanmakta ve yerelden evrensele ulaşabilmekte bulmuştur. Yerli olmadan milli, milli olmadan da insani değerleri yakalamanın ve estetik bir seviye tutturmanın mümkün olmayacağına inanmaktadır.

2. BÖLÜM

MUSTAFA MİYASOĞLU' NUN ROMANLARININ İNCELENMESİ

2.1. Kaybolmuş Günler

Kaybolmuş Günler, Miyasoğlu'nun ilk romanıdır. Bu roman ilk olarak 1975 yılında yayımlanmıştır. Miyasoğlu bu romanda geleneklerine bağlı bir gencin medeniyet ve kültür değişikliğine uğramış bir ortamda çektiği sıkıntıyı, yaşadığı tereddütleri ve yaşamak için verdiği mücadeleyi anlatır. Roman üniversite öğrencilerinden ve üniversite mezunlarından oluşan bir aydın grubunun genel görünümünü sunar. Roman ana kahramanı ve anlatıcısı konumundaki Beşir Güner'in belirli bir zamandaki serüvenini anlatır.

2.1.1. Olay Örgüsü

Mustafa Miyasoğlu, Kaybolmuş Günler adlı romanın olay örgüsünü yirmi bir bölüm üzerine kurmuştur. Romandaki şahıs kadrosu, mekân, zaman gibi unsurlar olay örgüsüyle uygunluk sağlar. Kaybolmuş Günler'de vaka tek bir zincir halinde nakledilir.

Kahraman anlatıcının kaldığı vakıf yurdunda başlayan olay örgüsü, üç aylık bir vaka zamanından sonra yine adı geçen mekâna dönmesiyle sona erer.

Mustafa Miyasoğlu'nun ilk romanı olan Kaybolmuş Günler'de herkesi ilgilendirecek bir entrika yoktur. Toplum tarafından ilginç olarak görülen bir tipin, belli bir döneme ait yaşantısı anlatılır. Eser her şeyden önce bir vaka romanı değildir. Fîilî çatışma temeli üzerine oturtulmaz. Bilinen mânâdaki çatışma, entrika, gerilim, olaylarda düğümlenmelerden söz edilmez. Romanın birinci bölüm olarak adlandırılan ve on üç alt bölümden meydana gelen kısmı kahraman anlatıcının günlüklerinden oluşur. Bu bölümde bir buhranın hikâyesi anlatılır. İkinci yarısında kahraman anlatıcının hatırlamaları ön plandadır. Kaybolmuş Günler bir bakıma bittiği yerde başlayan bir roman özelliği taşır. Roman bitince okuyucunun gerilimi, merakı ve beklentisi artmaktadır.

Bu roman, dünya gömlek değiştirirken hesaplaşmanın sancısını yaşayan nesillerin romanıdır. Ferdi meselelerle sosyal, tarihi ve kültürel olayların iç içe yaşandığı 1960 sonrasında ortaya çıkan iki – üç nesli anlatır. Kaybedilmiş dönemler ve yanlış esen rüzgarlar

arasında yaşamaya ve tutunmaya çalışan gençler, romanın asıl konusudur. Kaybolmuş Günler üniversiteli gençlerin hayatını, aşklarını ve acılarını farklı bakış açısıyla ortaya koyar. Beşir Güner'in kararsız ve tedirgin kişiliğinde baştan sona bir huzur arayışını anlatan roman, Cumhuriyet döneminde yaşayan insanımızın iç dünyasındaki parçalanmışlığı ve değerler karmaşasını da ele alır. Kaybolmuş Günler, yazarın kendi çevresi ve içinden geldiği çevrenin anlatımıdır.

"Roman işte bu gençlerin tezatları içinde sürüklendikleri birbirinden farklı yönleri ele almaktadır." (Yalçın, 1980, 31)

Kaybolmuş Günler' de olay örgüsü romanın baş kişisi olan Beşir Güner'in üzerine kurulmuştur. Asıl kahraman fonksiyonundaki Beşir Güner, hem ilişkiler ağının hem de olay örgüsünün merkezini teşkil eder. Romanın olay örgüsü; ikili, üçlü veya daha fazla sayıdaki şahıs kadrosu arasındaki ilişkilerin vücut verdiği vaka halkaları ve bu halkaların oluşturduğu vaka zincirine dayanır. Ancak bir bütün olarak değerlendirildiğinde vaka Beşir Güner merkezlidir.

Kaybolmuş Günler, Beşir Güner adlı şahsın "Kedi Günlüğü" adını verdiği notlarının Beyazıt'taki kahvelerden birinde yazara vermesiyle başlayan ve bu yazarın da bu notları düzenleyerek yayımlamasıyla oluşan bir romandır. Roman bir üst kurmacayla başlar. Vaka zamanı güz (sonbahar) mevsimidir.

Beşir Güner İstanbul'da yalnız öğretmen çıkaran bir fakültede son sınıf öğrencisidir. Beşir, eskiden medrese olan sonradan bozularak vakıflar yurdu haline dönüştürülen bir yurttta kalmaktadır. Sevdiği arkadaşları olmasına rağmen bir bocalama, çıkmaz, yalnızlık içindedir. Beşir :

"...yalnızca öğretmen çıkaran bir fakülteye öğretmen olmama kararıyla girmiş, iyi bir öğrenci sayıldığı halde dört yıllık bölümünü beş yılda bitirememiş; şiir ve hikâyeyi denedikten sonra eleştiride karar kılmış; fakat onu da başaramamış edebiyat, felsefe, filoloji öğrencisi; doğulu mu batılı mı olmak gerektiğine henüz karar verememiş bir Anadolu çocuğu..." (s.8) olarak tanımlar kendisini.

Romanın olay örgüsünde hep Beşir'in bu yalnızlığı, çıkmazı ve buhranı vardır.

"...ben tam anlamıyla yanlış yaşamış, kaybolmuş biriyim. Hayatımın ne mânâsı var onu da bilmiyorum." (s.9) diyecek kadar kendini boşlukta hissetmektedir.

Kaybolmuş Günler "ben" anlatımıyla oluşturulmuş bir romandır. Böyle olmasına rağmen kahraman anlatıcı yaşadıklarını bazen çoğul kişi anlatımıyla verir. Yaşadığı buhranın

bir neslin buhranı olduğunu ve kendisi gibi birçok gencin aynı sıkıntıları yaşadığını olay örgüsü ekseninde ifade eder.

"...asıl dert ondan sonra başladı. Kendimin kendi kuşağımın çelişkisini gördüm. Biz düzen diyoruz, toplum diyoruz, insanımız diyoruz; ama aslında hiç biri umurumuzda değil beğenmediğimiz bir eğitim düzeninin sokaklara döktüğü öğrencileriz biz. Çabaladıkça daha çok batan, harcanmış, horlanmış bir kuşağız. Birbirimizi bile sevmiyoruz. Umudun habercisi öfkelerimiz hınç oldu ve bizi nefret küpüne çevirdi hiç kimse sevmiyor bizi. Ne üniversite, ne halk ne de devlet iyi gözle bakmıyor bize yolda otobüste hatta evimizde bir garip bakıyorlar. Biz mi yabancılaştık, onlar mı umudunu kesti bizden, anlamıyorum.ama açıkça görülen bir şey var; biz sevgisizleştik, sevimsizleştik." (s.24)

Beşir ülkenin içinde bulunduğu sosyo - kültürel değişimi hazmedememiş, böyle bir değişime ayak uyduramamış bir bireydir. Yalnızdır ve yalnızlığa itilmiştir. Beşir bir bozgunu yaşamaktadır.

"...benim bozgunum her biri bir yerlerde harcanan bir kuşağın bozgunudur. Hâlâ bozgunu durdurulamamış bir devletin topraklarında yaşıyoruz. Her parça kendi içinde küçük parçalara, her grup daha küçük gruplara ayrılıyor ve çeşitli etkiler altında yaşamasını sürdüren hak, geleneksel hayatı içinde ne yönde geliştiği bilinmeyen bir değişimi yaşıyor. Temel değerlerinin yön vermediği aydınları da az buçuk bildiği ve çoğu zaman pek inanmadığı hayat ve düşünce kırıntıları arasında gilin geçiriyor." (s.114)

Yaşamaya çalıştığı hayatta sıkıntılardan başka şeyle ilgilenmeyen Beşir bu buhranın, yalnızlığın, çaresizliğin içinde kendisinin bir hedefin peşinde olduğunu ifade eder : "onurlu yaşamak".

Mustafa Miyasoğlu ilk romanı olan Kaybolmuş Günler' de geleneklerine bağlı bir gencin medeniyet ve kültür değişikliğine uğramış bir ortamda çektiği sıkıntıyı, hayat karşısında verdiği savaşı ve tereddütlerini dile getirir. Miyasoğlu olay örgüsünü kurarken romanın merkezini oluşturduğu kahraman anlatıcının çıkmazlarını ve yaşadığı buhranı destekleyici farklı durum ve imkânlardan da yararlanmışır. Kahraman anlatıcı olan Beşir Güner okulunu zamanında bitirememiş ve bir yıl uzatmıştır. Beşir Güner'in en yakın arkadaşı hukukta okuyan, musikiyle olduğu kadar hatla da uğraşan, Aydınlı, Robert Koleji mezunu, İngilizce bilen Cem'dir. Beşir Güner yalnızlığını, sorunlarını ve düşüncelerini zaman zaman aynı yurttaki kaldıkları Cem'le paylaşır. Nezihe ve Kâmuran romanda aktif rol alan iki kadın kahramandır. Sosyalist İbo, Filozof Yaşar, Kemal, Kâmil romandaki diğer kahramanlardır. Olay örgüsü

içinde bu kahramanların Beşir Güner'le ikili veya üçlü şekilde ilişkileri mevcuttur. Olay örgüsünde Vakıf Yurdu, üniversite ve Kâmil'in evi mekân olarak kullanılır.

Romandaki olay örgüsünde yaşamak isteyen, fakat yaşamın kurallarını tanımaktan, sorunlarla uğraşmaktan korkan, çekinen ve buhran yaşayan Beşir Güner vardır. Dünyayı bir çelişkiler yumağı olarak görür. Bir insanı yaşama bağlayıcı unsurları görmezden gelir.

Kaldığı yurttan rahat edemez. Arkadaşları Cem, İbo, Kemal ve Yaşarla hayat, sanat üzerine konuşmaları olur. Üniversiteden arkadaşları olan Kâmuran ve Nezihe ile görüşür. Yurtta ders çalışma imkanı bulamadığından eve çıkmak ister. Nezihe ile kiralık ev ararlar. Hiçbir ev sahibinin öğrenciye, bekâra ev verme niyeti olmaz. Bu süreç esnasında dolaylı olarak Nezihe' ye evlilik teklif eder. Nezihe bu teklifi kabul etmez. Bir daha Nezihe ile görüşmez. Kâmuran, Beşir Güner ile aynı çıkmazları farklı çevrelerde, farklı biçimde yaşayan kadın kahramandır. Zaman zaman görüşürler ve birbirlerine yaşadıklarını ve asıl yaşamak istediklerini anlatırlar. Beşir, Nezihe'den ayrılmıştır, kiralık ev de bulamamıştır. Bu arada arkadaşı olan tıp öğrencisi Kâmil ile karşılaşır ve evlerine gider. Kendisini meşgul eden bitirme teziyle uğraşır. Beşir' in bitirme tezi kendisi gibi karışık olarak nitelediği Abdulhâk Hamit'in eserleridir. Beşir kendi karışıklığını aşıp bir türlü tezle de doğru dürüst uğraşamamaktadır. Kâmuran'la görüşeceği bir gün İbo'yla karşılaşır. İbo onu gezdirir, meyhaneye götürür. Sonrada uygunsuz şekilde sokakta dolaşırlar. Beşir'in vakıf yurduna döndüğü gün Berat Kandili'dir. Bu kutsal günü yine Cem hatırlatır. Banyo, temiz elbiseler, namaz, dua ve yeni bir hayatı arzulamaya başlar Beşir. Her çıkmazın ve buhranın bir sonu olduğuna ve kendi buhranının sonunun geldiğine inanır. Yeni bir sabahla yepyeni bir hayatı yaşamaya başlar.

2.1.2. Bakış Açısı

Bakış açısı edebî metinlerin, özellikle roman ve öykünün temel unsurlarından biridir. Bakış açısı, en kısa tanımla olay, çevre ve kişilere bakılan “optik açı” dır. (Tekin, 2001, 47)

Şerif Aktaş, bu tanımı biraz daha genişleterek bakış açısını şöyle tarif eder:

“Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vak'a zincirini meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir. ”

(Aktaş, 1998, 81)

Mehmet Tekin, bakış açısının bir roman için önemini şu satırlarla anlatır :

“Roman, temelde bir dil sanatı olmasına rağmen, bakış açısı dilden de önce gelir. Bakış açısı bir yöntem, dil ise bu yöntem dahilinde olayları anlatma, sunma sorunudur. Bunu, bir evi inşa etmeden önce yerinin seçilmesine benzetebilirsiniz. Bir romancı, tıpkı bir mimar gibi, anlatımı gerçekleştirecek kişiyi (anlatıcıyı), bu kişinin konumunu ve bu kişinin, olaylara, hangi noktadan ve ne şekilde bakacağını (bakış açısını), belirlemek zorundadır. Zorundadır; çünkü, roman denilen sistemi oluşturan diğer elemanlar bundan sonra devreye girecek ve bakış açısının konum ve işlevine göre anlam kazanacaktır.”(Tekin, 2001,49)

Görüldüğü gibi bakış açısı, romanın temeli konumundadır. Bir romancı özellikle bakış açısını belirlemek durumundadır. Bundan sonra diğer unsurları belirler.

Edebiyat araştırmacıları bakış açısını birbirine benzeyen bölümlere ayırarak incelemişlerdir. Örneğin Şerif Aktaş “ Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş” adlı eserinde bakış açısını üçe ayırır: “*Hakim bakış açısı*” “*kahraman anlatıcının bakış açısı*” ve “*müşahit anlatıcının bakış açısı*”. (Aktaş, 2001,84)

Mehmet Tekin ise “ *Roman Sanatı*” adlı eserinde bakış açısını üçe ayırmakla birlikte bu bölümlemeyi Aktaş’tan farklı kelimelerle tanımlar ve onları şöyle açıklar:

“a- Tanrısal Bakış Açısı: Temel karakteri itibarıyla “her şeyi bilme” esasına dayanan bu bakış açısı, yazara geniş imkanlar sunmaktadır. Böyle bir imkanla donatılmış anlatıcı figür, adeta “Tanrı gibi” her şeyi bilir, görür, sezer; geçmişten ve gelecekte haber verir. Kelimenin tam anlamıyla o, her şeyin üstünde ve her şeye hakimdir... İsterse kahramanların zihinlerine, iş dünyalarına girer, gizli kalmış duygu ve düşünceleri dışa vurabilir.

b- Tekil Bakış Açısı: Otobiyografik yönetimin hakim olduğu romanlarda uygulanan bir bakış açısıdır. Bu tür romanlarda “anlatan” ile “anlatıcı” aynı kişidir. Bu nitelikleri taşıdığı için bu figüre “kahraman-anlatıcı” adı da verilmektedir. Anlatış sistemini oluşturan her şey, merkezi karakter konumunda bulunan söz konusu kişinin bakış açısında okuyucuya yansır... Genel anlamda “ben-anlatım” yöntemiyle kaleme alınan romanlar için geçerli olan bir bakış açısıdır. “ Ben-anlatıcı” her şeyi görme, bilme, sezme gücüne sahip değildir. O, normal bir insan gibidir; görebildiğini görür, bilgisi kültürel düzeyine göredir, sezme gücü ise sınırlıdır.

c- Çoğul Bakış Açısı: Geleneksel romanda “hikâye etme” anlatma ağırlıklı sunulurken, modern romanda “gösterme-anlatma” ağırlıklı olarak sunulur. İlkinde

“anlatıcı” ön plandadır ve konum olarak “eser” ile “okuyucu” arasında yer alır. İkincisinde ise anlatıcının varlığı indirgenir ve olaylar, tıpkı tiyatrodaki olduğu gibi, “sahne” tekniği ile verilir; hazırlanan mizansenlerle kişilerin kendi kendilerini tanıtmalarına imkan hazırlanır.” (Tekin, 2001, 50)

Bakış açısının tanımını yaparken Şerif Aktaş’tan yaptığımız alıntıda *“zaman, mekân ve şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından kime aktarıldığı...”* ifadesi geçiyor. Buradan da anlaşıldığı gibi bakış açısının içerisinde bir de “anlatıcı” unsuru bulunmaktadır.

Mehmet Tekin anlatıcının roman için önemini anlatırken şunları söyler:

“Roman sanatı, esas karakteri itibarı ile anlatılacak bir “hikâye” ile bu hikâyeyi sunacak bir “anlatıcı” ya dayanır. Romanın genel yapısını şekillendiren diğer unsurların varlığı, bu iki elemana bağlı olarak önem ve değer kazanır. Bu durumda “hikâye” ile “anlatıcı” bir anlamda roman denilen yapının iki temel unsurudur. Önem ve işlev bakımından “anlatıcı” öncelikli konuma ve ağırlığa sahiptir... Roman, onun etrafında kurulur, kurgulanır. O olmadan hikâye anlatmak, olayları nakletmek ve olayların akışında rol olan figürleri tanıtmak mümkün olmaz.” (Tekin, 2001, 17)

Görüldüğü gibi “anlatıcı” romanda ve öyküde önemli bir yere sahiptir ve bu türler için olmazsa olmaz unsurlardan birisidir. Edebi eserde kurgulanan dünya, olaylar, kişiler anlatıcının vasıtasıyla okuyucuya yansıtılır. Kurgulanan dünyayı okuyucuya “anlatıcı” sunar.

Romanda olaylar farklı anlatıcılarla okurlara anlatılır. Şerif Aktaş bu anlatıcıları “hakim bakış açısının anlatıcısı”, “kahraman anlatıcı” ve “müşahit anlatıcı” şeklinde üçe ayırır.

Bir başka edebiyat araştırmacısı Mehmet Tekin de “anlatıcı” yı üçe ayırır ve onların özelliklerini şöyle açıklar:

“1. Tekil Kişi (Ben) Anlatıcı : Ben anlatıcı, anlatı dünyasının içindedir ve bu durum, onun için adeta bir karakterdir. Ben anlatıcı, (o) anlatıcı gibi anlatı dünyasının içinde, üstünde ve hatta dışında bulunma gibi bir lükse, bir güce sahip değildir. Onun dünyası anlatı çevresinde kurgulanan dünyadır ve bu dünyada o hem “anlatan” hem de “anlatılan” figür konumundadır. Okuyucu, onun zihin ve bakış açısının izin verdiği ölçüde olaylara tanık olur; kişi ve nesneleri, yine onun verdiği- verebildiği- ipuçlarıyla, tanımaya, anlamaya çalışır. Onun görmediğini, bilmediğini okuyucu da bilmez, görmez...”

2. Çoğul Kişi (Siz) Anlatıcı: Çok az kullanılan marjinal bir anlatıcı örneğidir. Romancı için olağanüstü bir sınırlama getiren sıkıntılı bir tiptir o.

3. Tekil Kişi (O) Anlatıcı: *O anlatıcı en fazla tutulan bir anlatıcıdır. Gücü ve yeteneği ile (o), anlatı evreninde adeta bir cazibe merkezi oluşturmaktadır. Dolayısıyla anlatının kaderini yönlendirmektedir. “ilahi=tanrısal” konumda bulunan anlatıcı, görevini yerine getirirken kendini gizleme gereği duymaz. Varlığıyla, ses ve etkileme her yerde hazır ve nazır olduğunu hissettirir. Onun görmediği, bilmediği, sezip anlamadığı, hiçbir şey yoktur. (O), hangi yönden bakılırsa bakılsın, insan-üstü donanımlı “olypion” (erişilemez) bir varlıktır. Anlatı sisteminin her yarında bulunduğu gibi, bu sistemin vazgeçilmez öğeleri (insan, olay, zaman, mekân) üzerine sonsuz tasarruf hakkına sahiptir. O, anlatı sisteminin diyebiliriz ki, mutlak ve egemen gücüdür.” (Tekin, 2001, 28)*

“Anlatıcı”, bakış açısının içerisinde bulunan ve onunla birlikte değerlendirilmesi gereken bir unsurdur. Edebiyat incelemelerinde üçe ayrılan “anlatıcı”nın en çok kullanılanı (o) anlatıcıdır. Çünkü (o) anlatıcı, elinde bulunduğu imkanla romancıya ve öykücüye geniş imkanlar tanımaktadır. Bu yüzden en çok tercih edilen anlatıcı, (o) anlatıcıdır. Ben- anlatıcı ise daha çok “otobiyografik” özellik taşıyan eserlerde kullanılır. Siz-anlatıcı ise edebiyatta çok nadir olarak kullanılan bir anlatıcı tipidir.

Bakış açısı insanın dış dünyada gördüğü varlık ve hayat tezahürlerinin bulunulan yere ve mevkîye, ruh haline göre değer kazanması ve bir mana ifade etmesi olarak algılanmalıdır. Nesneler, yaşananlar karşısında içinde bulunulan duruma göre düşünce ve tavır geliştirmektedir.

Bakış açısı ve anlatıcı hakkındaki bu genel bilgilerden sonra Mustafa Miyasoğlu’nun ilk romanı olan Kaybolmuş Günler’deki bakış açısı ve anlatıcı unsurlarını değerlendirebiliriz.

Mustafa Miyasoğlu’nun ilk romanı olan Kaybolmuş Günler, kahraman anlatıcının bakış açısıyla sunulmuştur. Romanın merkezine oturtulan Beşir Güner kahraman anlatıcı rolündedir. Bu romanda olay örgüsü Şerif Aktaş’ın “kahraman anlatıcının bakış açısı” diye tarif ettiği tarzda anlatılmıştır.

“Bir vakıf yurdunda kalıyorum. (s.7) Penceresi camiye bakan, altı kişiyle paylaştığımız odamda oturuyorum. (s.10) Hiçbirini içinde yaşadığım dünyama, iç dünyama yakın bulamadım. Annem, babam, kardeşim, Hattat Cem, High Schoollu Kâmuran, Öğretmen Nezihe ve başkaları hep kendisiydi, dünyada bir yerleri vardı ama ben boşluktaydım.”(s.27)

Miyasoğlu’nun Kaybolmuş Günler adlı romanı Beşir Güner’in günlüklerinden ve hatırlamalarından oluşmaktadır.

Miyasoğlu'nun Kaybolmuş Günler'i "ben" merkezli bir romandır. Romanda kahraman anlatıcı konumundaki Beşir Güner ön plandadır. Bu romanda anlatan ile anlatılan aynı kişide birleşmiştir. Bu durumu Şerif Aktaş şöyle ifade eder:

"Bu bakış açısından hareketle kaleme alınmış eserde kahraman- anlatıcı daima ön plandadır. Eser boyunca, onun zaman içinde değişerek gelişmesi anlatıla bileceği gibi, önce hayatının belirli bir dönemi nakledilir, bazı hususiyetleri belirtilir; sonra da çeşitli vesilelerle geçmiş dikkatlere sunulur. Her halükarda kahraman- anlatıcının "ben"i eserin merkezindedir.(Aktaş, 1998, 101)

Kaybolmuş Günler'de kahraman anlatıcı olay örgüsünü yönlendirmektedir. Kahraman anlatıcı Beşir Güner'in olduğu yerde olay devam etmektedir. Diğer kahramanlar Beşir Güner'in bakışıyla tanıtılmaktadır. Bu romanda anlatıcı konumu itibariyle tarafsız değildir. Olayları ve kişileri kendi bakış açısıyla ve düşünce dünyasıyla yansıtır. Romanda anlatıcı tarafından farklı zamanlarda, farklı ruh haliyle kahramanların farklı özellikleri anlatılır.

2.1.3. Kişileştirme ve Kişi Kadrosu

Anlatıma dayalı edebî eserlerde, özellikle öykü ve romanda, anlatılan olayın gerçekleşmesini sağlayan kişiler, bu türlerin temel öğelerindendir. Çünkü kişiler veya diğer bir ifadeyle "şahıs kadrosu" olayların gerçekleşmesinde önemli rol oynar. Eserin kurgusu onların etrafında şekillenir.

Bir eser için vazgeçilmez unsurlardan olan kişilerin yazar tarafından ustaca çizilmesi gerekir. Fiziksel ve psikolojik olarak tanıtılan kişiler eserde iğreti durmamalı ve okurlarca yadırganmamalıdır. Bunun için karakter çizimi özen gösterilmesi gereken bir konudur.

"Bir hikâyeci ve romancının, anlatıyı sürükleyecek kişiyi, anlatının niteliğine uygun olarak çizmesine, ona 'beşeri' bir karakter kazandırarak canlandırmasına karakterizasyon denir. Romancı, bu işlemi gerçekleştirirken, canlandırmak istediği kişiyi, ait olduğu cinsin özelliklerini dikkate alarak çizer, ona bedensel ve ruhsal bir özellik kazandırır. Karakter çiziminde esas itibariyle iki yol vardır: Biri, çizilmek istenen kişiyle ilgili bilgilerin bizzat yazar tarafından verilmesi (açıklama yöntemi); diğeri, kişinin davranış, düşünce ve duygularıyla kendini ortaya koyması (dramatik yöntem).

Açıklama yöntemiyle kişiyle ilgili bilgiler topluca sunulur... Anlatıcı, kahramanıyla ilgili (fiziki ve moral yapısıyla ilgili) doyurucu bilgiler verir. Bilgiler sadece anlatıcı tarafından verilmez; bazen aynı görev, roman içinde yer olan herhangi bir kahramana da yüklenebilir... Kahraman, bazen kendini tanıtabilir. Açıklama yönteminde okuyucu edilgendir; söylenenleri dinler, yapılan açıklamaları kabullenir, kabullenmek zorunda kalır.

Dramatik yöntemde kişi, fiziki ve moral özelliklerinin topluca sunulmasıyla değil, parça parça verilmesiyle çizilir. Çizimde anlatıcının rehberliği yerine, kişinin kendi davranış biçimi, duygu ve düşünceleri asıl rolü oynar. Kişinin çevresine karşı takındığı tutum, olaylara bakış tarzı, yorum ve açıklamaları, bize kendisini verir... Okuyucu, kişiye roman genelinde verilen bilgi ve ipuçlarıyla tanımak durumundadır... Dramatik yöntemde, okuyucu etkindir; o, bir dinleyiciden çok, bir izleyicidir..." (Tekin, 2001, 78)

Roman ve öyküde, görüldüğü gibi kişiler "açıklama" ve "dramatik" olmak üzere iki yöntemle çizilmektedir. Açıklama yöntemi klasik bir karakterizasyon yöntemidir. Buna karşılık dramatik yöntem ise daha modern bir yöntem olarak kabul edilir. Bu yöntemle çizilen karakterler, okuyucuda daha gerçekçi bir izlenim bırakmaktadır. Kişinin tanıtımı eserin sonuna kadar sürebileceği için dramatik yöntem bu yönüyle okuyucuyu daha etkin kılmaktadır.

Romanlarda karakter çizme yöntemleri hakkındaki bu genel bilgilerden sonra Mustafa Miyasoğlu'nun ilk romanı olan Kaybolmuş Günler'deki kahramanların kimler olduğu ve karakter çizimlerinin nasıl yapıldığı üzerinde duralım.

Mustafa Miyasoğlu romanlarındaki şahıs kadrosu hakkında kendisine yöneltilen "Kahramanları, onların kişilikleri nasıl bir yaşantının rollerinden romanınıza aktarılıyor?" sorusuna verdiği yanıtla romanlarındaki şahıslara bakışını da ortaya koymaktadır. Miyasoğlu kendisine sorulan bu soruyu şöyle cevaplandırır:

"İşte bu ilginç bir serüvendir benim için. Biraz önce başkalarının hayatına ilgi duyma ve onları dinleme alışkanlığının çocukluğuma kadar gittiğini söylemiştim. İşte bu alışkanlıkla yazmaya karar verdiğim romanın gerektirdiği 'yaşantının rollerinden' bazılarını günlerce, hatta aylar ve yıllarca yaşamaya, içimde yaşatmaya çalışıyorum. () yitirdiğim ilk romanımdan beri yazdıklarımı yaşadığım şeklinde bir kanaat oluşuyor çoğu okuyucuda(...)

Mesela Beşir Güner adındaki ilk romanının kahramanına benzer acılar, buhranlar yaşayan okuyuculardan çok mektup aldım. Güzel Ölüm'ün kahramanı Şakir Bey'in ben olduğumu sananlar az değildir. Tabii her romancının kahramanları biraz yazarla ruh akrabalarıdır. En azından hikâyesine eğilecek kadar önem vermişsinizdir. (Yeni Şafak, 2 Mayıs 1997)

Mustafa Miyasoğlu'nun Kaybolmuş Günleri asıl kahraman yönüyle diğer romanlarından önemli ölçüde ayrılır. Merkez kişi durumundaki kahraman, anlatıcılık fonksiyonuna da sahiptir. Bu romanın otobiyografik bir yapı arz etmesi tabii olarak anlatıcı ön plana çıkarır doğal olarak romandaki her şey onun yaşaması, mücadele etmesi, duyup öğrenmesi ve tercihiine göre anlatmasına bağlıdır.

Beşir

Kaybolmuş Günler' in merkezindeki kahraman Beşir Güner'dir. Roman Beşir Güner'in hayatının belirli bir kesiminin Beşir Güner'in ifadeleriyle sunulmasıdır. Beşir Güner yirmi beş yaşlarında bir üniversite öğrencisidir. Beşir Güner kendini ve içinde bulunduğu psikolojik durumunu daha romanın başında şöyle ifade eder:

" Yalnızca öğretmen çıkaran bir fakülteye öğretmen olmama kararı ile girmiş, iyi bir öğrenci sayıldığı halde dört yıllık bölümünü beş yılda bitirememiş; şiir ve hikâyeyi denedikten sonra eleştiride karar kılmış; fakat onuda başaramamış bir edebiyat felsefe ve filoloji öğrencisi ; doğulu mu batılı mı olmak gerektiğine henüz karar verememiş bir Anadolu çocuğu olan ben , Beşir Güner, geleceğimden ne bekleyebilirim." (s.8)

Beşir Güner bir buhran içindedir. Çıkmazları olan, kararsız, kuşkulu bir insandır. yaşadığı hayatın anlamının olmadığını savunan, boşa yaşadığına inanan bir insandır. Bu durumu kendisi şu sözlerle ifade eder:

" Ben tam anlamıyla yanlış yaşamış , kaybolmuş biriyim. hayatımın ne mânâsı var, onu da bilmiyorum."(s.9)

Beşir Güner'in kendini bir çıkmaz içinde hissetmesinin, kalabalıklar içinde yalnız kalmasının temelinde ailevi bir yön vardır. Küçük yaşlardan itibaren ailesinden ayrı kalması kendince bu hale düşmesinin en büyük sebebidir. Yine romanın daha başında:

" Ailem dedim de aklıma geldi. Bir ailem olduğu da söylenemez. Annem on yaşındayken öldü ve babam iki çocuklu bir kadınla evlendi. Çünkü babam da iki çocukluydu benden beş yaş küçük olan öz kardeşim orta okuldan ayrıldı ve işini

bilen bir esnaf oldu (...) O babam gibi soğuk kanlıdır, çıkarını bilir. Bense anneme benzerim. Çabuk kızar, çok düşünür ve hep acı çektiğimi sanırım.(...) Her yaz tatilinde, en az bir ay kalmak için gittiğim baba evinde, nedense en fazla iki hafta kalabiliyor. İstanbul'a dar atıyorum kendimi. Ah annem, anneciğim yaşasaydı, belki de bütün bunlar başıma gelmeyecekti."(s.9) cümleleriyle ifade eder.

Beşir, üniversite son sınıf öğrencisidir; ancak hayat hakkındaki düşünceleri onu gelecek için heyecanlandırmaz. okuldan mezun olmak istemez. Mezuniyet sonrasında gelecek olan kasaba öğretmenliği veya devlet dairesinde bulacağı bir işin kendisi için bir ölüm olacağını düşünür. Beşir, üniversite yıllarında vakıflara ait bir öğrenci yurdunda kalmaktadır. Romanın başladığı ve olay örgüsünün şekillendiği mekân da burasıdır. Beşir'in etrafında yeteri kadar arkadaş olmasına rağmen yalnızlığını yenemediği ve içindeki boşluğu dolduramadığı açıktır. Beşir Güner bunu şöyle ifade eder:

"Hiç birini içinde yaşadığım dünyama, iç dünyama yakın bulamadım. annem, babam, kardeşim, hattat Cem, High School'lu Kâmuran, öğretmen Nezihe ve başkaları hep kendisiydi, dünyada bir yerleri vardı ama ben boşluktaydım. Onları bu meydandaki bir takım unsurlara benzetebilirdim; ama benim yerim neydi bu dünyada." (s.27)

Beşir Güner, romanda kendini bir kuşağın temsilcisi, sözcüsü olarak görür. Bu kuşak horlanmış, kenara itilmiş, sindirilmiş bir kuşaktır. Bu kuşağın ortaya çıkışında siyasi iradenin, ekonomik yapının ve eğitim sisteminin ortaklaşa etkisinden açıkça söz eder, Beşir:

"Geçit yapıldıktan sonra, aşağıda kalan Valide Sultan Camiinin kapısı önünde, ayaküstü aklıma gelenleri anlattım Nezihe' ye o ürkek ürkek dinlerken, mutsuzluğumuzu, başarısız bir kuşak oluşumuzu, sosyal düzenin tutarsızlığına, eğitimin yanlışlığına, değerler karmaşasının doğurduğu şaşkınlığa yükledim. Kendimi, hareketlerimin çelişkili görünüşünü bunlarla açıklamaya çalıştım."(s.50)

Beşir, yaşadığı ruhi bunalımın, içindeki boşluğun iradesizlikten veya bireysel bir tutarsızlıktan değil çevrenin, hayat şartlarının uyumsuzluğundan kaynaklandığı görüşündedir. Beşir Güner, giderek olgunlaşan yaşına ve her geçen gün biraz daha yaklaştığı " aydın sorumluluğuna" uygun davranmayı kendine ilke edinmiştir. Beşir dünyadaki çıkar ve onur kavgasında onur cephesinde mücadele etmektedir.

" Dünyada iki çeşit kavga var demiş bir yabancı yazar : onur kavgası ve çıkar kavgası... Ben birincisini seçtim, daha doğrusu seçmişim. Bu mizaç ve yaratılış meselesi. Diğerine göre daha seviyeli ve imkan isteyen bir şey. Bunu sürdürebilmek için hep dikkatli titiz ve güçlü olmak gerek. (...) kavgam kimin için, kime karşı, oda belli değil. Topluma mı, kendime mi, yoksa ikisine birden mi

direnmeye çalışıyorum? Ama niçin? Beni ancak bir sevgi kurtarabilirdi; köklü, diri ve dünyamızın ufkunu aşan yüce bir sevgi..."(s.113-114)

Beşir, hayata bir aydın sorumluluğuyla bakar buhran yaşayan, bozguna uğrayan, boşluktaki bir aydındır, Beşir Güner her geçen gün aydın cephesi daha ağır yaralar almaktadır, sıkıntılar artmaktadır. Beşir Güner bu durumu;

"Benim bozgunum, her biri bir yerlerde harcanan bir kuşağın bozgunudur. Hala bozgunu durdurulamamış bir devletin topraklarında yaşıyoruz. Her parça kendi içinde küçük parçalara her grup daha küçük gruplara ayrılıyor. Ve çeşitli etkiler altında yaşamamı sürdüren halk geleneksel hayatı içinde ne yönde geliştiği bilinmeyen bir değişimi yaşıyor. Temel değerlerinin yön vermediği aydınları da, az buçuk bildiği ve çoğu zaman pek inanmadığı hayat ve düşünce kırıntıları içinde gün geçiriyor. Neye inanacağız, kimi niçin seveceğiz? "(s.114) sözleriyle ifade eder.

Beşir, bir bozgunun doğurduğu boşlukta yaşadığının farkındadır. Böyle bir durumda bunalmaktan, buhrandan kurtulup baş kaldırmak gerektiğini düşünmektedir. Yeni bir yaşam, yeni değerler, yeni insan, yeni çevre için baş kaldırmanın gereğine inanmaktadır. Çıkar kavgası dururken onur kavgasını seçen bir insana da bu durumun yakıştığını bilmektedir. Beşir bir cemiyetin sıkıntısını çekmektedir. Beşir'i insanlardaki boşluk, hedefsizlik bir aydın olarak etkilemektedir.

"Bana öyle geliyor ki, içinde yaşadığımız toplumun insanı, kendi köklerinden o kadar koparılmış ve öylesine yalnızlığa itilmiş ki cennetten kovulmuş ve Havva'sından ayrılmış ilk insanınkine benzer bir acıyı yaşamaya mahkum gidi. Hem o yeryüzüne niçin geldiğini, neyi aradığını, kime yönelip medet umacağını bizden daha iyi biliyordu. Bütün bunların apaçık gerçekliği vardı onun için. Bizse, anlamını yitirdiğimiz bir dünyada neyi aradığımızı bilmiyoruz."(s.125)

Kaybolmuş Güner'in ana kahramanı Beşir Güner yaşadığı sıkıntıları ve yüklendiği sorumluluğu farklı bahanelerle unutmak veya hedef saptırmak istememektedir. Hayatta sıkıntıları mutlaka olacağına, hakikatin yanında yalanın da varlığının düşünülmesi gerektiğine inanmaktadır. Arkadaşlarıyla, çevresiyle, öğrencilikte çekmiş olduğu sıkıntıları aşmaya karar vermiştir. Beşir için yeni bir mücadele dönemi başlamıştır.

"Yurda doğru yürüdüm gün yeni yeni ağırlıyordu. Camiinin önündeki yoldan acele adımlarla işlerine giden insanlar geçiyordu. Birden, kendimi, toplumdaki sorumluluklarından kaçan yapacağı işleri hep bir takım mazeretlerle geçiştiren haylaz bir talebe olarak buldum. Sonrada her şeyin bu dünyada bir düşmanı bulunduğunu bu düşmanlıkta elbet bir hikmet olduğunu düşündüm. tabiat böyleydi. Düzen bozuksa, sorumluluklardan kaçan bunları kötüyeye kullan insanlar suçluydu.

ilahi kader, bizim irademizi kullanışımıza kendi tercihimize göre değiştiriyordu zaman zaman. Bu apaçık ortadaydı. Kısacası, iyiden iyiye mümin ve mütevekkil biri olmuştu bir kaç saat içinde bundan da müthiş bir huzur duyuyordu.” (s.206)

Beşir bir aydın sorumluluğunu temsil eder. Kaybolmuş Günler’de bir aydının sorunlarından yılmak yerine sorunları aşmayı yeğler.

Cem

Kaybolmuş Günler’ de Beşir Güner’in hayatında yeri olan insanlardan biri Cem’dir. Cem, Beşir’le aynı yurtta kalmaktadır. Beşir romanın ilk sayfalarında Cem’i şöyle tanıtır :

"Cem hukukta okuyor musiki olduğu kadar hatta da çalışıyordu (...) Cem de benim gibi geç kalmış bir "iyi talebeydi" ama onun geç kalışı, benimki gibi malihulyalar, hayal serüvenler yüzünden değildi. hayatı dopdoluydu onun. Delicesine sevmiş tatmış, öğrenmiş ve öğrendiklerini yaşamıştı. o tuttuğunu koparan sevgisini ve nefretini sonuna kadar götüren, kısaca yaşayan ve yaşamasını bilen biriydi.” (s.12)

Beşir yurtta kaldığı zamanlarda genellikle Cem’le birlikte olmaktadır. Cem hayatın içinden ve hayatı doyasıya yaşamak isteyen biridir. Çok yönlü bir kişiliği ve hayatı her yönden seyreden bir bakış açısı vardır Cem’in. Beşir Cem’in bu özelliklerini şöyle ifade eder:

"Hattatlığından, müzik ve edebiyat sevgisinden, hukuk öğrenciliğinden ve İngilizcesinin çok iyi olduğundan başka bir şeyini bilmediğim Cem tiyatroculuğundan başka, bana güç ve umut vermek için bir yığın acı ve hüznün dolu yaşanmış hikâye anlattı.” (s.35)

Beşir’in en yakın arkadaşıdır Cem. yurtta akşamları beraber oturup, konuşurlar. geçmişlerini yaşadıklarını ve geleceğe dair düşüncelerini birlikte paylaşırlar. Beşir’in yaşadığı sıkıntıları paylaşan çoğu zaman ona yol gösteren Cem olmuştur. Beşir de Cem’i çok sevmektedir ve hayattaki tek tutar dalı olarak görmektedir. Beşir Cem için şöyle düşünür:

"Ah Cem niçin daha önce tanışmadık seninle ikimiz de çok başka yerlerde olurduk şimdi. Yan yana ve sırt sırta. Arkadaştan da ileri candan birer kardeş gibi...”(s.80)

Beşir Cem’i kendine bu kadar yakın hissetmesine rağmen Cem’le yaşamda ortak hareket noktası bulmaz. Bunun için gayret de göstermezler. İkisi de birbirini kırmaktan korkar. Beşir Cem’in özel yaşantısını ve idealini bildiğinden onu kendisi gibi düşünmeye ve yaşamaya zorlamaz.

"Sen Aydınlısın Cem, Aydın' a yakın bir çifilikte doğmuş, bana göre iyi bir çevrede yetişmiş ve Robert Koleji'nde okumuşsun. Hiç Değilse annem ölünceye kadar. Orta kısımdan ayrılсан bile İngilizcenі çürütmemişsin. Benden üç yıl sonra görmüşsün üvey anneni. Babana küssen bile kollayan, nazını çeken ağabeylerin var(...) Benim gibi yanlış yaşamış, daha doğrusu hiç yaşayamamış, kaybolmuş biri değilsin. sen istemediğin bense isteyemediğim için buralardayız. Ya bir gün isteyeceğin tutarsa? Hayır hayır, bunu hiç düşünmemeliyim. Hiç değilse şimdilik sen benim bu kaybolmuş ne olduğu ve ne olacağı belirsiz günlerimde tutunacağım güveneceğim tek kişisin." (s.80-81)

Düşünceleri Cem'i çok sevdiğini göstermekte ve onunla bu hayatı paylaşmaktan mutlu olmaktadır. Cem'in Beşir'in sıkıntılarını hafifletmesinde ve onun huzurlu bir hayata kovuşmasında payı büyüktür. Beşir'in en sıkıntılı anında yine yardımına Cem koşmuştur. Cem çok anlayışlı olgun ve ileriye görebilen bir aydındır. Beşir yaşadığı sıkıntılardan ve geçirdiği hareketli günlerden sonra bir gece vakti tekrar vakıflar yurduna dönmüştür. Cem, Beşir'in yaşadığı sıkıntıları yüzünden anlamıştır. Beşir' i sakin bir hayata davet eden yine Cem olmuştur.

"- Beşir başından geçenleri hiç sormayacağım sende umut her şeyi bu gece berat gecesi yarın her şeye yeniden başlayabilirsin. her gecenin bir sabahı var. Berat gecesinin kadrini bilmeli. Adı üstünde. Sana vaaz edecek halim yok mazeret bulmaya da kalkssma su ısıtıyorum. Temiz çamaşırlarda var bu gerginlik bitmeli. hiç değilse bu gece aldatmayalım kendimizi abi..." (s.205)

Cem bu sözlerle Beşir' in yeni bir hayata başlamasını sağlamıştır.

Kâmil

Beşir Güner'in romanda temsil edilen tek akrabasıdır. Kâmil de üniversite öğrencisidir. Tıp fakültesinde okumaktadır. Şiiri çok sevmektedir; ancak yazdığı şiirleri Beşir'e beğendiremez. Romanda şahısların fiziksel özelliklerine genellikle rastlanmadığından Kâmil de bu özellikleriyle tanıtılmamıştır. Kâmil, romanda Beşir'in ona en çok ihtiyacı olduğu bir zamanda karşısına çıkar.

"... bir zamandır görüşmediğim uzaktan akrabam ve çocukluk arkadaşım olan Kâmil bitiverdi yanımda. Oradan buradan konuşarak çınar altına oturduk. () da tıp fakültesinin son sınıfındaydı. Bir dersi kalmış onu da ekimde bitirebilirmiş belki. İstanbul'a geldiğimde birlikte kalmıştık onunla. () da yurttaki kalıyordu o zaman. Üçüncü sınıfta da ikiden bir dersi vardı galiba fakültede özellikle tıp da bir

yıl kayıp normal derdi. Daha sonra, Kâmilin annesiyle babası gelerek Gedikpaşa'da ev tutup biricik çocuklarını yurtlardan kurtardılar." (s.108)

Kâmil Beşir'in çocukluk arkadaşıdır aynı mahallede büyümüşler, çocukluk ve ilk gençlik zamanlarında birlikte yaşamışlardır. Kâmil küçükken Beşir'e çok acı çektirmiştir. Beşir'den iri olan cüssesine güvenerek çocuk oyunlarının galibi hep kendisi olmuştur. Üniversite yıllarında da Beşir'le birlikte kalmışlardır. Tıp fakültesinde okumasına rağmen şiire karşı özel bir tutkusu vardır. Edebiyat fakültesinde okuyan Beşir'i de otorite olarak görmektedir. Yazdığı dosyalar dolusu şiirleri de zaman zaman Beşir'le paylaşmaktadır. Beşir çocukluk günlerinin öcünü alırcasına Kâmil'in şiirlerini beğenmemektedir. Aslında Beşir de Kâmil'in iyi bir şair olduğuna içten içe inanmaktadır.

"...şaka bir yana, onda doğuştan bir şair yeteneği olduğunu ben şimdiye kadar ilgilenmediysem bunun çok başka sebepleri bulunduğunu, bir takım problemleri halledememiş bir zavallıdan pek ilgi beklememesi gerektiğini, kendi kendine yetecek kadar güçlü olduğunu söyledim." (s.142) Sözleri Beşir' in Kâmil'e ve şiir yeteneğine dair asıl düşüncelerini ifade eder.

Kâmuran

Kâmuran, romanın iki kadın kahramanından biridir. Filoloji öğrencisidir. Beşir'le üniversite birinci sınıftan itibaren tanışmaktadır. Aralarındaki samimiyet birbirine hatıra fotoğrafı verecek kadar ilerlemiştir.

"İçinden bir resim düştü eğilip baktım, Kâmuran'dı şu filolojideki kız. İlk sınıftayken vermişti bana beş yıl önce. Temiz bir yüzdü bu, gülümseyen ve utangaç bir genç kız yüzü. Alıp arkasını çevirdim. "Beşir'e en iyi dileklerle" yazılıydı. Titrek ve çekingen bir yazı. Onu çoktandır göremiyorum; ama her şeyi tuhaf bir şekilde ilgilendiriyor beni " (s.16)

Kâmuran ruh yapısı olarak Beşir'e hiç de uzak değildir; ancak Kâmuran'ın çevresi, yaşam tarzı, ailesi ve uğraşları çok farklıdır. Arkadaşlarının ilk günlerinde geleceğe dair planlarını birlikte kurmuşlardır. Kâmuran elit bir ailenin çocuğudur ve onun gereklerini yapmaya çalışmaktadır. Beşir'de Kâmuran'a karşı farklı bir duygusallık vardır.

"Kâmuran'ı filolojide tanımıştı High School dan mezun bir İstanbul kızıydı. Kendi bölümündeki derslerinden sıkılınca, biraz egzotik bulduğu filoloji havasına girer ve hocalarından izin alığı bazı dersleri dinlerdi.(...) İkinci yıl filolojiye gittiğinde Kâmuran'ın yeni arkadaşlar edindiğini, başka bir grubun içinde hayli değiştiğini ve bana buz gibi soğuk davrandığını gördüm, üzerine varmadım. (...)

Kâmuran bu arada okuyucusu iki bini aşmayan dergilerde çeviriler yayınlamış, sözüm ona eleştiriler yazmıştı. Bunları birinci sınıflayken ben sokmuştum kafasına."(s.20-21)

Beşir'in Kâmuran'a olan ilgisi ilerlemiş ve faklı beklentiler içine girmiştir. Kâmuran'ın hem fiziksel özellikleri hem de düşünce dünyası Beşir sarmalamıştır. Bilhassa geniş ufuklu olması ve sağduyulu düşünmesi Beşir'i etkilemiştir.

"Kâmuran'da insanı çarpan bir yan var. Pürüzsüz bir biblo gibi yüzünden başka, konuşmalardaki benliğini örten bir içtenlik, canlılık insanı sarar, bir türlü koparmazsın kendini. Hiç değilse benim için. Şimdi de öyle. Hep kendinden, yaptığı işlerden, günlük, önemsiz sıkıntılardan söz ediyor ama bir türlü ayıramıyor anlardan. Bu kızın beni şaşırtan, etkisinden kurtulamadığım ne olduğunu da pek bilmediğim bir yönü var. Sinemadan tiyatrodan söz ederken bile içinde bulunduğu çevrede çok görülen züppelikten, özentilikten, orta malı düşüncelerden uzak. Şimdilerde Türk Edebiyatı'na, Türk Kültürü'ne ilgi duyuyormuş. Hele eski şiirimizin, saf şiir yönünden dünya şiirinde önemli bir yönü olduğunu görmüş. Geleneğe yönelen çalışmaları beğeniyor, ilgiyle izliyormuş. Doktoraya da başlamış" (s.22)

Kâmuran Beşir'e göre hem daha yoğun çalışmakta hem de verimli çalışmalar içindedir. Kâmuran hayatta mutlu olamaya çalışan; fakat sıkıntılarına galip gelemeyen biridir. Beşir ile ortak bir ruhu paylaşmaktadır. yaşama başkalarının baktığı pencereden bakmamaktadır. Bazı sıkıntıları yaşıyla birlikte içinde büyütmiştir.

"Bilemezsin Beşir, diye başlamıştır Kâmuran. Bilemezsin neler çektiğimi. Dayanılmaz acılar çekmedim ama hayatımı hiçbir zaman açıkça anlamadığı, her gün biraz daha karıştığını sandığım ilişkilerin yumağı haline getiren tuhaf bir çocukluk geçirdiğimi sanıyorum. Mühürdar'daki konaktan High School'a kadar yüzlerce insanla görüşmek yine de hep yalnız olmak..." (s.169)

Kâmuran çok sıkıntılı bir çocukluk geçirmiştir. Aile yapısının duygu birliğinden yoksun olması ve ailede maddenin ön planda tutulması Kâmuran'ı hep olumsuz etkilemiştir. Bu yüzden farklı açılardan da olsa Beşir'le geçmişleri benzemektedir. bu durumu Beşir :

"Dinlediğim şeylere, anlarla birlikte Kâmuran'a ne kadar uzak, bir o kadar da yakın olduğumu düşündüm. O Faulkner'la bozmuş ben Haşim'le Kâmuran okuduklarından bıkmış, ben de... İkimiz de faklı sebeplerle ailemizden kopmuşuz. Fakat nasıl oluyor da bunlar bizi yan yana getiriyor? " (s.179)

Kaybolmuş Günler'de Beşir de Kamaran da hayatta tutunamayan ve kendilerini boşlukta hisseden aydınlardır. Mustafa Miyasoğlu bu romanda farklı çevrenin ürünü olan iki aydının yaşam karşısındaki ortak paydalarını göstermek istemiştir.

Nezihe

Kaybolmuş Günler'deki ikinci kadın kahramandır. Nezihe Beşir'le aynı bölümde okumuştur. Üniversiteyi Beşir'den önce bitirerek öğretmen olmuştur. Bu durumu romanda Beşir:

"... Fe, anlat bakalım muallim abla öğretmenlik iyi mi , sevdin mi ? " (s.18)

Sözleriyle ifade eder. Nezihe Beşir'in gözünde orta halli bir öğrencidir. Derslerini aksatmayarak okulunu zamanın da bitirmiştir. Nezihe romanda adı geçen Beşir'in tek sınıf arkadaşısıdır. Beşir Nezihe'yi :

"Ufak tefek, mahcup üç kelimeyi yan yana getiremeyen kız..."(s.21) Şeklinde tanıtır.

Nezihe Beşir'in maddi ve manevi sıkıntılarını öğrendikten sonra ona yardım etmek ister vereceği borç parayla ev tutmak hayaliyle dolaşırlar. Bu esnada Beşir, ev sahiplerine karşı kurduğu (oyun) planında Nezihe'yi eşi olarak göstermek ister. Bu durumu dolaylı yünden evlenme teklifi olarak değerlendiren Nezihe bu teklifi kabul etmez. Hem Nezihe hem de Beşir böyle sona eren bir günden sonra bir daha görüşmezler. Romanda Nezihe yardım sever, sevecen olgunlaşmış bir lise öğretmeni olarak kalır.

Kemal

Kemal Beşir'in yurt arkadaşlarındandır. Romanda yönlendirici etkisi olmayan bir kahramandır. Beşir Kemal'i :

"Kemal'di bu. Çok konuşur hep gırgır ettiğini sanır, herkese takılır ve alay edilmekten korktuğundan galiba önüne geleni "ti" ye almaya çalışır. Tıbbiyenin ilk sınıflarında olmasına rağmen doktor pozları takınmaya, çevresindekilere hastalıklar yakıştırmaya bayılır."(s.11) sözleriyle tanıtır.

İbo

Romanda Beşir'le okul yönünden aynı kaderi paylaşır. İbo da okulu bitirememiştir. Kendini öven bir tiptir. Romanda hayata bakış açısı ve dünya görüşünden dolayı sosyalist İbo olarak tanınır.

"Girişteki Hergele Meydanında İbrahim yakaladı beni şu Sosyalist İbo...

Yine bir yığın soru sordu: hep evet, güzel, tabi dememi umarak(...) (İbo) kendini üstün insan sanırdı çünkü. Kendisini Marlon Brando ya benzetir, Nietzsche 'yi Türkçe'ye çevirenlerin bile anlamadığını söylerdi. Kimseye bırakmadığı Marksçılıkla bu üstün insan kavramını nasıl bağdaştırdığını bilmem ya, anladığım kadarıyla on beş günde hazırladığı tez kabul edilmediği gibi mezuniyete de girebilmesi için de iki sertifika daha vermesi gerekiyordu." (s.17)

İbo, romanda Beşir'in görmek, konuşmak istemediği arkadaşlarındandır. Romanda olay örgüsünü etkileyici bir tavrı yoktur.

Filozof Yaşar

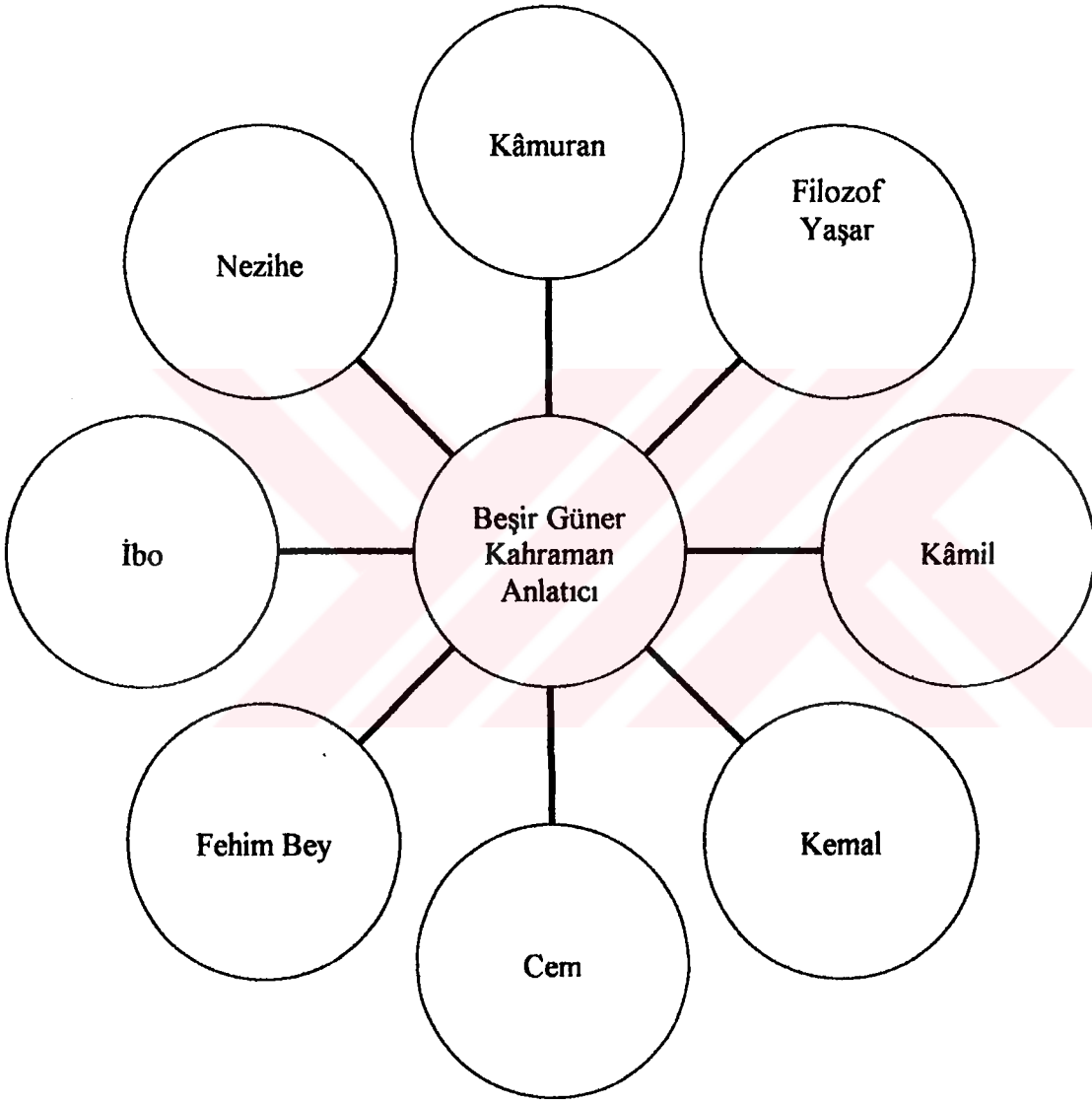
Filozof Yaşar da Beşir'in yurt arkadaşlarındandır. Beşir'le fazla bir ilişkisi yoktur. Beşir Filozof Yaşar'ı ;

"Cem'in yurttan sevmeyişi bir kaç kişiden biriydi (...) bir tatlı dillidir ki yurdun birbirine düştüğü göz gözü görmez bu kaybolmuş günlerde onunla konuşmak duvarlarla konuşmaktan iyidir. (...) doktor ne kadar aceleci ve asabiye, sbu da o kadar sakin ve telaşsız. " (s.32) sözleriyle tanıtır.

Kaybolmuş Günler' de şahıs kadrosu bir merkez kişi etrafında yoğunlaşmıştır. Beşir Güner'in merkez kişi olması gerek olay örgüsündeki fonksiyonundan gerekse anlatıcı olmasından kaynaklanır. Şahıs kadrosundaki kahramanlara Beşir'in hayatına olan etkileri derecesinde yer verilmiştir. Romandaki şahıslar kahraman anlatıcı olan Beşir'in gözüyle okuyucuya aktarılmıştır.

Kaybolmuş Günler'de çizilen karakterler romanın ana kahramanı Beşir'i anlatırken Beşir'in ruhuna yansıyan diğer kişileri de ortaya çıkarır. Anlatıcı bir insanı farklı ruh halleriyle farklı kişiliklerin üzerinde sergilemeye çalışmıştır. Esas olarak bu kişiler hem kendileri hem de Beşir Güner karakterini oluşturan unsurlar durumundadır. Yani bu kişilerin sembol özellikleri vardır. Romanın ana kahramanı Beşir'in kişiliğinde Cem rûhî değerleri, İbo nefsânî istekleri, Kemal gururu, Yaşar mantığı, Nezihe masumiyeti, Kâmuran entelektüel tavrı, Kamil akraba ilişkileriyle hayatın gereklerine feda olan yetenekleri temsil eder.

Şema 1: Kaybolmuş Günler'in Şahıs Kadrosu ve Aralarındaki İlişkiler Ağı

2.1.4. Zaman

Anlatıma dayalı edebî türlerde, “zaman” önemli bir işleve sahiptir. Çünkü zaman ögesi edebî eseri oluşturan temel yapı unsurlarından biridir. Edebi eserde anlatılan olayların mutlaka bir zaman içerisinde gerçekleşmesi gerektiği için, eserin de “zaman”dan soyutlanarak ortaya konması mümkün değildir. Zaman, mekân ile birlikte romanda anlatılan olayların okuyucuda gerçek bir izlenim bırakmasını sağlayan bir ögedir. Zaman olay örgüsünün en canlı şahidi olarak romanda belirir.

Zaman unsuru romanda şu şekilde incelenir:

“Zaman tablosu ilk elde “vak’a zamanı” ve “anlatma zamanı” olarak iki düzeyde şekillenir. Bir olay belirli bir zamanda cereyan eder (vak’a zamanı), bu olay belirli bir süre sonra romancı tarafından öğrenilir/duyulur, yine aynı olay belli bir zamanda kaleme alınır (yazma zamanı) ve yine belli bir sürede (anlatma süresi) sunulur, anlatılır.”(Tekin, 2001, 118)

Anlatma zamanından söz ederken “çerçeve zaman” a da değinmek gerekiyor. Çerçeve zaman eserde anlatılan olayların okuyucuya ne kadar süre içinde anlatıldığıdır. Bu zaman, yazara ve romanın içeriğine göre değişebilen bir özellik gösterir. Bu durumu edebiyat araştırmacısı Mehmet Tekin şöyle ifade eder :

“Her yazarın zamana tasarrufu yahut zamana yüklediği anlam ve işlev doğal olarak farklıdır. Bazı yazarlar zaman kavramından, olayları belirli bir atmosferde biçimlendirme yahut kişileri karakterize etme yönünden yararlanırken bazıları bizzat zaman kavramını konu edinmektedir. Bunun yanında zamanı “sembolik” anlamda kullanan yazarlar da vardır. Zamandan bu şekilde sembolik anlamda yararlanmak isteyen romancılar, zamanın küçük fakat dikkat çekici bir kesitiyle anlamlı bir mesaj verme imkanı elde etmişlerdir.”(Tekin, 2001, 121)

Anlatma esasına bağlı eserler, muhakkak ki öncelikle “ferdî zaman” üzerine kurulurlar. Çünkü bu eserlerde asıl olan insandır. Bununla beraber pek çok eserde fertten topluma gitmek veya topluma ait bir takım sonuçlar elde etmek mümkündür. İşte bu imkan adı geçen türlerde “sosyal zaman”ın varlığını gerekli kılar. Nasıl fert toplumda iç içe yaşamak mecburiyetinde ise, ferdî zaman da sosyal zamanla iç içe olmak zorundadır. Ferdî zamanın belli bir sosyal zaman zeminine oturtulması, mesajın çok daha sağlıklı bir biçimde okuyucuya ulaştırılmasına hizmet edecektir.

Sonuç olarak zaman, romanın temel unsurlarının biri olması nedeniyle bu tür için vazgeçilmez bir önemi vardır. “Zaman” dan soyutlanmış bir edebî eserin varolması da düşünülemez.

Bu bakış açısından hareketle, Miyasoğlu’nun romanlarındaki “zaman” olgusuna ayrılan bölüme, sosyal/aktüel zamanın tespit ve tasviriyle başlamak istiyorum.

Romanlardan Kaybolmuş Günler 1968-1973 yıllarını, atmış sekiz kuşağı dediğimiz neslin farklı bakış açılarını ortaya koyar. Roman, aynı zamanda 1973 yılını, Cumhuriyet’in kuruluşunun ellinci yılının kutlandığı zamanı ifade eder. Kaybolmuş Günler’de 1970 öncesi siyasî faaliyetler önemli bir yer tutar. Miyasoğlu’nun romanlarında zaman olgusu olay örgüsünün de belli bir yönü olma niteliğini kazanmıştır. Beşir Güner’in kaldığı vakıf yurduna polis baskınları olur, öğrenciler farklı yerlere dağılır, üniversitelerde karşıt görüşlerin çatışmaları hat safhadadır. Tüm bunlar romanın sosyal zamanını açıkça belli eder.

“Bir sürü kavgalının arasında onu da polis arabasına sokmuşlar. Aptal polisle şaka olur mu o anda?(...) İyi iyi, bakıyorum dağılıyoruz artık. Ali Ankara’da, Bekir Eskişehir’de, İbo da Üsküdar’da ...Sıra bize geliyor.” (s.13)

Kaybolmuş Günler romanında geçen şu ifadeler de romanın tarihi zamanını açıkça göstermektedir.

“Bir iki cümleyle, Cumhuriyet’in ellinci yılı için yapılan hazırlığı anlattım. Bu da hazırlandığı söylenen 50. Yıl Anıtı olmalıydı. (s. 49) Üniversiteye girdiğim yıl başlayan ve sıkıyönetim öncesine kadar süren olayları düşündüm. Kavgı ilk olarak bizim fakültede başlamıştı. Bildiriler, forumlar sonunda, en umulmadık bir şekilde öğrenciler birbirine girmişti. (s.81) Üniversiteden bazı haklar elde etmek için başlayan hareketler kısa bir süre içinde, havaya hakim olmak gayretiyle sağ- sol çatışmasına, bir süre sonra da devrimci- polis kavgasına dönüşmüştü.” (s.82) Bu ifadeler romanın sosyal / aktüel zamanının 1970’li yıllar olduğunu göstermektedir.

Miyasoğlu romanda zamanı en iktisatlı kullanan yazarlardan biridir. Miyasoğlu’nun vaka zamanı yıllar süren romanı yoktur. Kaybolmuş Günler’de de vaka zamanı üç dört haftalık bir süreyi kapsar. Romanın vaka zamanını da Beşir’in ifadelerinden öğreniriz.

“Güz imtihanlarına pek bir şey kalmadı. Bense bütün çabalarımın rağmen tezi bitiremedim, bu dönem de mezuniyete giremeyeceğim anlaşılan. (s. 14) Güz imtihanlarının telaşına düşen arkadaşlar ordan burdan, hocaların sorabileceği şeylerden söz ediyorlardı. (s.36) Bu yaz gününde giydiği ferace tipi ince uzun pardesüyü de yadırgadım. (s. 40)

-Peki ne zaman mezun oluyorsun?

-Belki Şubat'a belki de Haziran'a. (s. 42)

Bu yaz sıcaklığında bizim gibi yapacak işi olmayan bir yığın genç altında oturur..."(s.42).

Bu ifadeler romanın vaka zamanının 1973 yılının ağustos ayına denk geldiğini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca öğrencilerin güz imtihanlarına hazırlanıyor olması eylül sonu sınavlarının kastedildiğini ortaya çıkarıyor. Bunu destekleyen bir diğer husus da öğretmen olan Nezihe'nin tatilde olmasıdır ve bir aydır Beşir'i aramasıdır.

"Nezihe!... sen ha, merhaba hoş geldin. Çoktandır özlemiştim seni. Ne kadar oldu buraya geleli?"

-Sağol... bir aya yakın..."(s.18)

Romanda vaka zamanı genel olarak ileriye doğrudur. Yazar romanın bazı (bir- iki) bölümlerinde geriye dönüşler yapmıştır. Yine kahraman anlatıcı Beşir'in ağzından:

"İstanbul'a geldiğim günlerde, Kâmil'le Kadıköy taraflarını geziyorduk. (s.119) Beş yıl önce girmeye, şimdi de çıkmaya çalıştığım okulumun garip duvarları önünce. Üniversiteye girdiğim yıl başlayan ve sıkıyönetim öncesine kadar süren olayları düşündüm. " (s.81) gibi ifadelerde yazar zamanda geri dönüşler yapmıştır.

Romanın yazma zamanı 1975 yılıdır. Yazar romanın son sayfasına 1Mart 1975 tarihini düşmüştür.

2.1.5. Mekân

Roman gibi anlatıma dayalı edebî eserlerin temel unsurlarından biri de mekândır. Romanda anlatılan olay örgüsünün belirli bir mekânda geçmesi gerekir. Romandaki mekân unsuruyla ilgili olarak Mehmet Tekin şu tespiti ve açıklamayı yapar:

"Mekân, en kısa söyleyişle edebî eserde anlatılan olayların geçtiği sahnedir. Her olayın mutlaka bir mekânda gerçekleşmesi gerektiği için mekân, öykü veya romanın var geçilmez unsurlarındandır.

Bununla birlikte "mekân" işlevsel bir özellik de taşır. Romancı veya öykücü, mekân unsurunu:

a- Olayların cereyan ettiği çevreyi tanıtmak,

b- Kahramanları çizmek,

c- Toplumu yansıtmak,

d- Atmosfer yaratmak,

Cihetinde kullanılabilir ve o olayları şekillendirirken bunlardan birini devreye soktuğu gibi, birkaçını da dikkate alabilir. Aslında bunların hepsinin temelinde yatan gerçek, anlatılanlara "sahihlik" kazandırma endişesidir. (Tekin, 2001, 129)

Günümüz roman ve öyküsünde mekân tanıtımları ve tasvirleri eserde işlevsel olarak kullanılır. Bu durum yazarın hem olay öyküsünü anlatırken hem de kişileri çizerken yararlandığı bir unsur olarak karşımıza çıkar. Bu durumu Şerif Aktaş şu cümlelerle dile getirir:

"Mekân tasvirleri eserdeki kahramanların bazı hususiyetlerini dikkatlere sunmaya da yardım eder bir odanın tefriş tarzı, orada günlerini geçiren insan hakkında bilgi verir. Kısaca vaka zincirinin muhtevası ve kahramanlarının psikolojik hali mekân tasvirlerinden de anlaşılabilir." (Aktaş, 1991, 145)

Romandaki mekân unsuru hakkında bu tanıtıcı bilgilerden sonra Miyasoğlu'nun romanlarındaki mekân unsurunu incelemeye başlayabiliriz.

Miyasoğlu'nun romanlarında mekân, anlatılan olayın içeriği, yazarın niyeti ve kahramanların ruhî yapısıyla ilgili mesajları içinde taşıyan canlı ve fonksiyonel bir unsur olarak dikkat çeker. Yazarın romanlarında geniş (açık) mekân olarak İstanbul ve Kayseri kullanılmıştır. Miyasoğlu romandaki mekân unsuru hakkında kendi roman anlayışının da bir parçası olarak şu anlayışı ortaya koyar:

"Çevrenin tarihi ve coğrafi unsurları hattâ yakın geçmişi, roman kişileri için önemli olduğu ölçüde onların şuurunda ve hayatında yer tuttuğu kadar romanda yansıtılır. Bunun dışında romana girecek şeyler, gerçekten roman dışıdır ve bu yükler roman çoktan atmıştır. Çeşitli vesilelerle romana sokulacak böylesi roman dışı unsurlar, en fazla o şehre ait folklorik bilgi mahiyetinde kalır ve olsa olsa o şehre mensup insanları memnun eder." (Sedir Dergisi, Şubat, 1980)

Kaybolmuş Günler’de geniş mekân İstanbul’dur. Romanın olay örgüsü İstanbul’un Aksaray, Fatih (s.12), Beyazıt, Üsküdar (s.13), Laleli (s.81), Kadıköy(s.119), Beyoğlu (s.192) semtlerinde geçer. Bu romanda mekâna ait geniş tasvirler bulunmaz.

Romanda geçen semt adlarından sadece Beyoğlu’nun kısa bir tasviri yapılır:

“Beyoğlu iyiden iyiye tenhalaşıyor bu saatlerde. İki saat önceki telaştan, o haliyle ne olduğu belirsiz bir hayvanın kımıldanışını andıran kalabalıktan eser görülmiyordu artık. Gece yarısına doğru birden boşalan solanların kalabalığıyla bir ara canlanan sonra yeniden sessizliğe bürünen bu eski cadde, görülen yanlarıyla uykuya dalgıyor ve bizim gibi fukaralara da bırakıp gitmekten başka çare kalmıyor.”(s.192)

Kaybolmuş Günler’de yazarın dar (kapalı) mekânlara ağırlık verdiği görülür. Bu romanda dar mekânların tasviri uzun ve ayrıntılıdır. Ayrıca olay örgüsüyle ve şahıs kadrosundaki kahramanların psikolojisiyle bütünleşen tasvirlerdir.

“Bir vakıf yurdunda kalıyorum. Öğrenciliğimin dört yılı geçen bu medrese tipindeki odaların kubbelerindeki huzuru, sessizliği, toplayıcı birliği eskittim iyice. Üç ay öncesine kadar severek, isteyerek kaldığım, beton binalardan kaçarak sığındığım bu Osmanlı işi bina da sıkıyor artık.

Eskiden medreseymiş burası. Binayı yaptıran sultan, kendisine bir oda ayrılmasını isteyince, onun da imtihana girmesinin şart koşulduğu söylenir.

Bir tepe üzerindeki bu külliye de benzerleri gibi caminin çevresinde kurulmuş. İki yanındaki bloklarda yüzden fazla oda var. Büyük büyük helaları, bir oda genişliğinde banyoları olan bu yurdun büyük kubbeli, mihraplı dersaneleri şimdi çalışma odası olmuş. Odalardaki ocaklara kalorifer petekleri konup koridorla avlu arası da cam bölmeyle ayrılınca, yarı modern bir duruma gelen bina, yurt görünümünü almış.

Medrese olduğu günlerde, bu odalarda ikişer kişi kalırmış. Şimdi çift yataklı ranzalar konarak altı kişi doldurulmuş. Dikine yatılabilse, kapı boşluğuna da bir ranza konurdu herhalde... Bizi adam yerine koymuyorlar anlaşılan. Belki de eskilerin üçte biri sayıyorlar, kim bilir... Köşedeki odalar biraz büyük, sekiz kişi kalıyor onlarda. Balık istifi... Soğuk günlerde pencere açılmadığından ağıla dönüyor ortalık. Baca deliğini de kapamışlar, soğuk gelmesin diye.” (s.7,8)

Kaybolmuş Günler’de dikkat çekici bir diğer mekân tasviri Kâmiller’in evidir.

“Karanlık yollardan Kâmillerin evlerine yaklaştık. Epeydir gelmediğim için değişikliği hemen fark ettim. Arka taraflarındaki ev yıkıldığından, hunların oturduğu bina sipsivri ortada kalmıştı yokuş aşağı inen ve az aydınlatan sokağın

başında, Piza Kulesi gibi bir tarafına kaykalmış, yıkılacak gibi duran eve bu saatte yalnız gelseydin, girmeye korkardım şüphesiz..Önde Kâmil, arkada ben , ışıkları yanmayan üçüncü katın ahşap merdivenleri tırmanmaya başladık. Biz tahtalara bastıkça bütün merdivenler ve merdivenlerle birlikte bütün ahşap bina sallanıyor. Hiç ses etmeden kapıya kadar geldik. "(s.116)

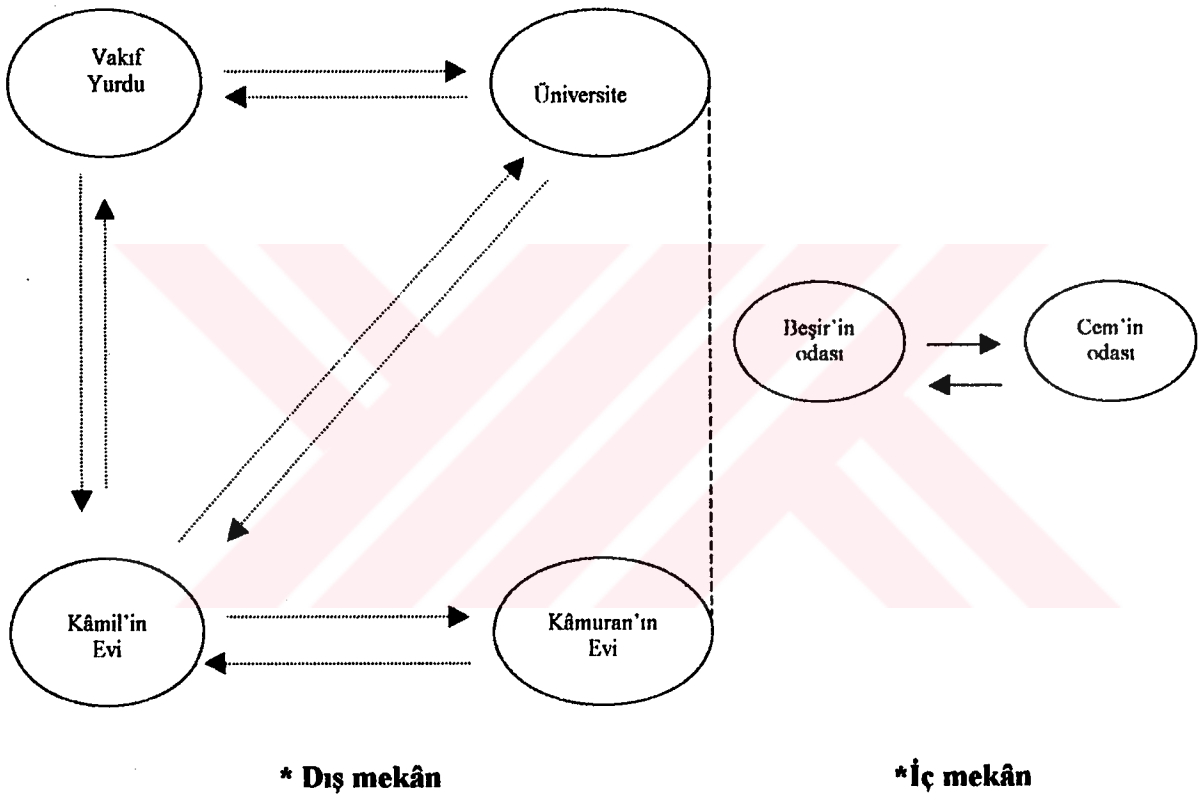
Romanda Kâmil'in evinin iç görünümü de tasvir edilmiştir:

"Kapının sağında kalan aslında Kâmil'e ait olan bu oda, annesiyle babasının yatak odasının önüne düşüyor ve yazın sıcağa, kışın da soğuğa karşı böylece korunmuş oluyordu. O, boş olan yatak odasına terfi ettiğinden kendi odasını bana tahsis etmişti.... "(s.127)

Romanda Kâmiller'in evi kadar detaylı tanıtılan başka bir mekân yoktur. Bu mekânın tanıtımında ayrıntılardan da yararlanılmıştır.

Kaybolmuş Günler'de mekân-olay örgüsü ilişkisi başarılı kurulmuştur. Öğrencilerin kaldığı yurt, üniversite, Kâmiller'in evi, Kâmuran'ın evi olay örgüsünü farklı yönlerini sembolleyen unsurlardır. Romanda mekâna dair özellikler yıpranmışlığı, köhneliği ifade eden bir ruh haliyle verilmiştir. Bilincinin, ruhunun ve düşünce sistemin yenilenmesine duyulan ihtiyaç mekâna da yansıtılmıştır.

Şema 2 : Kaybolmuş Günler' de Mekân – Olay Örgüsü İlişkisi.

2.1.6. İçerik

Romanı zaman sanatı olarak değerlendiren Miyasoğlu, romanlarında Anadolu insanından hareketle, değişen zaman şartları içinde insanların yaşadığı acıları, beslediği umutları, zorladığı çıkış yollarını anlatır. Yazar romanlarında insanı müşahhas yaşama biçimi içinde yakalamaya ve kendi kendisine, yaşadığı hayat hakkında düşünme imkanı aramasını ifade eder. İnsanımız iç dünyasındaki parçalanma, gelenek – yenilik çatışması ve değerler karmaşası, toplumumuzun en önemli problemleri olarak yazarın romanlarına yansır.

Miyasoğlu, ilk romanı Kaybolmuş Günler’de, Anadolu’dan İstanbul’a öğrenimlerini sürdürmek için gelmiş üniversiteli gençlerin hayatını, aşklarını ve acılarını belli bir zaman kuşağının (68 kuşağı) farklı bakış açısıyla ortaya koyar. Beşir Güner’in kararsız ve tedirgin kişiliğinde, baştan sona bir huzur arayışını anlatan roman, Cumhuriyet döneminde yaşayan insanımızın iç dünyasındaki parçalanmışlığı ve değerler karmaşasını ele alır.

Kaybolmuş Günler, dünya farklı yönlerden büyük bir değişiklik geçirirken kendi içinde kendisiyle hesaplaşmanın sancısını yaşayan nesillerin hikâyesidir. Ferdi meselelerle sosyal, tarihi, siyasi ve ekonomik olayların iç içe yaşandığı 1960 sonrasında ortaya çıkan iki – üç nesli anlatır.

Kaybolmuş Günler’in yazılış gayesini ve içeriğin en önemli yanını yazarın kendisi ifade eder :

“... daha önce üniversite gençliği, özellikle Anadolu’dan gelen gençlik anlatılmış olsaydı, bunların öğrenci yurtlarındaki per perişan hali romanlarımızda yer alsaydı, kesinlikle yazmazdım Kaybolmuş Günler’i” (Yeni Devir, 5 Haziran 1981)

Bu görüşler de açıkça Kaybolmuş Günler’in ana temasının Anadolu’dan büyük şehre eğitim için gelen gençlerin yaşadıkları sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Kaybolmuş Günler, Cumhuriyet’in elli yılından bir kültür kesiti sunar okuyucuya. Yüz yıllık değer yargılarının, kültür anlayışının, öğrenim çağındaki gençlerin çıkmazlarını ve bocalamalarını ortaya koyar. Kaybolmuş Günler’le ilişkili olarak Alemdar Yalçın şu tespiti yapar :

“Kaybolmuş Günler, yazarın kendi çevresi ve içinden geldiği çevrenin duru anlatımıdır.(...) Konu çevre olarak bir öğrenci yurdunda geçmektedir. Bu öğrenci yurdunun vasıfları sanıyorum romanın anlaşılmasında büyük etki yapacaktır. Liseyi iyi derece ile bitirmiş, fakülte ya da yüksek okulda herhangi bir takıntısı olamayan, mali zorluklar içindeki öğrencilerin parasız yatılı kaldığı bir Vakıflar yurduudur. Yani buradaki öğrenci, batı kültürünü belli ölçüde hazmetmiş, ama aynı şekilde çıktığı sosyal çevrenin örf, adet ve geleneklerine bağlı gençlik kütlesidir. Roman

işte bu gençlerin tezatlar içinde sürüklendikleri bir birinden farklı yönleri ele almaktadır. Doğrusu gençliğin büyük bir kısmının kendisinden parçalar bulduğu bir romandır. Çünkü hızla gömlek değiştiren toplumumuzda bu değişikliğin tesir etmediği aile, çevre ve insan hemen hemen yok gibidir.” (Yalçın, 1980, 31)

Miyasoğlu roman yazış tekniği gereğince Kaybolmuş Günler’de olay ve entrikadan çok durumlara ve psikolojik tahlillere ağırlık vermiştir. Roman bir bakıma, tarih boyunca Batı’ya doğru akıp giden insanımızın, değişen hayat ve kültür şartları karşısındaki durumunu anlatır.

Kaybolmuş Günler’de ana tema, romanın kahraman - anlatıcısı Beşir Güner’in şahsında yüz yıllık değer yargılarının, kültür anlayışının, çıkmazların ve bir buhranın gençlik üzerindeki yansımalarının gösterilmesidir. Bu roman toplumumuzun yaşamını eleştiren, onun yanlış yaşadığını ortaya koyan bir romandır. Romanda ana tema bir aydının (Beşir Güner) şahsında ülkenin yaşadığı tarihi ve sosyal çıkmazlardan oluşur. Kaybolmuş Günler’in kişileri büyük şehrin, özellikle İstanbul’un çalkantısı içinde bu kültür hareketini kendisinde iz bırakacak boyutlarda henüz kavramamışlardır. Onları daha çok meşgul eden şey, o güne kadar benimsedikleri değer yargılarının değişmekte olduğudur. Böyle bir durum karşısında geleneğe sahip çıkmak ve onu yaşatmak istemektedirler.

Kaybolmuş Günler ülkenin yaşadığı sosyal, psikolojik, ekonomik ve siyasal değişikliklerin çeşitli çevrelerden gelen gençlere yaptığı tesiri çok yönlü inceleyen, bundan bir senteze yükselmeyi deneyen bir romandır. Bu özellikler romanın yardımcı temaların da ortaya koyar. Romanda sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik unsurlarla eğitim çağındaki bir bireyin çıkmazları anlatılır. Romanda kültür, medeniyet, yabancılaşma ve anarşi de tema olarak işlenen unsurlar olarak belirtilebilir.

Mustafa Miyasoğlu kahraman anlatıcı olarak seçtiği Beşir’i bir kuşağın temsilcisi olarak konuşturur:

“ O ürkek ürkek dinlerken, mutsuzluğumuzu, başarısız bir kuşak oluşumuzu, sosyal düzenin tutarsızlığına, eğitim yanlışlığına, değerler karmaşasının doğurduğu şaşkınlığa yükledim. Kendimi, hareketlerimin çelişkili görünüşünü bunlarla açıklamaya çalıştım.” (s.50)

“ Ben tan anlamıyla yanlış yaşamış, kaybolmuş biriyim. Hayatımın ne mânâsı var, onu da bilmiyorum.” (s.9)

“Biz ise anlamını yitirdiğimiz bir dünyada neyi aradığımızı bilmiyoruz.” (s.125)

“Benim bozgunum, her biri bir yerlerde harcanan bir kuşağın bozgunudur. Hâlâ bozgunu durdurulamamış bir devletin topraklarında yaşıyoruz. Her parça kendi içinde küçük parçalara, her grup daha küçük gruplara ayrılıyor ve çeşitli etkiler altında yaşamasını sürdüren halk, geleneksel hayatı içinde ne yönde geliştigi

bilinmeyen bir değişimi yaşıyor. Temel değerlerinin yön vermediği aydınları da, az buçuk bildiği ve çoğu zaman pek inanmadığı hayat ve düşünce kırınmaları arasında gün geçiriyor. (...) Bir bozgunun doğurduğu boşluğu yaşıyoruz. Burada bunalmak değil başkaldırmak yaraşır insana. Kendine, çevresine ve içinde bulunduğu şartlara. Bunlarla idare etmemizi, sesimizi çıkarmamamızı söyleyemez kimse. Yeni insan için yeni değerler gerek. Yenilemeliyiz kendimizi; hem kendimizi, hem de çevremizi. Benim gibi onur kavgasını çıkar kavgasına tercih eden birine ancak bu yaraşır.” (s.114)

Kaybolmuş Günler’de bir “aydın” temsilcisi olarak konuşan Beşir, aydınların yaşadığı buhranların yanı sıra aydınlarla halk arasındaki kopukluğu da ifade eder:

“Hiç kimse sevmiyor bizi ne üniversite, ne halk, ne de devlet iyi gözle bakmıyor bize. Yolda, otobüste, hatta evimizde bir garip bakıyorlar. Biz mi yabancılaştık, onlar mı umudunu kesti bizden, anlamıyorum. Ama açıkça görülen bir şey var; biz sevgisizleştik, sevimsizleştik. (...) Biz toplumun üstüne çıkmak, ona yön vermek istedik, toplum dışı olduk. Artık ne rindlik, ne bohemlik kurtaramaz bizi... (s.24)

Bir taraftan Batı ve yabancı hayranlığı, diğer taraftan bu hayranlığın doğal sonucu olarak kendi değerlerimizi küçük görme, toplumda çeşitli çelişkilerin doğmasını hazırlamıştır. Miyasoğlu’na göre biz bu çelişkili hayatı yaşıyoruz. Yazar, romanda sürekli olarak bu çelişkiyi vurgular. Bu çelişkiler, bazen sosyal yapı değişimi, bazen kültür çelişkisi, bazen de çevreye uymama şeklinde karşımıza çıkar.

Bu çelişkiler, toplumun baskısı, bunun karşısında da ideolojik saplantılar sonucu toplum anarşiye sürüklenir ve düzen bozulur.

Yapı değişiminin batılılaşmadan kaynaklanan örnekleri pek çoktur. Bu değişimin bizim kendi hayatımızdan kaynaklanan görüntüleri de vardır. Kaybolmuş Günler bu konuların bir bireyin şahsında anlatıldığı başarılı bir romandır.

2.2. Dönemeç

Mustafa Miyasoğlu'nun ikinci romanı olan Dönemeç, ülkemizde uzun yıllar ihmal edilen orta sınıfın acılarını ve sosyal yapılarını derinlemesine inceleyen bir romandır. Romanın konusu 1973 yılının yaz sonu ve sonbahar ortalarında Kayseri'de geçmektedir. Yazar bu romanda şimdiye kadar alışılmış yer ve kavramlarla birlikte çevre anlayışına da yeni bir yaklaşım getirmiştir.

Dönemeç, Anadolu insanının tarihî bir dönüm noktasındaki tavırlarını, değişen durumlar karşısındaki değişmeyen özelliklerini ortaya koyan bir romandır. Bir güz mevsimindeki aşk, ölüm, düğün ve seçim çevresinde gelişen olaylar, bu insanların mizaçlarını en çarpıcı yanlarıyla anlatmaya imkan vermektedir.

Cumhuriyetin ellinci yılındaki sosyal ve kültürel hareketliliği Anadolu şehirlerinden seçilmiş gençlerle, geleneksel yapısı parçalanmış aileler çevresinde ele alan bu roman bir diğer yönden insanımızın toparlanma çabalarıyla ülke ve dünya şartlarına karşı tavır alışlarını anlatmaktadır.

Dönemeç, on yedi bölümden oluşmuştur. Bu bölümlerden birinci dokuzuncu ve on yedinci bölümler Şakir Beyle Bahri'yi ortak gözleyen bakış açısıyla anlatılır. Romanın beş, on, on beş, on altıncı bölümleri sadece Şakir Bey'i gözler ve Şakir Bey ekseninde gelişen olayları anlatır. Romanın sayılarla belirlenen diğer bölümleri Bahri'ye ve çevresine aittir.

2.2.1. Olay Örgüsü

Romanın ana kahramanı Avukat Şakir Bey'dir. Üçüncü kişi anlatımıyla sunulan romanda olay örgüsü bir dizi olayın iç içe anlatımından meydana gelir. Olay zincirlerini düğün, ölüm, seçim ve aşk halkaları oluşturur.

Şakir Bey, yüksek öğrenimini Ankara'da tamamlayarak memleketi Kayseri'de bir avukatlık bürosu açmıştır. Yanında kâtip olarak çalışan Bahri de Kayserilidir. Şakir Bey ilk zamanlarda fazla müşteri olmadığından bir lisede ücretli olarak İngilizce derslerine gider. Öğrencilerle kaynaşır ve onlara ağabeylik eder. Her türlü meselenin konuşulduğu ve her düşünceden insanın uğradığı Kültür Derneği'nde sohbetlere katılır. Şakir Bey arada köyüne de gider. Köyde annesi Fadime Hanım, kız kardeşi Rubbiye ve erkek kardeşi Rüstem vardır.

Avukat Şakir Bey'in yanında kâtip olarak çalışan Bahri'nin de geniş bir aile çevresi vardır. Babası Recep Usta'nın sanayide dükkanı vardır. Amcası Kerim Ağa emekli olmuş ve bir market işletmektedir. Bahri'nin amcası Kerim Ağa'nın kızı Fatma'nın yakında düğünü olacaktır.

Amcaoğlu Yavuz babasıyla anlaşamayıp kaçmıştır. Bahri mektupla düğünü haber verip Yavuz'u Kayseri'ye getirmiştir. Yavuz amcasının kızı, Bahri'nin ablası, Zeynep'i sevmiştir. Gizli bir aşk acısı çekmektedir; çünkü Zeynep fabrika işçisi Dursun'la evlendirilmiştir. Yavuz için hem kavganın hem de sürgünün merkezinde bu olay vardır. Bahri büroda çalıştığı zamanlarda üniversiteye de hazırlanmış ve İstanbul'da işletme bölümünü kazanmıştır.

Şakir Bey büyük şehirde okumuş aydın bir şahsiyettir. Memleketinde yaşadıkları, çevresi onu tatmin etmemektedir. Aklında büyük şehir yani İstanbul vardır Şakir Bey'i bu düşünceye iten sebeplerin başında da Ankara'da tanıştıkları ve İstanbul Beylerbeyi'nde oturan kız arkadaşı Serpil gelmektedir. Arkadaşı Mehmet Ziverle de mektuplaşmaktadır. Avukat Şakir Bey'in günleri büroya gelen müşterilerle öğrencilerle ve esnafla uğraşarak, onları dinleyerek ve onlarla konuşarak geçmektedir.

Kayseri'de Kerim Ağa'nın kızı Fatma'nın düğünü başlamıştır. Yakın akrabaların hepsi bir araya toplanmıştır. Fikriye Hanım, Şefik Dayı, Hanımanne, Tahsildar Sami, Zeynep, Gülsüm, Huriye Hanım, Refika Hanım, Dursun, Refik Bey bunlardan bazılarıdır.

Bahri, düğüne çağırdığı Yavuz'la gezer. Onu yeniden ailesine kazandırmaya çalışmaktadır. Bu arada Yavuz, Bahri'ye ablası Zeynep ile ilişkisinin, gönül bağının olduğunu sezdirmeye çalışır.

Düğünde mahallenin en seçkinlerinden Hanımanne hastalanır. Düğün düşünülmedik şekilde kandile denk gelir. Kerim Ağa, Yavuz ve Bahri'yi damat tarafına gönderir. Amacı kandile denk gelen bu günde içki içilmemesini sağlamaktır. Yavuz sohbete dayanamayıp içki içer ve geç saatlerde düğün evine dönerler. Düğün evinde eski sevgilisi Zeynep'in kocası Durmuş ile karşılaşır ve kavga ederler.

Kerim Ağa da Yavuz'u döver ve onu tekrar kovar. Fatma gelin gider ve Hanımanne ölür. Mahallede düğün ve ölüm konuları etrafında farklı yoğunlaşmalar olur.

Şakir Bey bürodaki işleri takip etmektedir. Kültür Derneği'nde toplantılara, sohbetlere katılmaktadır ve vaka zamanının en önemli konularından olan seçim tartışmaları yapmaktadır. Bu süre içinde Ankara'daki arkadaşı Mehmet Ziver'le mektuplaşır, Mehmet Ziver Kayseri'ye gelir. Tahsildar Sami'nin kılavuzluğunda Kayseri'nin tarihi yerlerini gezerler. Şehrin tarihi ve kültürü hakkında bilgi alırlar. Avukat Şakir Bey Serpil'in ve Fehim Bey'in isteklerini düşünmektedir ve İstanbul'a gitmek fikri bir türlü aklından çıkmamaktadır.

Hakim bakış açısıyla ele alınan bu romanda, mekân Kayseri'dir. Romanın başkahramanı Avukat Şakir Bey'dir. Romanda Bahri yardımcı kahraman olarak görev alır. Dönemeç romanının olay örgüsü iki farklı çevrede gerçekleşir. Çevrelerden biri Avukat Şakir Bey'in uğraşı, arkadaşları, köylüleri, Kültür Derneği, seçim vb. konular oluşturur. İkinci çevrenin merkezinde Bahri vardır. Bahri'nin ailesi, akrabaları, arkadaşları, sevdiği kız, esnaflar, düğün vb. konular ikinci çevrenin temelini oluşturur. Romanın başkahramanı Avukat Şakir Bey olmasına rağmen olay örgüsünün büyük çoğunluğu Bahri ve çevresinde gelişir.

Mustafa Miyasoğlu Dönemeç romanın olay örgüsü ve anlatımını sanki iki kamerayla tespit etmiştir. Kameralardan biri çalışıp, görüntü kaydederken diğeri durur. Bu kameralardan biri Avukat Şakir Bey'i ve çevresinde gelişen olayları görüntülerken; bir diğeri de Bahri'yi, ailesini, mahallesini, düğünü görüntüler.

Dönemeç, yazarın ilk romanı Kaybolmuş Günler'e nazaran gerilimi yüksek, okuru heyecanlandıran olay örgüsüne sahiptir. Olay zincirlerinin farklı ve zengin olması Dönemeç'te bir konu çeşitlemesini meydana getirmiştir.

Miyasoğlu'nun Dönemeç'i diğer romanlarına nazaran gerilimi yüksek bir romandır. Romanda okuyucuyu heyecanlandıran bölümler oldukça fazladır. Dönemeç bir hareketliliğin romanıdır. Olay örgüsü hiçbir yerde durağan bir seyir izlemez. Yazarın olay kurgusunda kullandığı bazı özellikler gerilimi yükseltmiştir. Roman kahramanlarından Yavuz'un durumu, hareketleri ve fikri yapısı gerilimi artıran en önemli faktördür. Yavuz hem ailesiyle hem de çevresiyle uyum sağlayamamış tek erkek kahramandır. Yavuz'un Kayseri'ye dönüşü ve eski sevgilisi (amcasının kızı) Zeynep'le karşılaşması gerilimi artırır ve okuyucuyu heyecanlandırır.

Dönemeç'te siyasi tartışmaların ve kavgaların varlığı, aile içi gelişmeler de romandaki gerilimi artırır. Dönemeç, hareketliliği ortaya koyan bir başlangıç ve gelişmeyle devam ettikten sonra, son bölümde herkesin kendi dünyasına gömülerek dingin bir düşünceye dalmasıyla sona erer.

2.2.2. Bakış Açısı

Mustafa Miyasoğlu'nun ikinci romanı olan Dönemeç'te, "Tanrısal bakış açısıyla" hareket edilmiş ve 3. tekil kişi, yani "o" anlatıcı kullanılmıştır. Bu anlatıcı tabiatı gereği romanda olan-biten her şeye hakimdir.

Dönemeç romanında Miyasoğlu'nun şu cümleleri bakış açısını ve anlatıcının konumunu belirlemektedir. Yazar bu romanda her kahramanın tanıtımını ve ruh tahlilini "o" anlatıcı yoluyla aktarır. "Tanrısal bakış açısı" esasıyla yazılan bir roman olduğu için anlatıcının her şeyden haberi vardır. Romanda Bahri'nin düşünceleri ve içinde bulunduğu ruh hali ifade edilirken bu anlatıcının ve bakış açısının özellikleri görülür.

"...koltuğu biraz çevirerek yeni binaların arasından sevimli sevimli gülümseyen Erciyes'e doğru yöneltti bakışlarını.Sönmüş volkan çukurları karla örtülü bu Akdağ, Anadolu'nun ortasında bir eski zaman dedesi gibi kurulmuş görünürdü Bahri'ye." (s.11).

"Bahri de onun sevincine içten içe katılıyor, kötü romanların avutamadığı bezgin gönlüne yoktan bir neşe çıkarıyordu." (s.7)

"Bahri bütün bunları Şakir beyin koltuğuna kurulup ara yola bakarken düşünüyor, toparlamaya çalışıyordu. Bu yol hükümet konağının da bulunduğu meydana çıkıyordu. Adliye, Abdülhamit döneminde yapıldığını sandığı saat kulesinin tan arkasına düşüyordu. Bu ara yoldan meydana çıkarken, bütün partilerin kırmızı tabelalarıyla hükümet konağına bakan binalarda boy göstermelerine dikkat etmeden kendini alamazdı." (s.11)

"Bahri meydana geldiğinde, nereye gideceğini, ne yapacağını bilmediğini fark etti. Dernekteki cümbüşle Emek'teki gönül macerası arasında kararsızdı... Bahri, sınıf arkadaşlarından köşe köşe kaçarken, garip bir tarzda Şükran'a doğru sürükleniyor, onda teselliden başka şeyler de buluyordu." (s.13)

Dönemeç'te "Tanrısal bakış açısı"nın özellikleri "o" anlatıcının Şakir Bey'i anlattığı satırlarda da açıkça görülmektedir.

"Şakir Bey gün doğmadan kalkmış Erciyes'in suyundan abdest alıp namaz kıldıktan sonra dere başına çıkmıştı. Fazla uyumadığı halde kendini oldukça dinç hissediyordu. Şehirde kaldığı günlerde öğleye kadar ağzından atamadığı pası hatırlayınca, babasına bir kere daha rahmet okudu." (s.45)

"Oturup dün akşam bunları düşünmüş, iki yıldır ara sıra yazdığı günlüğün sayfalarını karıştırmıştı da bir cümle bile yazamamıştı deftere. Cümlüğe yazamayınca oturup Ankara'daki arkadaşlarından birine bir mektup döşenmişti. Geç vakte kadar neler yazdığını, yedi-sekiz sayfada nelerden bahsettiğini hayal meyal hatırlıyordu." (s.49)

Romanda anlatıcı fonksiyonu gereği kahramanların iç dünyasına inerek onların düşüncelerini ve ruh tahlillerini ortaya koyar. Dönemeç'te de aynı özellik "o" anlatıcının tanıttığı bütün kahramanlarda görülmektedir. Romandaki kadın kahramanlardan hanımanne anlatılırken şu ifadeler kullanılır.

"Hanımanne çocuksuz bir kadındı. Kocasının ilk karısından da çocuğu olamamıştı. Hem güzelliği, hem hatırı, hem de kocasının yanındaki nazıyla ortakları arasında birinci sırayı alanlara "ferik" denirdi eskiden. İlk kadın çoğunlukla bu bakımdan yıprandığı için ikincisinin hakkı olurdu feriklik. İşte hanım anne ferikliği her bakımdan hak ettiğini bütün çevresine kabul ettirmiştir. Çocuksuzluğunun suçu da ilki sayesinde üzerinde kalmıyordu. Gerçekten kısırlık Şerif Efendi'de olmasaydı, iki karısından birinden mutlaka çocuğu olacaktı. Kocasının bu zaafını bildiğinden üzerinde hiç durmadı Hanımanne..."(s.64)

Miyasoğlu, Dönemeç'te anlatım tekniğini belirlerken sanki iki kamera ve bir anlatıcı kullanmış gibidir. Kameralardan biri Şakir Bey ve çevresini görüntülerken bir diğeri Bahri'yi, arkadaşlarını ve ailesini görüntülemektedir. Görüntüler farklı kameralardan olsan bile anlatıcının ve bakış açısının özellikleri değişmemektedir.

Miyasoğlu, Dönemeç'te, olay örgüsünde de bahsedildiği gibi, devamlı bir hareketliliği denemiştir. Roman bir eylem romanıdır. Bu romanda bir olay yığılması da söz konusudur; ancak bu romanda teknik olarak görülmektedir ki olayların çokluğu ve olay örgüsünün hareketliliği anlatıcıyı etkilememektedir. Bu romanda anlatıcı tarafsızdır. Romandaki tek olumsuz kahraman olan Yavuz hakkında bazen Bahri'nin ağzından bazen de babası tarafından olumsuz düşünceler ifade edilir.

Sonuç olarak Dönemeç "Tanrısal bakış açısıyla" ve "o" anlatıcıyla oluşturulmuş bir romandır. Yazar bu tekniği de başarıyla uygulamıştır.

2.2.3. Kişileştirme ve Kişi Kadrosu

Mustafa Miyasoğlu'nun ikinci romanı olan Dönemeç'te şahıs kadrosu genel olarak akrabalık temeli üzerine oturtulmuştur. Romandaki bütün kahramanların arasında akrabalık ilişkisi olmamasına rağmen romanın olay örgüsü akrabalar arasında şekillenmiştir. Romanın ana kahramanı Avukat Şakir Bey'dir. Birden çok olayın işlendiği Dönemeç'te Avukat Şakir Bey'den çok Bahri ve ailesinin ilişkileri romanda daha geniş olarak anlatılır.

Romanda olay örgüsünü belirleyen kahramanlar ve kahramanların genel özellikleri şöyledir.

Avukat Şakir Bey

Miyasoğlu'nun bu romanında da kahramanların fiziki özellikleri üzerinde fazla durulmamıştır. Kahramanlar genel olarak sosyal durumları ve psikolojik yapılarıyla sunulmuştur:

"Ne lafa gelir, ne söze. Dediğim dedik, çaldığım düdüğü. Babası gibi tıpkı. Ne düşünür, ne eder, bir türlü söylemez. Bir bakarsın şurda, bir bakarsın tepenin başında. Rahmetli de öyleydi. Kimse akıl sır erdiremezdi yapıp ettiklerine." (s.46)

"Şakir Bey çiçeği burnunda, bir yıllık avukattı. Her yeni avukat gibi halkla temas etmenin tuhaf çelişkilerini yaşıyordu. Büroya gelip gidenler onun için henüz tam anlamıyla birer müşteri değildi. Bu gidişle kolay kolay da olacağı benzemezdi. Kimisine amca, dayı, kimisine bacı, kardeş, yahut arkadaş gibi davranıyordu. Sadece haklı olup olmadıklarını anlamak ister gibi bir hali vardı. Bir çeşit yargıçlık yapıyordu ister istemez. Sonra da bu haline bir hayli şaşıyor, kendi kendisine gülüyordu. Bu gidişle avukat olamayacak, aç kalmamak için devlet kapısına başvuracağız galiba, diyordu. Birbiri ardından üç müşteriyi lüzumsuz sorularıyla kuşkulandırıp kaçırdıktan sonra, boş kalmamak için gidip liseden ücretli ders aldı. Sözde İngilizce okutuyordu. Böylece yeniden talebe psikolojisine büründü. Derslere başladıktan bir ay sonra yanında talebeleriyle dönmeye başladı okuldan." (s.6)

Avukat Şakir Bey yüksek öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra memleketi olan Kayseri'de bir büro açarak avukatlık yapmaya başlamıştır. Mesleği gereği insanlarla birebir ilişkiler içine girmiştir. Şakir Bey bu süre içinde hem işini tanımaya ve en güzel şekilde yapmaya çalışırken hem de çevreyi tanımaya ve çevre edinmeye başlamıştır. Bahri'yi, Bahri'nin Refik dayısının dükkanında tanımıştır.

"İlk defa Bahri'nin Refik dayısının dükkanında karşılaşmışlardı Şakir Bey'le" (s.7)

Avukat Şakir Bey günlerinin bir kısmını şehirde, bir kısmını da köyde annesinin yanında geçirmektedir. Şakir Bey'in babası ölmüştür. Öğrencilik yıllarında annesi olağanüstü gayretiyle çocuklarını büyütüştür. Annesi ve kardeşine kendisi bakmaktadır. Şehirde kaldığı günlerde de bazen Kültür Derneği'ne gitmekte edebî ve siyasi toplantılara ve konuşmalara katılmaktadır. Liseden getirdiği öğrenciler de hem büroya hem dergiye gelip gitmektedir. Şakir

Bey'in annesi oğlunun okulu bitirmesi ve bir iş sahibi olmasından sonra sıranın evliliğe geldiği düşüncesindedir. Fadime Ana her fırsatta oğlunun evlenmesini istemektedir.

"Ne zamandır anası da evlen diye tutturmuştu. Nasıl olsa subay olacaktı askeri. Akranından ne diye arkaya kalıyordu. Kolcuların Ahmet'in şimdiden iki çocuğu olmuştu bile sen ne diye zürriyetsiz kalasın Şakir'im diyordu..." (s.56)

Avukat Şakir Bey taşrada olmanın yalnızlığını hissetmektedir. Yalnızlık, can sıkıntısı bazen de işsizlikten Kültür Derneği'ne biriç, konken partilerine katılmaktadır. Bunlarda romanın olay örgüsünde en ciddi yanı bulunan yer Kültür Derneği'dir. Şakir Bey düşüncelerinin, entelektüel görüşünü ifade etmek için bu derneğe sıkça gitmektedir. Her görüşten insanın rahatlıkla geldiği bir yer olan bu dernek Şakir Bey'e göre birikimlerin paylaşıldığı bir mekândır.

"Bizim dernek sanki T.C. parlamentosu. Her kafadan adam gelir gider. Demokrat ustabaşılar mı dersin, hürriyetçi imamlar mı dersin, Millet Partili demokratlar mı dersin, hak sever, insancıl avukatlar mı dersin, ne ararsan bulunur. Bundan önceki seçimde iki millet vekili, dört de aday adayı çıkardıklarına sevinip duranlar da var. Eski Halkevlerine nispet olsun diye kurulup geliştirilmiş ihtilalden sonra. Yakın zamana kadar da hep politika dışı görünüşlü faaliyetler yapmışlar. Biraz eşraf artığı, eski şehirli merakları der geçerdik biz bunlara. Hayli nezih, bir sürü çıtkırıldım adam bir araya gelir, kendi kendilerine, dernek duvarlarının dışına çıkmayan hüsnü kuruntular sıralar dururlar." (s.57)

Şakir Bey yüksek öğrenimini gördüğü Ankara'da arkadaşı Mehmet Ziver'in aracılığıyla Serpil'le tanışmıştır. Şakir Bey'le Serpil arasında ciddi bir duygusallık başlamıştır. Dönemeç'te Şakir Bey'i heyecanlandıran tek olay Serpil'den gelen mektup olmuştur.

"Serpil'i görünce hep elim ayağım dolaşırdı. Onu göreceğim günler, ta sabahdan başlardı heyecanım. Ben okulu bitirdiğim günlerde, o da İstanbul'a naklettirdi okulunu. Serpil'in olmadığı, onun hatırasının dolaştığı Ankara'da bu yüzden kalamadım. Serpil'i görmenin heyecanını artık hiçbir şeyde bulamıyor, onsuz girip çıktığı kafeteryalar, kantinler sıkıntı veriyordu. Artık arkadaş toplantıları, edebiyat tartışmaları da heyecan vermiyordu. Onu yitirdikten sonra hiçbir şey eski tadında kalmamıştı." (s.114)

Serpil, Avukat Şakir Bey'in hayatında önemli bir duraktır. Güzel Ölüm romanında da devam edecek olan bir "aşk" ilişkisi başlamıştır aralarında. Serpil mektubunda Şakir Bey'in artık İstanbul'a gelmesini istemektedir. Şakir Bey'in içinde binbir türlü tereddüt ve cevaplandıramadığı sorular vardır. İstanbul'da yaşayan ve ihtiyaç sahibi insanlara

yardımlarıyla tanınan, hoş sohbet biri olan Fehim Bey de Şakir'in İstanbul'a gelmesi taraftarıdır. İstanbul'da yaşamın farklı olduğu görüşündedir. Fehim Bey Şakir'in İstanbul'da doktora yapmasını istemektedir. Şakir Bey mekân olarak Kayseri'yi seçişini, geçmişe ve geleceğe ait düşüncelerini günlüğünde şöyle dile getirir.

"Annem ve kardeşlerim bahaneydi buraya gelmek için. Bunu Allah da biliyor. Daha doğrusu sadece o biliyor. Korkuyordum insanlardan. Onlarla bir arada bulunmaktan, kalabalık arasında kaybolmaktan ürküyordum. Bu şehri sevip yerleşebildim, büsbütün imkansız değildi benim için. Şöyle böyle bir çarem vardı. İstanbul'a gitmek buranın imkanlarına göre kumar oynamaktı. Fehim Bey'in sığıntısı da olmak istemiyordum. Artık kendi hayatımı kendim kuracaktım. Minnetlere, medyun-ı şükran olmalara katlanacak yaşta değildim." (s.211)

Şakir Bey'in yakın arkadaşı olan Mehmet Ziver Ankara'dan Kayseri'ye gelmiştir. Mehmet Ziver'le şehrin tarihi ve turistik mekânlarını birlikte dolaşmaktadırlar. Bahri ve Tahsildar Sami de bu geziye katılmıştır.

Roman Şakir Bey İstanbul'a gitme ve Serpil'le birlikte olma isteğiyle bitmektedir.

Bahri

Romanın şahıs kadrosunda önem derecesine göre ikinci sırada değerlendirilen kahramandır. Şakir Bey'in avukatlık bürosunda kâtip olarak çalışmaktadır. Bahri lise mezunudur. Üniversite sınavını girdiği ilk yıl kazanamamıştır. Akrabalarının dükkanında, bağ evinde vakit geçirmektedir. Bahri sosyal ilişkileri gelişmiş ideal sahibi bir gençtir. Bir yıl sonraki sınavlara iyi hazırlanmak ve mutlaka yüksek öğrenim görmek istemektedir. Okur Bahri'yle romanın daha başında Şakir Bey'in bürosunda karşılaşmaktadır. Bahri romanda Anadolu'da yaşayan klasik özelliklerle donatılmış bir ailenin temsilcisidir. Romanda aile kavramı, akrabalık ilişkileri Bahri sayesinde gün yüzüne çıkarılır. Bahri kendi ailesi, amcası, amcasının oğlu Yavuz, Şakir Bey ve Şakir Bey'in öğrencileriyle romanda geniş bir yer tutar. Bahri Anadolu'da lise mezunu bir gencin portresini ortaya koymak için seçilmiştir. Bahri'nin arkadaşları kazandıkları üniversitelere gitmişler Bahri'de bir üniversiteye yerleşebilmek için okul sezonuyla birlikte çalışmalara başlamıştır. Büroda evrak işleriyle, müşterilerle ve Şakir Bey'in okuldan ve demekten arkadaşlarıyla, öğrencileriyle ilgilenmektedir. Bahri, Şakir Bey'in öğrencileriyle böyle bir ilişki içinde olmasından rahatsızlık duymuştur.

"Derslere başladıktan bir ay sonra yanında talebeleriyle dönmeye başladı okuldan. Bu delikanlılar Bahriyle ahbap oldular, büroya teklifsizce girip çıkmaya,

kalabalıkta öze karışıp fikir beyan etmeye, her fırsatta kendilerine de çay söylemeye başladılar.” (s.6)

Bu ve benzeri durumlar Bahri’yi olumsuz etkilemektedir.

Bahri büroda yalnız kaldığı zamanlarda kitaplarla uğraşmakta ve şehri seyretmektedir.

“Koltuğu biraz çevirerek yeni binaların arasından sevimli sevimli gülümseyen Erciyes’e doğru yöneltti bakışlarını. Sönmüş volkan çukurları karla örtülü olan bu ak dağ, Anadolu’nun ortasında bir eski zaman dedesi gibi kurulmuş görünürdü Bahri’ye.” (s.11)

Bahri liseden arkadaşı ve bir memur kızı olan Şükran’ı da düşünmektedir. Şükran Bahri’nin sevdiği ilk kızdır.

“Ayaklarının Emek Mahallesi’ne doğru gittiğini fark edince zımk diye durdu. Bu memur kızına bunca kaçıştan sonra ne söyleyebilir, geleceğe ait nasıl bir vaatte bulunabilirdi? Sınıf arkadaşı olması, ders aralarından sonra okul dışında da görüşmeleri, başı sonu olmayan bu manasızlığı sürdürmeleri için bir sebep olamazdı. En azından Bahri için böyleydi bu. Böyle şeyler Şükran’ın aklından hile geçmiyordu. Yıl içinde kaçamak pastane buluşmaları, sinema salonundaki fısıltılı görüşmeler Şükran için bulunmaz heyecanlardı. (...) Bahri, sınıf arkadaşlarından köşe köşe kaçarken, garip tarzda Şükran’a doğru sürükleniyor, onda teselliden başka şeyler de buluyordu.”(s.13)

Romanın olay örgüsü içinde önemli bir bölümü “düğün” olayı kapsar. Bahri’nin amcasının kızı Fatma’nın düğünü yaklaşmaktadır. Yavuz Kerim Ağa’yla olan bir tartışma sonunda evi terk edip başka şehre kaçmıştır. Bahri Yavuzla haberleşen tek kişidir. Mektupla Yavuz’un düğüne gelmesini sağlamıştır. Romanda Bahri ailesi ve arkadaşları tarafından sevilen, ideal bir tip olarak belirtilmiş. Yavuz karşı tip olarak anlatılmıştır.

Recep Usta

Dönemeç’te “Bakırcılar” ailesinin en büyükleri Kerim Ağa’yla Recep Ustadır. Recep Usta, Bahri’nin babası, Kerim Ağa da amcasıdır.

Recep Usta işine, ailesine bağlı bir insandır. Bir ortağıyla birlikte sanayide dükkan işletmektedirler. Hayatı zorluklar içinde geçmiş, yaşamda tutunmak için zorluklara göğüs germiştir.

“Bir kere haram lokma girmesin insanın kursağına Fikriye demişti, Recep Usta. Ben bilmiyor muyum kolayından yaşamayı santyorsun, bunca yıl kirin pasın içinde ne diye çırpındım? Her zaman bir kaçamak yolu bulur insan isterse. Şimdi

ortağımla bir atelye açabildikse, kolay mı oldu sanıyorsun. (...) Sanki bilmiyor gibi konuşturuyorsun beni... ne çektikse onun yüzünden çektik. Herkes ilerlerken biz geriledik. Gide gide sanayi çıracılığına kadar düştüm."(s.16)

Recep Usta'nın Bahri'nin dışında Bilal ve Zeynep adında iki çocuğu daha vardır. Zeynep büyümüş ve evlenmiştir. Recep Usta ailesine bağlı bir insandır. Soylarının devam etmesini ve isimlerinin yaşamasını istemektedir. Bunun için Kerim Ağa'yla oğlu Yavuz arasındaki kırgınlığın bitmesini istemektedir. Ailesinin mutlu, huzurlu ve bir arada olmasını istemektedir.

"- Bak Yavuz dedi, biz esnaf çocuğuyuz, kökümüz çok eski. Ben üç göbekten dedemizi sayarım. Babam beşe kadar aklında tutar biz dağıldıkça yerimizi sonradan olmalar aldı. Dedem ölmeden biraz öncesine kadar hatırı sayılır bir gelirimiz vardı. Süriyle elma bahçesi, yirmi ırgatlık koca bir bağ ve Kapalı Çarşı'da dükkanlar... Bizim evden misafir eksik olmazdı. Atlar, arabalar..."(s.32)

Recep Usta romanda kötü bir aile reisi olan Kerim Ağa'nın karşısında iyi bir aile reisini temsil eder.

Kerim Ağa

Kerim Ağa Bahri'nin amcası Yavuz'un babasıdır. Recep Usta'dan büyüktür. Babası tarafından fazla sevilmiştir. Ne Recep Usta ne de Fadime Hanım (Bahri'nin halası) onun kadar değer görmemiştir. Kerim Ağa babasına karşı da asi davranmıştır. Babasının ona çok değer vermesine karşın; o babasını aldatmaya çalışmıştır. Romanda Recep Usta Kerim Ağa'yı şöyle anlatır.

"Babamın gönlü hep bundaydı. İki güzel sözle adamı kandırır, elinden parasını alırdı. Babam için ne senin, ne de benim onun yarısı kadar kıymetimiz yoktu varsa yoksa Kerim Ağa'm. Ocağımlı o sürdürecekti derdi. Sanki biz adam değiliz dükkanı da onun yüzünden kapatmadık mı? Kendisi fabrikaya girdi, başını kurtardı. Nasıl olsa evlenmişti. Karısını alıp lojmanlara gitti. Buradakiler ne yaparsa yapsın, onun umurunda mı? Boğazına düşkünlüğünden bir ev sahibi bile olamadı. Sonunda gelip evin bir tarafına oturdu. Bahanesi de son günlerinde babasını yalnız bırakmamaktı."(s.16)

Dönemeç'te iyi Recep Usta'nın karşısında kötü Kerim Ağa, iyi Bahri'nin karşısında da kötü Yavuz vardır. Miyasoğlu farklı tipleri bir araya getirerek aynı ailedeki zıtlıkları gözlemek istemiştir.

"... Ama Bilal Ağa'yı iyi tanırım. Ağa tabiatlı adamdı, kart herifti. Bu Kerim hiç babasına çekmemiş. Her şeyi ortada, karısı da kendi gibi. Biraz Recep andırır babasını. Oda hep sükut babası gibi. Bak oğlum mektebi bitirdi. Memur olmuş avukat yanında çalışıyormuş..."(s.41)

Kerim ağa oğlu Yavuz'la pek anlaşılamamaktadır. Hem asker dönüşü hem de düğün esnasında kavga etmişler ve Yavuz'u dövmüştür. Aslında Kerim Ağa'yla Yavuz'un kişilikleri birbirine benzemektedir. Aynı gençliği aynı şekilde yaşamışlardır.

" (Recep Usta) Fazla değil, babama yaptığını oğlundan buluyor demişti bir gün. Bakırları satıp Adana'ya gittiğinde nüzul inecekti babama, bu hale düşüşümüz onun yüzünden, diye ağzından kaçırmıştı. Yavuz'un çifleyi satmasını da onun karşılığı görüyordu. Yine de az diyordu. Hiç değilse bunun maaşı var, babamın hiçbir şeyi kalmadı, borçlular kapıya dayandı demişti. Bir bakıma kendilerinin intikamını almıştı Yavuz."(s.16)

Sözleri Kerim Ağa'yla Yavuz'un benzerliğini gösterir.

Yavuz

Dönemeç romanın asi tipi Yavuz'dur. Yavuz, Bahri'nin amcasının oğludur. Ailesi geçimsizliğin ve asi evlat tiplerinin romandaki tek örneğidir. Yavuz, Bahri'nin ablası olan Zeynep'i sevmiştir. Aralarında karşılıklı ve ciddi olarak yoğun bir duygusallık yaşanmıştır. Yavuz askerdayken Zeynep Kerim Ağa'nın aracılığıyla Dursun adında bir fabrika işçisiyle evlendirilmiştir. Yavuz'un Zeynep'e olan ilişkisinden kimsenin haberi olmamıştır. Yavuz askerden döndükten sonra babasına bir tartışma sonucu kızar ve babasının çiftesini satarak şehri terk eder. İçinde unutamadığı Zeynep'in hatıraları ve Dursun'a olan öfke vardır. Bahri mektupla Yavuz'a düğün tarihini bildirir. Yavuz da kardeşi Fatma'nın düğününe Bahri'nin davetiyle gelir. Yavuz yapıklarından pişmandır. Ailesinin güvenini de yitirmiştir.

"(Yavuz) Adam güvenmiyor. Ne yaparsın haksız da değil... hep o İstanbul'lu kız yüzünden onula giden yalnız babamın çiftesi değil, benimde istikbalim oldu. Elden ne gelir, orospu iki cilve, bir göz süzmeyle hayatımı alt üst etti. Şimdi ne yapsam faydasız. Kimseyi inandıramam kendime..."(s.19)

Yavuz Bahri'yle birlikte büyümüştür. Çocuklukları bir arada geçmiş ve aynı okulda okumuşlardır. Aralarında rekabetten doğan bir yarış da oluşmuştur. Bahri Yavuz'a karşı hep örnek insan olarak gösterilmiştir.

"Babası dayısı bir yana, babam bile yardım eder ona. Zaten hep onu sütiip durur önüme. Bak Bahri'ye, onun gibi adamlıkta değil, haytalıkta göziin, der durur."(s.18)

"Askerden önce dolaşmadığı yer kalmamıştı. Liseyi bırakıp gitmişti. Yine babasıyla çatışmalar, Yavuz kaçıp gitmekte bulmuştu çareyi. O güne kadar aralarında sütiip giden rekabet de böylece sona ermişti. Bütün çocukluk ve ilk gençlik dönemlerini kaplayan yarış duygusu, tek taraflı ortadan kalkınca Bahri bir zaman ne yapacağını şaşırıp kalmıştı. Önceki hızla ilk yıl takıntısız geçmiş ondan sonra dengesini yitiren her güç gibi yalpalamaya başlamıştı. Lise ikide çift dikişin başka ne anlamı olabilirdi? Bahri şuna emindi ki, Yavuz okulu bırakmasaydı, birbirine inat şimdi ikisi de fakültede olurlardı." (s.14-15)

Yavuz Kayseri'ye döndüğünde kendi evlerine uğramaz. Amcası Recep Usta'nın (Bahriler'in) evinde kalır. Babası Yavuz'un düğüne gelmesine gizli gizli sevinmiştir. Yavuz şehre geldikten sonra Bahri'yle sık sık görüşürler. Konuşmalarında Zeynep'le ilgili sorular yoğunluktadır. Bu durum ister istemez Bahri'yi şüphelendirir.

"Bir ara Bahri hep gele atmaktan usanç getirmiş, oyundan başını almıştı. Acaba neden ısrarla ablamı sordu, aralarında benim bilmediğim bir şey mi geçti yoksa, diye düşündü. Sonra üç beş yıllık geçmişi çarpıcı yanlarıyla hatırlamaya çalıştı. Dutun altındaki şakalar, çubukluk arasındaki koşuşmalar, ona böyle bir münasebetin ip uçları gibi görünmüyordu. Hem o İstanbul'lu kız macerasından sonra ablam Yavuz'dan sadece tiksinebilirdi. Kaç yıldır doğru dürüst birbirlerinin yüzünü bile görmüyorlar. Hayır hayır, böyle bir şey mümkün değildi...." (s.22)

sözleriyle hem şüphesini yenmeye hem de bu ohumsuz düşünceyi çürütmeye çalışır.

Yavuz'u amcası Recep Usta düğün evine götürür. Yavuz'a nasihat eder ve diğerlerine örnek olmasını ister. Yavuz düğün günü yine içer ve olay çıkarır. Dursunla kavga eder. Kerim Ağa yine Yavuz'u döver.

"(Kerim Ağa) - Ne diye, kavga etti bunlar?"

- *Dursun abi gitmek istedi, Zeynep de gelsin benimle diyordu. Yavuz bırakmadı. Biraz...*
- *Sarhoş mu bu it? Ben sizi ne diye gönderdim oraya. Ulan sana ne oluyor hayvan? Adamın karısı değil mi, ister bırakır ister götürür. İşşoğlu eşek! (...)*
- *Ulan ben sana git de zil zurna*
- *Baba....*
- *Kes, it oğlu it!*
- *Ama bu adam...." (s.177)*

Bu kavgadan sonra düğün biter ve Yavuz'dan da bahsedilmez. Yavuz romanın tek asi tipi olarak kalır okuyucunun zihninde.

Zeynep

Dönemeç romanında öne çıkan kadın kahramanlardan biri Zeynep'tir. Zeynep, Recep Usta'nın kızıdır. Yavuz'la birbirlerini sevmektedirler. Bu sevgiden kimsenin haberi olmadığından Dursun adında bir fabrika işçisiyle evlendirilmiştir. Zeynep mahallenin en güzel kızıdır. Herkes onun güzelliğini konuşur. Romanda fiziki görünümüyle anlatılan kahramanlardan biridir, Zeynep :

"Baksana, hâlâ güzel Zeynep abla. Değil bu sokakta, bütün mahallede bile bunun gibi güzeli yoktu. Hâlâ da yok. Uzun ve kumral saçları, pürüzsüz teni ve yıpranmamış bedeni ile, evli olduğuna kimse inanmaz. Fikriye Hanım bile eline su dökemez güzellikte. Bunun güzelliği biraz da köylü güzeli anasından geliyor."
(s. 144-145)

Zeynep evliliğin ilk zamanlarında zorlanmıştı; ama zamanla alışmaktan başka yol olmadığını anlamıştır. "(Zeynep)... Evlilerin "keramet", bekarlarında az çok "garabet" bulduğu nikahta pek bir şey bulamamanın hayretini hâlâ yaşıyor gibiydi." Cümleleri de bunu göstermektedir.

Zeynep, Yavuz'a için için kızmaktadır; ama yeni büyüyen çocuğu Yusuf için her şeyi unutup, yaşama sarılmak istemektedir.

"Şimdi o günkü türküntüyü yeniden yaşarken, kocasına karşı altı ay kadar süren bu soğukluğun tek sorumlusu olarak gördüğü Yavuz'a için için kin tuttuğunu, giderek bu kinin büyüdüğünü fark etti. Kendisiyle konuşmaya çalışması, içindeki kini alevlendiriyor, açık bir hakaret isteğine çeviriyordu. Bundan bu yuvayı yıkacak rezaletten kurtulabilmek için Allah'a sığındı. Artık günahsız yavrusunu düşünerek hayatını devam ettirecekti. Ne Dursun, ne Yavuz vardı gözünde. Hayatı perişan olmuş. Bedbaht bir kadın gibi görüyordu kendini. Biricik umudu da kucağında sınıksız tuttuğu Yusuf'tu. Varsa yoksa oydu artık." (s. 79)

Zeynep, Yavuz'u artık unutmak istemektedir. Onun için eski düşünceleri yoktur artık yaptıklarının unutulacak şeyler olmadığına o da farkındadır.

"(Zeynep) nereden bulup da getirdi Bahri şu Yavuz'u dedi içinden. Herkes odundu diye içi içine sığmıyor ya, bir de bana sorsunlar bacısının düğününi karıştırmazsa, ben de Zeynep değilim. Babamla geldiğinden beri inip çıkıyor merdivenleri. Belli ki benimle konuşmak istiyor. Yağma mı var, bırak git, sonra da

hiçbir şey olmamış gibi gel, gül, oyna. Ben evli bir kadının artık..."(s.41) sözleriyle olayın duygusallığının bittiğini ifade etmektedir.

Hanımanne

Romanda olay örgüsünü yönlendiren kadın kahramanlardan biri de Hanımanne'dir. Hanımanne mahallede sevilen, sayılan ve sözlerine itibar edilen bir kadındır. Mahallenin genç kızları çocukluklarından itibaren Hanımanne'yi tanırlar, hayata ait bir çok şeyi ondan öğrenirler. Yaşına göre oldukça genç görünen Hanımanne eşi Şerif Dayı'nın ikinci karısı olan Şaziye ile birlikte yaşamaktadır.

"(Hanımanne) Fikriye Hanım'ın terbiyesinde annesi kadar, belki de ondan fazla bu Hanımanne'nin etkisi olmuştu. Aslında bu yanıyla akrabada sayılırlardı. Bilal dedenin hanım yenge dediği ve dayısının ikinci karısı bildiği bu kadın gerçekten görmüş geçirmiş bir "hanım"dı. Tavırlarındaki incelik hala yıpranmamış teni ve çocuksuz kadınlarda görünen o tazelik, kadının atmışına merdiven dayadığına katıyen ihtimal vermezdi. Uzun boyu, kına sarısı saçları, Şerif Dayı'nın yanında hâlâ nazlanan genç kadın gibi oturuşuyla bambaşka bir etki bırakırdı çevresinde.(...) Hanımanne çocuksuz bir kadındı. Kocasının ilk karısından da çocuğu olmamıştı. Hem güzelliği, hem hatırı, hem de kocasının yanındaki nazıyla ortakları arasında birinci sırayı alanlara "ferik" denirdi eskiden. İlk kadın çoğunlukla bu bakımlardan yıprandığı için ikincinin hakkı olurdu feriklik. İşte Hanımanne ferikliği her bakımdan hak ettiğini bütün çevresine kabul ettirmişti."
(s.64)

Hanımanne, Fatma'nın düğün günü rahatsızlanmıştır. Düğün gününün kandile denk gelmesiyle de çalgı çalınmamasını ve oynanmamasını istemiştir. Hanımanne Zeynep'in gelin olduğu gün ölmüştür.

"Şerif Efendi karısının gözlerini açıp kendisine doğru baktığını, bir şeyler mırıldanmaya çalışırken aniden giren bir sancıyla kasılıp kaldığını fark etti. Hemen üzerine eğildi nabzını eline aldı, kelimeyi tevhide mırıldanmaya başladı. Henüz ölmediğine hükmettiği karısı belli can çekiştiriyor ve Allah Allah diye mırıldanıyordu. Buna da şükür dedi Şerif Efendi, son nefeste imandan ayrılmadı. Sonra ağır ağır öteki odaya geçti. Bu sırada apar topar Hanımanne'nin yanına koşan Fikriye Hanım, Hanımanne'nin küçük yeğeni ile ağlamaya başlamış, bu ses küçük meydana yayılmıştı."(s.193-194)

Kara Fadime

Romanın olumsuz tiplerinden biridir. Mahallede istenmeyen, sevilmeyen kadın tipini temsil eder. Yazar Kara Fadime'yi şöyle tarif eder.

"Arkasında Kara Fadime, yüzüne karşıda Beyana diye hitap ettikleri kadın, yirmi yıldır duldu. Bir oğlunu evlendirmiş, çocuğu olmayınca da ne yapmış etmiş, boşatmıştı. Şimdi yeni gelininin ilk kocasından olan iki çocuğuna katlanıyor, üç yaşındaki torunun anası diye her kötülüğüne sabrediyordu. Ağzını açmaya kalktığı ilk günlerde oğlu önceki gelini hatırlatarak, tekrar başlama ana, demişti. Peki oğlum dedi, bir daha da sesini çıkarmadı Kara Fadime. Şimdi çektiği, komşulara göre, ilk gelinin âhıdır. Yatağı mutfak – kiler karışımı eski sofaya taşındığı için nemden belini üşütmüş, eskisi gibi iki de bir sokağa çıkamaz olmuştu." (s.67)

Mahallede Kara Fadime olumsuz yönüyle tanınmıştır. Herkes ondan kaçır olmuştur.

"Ona göre Hanımanne'den kaçan, Kara Fadime'nin belasına uğrardı. Bu kadında öyle bir göz vardı ki, baktığı ağacı kuruturdu. Hanımanne'nin dualarında, muskalarından insanın üzerinde bulunmazsa, bu kadının gözüne uğraması mukadderdi. Hele hele kapılarının tam karşısında oturduğu için, her olağanüstü durumunda Şefika'nın yüreği güp güp ederdi karının nazarına uğrayacağız diye. Recep Usta için de tecrübeyle sabitti bu. Ne zaman sabah giderken kapı aralığında Kara Fadime'nin kendisine baktığını fark etse, o gün işi ters giderdi." (s.66)

Mehmet Ziver

Romanda büyük şehirli aydını temsil eden tek şahıs Mehmet Ziver'dir. Mehmet Ziver Ankara'dan Şakir Bey'in üniversite arkadaşısıdır. Mehmet Ziver Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ni bitirmiş Ankara'da bir devlet dairesinde işe başlamıştır.

Mehmet Ziver, Şakir Bey'in mektuplaştığı, konuştuğu iki arkadaşından biridir. Bir diğeri de Serpil'dir. Şakir ve Serpil'in tanışmasını da o sağlamıştır. Şakir Bey memleketi olan bu taşra kentinde yaşadıklarını ve çektiği sıkıntıları Mehmet Ziver'le paylaşmaktadır.

Şakir Bey mektuplarında yaşadığı bütün olayları ve hayat hakkındaki düşünceleri Mehmet Ziver'e anlatmıştır. Onu memleketine davet etmiştir. Mehmet Ziver, onun mektubunu aldıktan iki gün sonra Kayseri'ye gelmiştir. Yazar Mehmet Ziver'i ve onun düşüncelerini şöyle ifade eder:

“Altı yedi yıl sonra babasıyla alış veriş için geldiği Kayseri, o günden bu güne o kadar değişmişti ki... Kırşehir'den buraya bir buçuk saatlik yolu ömründe ancak ikinci kere göze aldığını düşününce, tuhaf bir duyguya kapıldı.nedense hep batıya doğru gitme isteği duyuyoruz, bir türlü bizden doğusunda gönlümüz yok...Halbuki oralarda ne değerler, ne dostluklar, ne insanlar var, diye düşümdü. O da bozkır çocuğuydu, hayatı hep kıraç tarlalarda, verimsiz topraklardan çıkacak babasının geliri ile şekillenmişti.” (s.196)

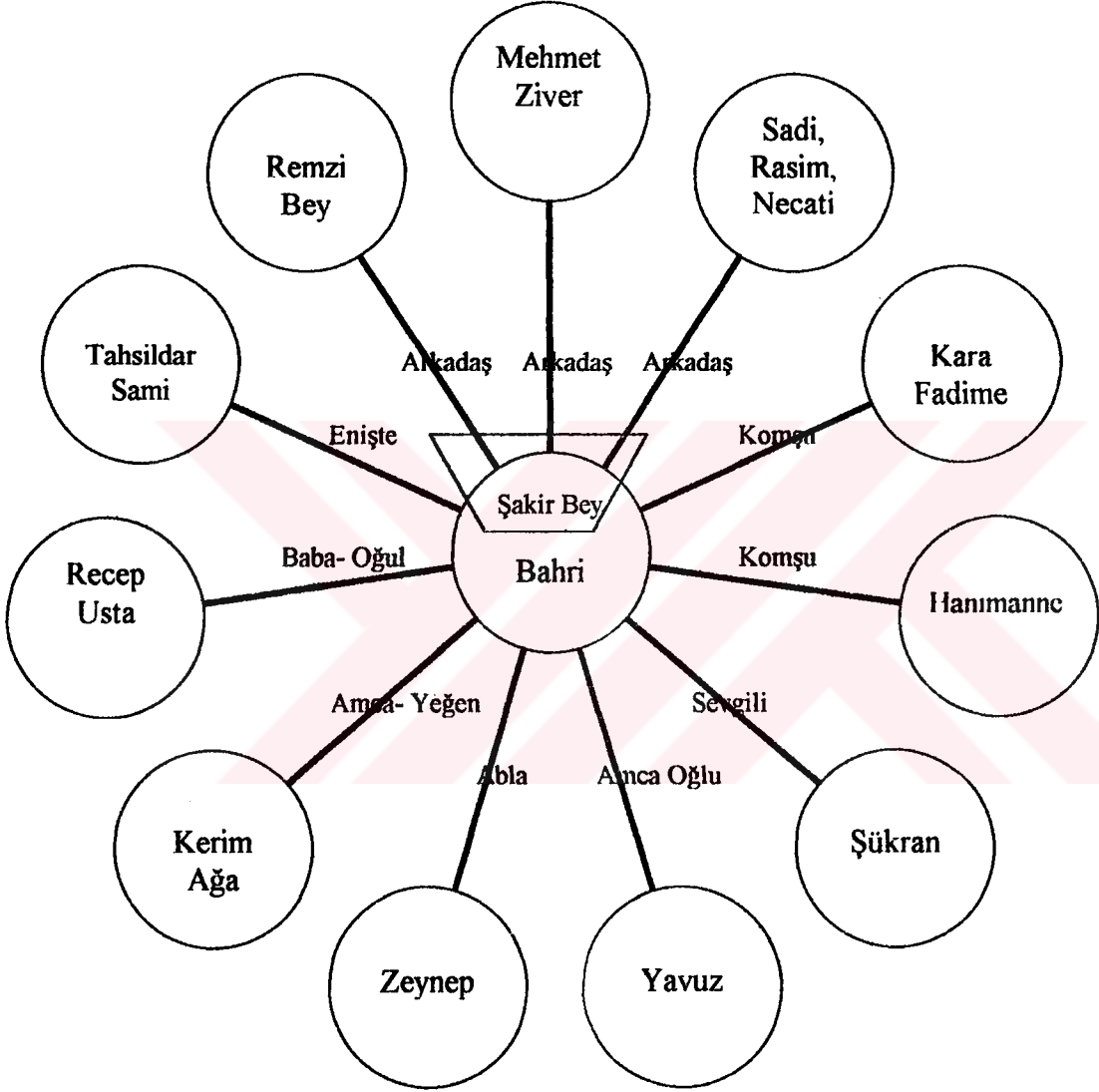
Şakir Bey Mehmet Ziver'le uzun zaman görüşmemenin de etkisiyle hasret giderir. Onu arkadaşlarıyla tanıştırır. Kayseri'nin tarihi ve turistik yerlerini birlikte dolaşırlar. Roman Mehmet Ziver'in de bulunduğu bir pasajla biter:

“Mehmet Ziver, Ankara'nın ne yanda olduğunu, kendi köylerinin nerede kaldığını sordu Şakir Bey'e. Biri batı, diğeri doğuda idi. Erket de kuzey batıda kalıyordu. Pazar günü Tekir'den Erciyes'e doğru gitmeye karar verdiler. Hava böyle olursa gitmek kolay olacaktı.

Çevreyi gözden geçirdikten sonra kaya çukurlarına baktılar, harabeler arasından şehre doğru yürüdüler. Her birinin kafasında niyet taşıyor atarken düşündükleri şey vardı: Şakir Bey İstanbul'a gidip Serpil'le olmayı, Mehmet Ziver bir şiir kitabı çıkarmayı, Bahri evin satılmasını, tahsildar Sami de Kerim Ağa gibi bir dükkan açmayı kuruyorlardı. Bu hayallere bir parça Battal Gazi heyecanı da katılmıştı...” (s.226)

Dönemeç'te şahıs kadrosu anlatıcı tarafından tanıtılmıştır. Romanın bazı bölümlerinde “dramatik yöntem” de uygulanmıştır. Romanda Yavuz gibi kahramanlar dramatik yöntemle tanıtılmıştır. Romanın bazı bölümlerinde hem anlatma hem de dramatik yöntem birlikte uygulanmıştır. Dönemeç romanın kişileri yerli hayatı temsil ederler. O yüzden dinî, millî ve tarihî değerlere bağlıdır.

Şema 3 : Dönemeç' in Şahıs Kadrosu ve Aralarındaki İlişkiler Ağı

2.2.4. Zaman

Dönemeç'te tarihi zamanın (vaka zamanının) en belirleyici noktası şahıs kadrosundaki erkek kahramanlar arasında yaşanan seçim tartışmalarıdır. Yazar bu düşünceyi somutlaştırır şekilde:

"Gazetenin başlık kenarındaki tarihe baktı: 10 Eylül 1973. Düniün gazetesiydi." (s. 102) ifadesini kullanır. Yine anlatıcının *"İnönü'yle Bölükbaşı'nın kendi partilerinden istifa edişiyse dernekteki yaşlıların durumu arasında ince bir kader bağı olduğunu söylüyordu."* (s. 10) gibi ifadeler romanın sosyal / aktüel zamanının 1973 yılı olduğunu ortaya koymaktadır. Mustafa Miyasoğlu Dönemeç'te üzerinde durduğu zamanla ilgili olarak şunları ifade eder:

"Dönemeç bir dönemi anlatır bu dönem, bir kişide, bir ailede, bir toplumda (buna bir şehirde de diyebiliriz), bir ülkede ve giderek dünyada önemli sayılacak değişimlerin belirgin hale geldiği 1970'li günlerdir. Bu yıllardaki değişimi, Anadolu şehirlerinden alınmış kesitlerle vermek istedim."(Yeni Devir, 7 Ocak 1980)

Bu romanın vaka zamanı, yılı geçmeyen bir zaman dilimiyle sınırlanmıştır. Romanda vaka zamanı 1973 yılının Ağustos ve Eylül aylarıdır. Yazarın anlatıcının ağzından aktardığı şu cümleler:

"Köye gidecek zamanı da buldu ya. Millet birbirine giriyor, bizimki tutmuş köye gidiyor. Üzümleri yiyecek gün mü bu gün?" (s.9) vaka zamanının başlangıcını gösterir.

"Bu saadet, nisan- mayıs ayları boyunca sürmüştü..." (s.10) gibi ifadelerde de romanın özetleme tekniğinden yararlandığını da düşünerek dokuz aylık bir süreyi kapsadığı görülür. Ancak romanın asıl vaka zamanı temmuz, ağustos, eylül aylarıdır. Çünkü olay örgüsü bu özetleme yapıldıktan sonra başlamaktadır. Olay örgüsünde vaka zamanı üç aylık bir zamanı kapsar.

Anlatıcının *"İnsan terin içinde kalıyor. Yazın sıcak, kışın soğuk."* (s.95) ifadesi de bunu somutlaştırmaktadır. Bu ifadenin arkasından *"İstanbul'da pastırma yazı güzel olurmuş, öyle derler. Şimdi eylülde. Eylülün özelliği bu..."* (s.101) ifadesini okuruz romanda. *"Hava bozdu bozacak bir öğle sonuydu. Güz nedense hep böyleydi. Hiç ummadığın zamanda temmuz sıcaklığına boğar da akşama doğru birden ayaz keserdi ortalık."* (s.138) Bu cümlelerinde ortaya koyduğu gibi romanın vaka zamanı yaz sonu ve güz mevsimidir.

"Sonbahar başlamamış olsaydı , yine pencereler açık yatılabilir, yine sabahlara kadar oturup konuşulabilirdi. Ama Eylül'dür bu. Anadolu'da şıraların, salçaların başı beklendiği, eski evlerde hala tandırı andıran iskemlelerin özlendiği günler başlamıştır. Tekir yaylasında artık insana az rastlanır, Erciyes'in başında duman hiç eksik olmaz.onun başı dumanlı oldu mu da derter deprenir, ocaklar sarsılır, insanlar tez canlı ve sinirli olmaya başlar." (s.164) Bu cümlelerden yola çıkarak romanın vaka zamanı da aydınlatılmış olur.

Romanın anlatma zamanı ise vaka zamanından altı yıl sonraya dayanır. Yazar romanın son sayfasını yazdıktan sonra 10 Aralık 1979 tarihini düşmüştür. Bu da romanın anlatma zamanını vaka zamanından altı yıl sonra gerçekleştiğini gösterir.

Miyasoğlu romanlarını yazmadan önce kafasında hem olay örgüsünü hem de romanın kahramanlarını yıllarca yaşatmakta ve onları konuşturmaktadır. Miyasoğlu yazmaya karar verdiği romanın gerektirdiği yaşantının rollerini bazılarını günlerce, hatta aylar ve yıllarca içinde yaşattığını ifade eder.

2.2.5. Mekân

Dönemeç romanın da geniş mekân olarak Kayseri kullanılmıştır. Yazar mekân unsurunu, olay örgüsünde en çok bu romanda kullanmıştır. Romanlara fazla konu olmayan bu Anadolu şehrini farklı yönleriyle tanıtmaya çalışmıştır. Romanda hem geniş hem de dar mekânların kullanıldığı görülür.

Dönemeç'te geniş mekân olarak kullanılan Kayseri'nin farklı görünümüleri ve yaz- kış başında kar eksik olmayan Erciyes Dağı'nın tanıtımı vardır. Romanda betimleyici öğelerin açıklamalarla birlikte verildiği dikkati çeker. Anlatıcı romandaki ana kahramanlardan olan Bahri'nin düşünceleriyle şehrin genel görünümünü daha romanın başında şu görüşlerle ifade eder:

"Bu yol hükümet konağının bulunduğu meydana çıkıyordu. Adliye, Abdülhamit döneminde yapıldığını sandığı saat kulesinin tam arkasına düşüyordu. Bu ara yoldan meydana çıkarken, partilerin kırmızı tabelalarıyla hükümet konağına bakan binalarda boy göstermelerine dikkat etmekten kendini alamazdı. Çoğunluğu eski tarz, hatta Ermeni yapısı binalarda bir küçük odaya sığmışlardı." (...)

"Koltuğu biraz çevirerek yeni binaların arasından sevimli sevimli gülümseyen Erciyes'e doğru yöneltti bakışlarını. Sönmüş volkan çukurları karla

örtülü olan bu ak dağ, Anadolu'nun ortasında bir eski zaman dedesi gibi kurulmuş gibi görülürdü Bahri'ye."(s.11)

Dönemeç'te mekân anlatımları "o" anlatıcının gözüyle ifade edilir. Anlatıcı romanda kahramanlarını tanıtırken onların ruh halini mekân özellikleriyle birleştirmeye çalışır. Anlatıcı Şakir Bey'i anlatırken de Kayseri'nin önemli mekân unsurları üzerinde durur.

"Ağır aksak , yol boyunca dura kalka ancak yarım saatte gelebilen otobüs Tomarza yolundaki Kartal'a geldiğinde, uzaktan Seyyid Burhaneddin'in türbesi görüldü. Mezarlığın ortasın da şehre kol kanat germiş gibi duran bu türbenin yanından geçerken Şakir Bey her zaman olduğu gibi Fatiha okumaya başladı.(s.59)

"Makarr-ı ıslama" dedikleri bu eski Selçuklu şehrini, Bizans devrini hiç hatırlatmadan yaşatan mimari görünüşünü, bu başından girerken daha başka görürdü. Döner Kümbet, burç, sonradan epey tamiri geçiren meşhur iç kalenin surları. Gerçek şu ki, şehrin bu tarafı çok az şekil değiştirmişti.(s.60)

"Mimar Sinan Camii'ne giden caddenin başına geldiklerinde, Şükran Erciyes'e doğru başını çevirdi, cami tam cepheyle ak dağı kapatıncaya kadar bakarak yürüdü.sonra gözlerini ana caddeye dikti. Erciyes ona hiç bir şey söylemeden, Bahri'yle konuşuklarından hiç söz açmadan kaybolmuştu. Kaybolsun gitsin bir daha da gözüme gözükmesin, diye mırıldandı.(s.100)

"Bir taraftan sekiz yüz bin lira verip heykel diktiriyordu belediye, bir yandan da tutup sur kalıntılarını yıktırıyor. Arsa spekülasyonları dersin hini bir paraya... Güya istimlâk yaptırıyorlar. Bu gidişle Kayseri diye bir şey kalmayacak." (s.129)

Dönemeç'te geniş mekân olarak herkesin bildiği yerlerin yanı sıra romanın olay örgüsüne paralel olarak mahalle, sokak tasvirleri de yapılmıştır:

"Bu sokak Kerim Ağa'yla Recep ustanın gelin getirdiği Yavuzla Bahri'nin büyüdükları sokaktı. Bu Anadolu şehrinin istimlakten henüz yakasını kurtarmış, ayakta kalıp kalamayacağı belli olmayan üç beş eski mahallesinden birindeydi. Damları toprakla örtüşlüydü burada ki evlerin sırt sırta vermişti Anadolu insanı gibi. Çoğu da tek katlıydı kimisi bel vermiş duvarlarıyla kendiliğinden yıkılacak gibi duruyordu. Bazıları da sonradan onarılmış Kara taş üzerine tuğla ile ilaveler yapılmıştır."(s.33)

Miyasoğlu Dönemeç'te şehrin görüntüsünü ve değişimini sunarken şehirlinin uğraşını, ekonomisini de vermeye çalışır.

"Dar ve basık kemerlerin altında sucuk, pastırma, ve çeşitli peynir satan dükkanların önünden geçerek ara yoldan sur kalıntılarının dışına çıktı. Çarşının bütünü eskiliğine baş döndürücü kokularına karşılık, burada ki binalar diün yapılmış kadar yeni ve yüksekti. Gökdelen dedikleri on on beş katlı binaya kadar yürüyebileceğini aklı kesmedi." (s.198)

Miyasoğlu'nun Kayserili oluşu mekânı iyi bilmesini ve okura açıklayıcı ve tanıtıcı bilgileri vermesini sağlamıştır. Dönemeç'e geniş mekân olarak seçilen Kayseri'nin tarihi, farklı kültür ve medeniyetlere, devletlere, imparatorluklara ev sahipliği yaptığı bu romanda açıklanır:

"Harabeleri dolaştılar.

Şehrin merkezindeki yıkıntıları, sur kalıntılarını, nevzuhur apartmanları geride bıraktılar. Beylikler devrinden kalma mezarlarda üç kulhüvallah bir elham okudular.

Selçuklu ve Osmanlı kalıntılarının Roma Mezarı yanında ne kadar bakımsız durduğunu gördüler.

Sahipsiz bir tarihin efsaneler kadar ömrü anladılar.

Şehri her türlü tehlikeye karşı koruduğu söylenen, şehrin dört başında nöbet tutan yatırların mezarlarını ziyaret ettiler.

"Sâhib-i belde" bilinen Seyyid Burhaneddin ile Şeyh İbrahim Tennûri'nin türbelerini gezdiler. Ruhaniyetlerine sığındılar.

Mevlevi Ahmet Remzi dedeyi tanıdılar, Helvacı dedenin ruhunu şâdettiler. Onların çevresinde halkalanan insanları telakilerini anlamaya çalıştılar.

Sahabiye ve Şifahîye medreselerinin kapısından baktılar.

Ermeni yapısı eski bir evin önünden geçerken, Ermeni mezalimine dair hikâyeler dinlediler. Camcının Evi denilen evin bir Ermeni Ağasına ait olduğunu ve bu evde tüyler ürpertici cinayetler, baskınlar planlandığını öğrendiler.

Bu eski mahallelerde, bundan on beş yıl öncesine kadar bağ zamanı in cin top oynadığı, zengin evlerin bekleyenlerden başka kimsenin durmadığını ve تنها sokakların ne kadar ürktücü olduğunu anlamaya çalıştılar."(s.217, 218)

Miyasoğlu Dönemeç'te geniş mekâna dair görüşlerini yine Kayseri'nin tarihini ve geçmişini anlatan pasajlarla bitirir:

"Tahsildar Sami, bir turist rehberinin çal çeneliğiyle Bizans'tan Türklere geçen Mazaka, Kapodokya, Kayseriya adları alan şehrin, Battal Gazi eliyle nasıl kurtarıldığını anlatıyordu. Şehrin dört yanını kaplayan surlar, bir setin üstüne yapıldığından, bu ova tamamen suyla kaplıymış... Battal Gazi Kayseri Tekfuru'nun kızını kendine aşık ederek suları boşaltacak kapağın yerini öğrenmiş ve Boğaz

Köprü'deki kanalı açarak ovanın suyunu boşaltmış, İslam ordularının gelmesini aşağıdaki oyukta uzanarak beklemiş... Aşağıdaki kayada atının ayak izi de varmış...(.)

Kültepe-Kaneş'ten bu yana dört bin yıllık tarihi olan bu kutlu şehir ise her türlü değişime göğüs gererek, Erciyes'in kucığındaki hayatını sürdürüyordu..."(s.226)

Dönemeç'te geniş mekân bütün ayrıntılarıyla, tarihi dokusuyla, günümüzde uğradığı değişikliklerle romanın olay örgüsündeki "değişimi" destekleyecek şekilde verilmiştir.

Miyasoğlu, Dönemeç'te geniş mekânda gösterdiği hassasiyeti dar (kapalı) mekânda da göstermiştir. Romanda dar mekân olarak evler, bürolar ve iş yerleri tasvir edilmiştir.

Dönemeç'te dar mekân olarak öncelikle Avukat Şakir Bey'in bürosu tasvir edilir:

"Büroyu ikindi serinliği kaplamıştı. Gün boyu ortadaki büyük sehpadan yansıyan güneş ışığı küçük odayı olabildiğine aydınlatıyor, boğucu bir sıcak görüntüsü veriyordu. Tül perdenin yanı başında duran jaluziler ise, hemen hemen hiç kullanılmıyordu. Değiştirilmek, hiç değilse iki- üç parçalısını takmak için çıkarılmışlardı. Ama olmamıştı. Bir süre daha idare edelim demişti Şakir Bey." (s.5)

Romanın hemen başında yapılan bu dar mekân tasvirinden sonra Recep Usta'nın iş yerinin tanıtıldığı görülür.

"Recep Usta başını öfkeyle salladı. Biriket duvarlarla örülmüş atölyeye hızla girdi. Burası iki dükkanın birleşmesinden meydana gelmiştir. O yüzden derinliği genişliğinden kısaydı. Ama onlara yetiyordu. İki torna, bir plânya, iki mengene tezgahı, bir de büyük masa, atölyenin başlıca demirbaşlarıydı. Bir kulfu ve iki çirakla çalışıyorlardı. (s.27)

Dönemeç'te işyeri tasvirinden sonra evlerin tanıtımı başlamıştır.Yazar Kerim Ağa'nın evini:

"Kerim Ağa'nın evinin avlusunda bir sıra kadın oturmuş,genç kızlar da ayakta dolaşıyorlardı. Yirmi,yirmi beş kişinin rahat rahat dolaşacağı kadar genişti bu avlu.Avluğun iki kenarında iki oda vardı.Altı katlardan biri ahırdan hozma mutfak ve kiler durumundaydı.Diğeri gündelik oturma odası olarak kullanılıyordu. Üst kattaki odalara yanlardan iki merdivenle çıkılırdı. Kapıların arası yekpare betonla birleştirilmiş bir balkon gibiydi. Eskiden geniş sallarla yapıldığı için sallık denirdi buraya. Üzeri tahta sundurmayla yarısına kadar örtülüydü. Aşkâm safası yapardı Kerim Ağa sundurmanın altında eskiden bakkallığa başladığından heri bu

köşe kadınlar kalmıştı komşu kadınlar, kocaları gelinceye kadar burada oturup güneşin çevre dağlarda kayboluşunu seyredelerdi. ” (s.37)

Anadolu’da ister köy hayatında isterse şehir merkezinde olsun akraba, bilhassa kardeş, evleri birbirine yakındır. Yazar bu gerçeği bildiğinden Kerim Ağa’nın evinden hemen sonra kardeşi Recep Usta’nın evini tasvirine geçmiştir:

“Recep Usta’nın eviyle burayı bir sıra yonu yaştan duvar ayırıyordu aralarında yalnızca cephe farkı vardı. Beri taraftaki evlerden biri biraz içerlek olduğundan, Recep Usta’nın sokak tarafındaki odasının iki yana penceresi vardı. Bir de Erciyes’e bakan pencere yarım cumba ile öne doğru çıkmıştı. Bilal Dede ölmeden hep burada oturur, ana yoldan geçenlere bakar, iç geçirirdi.

Cumbalı odanın yanında eskiden geniş ve oldukça yüksek bir sofa vardı. Odanın önündeki çıkma ile sofanın taşılığı avluya katılarak iki kardeşe yetecek kadar genişletilmişti. Sofadan arta kalan yer de iki katlı müstakil odalar haline getirilmişti. Sofa bozulmadan önce buradan mutfığa mutfaktan da odaya geçilirdi. Şimdi her yer müstakildi. Cumbalı oda misafir odası yanındaki oda yatak odası olarak kullanılırdı. Mutfığın yanındaki oda da oturma odasıydı. ” (s.37, 38)

Miyasoğlu iki kardeşin evinin arka arkaya tanıttıktan sonra yine Anadolu’da “külüne muhtaç olunan” komşuların evinin tanıtımına geçmiştir:

“Şerif Efendi’nin evi de bir garipti. Toprak damlarında gezerek kadaastro işlemini tamamlayan memur bir sürü ölçüp biçmelerden sonra ortaya bir “T” harfinin çıktığını görmüş bir hayli şaşırmıştı Bilal ağanın oturduğu cumbanın yanındaki kapıdan girilen, boylu boyunca uzunca avluya bakan iki katlı bir ev... Dışardan görülen sadece buydu. Odaya genişçe bir sallıktan giriliyor. Ve oda içten başka bir odaya açılarak şimdi iki kardeşe kalan Bilal Ağa’nın evinin bittiği yere kadar uzanıyordu. Oradan görülürdü sokak. İki kadın ya altı kattaki kiler-mutfak karışımı ışısız yerde ocak yakar yemek yaparlar ya da sokağa bakan odanın geniş pencereleri önüne kurularak. el işlerini yaparlardı. Odun ve kömürü bu sokağa bakan odanın altındaki odanın, iki odanın bittiği yerdeki merdivenden de inip çıkarlardı. ” (s.65)

Dönemeç’te dar mekânlardan biri de camidir. Avukat Şakir Bey Ankara’daki arkadaşı Mehmet Ziver’le Tahsildar Sami’nin rehberliğinde Bahri’yi de yanlarına alarak Kayseri’nin ne kadar tarihi, turistik, mistik mekânları varsa gezmişlerdir. Adeta şehri yeniden tanımışlardır. Bu gezide anlatıcı Mehmet Ziver’in ağzından gittikleri bir caminin tasvirini yapar:

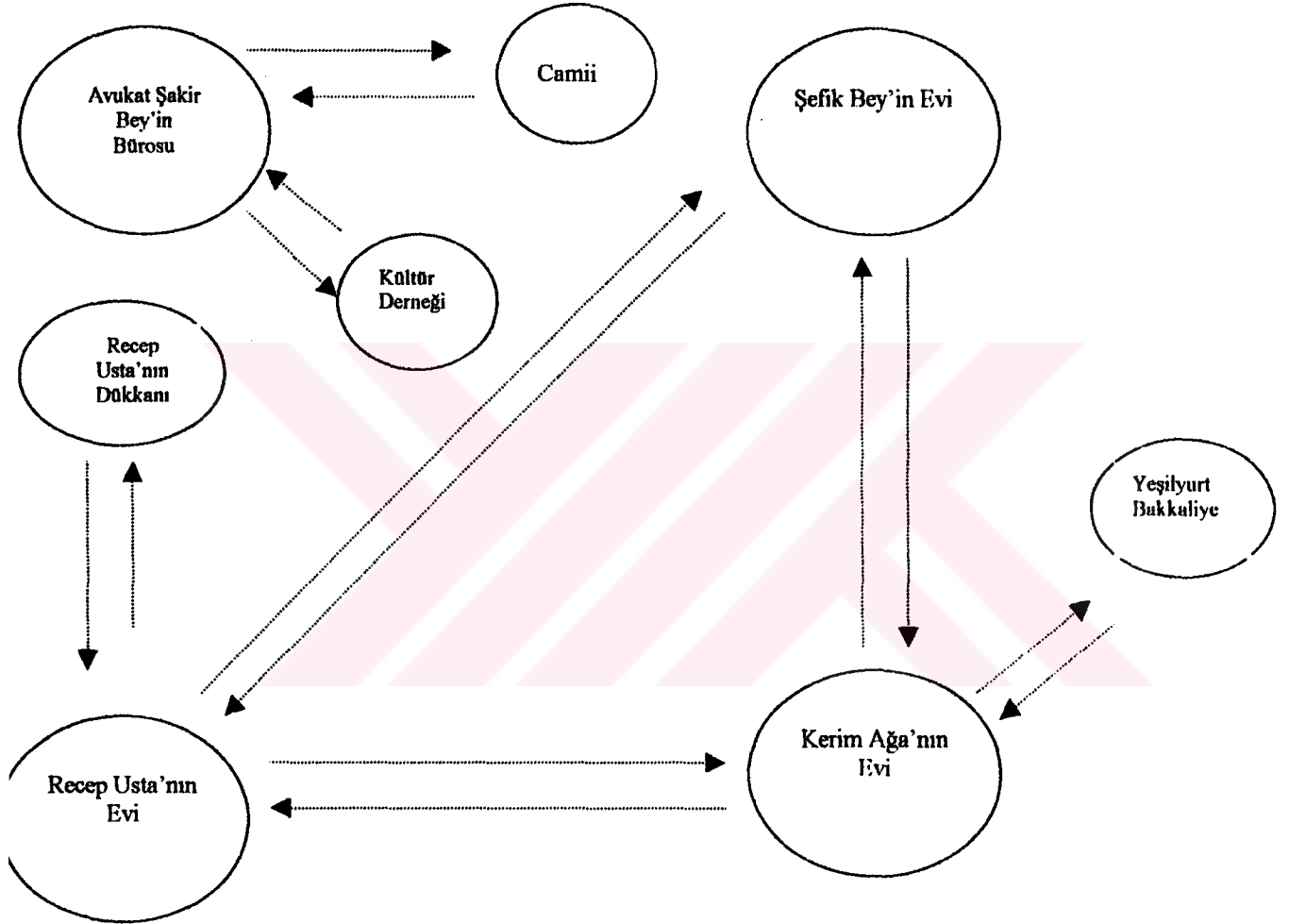
“Mehmet Ziver sünneti kıldıktan sonra çevresine balkındı, caminin mimarisini gözden geçirdi. Kırşehir’deki Cacabey Medresesi’ni hatırladı birden.

Hatta Ahi Evran'ın türbesine de benziyordu caminin içi. Hele hele mihrabın iç tarafında iki yanında bulunan çıkıntılar, buranın eskiden kilise olabileceği hissini uyandırıyor. Ama kible değişmediğine göre bunda bir iş vardı. Yine beylikler devri d,ye başını salladı o devrin her şeyinde kendine göre bir başkalık vardı. Buradaki eserlerin çoğu da, Selçuklu ve Osmanlı öncesi beylikler döneminden kalmaydı. Battal Gazi' mi yapar acaba, diye düşündü. Sonrada, bir kere olsun Ahi Evran haftalarına katılmadığını hatırlayarak, için için kendine kızdı." (s.219,220)

Dönemeç, Miyasoğlu'nun mekânı en ayrıntılı verdiği ve romanın bir unsuru olarak düşündüğü romandır. Romanın ana temasını Anadolu'daki fiziki ve ruhi değişikliklerin temeline oturtan Miyasoğlu Kayseri'den en etkili şekilde yararlanmıştır. Yazar hem değişimi vurgulamaya hem de değiştirilen şeyin basit olmadığını, bir geleneğinin olduğunu hatırlatmaya çalışmıştır. Bunun için tarihi ve kültürel değeri olan, medeniyetlere ev sahipliği yapmış Kayseri bilinçli bir tercih olmuştur.

**2023 YILI OKUL ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Şema 4 : Dönemeç' te Mekân - Olay Örgüsü İlişkisi

2.2.6. İçerik

Dönemeç, bir ailenin odağında bir şehrin hikâyesiyle birlikte bir ülkenin değişiminin anlatıldığı bir romandır.

Ülkemizdeki 1970’li yıllardaki sosyal ve kültürel hareketliliği, Anadolu şehirlerinden seçilmiş gençlerle geleneksel yapısı parçalanmış aileler çevresinde ele alan bu roman, insanımızın toparlanma çabalarıyla ülke ve dünya şartlarına karşı tavır alışlarını anlatmaktadır.

Dönemeç, bir güz mevsimindeki aşk, ölüm, seçim ve düğün çerçevesindeki olayları, bu olayları yaşayan insanların mizaçlarını farklı ve etkili bir biçimde anlatır. Miyasoğlu Dönemeç’te yazarlarımızın ihmal ettikleri Anadolu insanının umutlarını, sevinçlerini, korkularını ve geleneksel değerlere sığınışlarını dile getirir.

Miyasoğlu’nun Dönemeç’te ele aldığı konu ve bu konunun işlendiği çevre oldukça orjinaldir. Bu durumu Alemdar Yalçın şöyle ifade eder:

“onun ele aldığı çevre farklı ve şimdiye kadar istisnalar dışında ihmal edilmiş, çok geniş bir zümredir. 900 yıllık Anadolu tarihinin kültür, inanç, ekonomi ve sosyal yapısına mührünü vuran, ona adeta yön veren, varlığı bir kısım ekonomist ve sosyoloğumuz tarafından hâlâ kabul edilmeyen orta sınıftır. Buna esnaf kültürü de diyebiliriz. Bu kültür organize olduğu bütün şehirlerde, şehir yönetimine hakim olmuş, hatta şehir valilerini bizzat kendileri tespit etmiştir. Batılılaşma hareketiyle bu orta sınıf hakimiyetine devlet tarafından set çekilmekle birlikte aradan geçen uzun süreye rağmen şehir hayatının en önemli unsuru yine bu orta sınıf olmuştur(...)Dönemeç işte bu orta sınıfın başlıca acıları ve sosyal yapılarını derinlemesine inceleyen bir romandır. Bize göre yazarın özellikle Kayseri’yi yer olarak seçmesinin sebebi de burada yatmaktadır. Çünkü esnaf ve orta sınıf kültürünün en güçlü olduğu şehirlerden biri de Kayseri’dir.” (Yalçın, 1980, 31)

Mustafa Miyasoğlu ise Dönemeç’te anlattıklarıyla ilgili olarak şu görüşleri ifade eder:

“Dönemeç, Anadolu aydınının çıkış yollarını nasıl zorladığının hikâyesidir. Romancılarımızın yıllardır ihmal ettikleri veya çarpık yansıttıkları bir hayat tarzını anlatma çabasıdır.” (Yeni Düşünce, 30 Eylül 1983)

“Dönemeç, yine aynı günlerde (1970’li yıllar) ortaya çıkan yeni bir kültür hareketinin taşradan görünüşünü verir. Bu insanlar arasında gençler, orta yaşlılar ve çöküntüden sonra toparlanmaya çalışan aile fertleri vardır. Büyük şehirlerde pek çok başlangıç bütün boyutları, zaafı ve eksiklikleriyle çabucak kavranır, yahut öyle sanılır. O yüzden çok geçmeden örselenir; dedikoduyla, kısır

çekişmelerle umutlar karartılır. Söz konusu ettiğim kültür hareketi, sosyal ve siyasal boyutları da kendinde taşıdığı için, özellikle taşrada yaşayan insanların gözüyle ortaya kondu. Çıkışındaki umutlar ve niyetler, roman kişilerinin ilişkilerinde, yaşayış ve düşüncesinde ele alınmaya çalışıldı.” (Sedir dergisi, Şubat 1980)

“Dönemeç bir dönemi anlatır. Bu dönem bir kişide, bir ailede, bir toplumda (hına bir şehirde diyebiliriz), bir ülkede ve giderek dünyada önemli sayılabilecek değişikliklerin belirgin hale geldiği 1970’li günlerdir. Bu yıllardaki değişimi, Anadolu şehirlerinden alınmış kesitlerle vermek istedim. Meşrutiyet’le Cumhuriyet’in getirdiği kültür, ilk kez bu günlerde farklı bir kültür hareketiyle karşılaştı. O yüzden sözde Cumhuriyet ideolojisinin karşı karşıya olduğu, daha önce ortadan kaldırmak için elinden geleni ardına bırakmadığı geleneksel değerlerden bir kültür hareketini ele alıyor romanım. Bunun fertte, ailede ve bu toplumda hissedildiği kadar dünyada nasıl ortaya çıktığını, daha önce yer alan kültürün nasıl parçalanmak istendiğini anlatmak istedim. İslâmî şuurla donanmak isteyen genç aydınların kaygılarını, geleneksel yapısı parçalanan ailenin toparlanma çalışmalarını, bu roman kişilerinin bilincine yansıyan ülke ve dünya şartlarını ortaya koymaya çalıştım (Yeni Devir, 7 Ocak 1980).

Görüldüğü üzere roman, ana teması bir Orta Anadolu şehri olan Kayseri’de soyunu ve ocağını söndürmemek için çalışan, din ve geleneklerine bağlılıklarının yanında geniş aile kültürünü sürdüren insanların anlatılmasından oluşmaktadır. Hızla modernleşen, çevre köylerden gelen köylülerin akınına uğrayan Kayseri’nin geleneklerine bağlı orta sınıfı, bu hızlı gelişmenin şaşkınlığını yaşamaktadır. Yeni yetişen gençler geleneklerle modernleşme arasında tercih yapma durumunda kalınca bir bunalıma sürüklenirler. Roman gün geçtikçe bir orta sınıfın problemlerini, düşüncelerini, aralarından yüksek öğrenim için çıkıp kültür yabancılaşması ve gelenekleri arasında bocalayanları, karakterlere müdahale etmeden ele alır.

Miyasoğlu, Dönemeç’te, benimsediği yerli hayatı roman kişilerine yaşatmaya çalışır. Bu aynı zamanda onun savunduğu yerli yaşayışın da sergilenişidir. Bu romanda, romanın baş kişisi Avukat Şakir Ulutaş İslamcı düşüncüyü temsil eder. Onun sekreteri olarak tanıtılan Bahri ile iç içe geçmiş şehirli – köylü yaşayışı yansıtılır.

Şakir Ulutaş bir avukat olarak tutunmaya çalışırken çevresindekilere, ücretle ders verdiği öğrencilere, Bahri kanalıyla köyden şehre taşınan kesime, dini hassasiyetleri ve geleneği bütün unsurlarıyla anlatmaya çalışır. İnanç duygusunu önemseyen Şakir Bey, meseleleri bu yönüyle irdeler ve yanındaki gençlere bu doğrultuda telkinlerde bulunur.

Bahri kanalıyla Kayseri'deki yerli hayat, köyden şehre göçenlerin sosyo – ekonomik problemleri sergilenir. Bu sergilemeyle birlikte 1970'li yılların siyasi görünümü de vurgulanır. İthal malı görüşlerden sosyalizm ve liberalizme karşı İslam, bir siyasi güç olarak çıkartılmak istenir. Dönemeç, bir ana tema ekseninde farklı temalarında ele alındığı bir romandır.

Dönemeç'te yardımcı temalar olarak; aşk, siyaset, ticaret, ticaret ahlakı, eğitim gibi temalar sıralanır. Bu temalara farklı yaklaşımlar getiren Miyasoğlu, gelenek unsurunu hiçbir zaman göz ardı etmez. Dönemeç'te "aşk"ta yardımcı tema olarak işlenir. Miyasoğlu'nun romanlarında vazgeçilmeyen temalardan biri "aşk" tır. Miyasoğlu, insanlar arası ilişkilerin temeline sevgiyi koyar. Sevginin olgunlaşarak aşka dönüşmesini ister. Dönemeç'te Şakir ve Serpil, Yavuz'la Zeynep arasında yaşanan bir aşk anlatılır. Bunlardan ilki açık bir ilişki iken Yavuz'la Zeynep arasındaki gizli bir aşk eksenine oturtulmuştur. Yavuzla Zeynep birbirlerini çok sevmelerine rağmen amca çocukları olmalarından dolayı bu ilişkiyi kimseye söyleyememişlerdir; ancak bu ilişki Zeynep başkasıyla evlendikten sonra açığa çıkmıştır.

Dönemeç; yerli hayatı önemseyen onu sorunlarıyla birlikte yaşatmaya çalışan bir anlayışın romanıdır. Değişen dünyada, şartlar ne olursa olsun, değişim toplumun düşünce, inanç, yaşam şartlarına uygun olmalıdır. Bu roman yerli hayatın ve yerli düşüncenin bir Anadolu şehrindeki görünümünü yansıtır.

2.3. Güzel Ölüm

Güzel Ölüm, Miyasoğlu'nun üçüncü romanıdır. Bu roman bir aşk öyküsünün içinde tarihi bir konuyu dillendirir. Miyasoğlu bu romanında belli bir dönemi, Kıbrıs Harekatı'nın yapıldığı yılları ele almıştır, mekân İstanbul'dur. Kıbrıs meselesi şahısların görüşleriyle dıştan takip edilir. Roman temel olarak ana kahramanlar olan Şakir ve Serpil arasındaki aşk temasında yoğunlaşır. Manevi değerlerin batıya karşı müdafaası diyebileceğimiz roman, maddeye yönelmiş hırsların ötesinde vakıftan hastaneye kadar ihmal edilmiş bir çok hususu ele alır. Her romanında farklı bir dünyayı ona özgü dil ve üslupla ortaya koymaya çalışan Mustafa Miyasoğlu Güzel Ölüm'de aşk temini bütün boyutlarıyla sergilerken, Anadolu-İstanbul, eski-yeni kültürleri ve yaşama biçimleri arasında bocalayan insanımızın dramını derinliğine ifade eder.

2.3.1. Olay Örgüsü

Romanın baş kahramanı Şakir İstanbul'da Vakıflar Başmüdürlüğü muhâkemat avukatlığı yapmaktadır. Sevgilisi Serpil'in isteği, Fehim Bey'in de ısrarı üzerine Kayseri'den İstanbul'a gelmiştir. Mr. Lambent adında bir İngiliz'den İngilizce, Cevdet Bey adlı, tasavvufa meraklı, olaylara o gözle bakan birinden de Osmanlıca dersleri alır. Aksaray civarında bir yerde arkadaşları Remzi ve bir zamanlar, Kayseri'de, yanında çalıştırdığı Bahri ile aynı evde kalmaktadır.

Romanın olay örgüsü Şakir'in Serpil ile sözleştikleri yere gitmesi ile başlar. Şakir Serpil'i koroda beklemiş; fakat Serpil gelmemiştir. Bu duruma canı sıkılan Şakir Mr. Lambent'in evine gitmiştir. Serpil ise ayağı ağrıdığı için sözleştikleri yere gelememiştir. Bu sıralarda Mr. Lambent'in evinde çeşitli tartışmalar yapılmaktadır. Bunların içinde birinci sırada olan Kıbrıs Harekâtı' dır. Şakir birinci harekâttan sonra başbakanın emri ile savaşın durdurulmasına karşıdır. O *"elli yıldan beri yüzümüzü ağartan bu savaş olmuştur"* görüşündedir.

Bir gün Şakir Reha'dan gelen haber üzerine Serpil ile anlaşarak onu doğrudan istemek için evlerine gider. Serpil'in annesi, ağabeyi ve yengesiyile karşılaşır, onlarla tanışır. Birlikte yemek yerler. Serpil'in ağabeyi İhsan Bey bu olaya pek sıcak bakmaz. Serpil tatsız olaylara yol açmamak için Şakir'le birlikte dışarı çıkar. Bu gezinti sonucunda birbirlerini daha çok sevdiklerini anlarlar. Fakat Serpil'e göre aralarında büyük bir uçurum vardır. Serpil bacağında

meydana gelen rahatsızlık dolayısıyla uzun süre yürüyememekten ve kötürüm kalacağından endişe etmektedir. Şakir, Serpil'in bu durum için fazla üzülmemesini söyler.

Bir gece Şakir ev arkadaşı Remzi ile Ekmeller'in evinde sabaha kadar tartışırlar. Şakir sabah ezanında camiye giderken Ekmel'in mahalleden bir kadınla olan ilişkisine şahit olur. Bu arada Bahri'nin amcaoğlu Yavuz adam öldürmeye teşebbüsten kaçmış, Şakirler'in evine sığınarak onlardan yardım istemiştir. Amacı Bahri'nin de yardımıyla Almanya'ya gitmektir. Fakat bir gece evden kaçmış kaçarken de radyoyu götürmüştür.

Şakir, Serpil'in muayenesi sırasında hastanede bulunmuş sonra beraber dolaşmışlardır. Serpil öleceğini anlamış gibi güzel ölümden yani şehadetten bahsetmektedir. Serpil Cevdet Bey-amcanın anlattığı Kıbrıs'ta şehit düşen Hala Sultan hikâyesinden çok etkilenmiştir. Kendisi de Hala Sultan gibi şehit olmak istemiştir.

Büroda avukatlarla konuşan Cevdet Bey'den Osmanlıca dersleri alan Şakir, Remzi ile dışarıda buluşur. Biraz sonra eve gidip konuşmaya başlamışlardır. Bu arada Reha gelmiş, Serpil'in komaya girdiğini söylemiştir. Şakir apar topar hastaneye gitse de Serpil, Cevdet Bey'den dinlediği Güzel Ölüm'e benzer bir şekilde bu dünyadan, öbür aleme göç etmiştir. Böylece Şakir Serpil'i kazanmadan kaybetmiştir.

Romanın sonunda Boğaz Köprüsü'nden mezarlığa doğru bakan Şakir'in aklından bin bir türlü düşünce geçmektedir. Kıbrıs hareketinde şehit düşenler, şehitliği arzulayıp Güzel Ölüm'e kavuşan Serpil ve hayata ait yeni düşünceler.

Yazar Güzel Ölüm'ün olay örgüsünü aşk ve savaş konuları üzerine kurmuştur. Romanın başkahramanları Şakir ve Serpil'dir. Güzel Ölüm, yazarın ikinci romanı olan Dönemeç'in bir devamı niteliğindedir; ancak bazı kahramanların ve Dönemeç'ten Güzel Ölüm'e taşınan aşk temasının haricinde fazla ortak yan bulunmaz. Güzel Ölüm'de romanın kahramanları arasındaki olay aşk ekseninde gelişir. Bu kahramanlar olay örgüsünün bir diğer ayağını oluşturan Kıbrıs Harekatı olayıyla doğrudan irtibatlandırılır. Bu savaş (s.28) Şakir'in Mr. Lambert, Reha, Cevdet Bey vb. şahıslarla yaptığı konuşmalar. Serpil'in de Hala Sultan'ın ölümünü arzuladığı yerler (s.13, s.18, s.23, s.24, s.41, s.72) Kıbrıs Harekatı'yla ilgilidir. Romanın ağırlığı Serpil'le Şakir'in birbirlerine duydukları aşk teması üzerinde yoğunlaşır.

Miyasoğlu, Güzel Ölüm'de savaş konusuyla birlikte yabancıların ülkemize, insanımıza, tarihimize bakışını da sunmuştur. Şahıs kadrosundaki seçici titizlik olay örgüsünün sağlam bir şekilde belirginleşmesini sağlamıştır. Miyasoğlu, olay örgüsüyle paralel olarak medeniyetler (doğu- batı) arasındaki insan, tarih ve aşk anlayışına da değinmiştir. Güzel ölüm'ün olay örgüsünü oluşturan unsurlardan biri de bu özelliktir. Yabancı kahramanların dilinden ülkemize ve

ülke insanımıza bakışları sunulmuştur. Romanın bazı bölümlerinde bu özellikler ve aradaki kültür, yaşam farkı vurgulanmıştır. Anlatıcı, bu konu hakkında romanın başkahramanı Şakir'e şunları söyler:

“ Unutulacak şeyler var, unutulmayacak şeyler var, diye düşündü Şakir. Belki Will-Emma ilişkisi unutabilmekle sürüyor, ama bizimkiler hep hatırlamakla, hatırlamak zorunda kalmakla sürüyor. Bu belki doğu-batı farkıdır. Onlar yaşadıklarını, yaşama hakkını ellerinden aldıklarını unutuyor, umutturuyor, biz hatırlayıp hatırlatmaya çalışıyoruz. O zaman hayatımızın bir anlamı oluyor.” (s.22)

Güzel Ölüm, her şeyden öte bir aşk romanıdır. Bu romanda Kıbrıs Harekatı bir fon olarak kullanılmıştır. Güzel Ölüm aşkı ve acıyı yaşayan, çağımızdaki yerini düşünen geçmişle yaşadığı dönemi karşılaştıran insanımızın romanıdır. Geçmişle gelecek, iç dünya, dış dünya çıkmazları değişik bir duyarlılıkla ortaya konulmaktadır. Güzel Ölüm aşk duygusunu bütün boyutlarıyla sergileyen konusu ve anlatımıyla insanımızı derinliğine kavrayan bir romandır.

2.3.2. Bakış Açısı

Miyasoğlu'nun üçüncü romanı olan Güzel Ölüm'de de “Tanrısal bakış açısı”yla hareket edildiği ve “o” anlatıcı kullanıldığı görülür. Bu romanda da anlatıcı konumu gereği her şeye hakimdir. Güzel Ölümde Şakir'in ve Serpil'in düşünceleri anlatıcının diliyle, bakış açısını ortaya koyacak şekilde şöyle anlatılır.

“İstanbul demişti, İstanbul'dan başka yerde yapamam diye yola koyulmuştu.(s.7). Ağır ağır ipin ucunu kaçırdığına hükmeden Şakir, keşke askere alsalar da çıkarma birliğiyle Kıbrıs'a gitseydim, dedi kendi kendine. (s. 9) Romancı sözüyle, Remzi'nin yarısını ona yazdırmak istediği, vapurda, yol boyunca anlatıp durduğu Osmanlıların son gecesini anlatan roman tasarılarını hatırladı. (s. 93) Serpil, bahçe kapısından dinlediği bu konuşmaların içerisinde en çok bu sözleri, Cevdet Bey'in sözlerini anlamlı buldu. Daha doğrusu anladı: Güzel Ölüm...(s. 72)

Miyasoğlu'nun üçüncü romanı olan Güzel Ölüm'de de olaylar “o” anlatıcının gözlemleriyle sunulmuştur. Olay örgüsü aşk konusuna kilitli olduğundan roman da bu aşkın

yaratıcıları ekseninde geçer anlatıcı Serpil ve Şakir için iyimser tavrını sürdürürken İhsan Bey ve Reha ile ilgili anlatımlarda olumsuz eleştirileri ön plana çıkarır.

2.3.3. Kişileştirme ve Kişi Kadrosu

Güzel Ölüm'ün kişi kadrosu Dönemeç romanından da tanıdığımız kahramanlar vasıtasıyla şekillenir. Şakir Bey Kayseri'yi bırakıp İstanbul'a Serpil'in yanına gelmiştir. Bahri de İstanbul'da yüksek sssöğrenim görmektedir. Belirli bir süreden sonra Dönemeç'in asi tipi Yavuz da katılır aralarına Güzel Ölüm'de olay örgüsünün de bir gereği olarak farklı kahramanlar yaratılmıştır. Bu romanın kahramanları ve genel özellikleri şöyledir.

Şakir

Güzel Ölüm'ün başkahramanı Şakir'dir. Dönemeç'in devamı olan bu romanda Şakir Kayseri'de kurduğu düzeni, açtığı büroyu ve ailesini bırakarak İstanbul'a gelmiş ve Vakıflar Başmüdürlüğü'nde muhâkemât avukatlığına başlamıştır.

"İstanbul demişti, İstanbul'dan başka yerde yapamam diye yola koyulmuştu. Annesinin göz yaşlarına, kardeşlerinin mahzun bakışlarına aldırmadan, onca minnet ve gayretle kurduğu büroyu dağıtarak Vakıflar Başmüdürlüğü muhâkemât avukatlığı için memleketini, doğup büyüdüğü çevreyi bırakmıştı." (s.7)

Umdüğünü Kayseri' de bulamayan Şakir, Fehim Bey'in isteği Serpil'in de ısrarı üzerine her şeyi bırakmış, İstanbul macerası için yola koyulmuştur. İstanbul' da Aksaray civarında arkadaşları Remzi ve Bahri ile bir ev tutmuştur.

Fehim Bey Şakir' i yeni açılacak bir akademi için asistan yapmayı düşünmektedir. (s.14) İyi bir kitap okuyucusu olan Şakir'in yazarlığa da hevesi vardır. Şakir, Fehim Bey' in düşündüğü asistanlığa sıcak bakmakta, pazartesi ve perşembe akşamları Mr. Lambent adlı bir İngiliz'den İngilizce dersleri, Cevdet Bey adlı tasavvufa meraklı, olaylara o gözle bakan birinden de Osmanlıca dersleri almaktadır.

"Caminin gölgesinden çıkarak Akaretler'e doğru yürüyen Şakir, Gümüşsuyu'na giden yokuşa doğru bir göz attı. Bütün bunlar hep senin yüzienden Fehim Bey diye mırıldandı. Sen zorlamasaydın Serpil tek satır bile yazamazdı, ben

de şimdi büromda oturup zaferin heyecanını yaşıyor olurdum.(...) Bundan sonra dersin de asistanlığın da ne anlamı vardı. ”(s.14)

İngilizce dersi için gitti Mr. Lambent’in evinde dersin dışında da çeşitli tartışmalar yaparlar. Bunların arasında birinci sıradaki en önemli tartışma , gündemdeki Kıbrıs meselesidir. Birinci Kıbrıs Harekâtı başlayalı yirmi gün olmuş; fakat hâlâ batılılara zafer kabul ettirilememiştir:

“Harekat başladığından bu yana yirmi gün olmuş, yüzlerce insanın hayatına ve milyarlarca liraya malolan Mehmetçiğin zaferi hâlâ batılılara kabul ettirilememiştir. ” (s.13)

Şakir 1. Kıbrıs harekâtının zamanın siyasi idaresi tarafından durdurulmasına karşıdır. O *“Elli yıldan beri yüzümüzü ağartan bu savaş olmuştur.”* görüşündedir. Serpil’ in mahalleden çocukluk arkadaşı ve Mr. Lambent’in de öğrencisi olan gazeteci Reha ise Kıbrıs sorununun barışçı yollardan çözüme gidilmesi gerektiğini düşünmekte, o sıralarda devam eden Cenevre görüşmelerini takip etmektedir. Şakir’e göre *“Kıbrıs Türk’ tür; Türk kalacaktır.”* (s.25) Ancak Şakir, bütün barışçı yolların denendiğini ve bir sonuç alınamadığını bilmektedir.

İstanbul’da günler ilerlemekte, Reha, Mr. Lambent bu tartışmaları sürdürmektedir. Mr. Lambent’in evinde bu tartışmalar yapılırken Şakir’in asıl düşündüğü Serpil’dir. Şakir bazı düşüncelerle İstanbul’a gelmiştir, fakat asıl geliş sebebi Serpil’dir. Ankara’da Dil – Tarih koridorlarında tanıdığı Serpil, Şakir için İstanbul’daki en önemli kişidir. Serpil’le evlenmeyi düşünen Şakir, her fırsatta onu yakında tanımaya çalışmakta ve onunla sık sık görüşmektedir. İstanbul’a geldiği günlerde İstanbul’un güzel yerlerini birlikte dolaşmışlardır.

“Serpil’le el ele Dolmabahçe Parkı’nda dolaşıyorlar. Mayıs aylarının yaza kapı aralayan günleri. Denize giren, birbirlerini kovalayan çocuklar. Köşede sandöviç, sucuk-ekmek satan seyyar satıcı, banklara çay getiren ocakçı-garson. Bir yere otursak diyor Serpil, saatlerdir yürümenin yorgunluğuyla.”(s.10-11)

Şakir Serpil’e evlilik düşüncesini açmıştır. Serpil’in kararını vermesi ve ailesiyle görüşmesi zaman almıştır. Bu arada görüşme yerine gelmeyen Serpil’e Şakir kızmıştır. Şakir’in düşünceleri farklılaşmaya başlamıştır.

“Ağır ağır ipin ucunu kaçırdığına hükmeden Şakir, keşke askere alsalar da çıkarma birliğiyle Kıbrıs’ a gitseydim dedi kendi kendine.” (s.9)

Serpil’in buluşmaya gelemeyişinin sebebi ayağındaki ağrının kendini rahatsız etmesidir. Serpil’ in ağabeyi İhsan Bey Ankara’ dan ziyaretine gelmiş, ertesi gün ayağındaki ağrı kendini hissettirmiştir. Ağabeyi İhsan Bey, Serpil’ i doktora götürmüş, bu yüzden Serpil sözleştikleri yere gelememiştir. Hemen umutsuzluğa kapılan Şakir her şeyin bittiğini sanır :

"...atlatılan, teklifine cevap bile verilmeyen ilk erkek sen değilsin diye kendi kendini teselliye çalıştı, olmadı. Doğduğu yeri, kurduğu yada kurmaya çalıştığı düzeni onun için bırakıp İstanbul yollarına düşmüştü. Halbuki orada, Kayseri' de, iyi kötü bir çevresi vardı." (s.9)

Şakir Anadolu'dan gelmiş olmanın verdiği burukluk içindedir. Hem büyük şehre hem de büyük şehrin insanına güvenmemektedir. Anadolu (Şakir) "mânâ"yı tercih edip "aşk"ı için İstanbul'a gelmiştir. İstanbul (İhsan Bey) ise "madde"yi tercih etmektedir. Serpil'in ağabeyi İhsan Bey'in evlilik hakkındaki düşüncesi bunu açıkça ortaya koyar. İhsan Bey Serpil'in Şakir'le beraberliğini pek hoş karşılamaz.

"Ona kalsa Serpil ya zengin biriyle ya da hiç değilse Reha gibi görmüş geçirmiş bir ailenin çocuğuyla evlenmeliydi." (s.59)

Evlilik konusunda Serpil'le Şakir karar vermişlerdir ve beraberliklerini kimse engelleyemeyecektir. Beraberliklerinde kuracakları yuvanın hayalini kurarlar.

Güzel Ölüm'ün baş kahramanı olan Şakir, Serpil meselesinin dışında çevresinde olup bitenlerle de ilgilenir. Şakir 1. Kıbrıs hareketini yakından takip etmektedir. Reha'yla, Remzi'yle Mr.Lambent'le, Emma'yla tartışmalar yapmakta, böylece Kıbrıs meselesi değişik açılardan okuyucuya sunulmaktadır.

"Evet diyerek söze karıştı Şakir gülümseyerek, siz karışmazsanız üç günlük işi vardır Kıbrıs'ın. Zaten siz vermeseydiniz, dünya dünyaya gelse Yunanlılar Kıbrıs'da söz sahibi olamazlardı. Bizden aldınız onlara verdiniz. Tarihte bir kere olsun Rumlar adaya tek başlarına hakim olamamışlar."(s.25)

"Bak Reha, dedi Şakir gülümseyerek, bizimkilerin fetih ve cihat ruhu, Genel Kurmay'ın savaşçı duyguları, sizinkilerin barış kaftanı altındadır. Hepsi olumlu bir çizgide bütünleşiyor ve sonu hayırlı bitecek bu işin. İçimde öyle bir his var. Boş ver gavurlar ne derse desin..."(s.31)

Şakir'in edebiyata, sanata ilgisi bir hayli fazladır. Arkadaşları arasında bu konuda uzman olarak görülür. Şakir'in ev arkadaşı Remzi, Şakir'den Osmanlının son dönemlerini anlatan bir roman yazmasını istemektedir. Bir Osmanlı şehzadesi gören Remzi, şehzadenin anlattıklarından çok etkilenmiş ve bu büyük hanedanın son devrini yazmasını istemiştir Şakir'den.

"Bunları sen tasvir edebilirsin Şakir. Adamı dinlerken ya da kitabı karıştırırken, bu satırlara göz atınca aklıma sen geldin. Bunu sen anlatabilirsin." (s.38)

Yazarlığa hevesli olan ve bu konuda kabiliyeti bulunan Şakir bu işe sıcak bakmaz. Şakir yazmak eyleminin basitliğine inanmaz. Onun çok farklı niteliklerinin olduğuna inanır:

**/"Yazmak, her gün biraz daha korkunçlaşan bir dünyada kendini, kendine ait şeyleri belirlemenin, hatta gerçekleştirmenin, bir yolu gibi görünmüştü başlangıçta. Ben buyum, bunları seviyor, bunları düşünüyor, bunları yapıyor, şunları da tasarlıyorum.(...) son yazdığı günlük, Kayseri'deki büroyu dağıttığı günün akşamında, geçmişle son bir buçuk yılla hesaplaşma biçimindeydi. Yani şimdiye kadar hep kendisiyle ilgili şeyler yazmıştı. Yazmakla kişiliğini bulmak, kendisine çeki düzen vermek onun için aynı şeylerdi. Epeyce bir zaman, kendi kendine düşünülemeyeceğine objesiz hatta cümle kurmadan düşünceden söz edilemeyeceğine inanmıştı.(...) Hele hele yazılmış bir cümleyi yayınlamak, başkalarının okumasına razı olmak, büsbütün başka bir şeydi. Kelimelerle bir dünyayı ifade ederken, ona karşı bir tavırda oluşmasını istiyorsun. Her yazı bu tavrı biraz daha yaygınlaştıracak, sonra bütün bunların bir gün senden hesabı sorulacak.(...) Niçin yazdın, neden bunlardan söz ettin? İşte bu sorunun hesabını önce kendi kendine verecektir, eline kalemi alan. Ondan sonra yazdıklarına en yetkin biçimi vermeye çalışacak."(s.177-178)*

Kültürlü bir genç olan Şakir şiirde yazmakta ve şiir hakkındaki görüşlerini söyle dile getirmektedir.

"Şiir çok başka bir şey dedi Şakir, çok da zor. Çünkü dilimize büyük şairler ses vermiş, onu şekillendirmiş, bu gün onları bir yana bırakacak çok yeni ve çok başka bir ses bulmadan şiir söylemek beykude görünüyor. Ama bir yazı tecrübesi olarak gerekli. Dilimizin inceliğini, ondaki ustalığı kavramak için mutlaka az veya çok şiir bilgisi, tecrübesi edinmeli..."(s.173)

Şakir, içinden geldiği çevrenin anlayışını ve yaşam tarzını içinden söküp atamamış bir gençtir. İçinde bir taşralı olma ve büyük şehirde yabancı görünme duygusu vardır.

"Susuyorlar. Köylülük belası diye düşünüyor Şakir, sittin sene geçse bunu üzerimizden atamayacağız. Bir süre sonra İstanbullu olamamak belki de, diye açıklamaya çalışıyor Şakir gülümseyerek. Serpil de, buysa hiç de önemli sayılabilecek bir ayrıcalık değil, diyor..."(s.12)

Güzel Ölüm'de Şakir, aşk, savaş, sanat üçgeninde dolaşır. Aşk temasının ağırlıklı olduğu romanda başlangıç ve bitiş bu temâyla süslenir. Şakir, ayağındaki ağrı ve yüksek dozda verilen ilaç yüzünden Serpil'i bulamadan kaybeder. Büyük bir yıkım yaşar Şakir, kendini çok yalnız ve mutsuz hisseder.

" Çağaloğlu yokuşundan aşağı inerken hayatının en büyük mutsuzluğunu yaşadığını düşünüyor Şakir. Bu düşünce onun bütün benliğini sarmış, Serpil'i bulmakla kaybetmek, elden kaçırmak, ona ulaşamamak. Bütün felaketi bu." (s.190)

Romanın sonuna doğu Serpil'i kaybeden Şakir şunları düşünür:

“Mezarının bundan daha rahat görünebileceği hiç aklıma gelmemiştii. Gelmemesi ne kadar iyi. Sonra ölümü aklına geliyor Şakir'in. Elbette güzel ölmüştür. İkinci harekâttan üç dört saat sonra, ... Şehadet, evet güzel ölüm buydu ve Serpil şehit olmak istiyordu. Bu istek onu umduğuna kavuşturdu.” (s.207-208)

Şakir tasavvuf ehli olan Cevdet Bey sayesinde Serpil'in ölümünü başka bir gözle değerlendirek toparlanma sürecine girer. Serpil'in şehit olduğuna inanır. Kıbrıs'taki Hala Sultan'a özenen ve onu özleyen Serpil'in onun gibi şehit olduğuna ve “Güzel Ölüme” ulaştığına inanır.

Serpil

Romanın baş kahramanı olan Şakir'in Kayseri'den İstanbul'a gelmesinin asıl nedeni Serpil'e olan sevgisidir. Serpil, Şakir'in sevdiği ve evlenmeyi düşündüğü, romanın aktif tek kadın kahramanıdır. Beylerbeyi'nde annesi Nevres Hanım'la birlikte oturmaktadır. Babası Sermet Bey öldüğü için iki yıl boyunca Ankara'da İhsan ağabeyiyle beraber oturmuşlar ve Serpil burada Şakir'i tanımıştır. Annesiyle yengesi anlaşmayınca daha önceden de kaldıkları İstanbul'daki evlerine geri dönmüşlerdir. Babasının ölümü Serpil'i çok etkilemiş ve hatırası hiç aklından gitmemiştir.

“Babasının ölüsü bu bahçede, havuzun yanında yıkanmıştı. Çocuktu ve kimseler tutamamıştı onu, bembeyaz ölü ellerini öptürmüştü Cevdet Bey de, ihtiyarlar kızmıştı.(...) Çiçeklere su verirken hep babasını hatırlardı. Sanki havuzdaki su hâlâ onun suyuydu, yıllardan beri bu yakınlığı bir türlü silemiyordu aklından.” (s.55)

Babası öldüğü için Şakir meselesini ağabeyi İhsan'a açmış olan Serpil, aslında kararını vermiştir. Fakat ağabeyi, annesi hatta Cevdet Bey'in bile gönlünü almak, işi Şakir'in de isteği üzerine geleneklere uygun yapmak istemektedir. Ağabeyi Şakir'i fazla tanımadığı için kardeşini kırmadan vazgeçirmeye çalışmakta, annesi ise Şakir hakkında konuşmamaktadır. Serpil fırsat buldukça Şakir'i annesine anlatmaktadır.

“ Şakir'le her şeyin daha kolay olacağına inandırmaya çalışmıştı Serpil. Kupkuru bir sevda gözüyle bakmasını istemiyordu. O yüzden, aralarında konuşmadıkları daha önce de kendi kendisine düşünmediği Şakir'le ilgili tasarılarını anlatıp durmuştu.” (s.60)

Serpil'in tek istediği büyüklerinin de rızasını alarak Şakir'le evlenmektedir. Serpil de Şakir'i sevmektedir ve onunla evlenmeyi bir yuva kurmayı istemektedir. Serpil'i üzen ve umutlarını gölgeleyen bir şey vardır. O da ayağındaki ağrı.

"Sağ ayağının bileğindeki ağrı onun bütün mutluluğunu gölgeyor. Hayatını perişan ediyordu. Ankara'da başlamış evden otobüs durağına inen yokuşta da büsbütün artar olmuştu. Mediko – Sosyal'den başlayarak İstanbul'daki hastanelerin bir çoğuna gitmiş annesine haber vermeden doktor doktor dolaşmıştı. Kesinlikle burkulma değildi. Öyle söylemişti doktorlar. Siyatikten beslenme eksikliğine kadar pek çok teşhise göre ilaçlar kullanmış, teşhislerin hiç birinin doğru olmadığını anlamıştı sonunda. " (s.145)

Serpil, hayata umutla bakmayı yaşama sevinci ile hayata sarılmayı çok istemiştir; fakat genç yaşta kendisini, ruhunu çok olumsuz etkileyen bu hastalık onun ölümü düşünmesine neden olmuştur. Cevdet Bey bir gün İhsan Bey'e Kıbrıs hareketini anlatırken buradaki askerlerin şehit olduklarını ve Güzel Ölüm'le öldüklerini anlatmış, Kıbrıs'ta şehit düşen Hala Sultan hikâyesinden bahsetmiştir. Bundan çok etkilenen Serpil "Güzel Ölüm" le ölmeyi arzulamıştır.

"Alelade bir ölüm değil İhsan Bey oğlum, şehadet bu şehadet... Böyle güzel ölüm dostlar başına. Bu ölümlere peygamber avucunu açmış duruyor. Öyle der Akif merhum... Serpil bahçe kapısından dinlediği bu konuşmaların içinde en çok bu sözleri, Cevdet Bey'in son sözlerini anlamlı buldu. Daha doğrusu anladı : Güzel Ölüm"(s.72)

Hatta bir gün Şakir'e :

"-Bu harekatta ölenlerin hepsi şehit midir Şakir?

- Evet. Yani niyetine göre.

-Ben de şehit olabilir miyim? Yani burada ölürsem diyorum." (s.148)

diyen Serpil sanki öleceğini anlamış gibidir.

Büyük şehrin yeni yaşayışıyla yetişmiş; fakat içinde milli, manevi değerlerin izlerini taşıyan Serpil'in roman sonundaki ölümü Şakir'i ve Serpil'in ailesini derinden etkilemiştir.

"Beyaz örtüler arasında süzgül bir yüz. Yastığa serilmiş, tel tel açılmış saçlar. Hafif aralıktan çevresini süzdüğü intibainı veren kapalı gözler. Damar damar morarmaya durmuş göz kapakları. İnce uzun kirpikler. Serum verilmesi için nevrresimin dışında duran sağ kol ve belirsiz bir yerden yardım bekler gibi açık kalmış eller. Bu elleri tutmak isteyip öylece bakakalan Şakir..."(s.181)

Romanın son bölümünde Serpil'in mezarı başında onu son yolculuğuna uğurlayan ailesi ve Şakir vardır. Serpil istediğine kavuşmuş ve Güzel Ölüm'le ölmüştür.

"Elbette güzel ölmüştür. İkinci harekattan üç dört saat sonra... Ölenler, öldürenler, aşkla bir hedefe saldıranlar, düşüp şehit olanlar. Şehadet, evet güzel ölüm buydu ve Serpil şehit olmak istiyordu. Bu istek onu umduğuna kavuşturdu." (s.208)

Romanın kadın kahramanı olan Serpil, sevdiğine kavuşamadan acıklı bir şekilde hayata veda eder. Serpil, Güzel Ölüm'de olay örgüsünü yönlendiren bir kahraman rolündedir. Roman da Serpil'in ölümünden kısa bir süre sonra biter.

Reha

Güzel Ölüm romanın iki olumsuz tipinden biri Reha'dır. İktisat fakültesinde okurken gazetecilik enstitüsünü de bitirmiş, tanıdığı hocalar vasıtasıyla daha talebe iken bir gazeteye yerleşmiştir. Amacı Fransa'da doktora yapmak ve mensup olduğu gazetenin Paris temsilciliğini almaktır.

"Saint - Benoit lisesinde okurken Mr. Lambent'in öğrencisi olan Reha üç dört yıldan beri eski hocasıyla dostluğu ilerletmiş, bu dostluk sayesinde de İngilizcesi Fransızcasını bir hayli geride bırakacak kadar gelişmişti.(...) Reha gazeteciydi. İktisatta okurken Gazetecilik Enstitüsü'nü de bitirmiş meslekten gazeteci olan hocalarıyla kurduğu ilişki sayesinde, daha talebe iken gazetelerden birine kapağı atmıştı. İktisat'ı bitirip Fransa'da doktora yapmak imkanını bulabilirse, kadrosuna girdiği sosyal demokrat gazetenin Paris temsilciliğinde çalışabileceğini düşünüyordu." (s.18)

Batılı aydınlarla birlikte olan ve giderek dünya görüşü, hayata bakışı değişen Reha, olayları farklı değerlendirir. Gündemde olan Kıbrıs konusunu taviz dahi verilse barışçı bir yolla çözülmesini istemektedir. Cihat şuuruna ve fetih ruhuna inanmayan, bu yönüyle de manevi değerlere fazla ehemmiyet vermeyen Reha, Kıbrıs'ta yeni bir savaşın olmasına karşıdır.

"Türkiye Kıbrıs'a barış götürdüğü gibi Yunanistan'ı da demokrasiyi kavuşturdu. Batı bunu unutmuş görünüyor. En ciddi yayınlar bile Rumların oyununa geliyor. Türkiye'nin olayların önüne geçmesine razı olamıyorlar. Biz adayı ele geçirmek gibi bir niyet taşımıyoruz. Oradaki Türk'lerin can güvenliğini sağlamak istiyoruz." (s.24) der.

Reha bu konuda Şakir'le de tartışmaktadır. Çünkü Şakir Batı'nın barıştan anlamadığına inanmaktadır. Romanda Reha'nın olumsuz bir tip olarak görülmesinin iki önemli nedeni vardır. Bunlardan birincisi mesleği gazetecilik olan Reha'nın olayları batılı gözle değerlendirmesi; bir diğeri de Şakir'le Serpil arasında bir engel olmasıdır.

Mr. Lambent

Şakir'in asistanlık sınavı için ders aldığı Mr. Lambent hayatını İngilizce öğreterek kazanmaktadır. Saint – Benoit lisesinde İngilizce öğretmenliği yapmaktadır.

"Mr. Lambent Oxford'da sosyoloji ve tarih okuyor, son sınıflayken yaz tatilini geçirmek için gittiği Pasifik sahillerinde Emma ile tanışıyor. Emma, Türkiye'ye gelmek için bütün işlemleri tamamlıyor, anneannesini görmeye gidiyor. Orada karşılaştığı Will Lambent'in kendisine abayı yaktığını fark ediyor. Ama nişanlısından henüz ayrıldığı içinde pek bir şey söylemeden Saint – Benoit'e felsefe okutmaya geliyor. Kızın İngilizcesi az Mr. Lambent'in de Fransızcası...bir yıl kadar mektuplaşıyorlar. Bu arada Will, Emma'yı görmek ve İstanbul'u gezmek için iki aylığına Türkiye'ye geliyor. Aynı okulda İngilizce dersinin boşaldığını öğreniyor. Kız iki aylık süre içinde Will'le yaşayabileceğine hükmediyor."(s.19-20)

Bir İngiliz olduğundan dolayı Türkleri fazla sevmeyen Mr. Lambent her şeye madde gözüyle bakmakta, menfaatini düşünmektedir. Türkiye'ye geleli beş yıl olmasına rağmen hayatını İngilizce öğretmek kazandığı için bir türlü Türkçe öğrenememiş, gazete başlıklarıyla televizyon programlarını ancak öğrenmiştir. İngiltere'ye gidip doktora yapmak niyetinde olduğu için de Türkçe öğrenmeyi gereksiz bulmaktadır.

Mr. Lambent, romanda özellikle Kıbrıs konusundaki düşüncelerini Şakir ve Reha ile yaptığı ateşli tartışmalar sırasında ifade eder. Türklerin değişmediği ve Türk barbarlığının hâlâ devam ettiğini düşünmektedir Mr. Lambent. Mr. Lambent'in Türkler ve Kıbrıs harekâtı konularındaki görüşleri şöyledir:

"Türklerin de fetih, cihat istekleri var. Bunlar karşılıklı çağdışlıklar... Sampson'un yaptığı darbe bunların bahanesi oldu. Devrimci partiyle İslamcı parti bu noktada ortak karar alıyor. Sonunda Sovyetler devreye girer ve yeni bir dünya savaşı çıkabilir."(s.23)

Mr. Lambent'in sevgilisi Emma bu konularda Mr. Lambent'le aynı düşünceleri paylaşmaz. Emma Mr. Lambent'e göre daha iyimser ve Türk tarihini iyi etüt etmiş birisidir.

"(Emma) –Barbar Türkler, kahraman Türkler, Atilla, Fatih, Cem Sultan... ne büyük adamlar bunlar. Hitler'den kahraman, Napolyon kadar büyük...Will, ben onları çok severim, bırak Kıbrıs da bunların olsun...Bak Nixon istifa etmiş Amerika da Büyük Britanya gibi çöküp gidecek. Rusları dünyada durduracak tek güç, Türklerdir."(s.25) görüşlerini savunur.

Miyasoğlu, Mr. Lambent'i şahıs kadrosuna alırken yaşadığımız yabancılaşmanın somut örneğini göstermek istemiştir. Mr. Lambent düşünceleri, yaşamı ve insanlara bakış

açısıyla farklı bir tipi ortaya koymaktadır. Yazar Mr. Lambent sayesinde yabancıların ülkemiz insanına ve insanımızın manevi değerlerine bakışlarını belirlemiştir.

İhsan Ağabey

İhsan Bey Ankara'da Çalışma Bakanlığı'nda görevlidir. Serpil'in ağabeyi olan İhsan eşi Nermin ve kızı Şengül ile birlikte Ankara'da yaşamaktadır. Serpil'in babası öldüğü için evin büyüğü olan İhsan, Serpil'i sahiplenmekte, hayatına karışmakta, onun hakkında karar vermekte, Şakir'le evlenmesine sıcak bakmamaktadır. İhsan Bey Serpil'in evliliği hakkında :

"Ona kalsa Serpil ya zengin biri ile yada hiç değilse Reha gibi görmüş geçirmiş bir ailenin çocuğu ile evlenmelidir." (s.59) şeklinde görüşünü ifade eder.

Farklı bir çevrede, farklı anlayışla yetişen İhsan Bey'in hayata bakışı da farklıdır. Hayat duygusal bir gözle değil, gerçekçi bir gözle bakan İhsan maddeye dayanan bir dünya görüşüne sahiptir :

"Yeni zamanlar adamı olan İhsan Bey'e göre adam olmanın yolu para kazanmaktan geçirdi. Bunları özellikle bugünün gençlerinin bilmediği de buydu." (s.59)

İhsan Bey bu sözleri Şakir'i hedef alarak söylemiştir. İhsan Bey kendi dünya görüşü ve hayat anlayışı çerçevesinde yaşayan biridir. Serpil'le evlenecek olan gençte de kendine benzer özellikler arar.

Remzi

Şakir'in ev arkadaşı olan Remzi dağıtımda çalışmaktadır. Hayatı hakkında fazla bilgi olmayan Remzi, Şakir'in İstanbul'daki en yakın arkadaşı ve en iyi dostudur. Şakir'in Kayseri'den gelmesine sebep olan Serpil kadar, Remzi de Şakir'in memleketini bırakıp İstanbul'a gelmesinde etkili olmuştur. Remzi, birlikte kaldığı ev arkadaşı Şakir için her türlü fedakarlığı yapabilecek bir anlayışlıdır.

" Bu can dostluğun ne sınırı vardı, ne de Remzi durması gereken yeri bilirdi. İyiliğin arkadaşlığın bir noktada bitmesi gerektiğini kabul etmeye hiç mi hiç yanaşmayanlardandı." (s.36)

Şakir kadar bilgili ve kültürlü olan Remzi, Mr. Lambent'le çeşitli tartışmalara girer. Özellikle Kıbrıs hareketinde adanın tamamının alınmasından yanadır. Ona göre bu iş barışla halledilecek bir mesele değildir.

“ Kıbrıs mı? Yeni bir harekattan başka çaremiz yok, hükümette de böyle bir niyet görünmüyor. Başbakan güvercin uçurmakla Kıbrıs'ı kurtaracağını dünyaya barış getireceğini sanıyor. Allah akıl fikir versin adama.”(s.41)

Her şeye rağmen Kıbrıs hareketinin bize çok şey kazandırdığı inancındadır.

“Ne olursa olsun, şu Kıbrıs hareketi iyi oldu, dünya Türk'ün varlığından haberdar artık.”(s.42)

Tarihe karşı özel bir ilgisi olan Remzi, Osmanlı şehzadelerinden biriyle görüşmüştür. Bu şehzadenin anlattıklarından çok etkilenmiş ve Osmanlının son dönemini anlatan bir roman yazmasını Şakir'den istemiştir.

“ Bunları sen tasvir edebilirsin Şakir. Adamı dinlerken yolda kitabı karıştırırken bu satırlara göz atınca aklıma sen geldin. Bunu sen anlatabilirsin.” (s.38)

Gerçekten de idealist bir genç olan Remzi kurtuluşumuz için tarihi değerlerimize bağlanmayı ve bundan manevi güç almayı düşünmektedir.

Kendini kitaplara adayan Remzi'nin hem iç siyaset hem de dış siyaset hakkında görüşleri vardır.

“- Bu albaylar cuntasında da hiç beyin yokmuş. Eğer horozu baltayla kesmeselerdi bizimkiler uyanmazlardı. Ama bir taraftan da mazurlar. Amerika sıkıştırıyor, Makarios Sovyet yanlısı bir politika takip ediyordu. Biraz daha dursalar, Kıbrıs sözde sosyalist bir liderin eline geçer ve Ruslar adayı bir üs olarak kullanabilirdi.”(s.41)

“Bu insanlar, insanımız bir yıl önce bu günlerde hep politik çekişmelerin gerginliğini yaşıyorlardı. Şimdi tamamen ters, tam bir birlik ve beraberlik havasındalar. Bu hareket sanki millette şok tesiri yaptı, herkes kendine geldi.(...) Bu memleketin partilere ihtiyacı yokmuş... Görüyorsun, Başbakan bizim partinin sloganlarıyla bağırıyor, sizin partinin kavramlarıyla konuşuyor.”(s.104)

Remzi, toplumun temel çekirdeği olarak gördüğü aile kavramı üzerinde de durur.

“Ona göre aile bambaşka bir şeydi. Toplumun çekirdeği olarak kutsal ve mahrem. Terbiye, görgü, telakki hep oradan gelirdi ve kendisi bütün bunları ailesinden çok az görmüştü.”(s.141)

Şakir'i çok seven ve ona karşı çok fedakâr davranan Remzi, Şakir'in en yakın dert ortağıdır. Serpil hastanede komaya girince üzüntüsü artan ve canı sıkılan Şakir derdini anlatacak birini aradığında aklına ilk gelen Remzi olmuştu.

“Ne yapsa ne etse üzerinden atamayacağını düşünüyor bu perişanlığı. Gidebilecek, sığınabilecek tek kişi var: Remzi...” (s.191)

Remzi, felsefeden doktora yapan Ekmel'le sık sık tartışır. Ekmel'in okuduğu yazarların ve uğraştığı doktoranın bir işe yaramayacağını savunur.

"-Hayır, boşa uğraşıyorsun. Bir Türk felsefesi olmamıştır, olmasına da lüzum yok... Bizim imanımız, ideallerimiz var. Bunlar bize yeter. Gökalp'in sosyolojisi de, Hilmi Ziya'nın felsefesi de iflas etmiştir artık. Bizi, yine bize ait tarihi değerler kurtarabilir ancak."(s.83)

Fehim Bey

Romanın baş kahramanı olan Şakir'in Kayseri'den İstanbul'a gelmesini sağlayan kişilerden biridir. Güzel Ölüm'de Cevdet Bey'le birlikte eski nesli temsil eder:

"Taksim'de İstiklal Caddesi'ne bakan bir binanın sekizinci katında oturan, burs için kendisine baş vuran gençlere "âşık oldun mu" gibisinden şaşırtıcı sorular soran, "boru adam olmayın, gönül ehli olun" diye öğütler veren sonra da "Beni nasıl buluyorsun; şişko, gözlüklü mü, yoksa bir deliye mi çattık diyorsun." Sözleriyle karşısındakini gülümseten ve kendisine bağlayan Fehim Bey..."(s.152) sözleriyle tanıtır.

Eski değerlerin, maneviyatın, dostluğun, büyüklüğün, yardımseverliğin temsilcisi olarak romanda yer alan Fehim Bey, ilerlemiş yaşına rağmen hayata umutla bakan biridir. Yanındaki gençlere her zaman iyiyi, güzeli ve yararlı olanı öğütlemektedir. Gençlerden yazmalarını ve yeni şeyler üretmelerini beklemektedir.

"Umutlu şeyler yazmalısınız. Bir yaprağın düşüşünü değil; bir çiçeğin açışını. Umutsuzluk haram bize. Karanlık, boğuntulu hikâyeler değil; iç açıcı sahneler yazın... Bunları yazabilmek için de öyle bakmak gerek dünyaya. Türkmen kocası Yunus, allı yeşilli giyinmiş bir yeni geline benzetir dünyayı. İnsan ona bakıbanı doyumaz der."(s.153)

Şakir ve Serpil için Fehim Bey'in değeri büyüktür. Fehim Bey onlara bir nevi babalık yapmış, önce Serpil'lerin sonrada Şakir'in İstanbul'a gelmesine yardımcı olmuştur. Bu yüzden Şakir'in Fehim Bey'e özel bir sevgisi ve saygısı vardır.

"Bu adamın hayatlarına en az Fehim Bey kadar girdiğini neden sonra fark ediyordu. Fehim Bey sık sık hatırladığı sözleriyle, hayatındaki tek kişi tek önemli adam olarak Şakir'in gönlüne taht kurmuştu."(s.127)

Fehim Bey de onları çok sevdiği için Şakir'i doktoraya hazırlayacak lisan kurslarına göndermeyi düşünmüştür. Eski değerlerimize bağlı olan, yaşlı olmasına rağmen hayattan ve gençlerden umutludur Fehim Bey.

Cevdet Bey

Güzel Ölüm’de Fehim Bey’in yanı sıra eski neslin temsilcilerinden biri de Cevdet Bey’dir. Cevdet Bey Serpillerin hem komşusu hem de aile dostudur.

“Vakıflarda çalışan Cevdet Bey ikisinin de komşusu oluyordu. Serpil ona dayı diyor Reha da amca diyerek şakalaşıyordu. Tapu kadastradan emekli eski yazı uzmanı olarak mahlulât bürosunda çalışan Cevdet Bey tam bir İstanbul efendisidir. Vakıflarda onu sevmeyen saymayan yoktu. Büyükle büyük küçükle küçük olan nadir insanlardandı.”(s.27)

Etrafına neşe ve sevgi saçan Cevdet Bey bir keresinde Şakir ile Serpil’i Üsküdar iskelesinde görmüş ve *“aman efendim ne kadar bir birinize yakışmışsınız”*(s.50) demiş, bu durum karşısında Şakir oldukça mahcup olmuştur.

Vakıflarda çalışan Cevdet Bey’in tarih ve edebiyat bilgisi çok iyidir. Çalıştığı bürodaki memurlara Osmanlıca dersleri vermektedir. Tasavvufa karşı özel bir ilgisi olan Cevdet Bey, dünyaya da o anlayışla bakar. İnsanları çok seven ve çevresine sevgi aşılayan Cevdet Bey eskinin güzelliğini göstermek için romana sokulmuştur. Cevdet Bey’in romandaki bir başka fonksiyonu da Kıbrıs hareketini mistik bir havaya sokmasıdır. Gerek tasavvuf anlayışı gerekse fetih ve cihat ruhu romanda Cevdet Bey’le mistik bir şekilde gündeme gelmiştir.

Cevdet Bey, Serpil’in babası Sermet Bey’in yakın arkadaşı olduğundan Serpil’e ve İhsan Bey’e yardım etmekte ve onları sahiplenmektedir. Sık sık bir araya gelip güncel konuları tartışmaktadırlar. Bu konuların en önemlisi Kıbrıs meselesidir. Cevdet Bey’in Kıbrıs hareketi hakkındaki görüşleri şöyledir.

“ Haysiyetli bir siyaset lazım İhsan Bey oğlum diyor Cevdet Bey, ne yandan bakarsan bak bu hareket hayırlı olacak milletimiz için. Cihet-i Askeriye siyasilerimizi kahraman yapıyor dediklerine bakma. Bu, Allah’ın bu millete bir lütfu. Elli senedir böyle mübarek bir günü bekledim durdum, artık gözüm arkada kalmaz.”(s.71)

Cevdet Bey Kıbrıs’ta ölenlerin şehit olduğuna inanmaktadır, anlattığı Hala Sultan öyküsüyle de Serpil’i “güzel ölüm”e özendirmiştir. Cevdet Bey, tasavvufi bir kişiliğe sahip olduğundan olaylara güzel yönlerinden yaklaşımaya çalışır. Dünya işleriyle iç içedir; fakat bunların fazla önemsenmemesi ve bunlar için insanların kendini üzmemesi taraftarıdır.

Yavuz

Miyasoğlu'nun ikinci romanı olan Dönemeç'te de asi tip olan Yavuz, Güzel Ölüm'de de aynı özellikle karşımıza çıkar. Yavuz, Bahri'nin amca oğludur. Yirmi beş yaşlarında olan Yavuz hayata tutunamamıştır. Ailesiyle olan problemlerinden dolayı mutsuz bir hayat sürmektedir. Bahri'nin ablası Zeynep'i seven Yavuz, Zeynep'in Dursun'la evlenmesini içine sindirememiştir. Ablası Fatma'nın düğünündeki rezaletten sonra babasından sopa yemiştir. Buna sebep gördüğü Dursun'u bıçaklayarak İstanbul'a kaçmıştır. Öldüğünü zannettiği için oldukça korkmuş, İstanbul'da kaçakçıların eline düşmüştür.

"Dursun bıçağını elinden almaya kalkınca çileden çıkıyor. Sevdalımı aldın, bıçağını alamazsın diye diyor. (...) vurdukça vuruyor. Her tarafı kan koşa koşa istasyona gidiyor. İlk gelen trenle gidecek." (s.135)

Şakir'i uzaktan tanıyan Yavuz, Bahri'nin aracılığıyla Şakir'den yardım istemektedir. Değişik ruh halleri içinde olan Yavuz yaptığına pişman olmuştur.

"Sevdalım, beni hâlâ sevdiğini sandığım Zeynep...Ona bu kötülüğü yapmaya ne hakkım var? Hem bırak kaç, hem de kaç yıl sonra evlenişinin hesabını sor. Akıl kârı mı bu? O da yetmiyormuş gibi, kalk bir de çocuğunun babasını iki yıllık kocasını bıçakla öldürmeye teşebbüs et. Bahri haklı. Benim derimi yüzseller yeri." (s.133)

Yaptıklarından büyük bir pişmanlık duyan Yavuz gündemdeki Kıbrıs meselesine de değinir. Kıbrıs'a gönüllü asker olarak gitmeyi bile düşünen Yavuz, böylece işlediği suçların affedileceğini sanmaktadır.

"Beklemek. Neyi niçin bekleyecek? Ne diye bekleyecek? Elinde parası olsa Mersin'e gidecek kadar imkanı olsa. Oradan da bir yolunu bulup Kıbrıs'a yahut Antep'e gitse." (s.136)

Yavuz'un Dönemeç'te başlayan olumsuz tip özelliği Güzel Ölüm'de de devam etmektedir. Yavuz bir boşluktur, o da hayata tutunamamıştır. Arkadaş, sevgili ve aile bağları tamamen yok olmuştur.

Ekmel

Felsefeden doktora yapan Ekmel romanda çok az rolü olan kahramandır. Hilmi Ziya Ülken'in kitaplarını okuyan ve onun görüşlerini benimseyen Ekmel Remzi'ye göre filozof, romancı Ali'ye göre tam bir tehlikeli alakalar oyuncusudur. Şakir ile Remzi vasıtası ile tanışan Ekmel, İstanbul'da doktora yapmakta, bu yüzden inzivaya benzer bir hayat sürmektedir.

"Camiden içeri girerken, Ekmel'le görüştükleri günü hatırladı. Dağıtımında Remzi'nin masasının yanında tanışmışlardı. Filozofumuz, diye tanıtmıştı arkadaşını. Estağfurullah, tenzih ederim arkadaş bu şaibeden, sözleriyle elini uzatmıştır Şakir.(...) doktora yaptığını bu yüzden inzivaya benzer bir hayat sürdüğünü de o zaman öğrenmişti."(s.95)

Düşünceleri, kişiliği belli olmayan Ekmel'in ne yaptığı belirsizdir. Evlerinin arka sokağındaki bir kadınla meşru olmayan bir ilişki yaşayan Ekmel, bu kadını ne bırakabilmekte ne de onunla evlenmek istemektedir.

"Ekmel'in arka sokaktaki metresinden söz eden Ali (...) ana kız dul kalan iki kadın, nasıl etmişlerse Ekmel'in dünyasına girmişlerdi. Askerdeki oğlunun yarım bıraktığı okul işini konuşmak bahanesiyle genç kadın sık sık Ekmel'e gidip gelmeye, yemeğini pişirmeye başlamış; bir gece de koynuna girmişti."(s.102)

Hayatını, duygularını ve davranışlarını belli bir düzene oturtamayan Ekmel, içine girdiği farklı tavır ve yaşam şekliyle zamanla arkadaşlarının kendisine olan güvenini de sarsar.

"Remzi'nin gece yarısı uyandırıp anlattığı şeyler de çok garipti. Filozof Ekmel'i büsbütün gözden çıkarmıştı. Sebeplerde kendince çok haklı. Bu herif düpedüz sapık, diyordu Remzi. Hem düşünceleri hem yaşayışı öyleydi ona göre. Ekmel'in kafası gavurları okuya okuya sultanmıştı. Uçkuruna sahip olamayan böyle rezil olur."(s.139)

Güzel Ölüm'de Ekmel, düşüncesi ve hayata bakışı tam olarak çözilemeyen bir tip görünümündedir. Ekmel'in yaşadığı farklı duygular ve ruh hali farklı tavırlarla ortaya çıkar.

Ali

Güzel Ölüm'de silik kahramanlardan olan, Ekmel'in davetsiz misafiri olarak ortaya çıkan Ali, bir gazetenin adliye muhabirliğini yapmaktadır. Yazarlığa oldukça heveslidir.

"Ali, yıllardan beri kendisinin de roman yazmaya çalıştığını, bir sürü denemesinin gazete tefrikalarında kaldığını söyledi. Aslında roman ayrı bir işti ve insanın bütün vaktini alıyordu. Halbuki o haftanın bir gününde sadece tatilinde kendini dinleyebiliyor, öteki günlerde gazete ile emniyet arasında gidip geliyordu."(s.86)

Çalıştığı işten dolayı kendine vakit ayıramayan Ali çok hevesli olduğu yazarlık konusunda ilerleyememiştir. Batılılara iyi gözle bakmayan ve onların sadece kendi

menfaatlerini düşündüklerini söyleyen Ali onlara inanmanın bizi de onlar gibi yapacağını söylemektedir.

“Gözlerini aç da bak dünyaya vakfa hizmet bir yanıyla dünyaya hizmettir. Toplumsa devleti teşkil eden unsurların hammaddesi. Sen şimdi bu memlekette yaşıyorsun bu vakfa hizmet ediyorsun. Nasıl vakıflara hizmetle devlete hizmet arasında bir paralellik varsa, batılılara inanmakla vatana ihanet arasında da öyle paralellik vardır.”(s.200)

Bahri

Dönemeç romanında Şakir’le birlikte büroda çalışan Bahri Güzel Ölüm’de İstanbul’da işletme okumakta, Şakir’le birlikte kalmaktadır. Şakirle aynı memleketin çocuğu olması sebebiyle iyi anlaşmaktadır. Bahri, romanda Yavuz meselesiyle ortaya çıkar.

“Bahri, yeniden bir yıl öncesine, başına dert açan aile meselelerine daldı. O zaman da üstüne vazife olamayan işlere girişmiş, düğün gününü Yavuz’a bildirmişti.”(s.124)

Şakir bazen Bahri’nin yaşamıyla kendi yaşamını özdeşleştirir. Bahri’ye bakarak farklı duygular içine girer. Bahri’nin de gönlü boş değildir. İstanbul’da oturan dayısının kızına aşık olmuştur. Utandığından dolayı dayısına sık sık gidememektedir.

“Bahri... Ah evet, dayısının evine gitmekten çekinen, İstanbul’da yetişmiş lise talebesi dayı kızına abayı yakan Bahri’den farksız davranmanın anlamı yoktu artık. Orada özel bir odada, iki kadının hizmetinde kalmaktan ürktüğü için, bizim çatı katına sığınan. Bahri’nin heyecanı o yaşta hoş...”(s.179)

Dönemeç’te oldukça yoğun bir biçimde anlatılan Bahri, Güzel Ölüm’de fazla görünmez.

Güzel Ölüm şahıs kadrosu ve kişileştirme olarak düşünüldüğünde Miyasoğlu’nun başarılı bir kahraman seçimi yaptığı görülür. Diğer romanlarında da rastladığımız muhalif karakterlere bu romanda da yer verilmiştir. Şakir’e karşı Reha, Bahri’ye karşı Yavuz yine muhalif tiplerdir.

Güzel Ölüm’de de olay örgüsü bir baş kişinin ekseninde gelişir romanda asıl olarak Şakir, olay örgüsünü sürükler. Serpil’de olay örgüsünde adı en fazla geçen kahramandır.

Güzel Ölüm’de kahramanlar anlatıcı tarafından tanıtılmaktadır. Bu romanda da kahramanların fiziki özellikleri üzerinde durulmamaktadır. Daha önce de ifade ettiğimiz

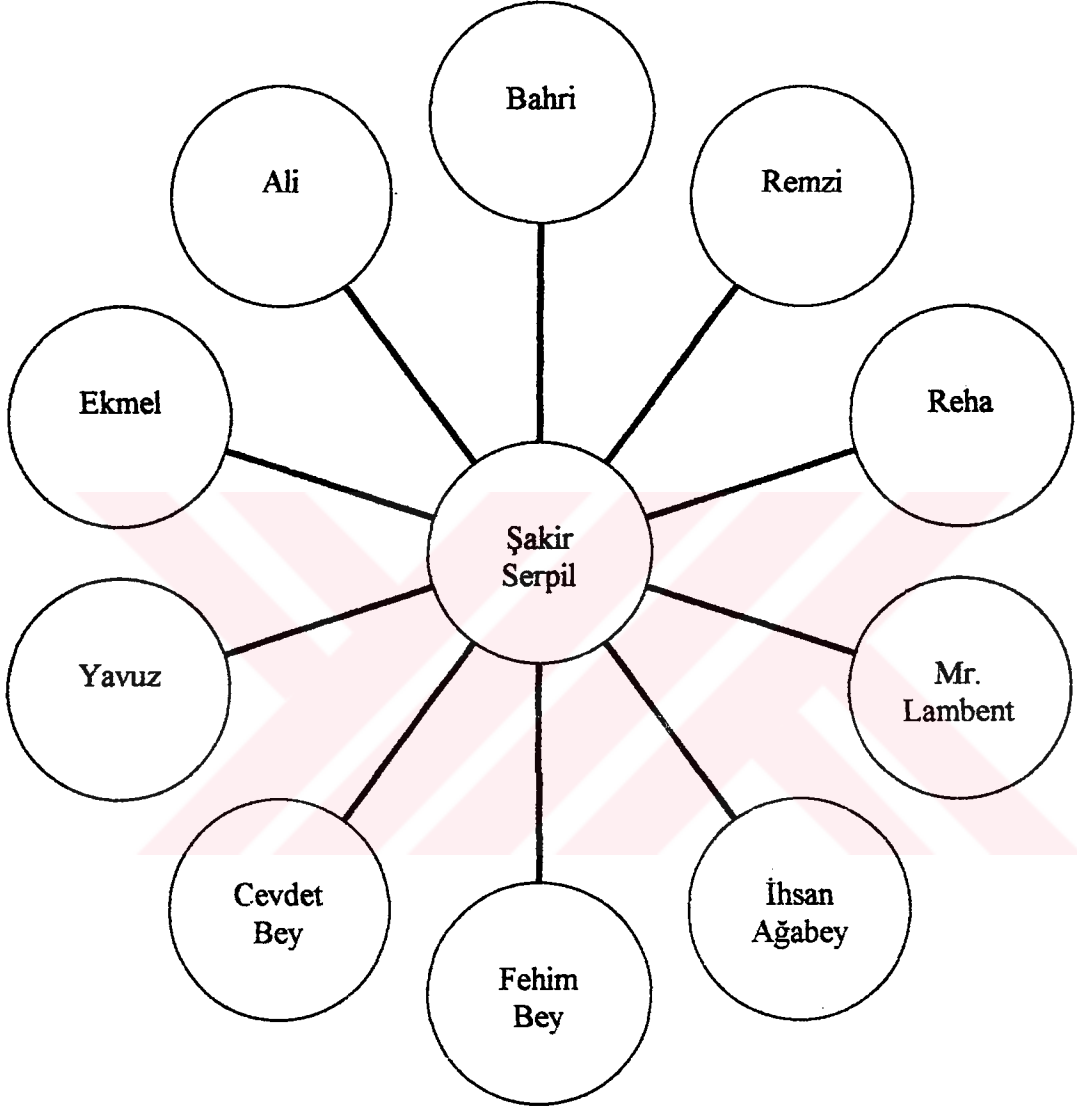
gibi Miyasoğlu, kahramanların tanıtımında fiziki özelliklerden çok ruh tahlillerine ağırlık vermektedir.

Miyasoğlu *Güzel Ölüm*'de karakter çiziminde hem “açıklama yöntemi”ni hem de “dramatik yöntem”i kullanmıştır. Romanda kahramanların bir kısmı anlatıcısı tarafından tanıtılırken (Şakir, Serpil, İhsan Bey...) bir kısmı da davranışlarıyla (Ekmel, Yavuz) tanıtılır.

Romanda kahramanlar hem “boyutlu” hem de “düz” kişilerden oluşur. Bu romanda, diğer romanlarda da olduğu gibi, ana kahramanlar boyutlu kişilerden diğer kahramanlar ise düz kişilerden oluşur.

Şema 5 : Güzel Ölüm'ün Şahıs Kadrosu ve Aralarındaki İlişkiler Ağı

2.3.4. Zaman

Mustafa Miyasoğlu'nun *Güzel Ölüm* romanında ise zaman olgusu olay örgüsünün belli bir yönü olma özelliğini taşır. *Güzel Ölüm*'de tarihi zaman 1974 yılıdır. Romanın tema olarak fonunu oluşturan Kıbrıs Harekâtı sosyal zamanın en belirleyici unsuru olmuştur. Romandaki anlatıcının:

"Kıbrıs Harekâtı yararına hazırlanan konserin koro çalışmaları sürüyordu." (s.7)

"Harekat başladığından bu yana yirmi gün olmuş." (s.13)

- *Hayır, diyor Reha, Serpil aynı; ama Kıbrıs...*
- *N' olmuş Kıbrıs'a ?*
- *İkinci Kıbrıs Harekatı Başladı... İkinci Barış... (s.189)*

gibi ifadeler romanın tarihi zamanını belli etmektedir. Ayrıca romanda tarihi zamanı ortaya çıkaran bir diğer unsur da edebiyattır. Nihat Sami Banarlı'nın ölüm haberidir. Nihat Sami Banarlı romanda ifade edildiği gibi 14 Ağustos 1974'te ölmüştür.

" Orası belli olmaz. – Bir an durdu, belli ki konuyu değiştirmek, mahcubiyetten kurtulmak istiyordu: - Yahu Nihat Sami ölmüş haberiniz var mı?

- *Hangi Nihat Sami dedi Remzi, şu bizim Banarlı mı?*
 - *Evet, Bir kaç gündür hastaymış, Miraç Kandili'ni kaçırmamış. (s.187)*
- ifadesiyle sosyal zaman kesinlik kazanmıştır.

Güzel Ölüm'de vaka zamanı, Ağustos ayında başlamaktadır.

" Ara sokaklardan vuran ikinci güneşi suratını yakıyor, altüst olan beynini kavuracak gibi oluyordu. Saf ile inmek istedi, günesin tam karşıdan vurduğunu düşünerek, bu ağustos güneşinde büsbütün perişan olmayı göze alamadı. En iyisi Sarayburnu'na gidip ayaklarını suya sokmak." (s.9)

Güzel Ölüm'de vaka zamanının yazın son ayı olduğu açıkça görülmektedir. Yine *Güzel Ölüm*'de de zaman olgusu hep ileri işlemektedir. Zaten romanın sonuna doğru sosyal zamanda da belirttiğimiz gibi Nihat Sami Banarlı'nın ölümünün ifade edilmesi vaka zamanının Ağustos bir- on beş (1-15) arası günlerini kapsadığı açıktır; çünkü Banarlı'nın ölüm tarihi 14 Ağustos 1974'tür. (Karaalioglu, 1982, 90) Vaka zamanının sonunu gösteren bir diğer olay da ikinci Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başlamasıdır. Bu durum yine sosyal zaman içinde ifade edilmiştir.

Miyasoğlu'nun *Güzel Ölüm* romanında, zamanı kurgulama özelliği de dikkat çekicidir. Zaman genellikle ileriye doğrudur. Olaylar normal zaman akışı içinde ifade edilir. Romanın sadece bir yerinde zamanda geriye dönüş görülür.

"Serpil'le el ele Dolmabahçe Parkı'nda dolaşıyorlar. Mayıs aylarının yaza kapı aralayan günleri. Denize giren, birbirini kovalayan çocuklar. Köşede sandöviç, sucuk- ekmekek satan seyyar satıcı, banklara çay getiren ocakçı-garson."
(s. 10)

Mustafa Miyaoğlu *Güzel Ölüm*'de vaka zamanıyla sosyal zamanı iç içe vermiştir. Bu romanda sosyal zaman kurmaca (fiktif) düzenlemede fazla bir değişikliğe uğramadığından "tarihî zaman" kavramıyla özdeş bir anlam ifade etmektedir. Kahramanların macerası anlatılırken; vaka zamanına ait sosyal veya tarihi zaman faktörü , romanda kronolojik metin halkaları düzeyinde bir hareket noktası oluşturur.

Güzel Ölüm'ün anlatma zamanı ise 1981 yılına rastlar. Yazar romanın sonuna 2 Haziran 1981 tarihini düşmüştür. Bu da gösteriyor ki vaka zamanıyla yazma zamanı arasında yedi yıllık bir süre vardır.

2.3.5. Mekân

Miyasoğlu romanları üzerinde verilmesi mümkün bir hüküm, onun kahramanları büyük şehir (İstanbul) içinde; ama tarihine ve insani derinliklere bağlı kalarak ele alınıyor oluşudur.

Miyasoğlu'nun üçüncü romanı olan *Güzel Ölüm*'de geniş mekân İstanbul'dur.

"İstanbul demişti İstanbul'dan başka yerde yapamam diye yola koyulmuştu."(s.7)

Romanın olay örgüsüyle paralel olarak İstanbul bir taşra kentinden (Kayseri'den) sonra seçilmiştir. Yazarın ikinci romanı olan *Dönemeç*'in bir devamı olan *Güzel Ölüm*'de mekânın seçiminde olay örgüsünün etkisi vardır:

"Annesinin göz yaşlarına, kardeşinin mahzun bakışlarına aldırmadan, onca minnet ve gayretle kurabildiği büroyu dağıtarak Vakıflar Başmüdürlüğü muhâkemât avukatlığı için memleketini, doğup büyüdüğü çevreyi bırakmıştır."(s.7)

Roman Anadolu (Kayseri)-İstanbul, eski – yeni kültürleri ve yaşama biçimlerini sergilemek için kasıtlı olarak seçilmiş mekân adlarıdır:

Güzel Ölüm'de geniş mekân olarak kullanılan İstanbul'un Eyüp (s.32), Haliç (s.32), Beyoğlu (s.17), Üsküdar(s.16), Beylerbeyi(s.57), Beşiktaş(s.26), Taksim (s.9), Aksaray, Beykoz (s.100), Eminönü(s.32) gibi semtlerin adı geçer. Romanın başlangıcında Üsküdar'ın kısa tasviri yapılmıştır:

" Gün batıyor ve Üsküdar kıyıları gittikçe kızılışan bir renge bürünüyordu. Vapurlar telaşlı düdükleriyle bir yandan yolları üzerindeki tekneleri uyartıyor bir yandan da uzun bir yaz gününün daha bitmekte olduğunu vurguluyordu."(s.16)

Romanda mekânların tanıtımının azlığı dikkat çekmektedir. Bu durumu yazarın başlangıçta belirttiğimiz mekâna ait görüşlerinin etkili olduğu söylenebilir. Mekâna ait özellikler veya mekân adları yer yer kahramanların duygularıyla dile getirilmiştir. Yazar, romanın başkışısı Şakir'in ağzından mekân-insan ilişkisi hakkındaki düşüncelerini de dile getirir. Yaşanan olayında böyle bir düşüncede payı vardır:

" Otobüs Tepebaşı'nı dönerken, Haliç, Eyüp sırtları, Fatih ve Süleymaniye Camileri birbiri peşinde gözlerine çarptı ve bu şehrin maneviyatını Şakir'e hatırlattı. İstanbul işte buydu, bu sefahat ve maneviyat iç içe, yan yana başka hiçbir yerde bu kadar kesin sınırlarla ayrılmaz ve yarım saat içinde hiç bir şehir buradaki şehrayını gözler önüne seremezdi..." (s.32)

Güzel Ölüm'de geniş mekân ait unsurlar kısa tutulmuş ve gereksiz görülmüştür. Güzel Ölüm'de mekân unsurunun diğer romanlara nazaran olay örgüsüne katkısı azdır. Romandaki geniş mekân, Serpil'in psikolojisini daha iyi yansıtmak ve okura bunu anlatmak için özellikle dikkat edilmiştir. Serpil İstanbul'un güzide semtlerinden Beylerbeyi'nde oturmaktadır:

" Beylerbeyli olmak kolay değildi. Annesinin dediği gibi, kenarın dilberi nazik olsa da nazenin olamaz." (s.57)

Bu sözler İhsan Bey'in karısı Nermin'in kaba davranışları için söylenmiştir. Bu sözlerle aynı zamanda Beylerbeyi'nin üstün vasfı vurgulanmaya çalışılmıştır.

Güzel Ölüm'de olay örgüsü Şakir'in çevresinde kurulmuştur. Şakir'in de zamanı roman boyunca genellikle yollarda geçmiştir. Bu yüzden hem geniş mekâna dair unsurlar hem de dar (kapalı) mekânlara ait unsurlar kısa olarak verilmiştir. Bunlardan biri Serpiller'in Beylerbeyi'ndeki evleridir. Bu eve dair mekân ayrıntısı şöyle sunulur:

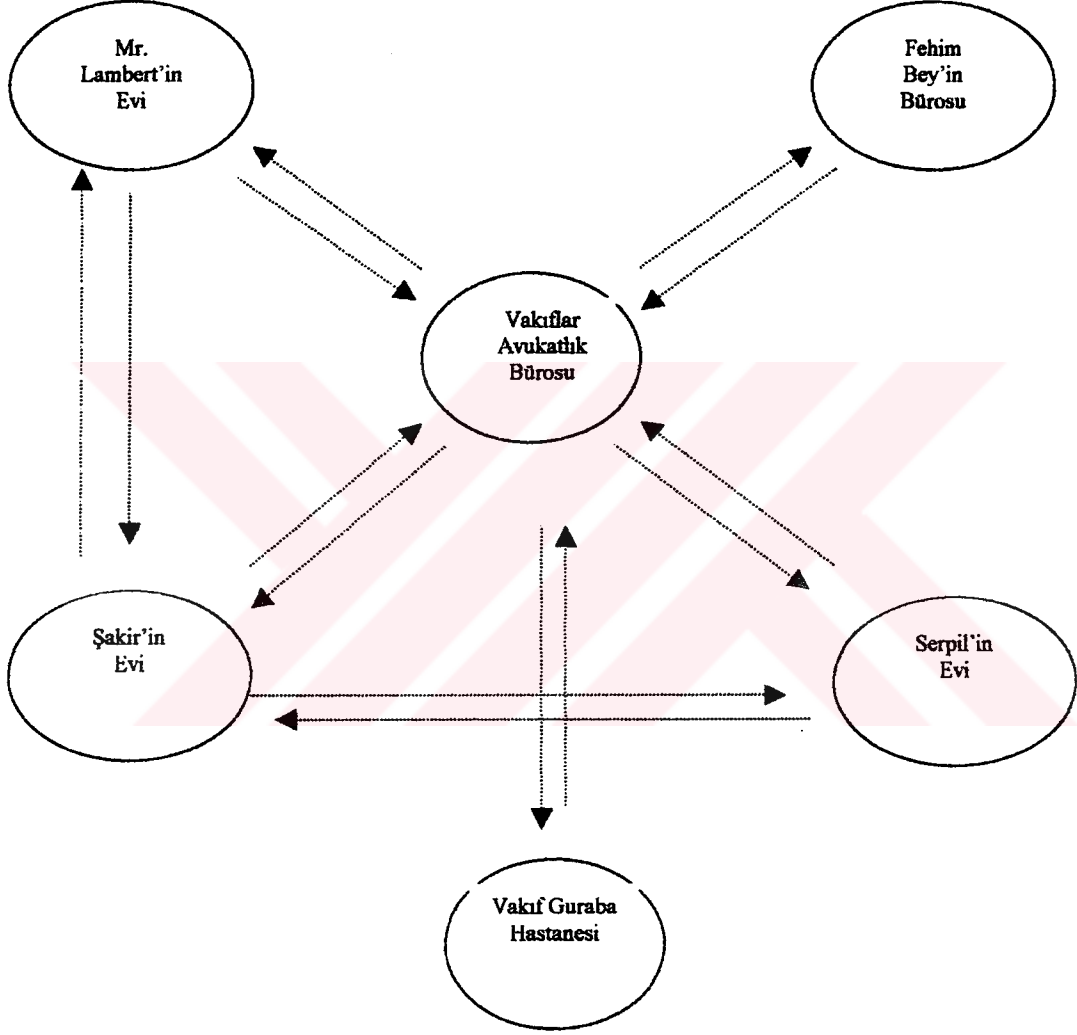
" Ankara'da kaldıkları iki yıl boyunca hep burayı, bahçenin Salim Beylerin köşküne sarkan çıkmasını özlemiş durmuştu".(s.55) " Çiçekleriyle uğraşıyor, girip çıkanların ikazlarıyla ara ara oturup Boğaziçi'ne bakıyordu."(s.61) *" İhsan'la Şakir penceresi bahçeye bakan küçük salona geçtiler. Üç koltuk ve bir küçük kanep ile tika basa dolu görünen ön odada birbirlerini buyur etmekten konuşmaya vakit bulamadılar."* (s.112,113)

Romanda dar mekân olarak Şakir'in kaldığı evin ve çalıştığı yer olan Vakıflar Başmüdürlüğünün kısa bir tanıtımı da vardır.

“Şakir'in Aksaray'daki evi “Yusufoğlu”daki çatı katında, Remzi ile Şakir'in salon gibi kullandıkları odada Bahri saatlerdir konuşup duruyor.”(s.118) Şakir'in Vakıflar Başmüdürlüğü'ndeki bürosu “daracık, yandaki binanın aydınlığına bakan penceresi dışında gün ışığı görmeyen odada bir sıra avukat masasının en sonunda oturuyor.”(s.159) gibi kapalı (dar) mekânlara yer verilmiştir.

Güzel Ölüm'de mekân unsuru ilk iki romana (Kaybolmuş Günler, Dönemeç) göre daha bilinçli bir seçim ve olay örgüsünün bir gereği olarak düşünülebilir. Miyasoğlu, romanın genelinden de anlaşılacağı gibi bir düşünceyi karşılaştırmalı olarak ele almaya çalışmıştır. O da değişen ve yenilenen bir dünya... Bu değişim sırasında “mekân” unsurunun da belirleyiciliğini kullanmak istemiştir. Öncelikle Kayseri'den İstanbul'a gelen bir kahraman yaratmıştır. Anadolu-İstanbul ikilisinin okurda farklı duygular uyandıracağını düşünmüştür. İstanbul içinde de Serpil'in Beylerbeyi'nde oturması da dikkat çekicidir. Romanda da bu özellikle belirtilmiştir. Yazar insanların duygu, düşünce, yaşam ve anlayış farklılıklarını mekân unsurunun yardımıyla da belirtmek istemiştir.

Şema 6 : Güzel Ölüm'de Mekân – Olay Örgüsü İlişkisi

2.3.6. İçerik

Romanın ana teması ölümle çevrilmiş bir aşktır. Zaman zaman bazı değişik hadiselerin içine girilmekle beraber, romanın can damarını bu aşk teşkil etmektedir. Kalabalık şahıs kadrosuna, fikir ağırlığına rağmen romanın akışı pek yavaşlamaz. Daha da ehemmiyetli olan taraf, Şakir’le Serpil’in aşkının, çağın çirkinlikleri içinde temiz kalabilmiş bir dünyayı temsil etmesidir. Güzel olan, yaşayan fakat öldürülen bir dünya. Böyle olunca da romandaki aşk alelade mânâsıyla değil, yıkıntılar, çıkmazlar içinde kurtuluşu arayan insanın sığındığı bir ışık oluveriyor.

Miyasoğlu bu romanda belli bir dönemi, Kıbrıs hareketinin yapıldığı yılları ele almıştır. Mekân İstanbul’dur. Kıbrıs meselesi şahısların görüşleriyle dıştan takip edilmektedir. Bu arada asırlar evvel, Kıbrıs fatihleriyle bir arada olmak bahtiyarlığını dileyen, Kıbrıs’ta sahabeye hastabakıcılık eden ve türbesi Larnaka’da bulunan Hala Sultan’ın hikâyesine de temas edilmektedir. Yazar, şehit olmak isteyen kahramanı Serpil de bir bakıma Hala Sultan’ı aramaktadır. Ancak Serpil, okuyucuya bir idealist, bir kahraman olarak gösterilmemektedir, yazar katı realiteyi de unutmamaktadır. Serpil, kaybolup gidecek bir su damlasıdır belki. Kaybolmaya yüz tutan Eski İstanbul’un, mazinin bir parçası... Şakir’e gelince, taşradan İstanbul’a gelip, büyük şehre eğreti olarak yerleşmiş, bir gençtir. Vakıflar Başmüdürlüğünde çalışan, yazarlığa hevesli olan bu genç, bir yandan da asistanlığa hazırlanmakta, Mr. Lambent adlı bir İngilizden ingilizce dersi almaktadır. Romancı bu vesileyle Batının bize bakışını da ortaya koyar. Bu arada Şakir’in aynı evde birlikte kaldığı arkadaşlarını da tanırız. Böylece Şakir’le arkadaşları arasında fikir münasebetleri ve duygu beraberlikleri aksettirilir. Miyasoğlu bu romanda dış meselelerle birlikte, insanın iç dünyasına da girmiştir. İstanbul’a ve kahramanlarına eski kültürümüzün rengini de vermeğe çalışmıştır. Bunlardan birisi, Cevdet Bey’dir. “Eski yazı uzmanı” olarak Vakıflarda vazifeli olan Cevdet Bey, eski bir İstanbul efendisidir.

Manevi değerlerin Batıya karşı müdafaası, diyebileceğimiz roman, maddeye yönelmiş hırsların ötesinde vakıftan hastaneye, sevgiden inanca kadar ihmal edilmiş pek çok hususu da gün ışığına çıkartmaktadır. Kendi insanımızda daha da derinleşmesini beklediğimiz yazar, bu romanıyla oturmuş bir roman tekniğine sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Romanda, 1974 Kıbrıs hareketi aşk temasını besleyen ve onun kadar önemli bir konudur. Güzel Ölüm, hareket günlerinin havasını ve çeşitli kesimlerden kişilerin harekate

bakışlarını veya hareketin onlar üzerindeki tesirini iyi yansıtır. Romancıya göre hareket, toplumumuzun kendini yoklama ve bulma halinin başlangıcı hükmündedir. Cevdet Bey ve Serpil, onu en iyi anlayanlar arasındadırlar. Hala Sultan'ın Kıbrıs'taki ölümü, Cevdet Bey'e göre tam bir güzel ölümdür, şehadettir. Cevdet Bey'den işittikten sonra Serpil; böyle bir ölüm arzusunu sürekli içinde yaşatır. Gerçekten Serpil bu arzular içinde, ikinci Kıbrıs hareketinden üç dört saat sonra ölür ve o ikinci bir Hala Sultan gibi güzel ölümle ölmüştür.

Güzel Ölüm Şakir ile Serpil'in aşkını konu etmekle birlikte, bu romanda Kıbrıs Harekatı'na geniş yer ve büyük önem verilir. Şakir ve çevresi bu hareketi İslamî bir cihat olarak algırlar. Bu hareketin insanımızda yeniden milli ve manevi duyguları ayaklandıracağını, dünyada inanç ortaklığı bulunan ülkelerin de artık bir araya geleceğine inanırlar.

Miyasoğlu, Güzel Ölüm'de ana tema olarak tüm yıpranmışlıkların içinde saf olarak kalan "aşk" duygusunu işler romanda bu temayı sürükleyen, besleyen bir "harekât"ta söz konusudur. Güzel Ölüm aşk estetiğine uygun olarak bitirilmiştir. Romanda Serpil öldüğünde, ikinci bir harekât yapılmıştır. Bu durum hem aşkı hem ölümü hem de cihat duygusunu aynı anda görmemizi sağlamıştır.

Güzel Ölüm genel bir iz düşünüm olarak insanlara hayatta rastlanacak her türlü olayı memnuniyetle karşılama mesajı veren bir romandır. Bu romanda insanların en yüce duygusu olarak tanımlanan "aşk" duygusu işlenirken, diğer taraftan bu aşkı yaşayanları yok edecek bir "savaş" sürmektedir. Romanda yaşamı bütün evreleriyle kavrayan, yaşamdan vazgeçmemeyi öğütleyen bir yargı çıkmaktadır.

2.4. Bir Aşk Serüveni

Bir Aşk Serüveni, Mustafa Miyasoğlu'nun dördüncü romanıdır. Aşkı bütün boyutlarıyla ve kültürel yönleriyle anlatan bu roman, edebiyatımızda yeni bir anlayışın öncüsü olan gençlerin dünyasını da ortaya koyar. Geleneksel olanla çağdaş hayatın dinamikleri, değişenle değişmeyen kesişme noktaları ve kültür-politika ilişkileri bu romanın odağında yer alan bir aşk hikâyesinin ekseninde anlatılır. Miyasoğlu Bir Aşk Serüveni'nde değişimi ve kimlik arayışlarını sorgular.

2.4.1. Olay Örgüsü

Bir Aşk Serüveni, Mustafa Miyasoğlu'nun Geçmiş Zaman Aynası olarak yayımladığı hikâye kitabındaki "Pancur" adlı hikâyenin devamıdır. Yazar değişen dünyayı, değişen kişilerle "değişmeyen" aşk duygusuyla yirmi iki yıl sonra tekrar işlemek istemiştir. Roman, "Pancur" adlı hikâyenin bittiği yerden başlar. Miyasoğlu'nun Bir Aşk Serüveni adlı romanı üç ana bölümden oluşmaktadır; Aynı Dünyalar, Yol Düşünceleri, Aşk ve Aydınlık adlandırmaları da olay örgüsüyle ilgilidir. Romanın üç temel bölümü kendi içinde sayıyla on dört alt bölüme ayrılmıştır. Aynı Dünyalar bir-dört, Yol Düşünceleri beş-on, Aşk ve Aydınlık on bir-on dördüncü alt bölümlemeyi içine alır.

Ekrem'le Asuman ilkokulu Kayseri'de beraberce okumuş, yıllar sonra İstanbul'da karşılaşınca birbirleriyle arkadaş olmuş ve birbirlerini sevmişlerdir. Hukuk son sınıf öğrencisi olan Ekrem, dış hekimliği fakültesinde okuyan Asuman'ı dış yaptırmaya gittiği zaman görmüştür.

Bir ay gibi kısa bir beraberlikten sonra Ekrem ciddi bir sebep göstermeden Asuman'dan ayrılmış "*sadece sevmek yetmez*" demiştir. Ekrem'den ayrıldıktan sonra bunalımlara giren Asuman, yolda kolejden hocası Feride Hanım'ı görmüş ve derdini ona anlatmıştır. Ekrem'in de şiirlerinin yayımlandığı Edebiyat Kulesi adında bir dergi çıkaran Feride Hanım, birbirini seven bu iki genci de iyi tanıdığı için Asuman'a bu sorunu çözeceğini söyler.

Feride Hanım, Ekrem memleketine gittiği için arkadaşı Faruk'a haber gönderir, akşam eve gelmesini söyler. Akşam olunca Feride Hanım, kızı Sevim, Faruk ve Asuman bu konuyu konuşurlar, Faruk Ekrem'in ayrılış sebebini söyler. Faruk'a göre Ekrem'in ayrılış sebebi Asuman'la aralarında olan görüş farklılığı ve yaşayış tarzıdır. Ekrem Asuman'ın çevresine uyum

sağlayamamıştır. Bununla birlikte Ekrem Asuman'ı çok sevmektedir. Bu konuşmada Asuman'ın Ekrem'e mektup yazıp durumu anlatması kararlaştırılmıştır. Nitekim Asuman da çevresinden fazla hoşlanmadığını ve gerekirse Ekrem için bu çevreden kopabileceğini söylemiştir.

Memleketi Kayseri'ye giden Ekrem de sürekli Asuman'ı düşünmekte, ona haksızlık yaptığını sanmaktadır. Derdini soran annesine bir şey olmadığını söyleyen Ekrem, burada André Gide'nin "Dar Kapı" romanı ile Necip Fazıl'ın "Büyük Kapı" adlı eserlerini okumuş, Doğu'nun ve Batı'nın aşka bakış açısını yakalamaya çalışmıştır. Asuman'la olan aşkını da buradaki aşk anlayışlarıyla karşılaştırmaya çalışır. Asuman'ın mektubu gelince çok sevinen Ekrem durumu annesine açmış, fakat annesi bu işe fazla sıcak bakmamıştır. Çünkü o oğlunu sürekli kaybetmekten korkmaktadır.

Asuman'a telefon açan Ekrem, Asuman'ın da herkes gibi değişebileceğini, hattâ değiştiğini anlar. Ekrem'in istediği menfaate dayanmayan bir aşk ve İslami bir hayat görüşüdür. Asuman'a telefon ettikten sonra eski arkadaşlarından Şefik'i gören Ekrem, onunla uzun uzun konuşur. Eski bir solcu olan Şefik hapis yatmış, hapiste bazı hakikatleri görüp, İslamî bir hayat yaşamaya başlamıştır. Yeni bir hayat ve düzen kurmak isteyen Şefik, Ekrem'den yardım istemiştir.

İstanbul'a gelen Ekrem burada Asuman'la konuşmuş ve ikisi beraber ilişkilerini yeniden gözden geçirip, bir düzene koymaya karar vermişlerdir. Bu arada Faruk da arkadaşlarıyla kurmayı düşündüğü Yeni Ses dergisinin başyazarlığına Ekrem'i getirmeyi düşünmektedir. Bu işe fazla sıcak bakmayan Ekrem, gençlerin aşkını kırmamak için bu görevi kabul etmiştir.

Berberce gittikleri bir düğünde Asuman'ın kolejden arkadaşı olan Rasih, Ekrem'e sataşmak istemiş, fakat Feride Hanım'ın yerinde müdahalesiyle olay büyümeden önlenmiştir. Aşırı bir solcu olan Rasih'in hem Asuman'da gözü vardır hem de Ekrem Şefik'i himaye ettiği için Ekrem'e kin duymaktadır. Bu düğünde beraberce sohbet eden Feride Hanım ve öğrencileri bir hafta sonra Türkoloji Bölümü'nün hazırladığı geziye gitmeye karar verir. Bu gezide artık Ekrem Asuman'ı anlamaya, Faruk da Feride Hanım'ın kızı Sevim'e ilgi duymaya başlamıştır. Hocaların da katıldığı bu gezide Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan da vardır. Ali Nihat Tarlan aşk-ı hakiki ile aşk-ı mecazî hakkında bilgi verir. Ekrem'le Asuman da kendi aşklarını düşünüp, bu aşkın menfaate dayanmadığını anlarlar ve birbirlerine daha sıkı bağlanırlar.

Romanda, önceki hikâyenin de etkisiyle yazar Asuman'a daha fazla yer vermiştir. Asuman'daki değişimleri farklı boyutlarıyla ve gelişim süreçleriyle ortaya koymaya çalışmıştır. Romandaki olay örgüsünün temelini Ekrem ile Asuman'ın aşk ilişkisi oluşturur. Bu olayın destek aldığı konular ise ayrılık (Ekrem'in Kayseri'ye gidişi), okunan kitaplar ve çevrenin olumlu

tesirleridir. Romanın olay zincirinde aşk temasının yanı sıra toplumun son yıllarda geçirdiği değişimlerin ve kimlik arayışlarının halkası da vardır.

Miyasoğlu romanını bir çatışma üzerine kurmamıştır. Romanda gelenek-modernizm, şehir-taşra tezinin dışında etkisi olan belirgin bir çatışma mevcut değildir. Romandaki kişilerin de kendi iş dünyaların da bir çatışma, çözümsüzlük, çıkmaz serüveni yoktur.

Bu roman hakkında edebiyat araştırmacısı Gürsel Aytaç şu düşünceleri ifade eder:

“(Mustafa Miyasoğlu) ne var ki komuya alışılmışın dışında kültürel bir boyut katmayı birincil derecede önemsemiş. 1970’li yıllar Türkiye’sinin düşünsel-politik zeminine oturulmuş, aslında sıradan bir aşk öyküsü çevresinde dolaşırken çoğu zaman derine iniyor, kültür boyutunu yakalamaya çalışıyor.” (Aytaç, 2001, 152)

Bir Aşk Serüveni yalnızca çarpıcı bir aşk hikâyesi değildir. Toplumun son otuz yılda geçirdiği değişimleri ve kimlik arayışlarını da ön plana çıkarır. Yazar bu konular hakkındaki düşüncelerini seçtiği genç kahramanların bilincinden sunar.

2.4.2. Bakış Açısı

Mustafa Miyasoğlu’nun dördüncü romanı olan Bir Aşk Serüveni’nde de “Tanrısal bakış açısı”yla hareket edilmiş ve “o” anlatıcı kullanılmıştır.

Aşağıdaki cümleler Miyasoğlu’nun Bir Aşk Serüveni’nde kullandığı anlatıcıyı yansıtmaktadır.

“Asuman ayrılığın, daha doğrusu terk edilmenin anlamını bir türlü kavramamıştı. (s. 11) Depresyondan kurtulduğu günlerde öğrendiği ve hayatı boyunca kendisine ilke olarak benimsediği bu tutumu kimseye sezdirmeden yavaş yavaş uygulamaya koyarak hayatına bir düzen vermeye çalışıyordu. (s. 13) Aşka ve aydınlığa gitmekten de hep kendi içinde bir ilahi aşk kıvılcımı oluşturacak bir gönül adamına sığınmayı kastetmişti, ama yaşadığı şeyler yüzünden bir türlü kendine gelemeyi için böyle bir görüşmeye de teşebbüs edemiyordu. Bu durumda hazıranda mezuniyeti kafasından silmeli, kendini toplamanın bir yolunu bulmalıydı. En kısa zamanda da İstanbul’a gitmeliydi.” (s. 60)

Miyasoğlu, Bir Aşk Serüveni’nde de “o” anlatıcının elinde bulunan geniş imkanlardan yararlanmış. Romanda “bakış açısı” gereğince anlatıcı her şeye hakimdir. Bir Aşk

Serüveni’nde olay örgüsü romanın başkışısı olan Ekrem’in çevresinde gelişir. Ekrem’in Asuman’la, ailesiyle, arkadaşlarıyla olan ilişkisi genel olarak Ekrem eksenli anlatılır. Bu romanda da anlatıcı Ekrem’i iyi yönleriyle tanıtırken Ekrem’e rakip olan Rasih’i ise olumsuz yönleriyle tanıtır. Anlatıcı romanın kurgusu gereği baş kişiyi kollamakta, her fırsatta onun olaylara bakışını sunmaktadır.

2.4.3. Kişileştirme ve Kişi Kadrosu

Bir Aşk Serüveni’nde de kahramanlar anlatıcı tarafından tanıtılmıştır. Bazı kahramanlarda dramatik yöntem kullanılarak kahramanlar hareketleriyle tanıtılmıştır.

Mustafa Miyasoğlu’nun romanlarında söz hakkı verdiği kahramanları hakkındaki düşüncesini bir mülakatta şöyle ifade eder:

“konuşmalar, portreler, yaşanan çevre gerçekse, bize ait ise roman dünyasının bir parçasıysa, romandaki kahramanların savunduğu görüşlerin de temsil ettikleri dünya görüşlerinin de bir toplumun bir gerçeği olduğunun savunuyorum. Herhangi birini benim sözcüm kabul etmeyin. O kahramanların hepsi benim sözcüm. Benim roman dünyamın temsilcileri.” (Oğuzkan, 1988, 180)

Bu romanda olay örgüsünü yönlendiren kahramanların özelliklerini şöyle belirlemek mümkündür.

Ekrem

Romanın baş kahramanı Ekrem, İstanbul’da Hukuk Fakültesi son sınıfta okuyan bir öğrencidir. Bir Aşk Serüveni’nin başlangıcı olan “Pancur” adlı hikâyede Ekrem’in fiziki özellikleri şöyle ifade edilir:

“Elindeki kitabı cebine sokan genç, ağır ağır kapıya doğru yürüdü. Orta boylu, kumral bir üniversite öğrencisiydi.” (P. s.9)

Ailesi Kayseri’de oturan Ekrem, burada edebiyat bölümünde okuyan Faruk’la aynı evde kalmaktadır. Ekrem öğretmenlik yapmayı sevmediği için edebiyat bölümünü, bütün dersleri başarıyla geçmesine rağmen, tekrar sınava girerek hukuk fakültesini kazanmıştı.

Dişini yaptırmak için gittiği diş hekimliği fakültesinde ilkokulu beraber okuduğu Asuman’ı gören Ekrem, onu yeniden bulmanın sevincini yaşamış, kısa bir sürede bu arkadaşlık bir aşka dönüşmüştür. Bir ay gibi kısa beraberlikten sonra Ekrem’in isteğiyle ayrılmışlardır. Ekrem fitraten fazla sosyal olmayan, az ve öz konuşan buna mukabil çok

okuyan, şair ruhlu ve kültürlü bir gençtir. Edebiyat dergilerine şiirler göndermektedir. Anadolu'dan geldiği için İstanbul'da büyüyen Asuman'ın çevresine ayak uyduramamış ikisi arasında derin uçurumlar olduğunu düşünmüştür. Bu yüzden Asuman'ı terk eden Ekrem, daha sonra pişman olmuş ve Asuman'a yazdığı mektupta bu durumu açıklamıştır.

"Seni o vapur iskelesinde bırakıp gitmek benim de hoşuma gitmedi, ama o çünkü bakış açıyla başka türlü yapamazdım. O film senin bu film benim dolaşmalarımızda ve ayak üstü konuşmalarımızda umuttuğumuz konuşmadığımız bir şey vardı. Omu sen kendi kendine sormaya başlamışsın. "Ben kimim", "O kim " soruları beni kimlik ve kişilik sorularının önüne getirip bıraktı ben bunları duru bir zihinle cevaplamadan bu ilişkiyi sürdürmenin imkansız olduğumu düşündüm ve seni vapur iskelesinde bırakıp daha sonra görüşmek üzere ayrıldım; ama o andan itibaren içimi tarifsiz bir keder ve pişmanlık kapladı. Nasıl pişmanım anlatamam."(s.113)

Ekrem'in Edebiyat Kulesi dergisinden tanıdığı, Asuman'ın da kolejden öğretmeni olan Feride Hanım'ın bu ilişkiden ve geldiği aşamadan haberi olmuştur. Ekrem'i çok iyi tanıyan Feride Hanım da Ekrem'in ne istediğini anlamıştır. Ona göre Ekrem basit biri değildir ve şair ruhlu olduğu için de onu anlamak zordur. Bunları Asuman'a da anlatmıştır.

"...Ekrem sana yepyeni bir hayat teklif ediyor sen çevrenin, arkadaşlarının ve belki de Leman gibilerin yaşayışına duyduğun belli belirsiz, belki de insiyaki bir eğitimle bu hayattan korkuyorsun. Çünkü bu biraz zordur ve cesaret ister. İnsanların çoğunluğu alışılmış güzelliklerde tat ve rahat bulurlar. Ekrem gibi sanatkar ruhlar böyle sıradan ve herkesin yaşadıklarıyla tatmin olamazlar."(s.145)

Romanın baş kahramanı olan Ekrem ulaştığı kültürün de etkisiyle çevresine açılmayan bir insandır. Gerçekten de ince ve hassas bir ruha sahip olan Ekrem, adeta keşfedilmeyi bekleyen bir cevher gibidir. Asuman'la konuşmalarında hep dinlemiş, hiç kendini anlatmamıştır. O Asuman'la yalnız hayatını birleştirmekle kalmayıp ortak bir hayat anlayışına, ortak bir dünya görüşüne sahip olmak istemektedir. Çünkü dünya bir değişim yaşamaktaydı ve onlar bu değişen dünyada yerlerini almak durumundaydılar. Rudyard Kipling'in "doğu doğudur. banda batıdır" sözüne takılan Ekrem'e göre

"...tabiat hiç bu kadar müdahaleye uğramamış, insanoğlu çevresini hiç bu kadar kısa zamanda değiştirememişti. Ardi ardına yapılan teknolojik yeniliklerle dünya gözle görünür biçimde, değişmiş ve küçülmüştür. Artık ne doğu doğu olarak kalabilir, ne de batı batı olarak dünyanın öteki kesimlerinden farklı kalabilirdi.

Bunca hızla değişen şeyler arasında değişmeyen, değişmesi gereken şeyler nelerdi ve neler değişmeden varlığını koruyordu”(s.64-65).

Romanda André Gide'nin “Dar Kapı” ve Necip Fazıl'ın “Büyük Kapı” adlı eserini okuyan Ekrem, bu iki eserdeki aşk anlayışlarını karşılaştırmaya çalışmıştır. André Gide'nin “Dar Kapı” dan geçerek hayata başlamayı tavsiye ederken, Necip Fazıl'ın “Büyük Kapı” ya bağlanmayı gerçek kurtuluş saymıştır. Esasında bu iki kitap iki farklı medeniyetin, iki farklı hayat ve dünya görüşünün de tezahürleridir. Dar Kapı farklı bir aşkı anlatmaktadır. Bu aşk bizim kültürümüzde pek olmayan bazı yönleriyle Leyle ve Mecnun'u hatırlatsa da tamamı başka bir hikâyedir. Aşkın metafiziğini yakalamaya çalışan Ekrem, doğu – batı kültürleri içinde hakiki olanı, bulmaya dini hassasiyete sahip olduğu için de İslamî olanı aramaktadır.

Kendini yetiştirerek topluma faydalı olmayı isteyen Ekrem, bu yüzdende memleketine dönmek istemiyor, mücadelesini İstanbul'da sürdürmek istiyordu. Nitekim Kayseri'deki arkadaşları onun için :

“Ekrem İstanbul'da kalmalı ve orada mücadele etmeli bu memleket dışarıdan çok sahipsiz görünüyor... hakiki aydınlara, gerçek münevverlere ihtiyacı var bu milletin... Ekrem'in yazı kabiliyeti var. Ondaki kabiliyet ve tahsil imkânı bende olsa, gider İstanbul'sa mücadele ederim.”(s.128)

Ayrılık ile başlayan Ekrem ve Asuman'ın aşkı romanın sonunda beraberlikle noktalanıyor. Gerçekten yaşanması mümkün olan bu aşka, Ekrem'in bakış açısıyla metafizik bir boyut kazandırılıyor. Nitekim romanın sonunda da Ali Nihat Tarlan mecazi aşk ve hakiki aşkı tarif etmiş ve değişen toplum hayatında değişmeyen değer yargılarımızın aşkla nasıl bütünleştiğini ortaya koymuştur.

Asuman

Miyasoğlu'nun ilk üç romanında kadın kahramanların azlığına rağmen dördüncü romanı olan Bir Aşk Serüveni'nde kadın kahraman fazladır. Bunlardan en aktif olanı Asuman'dır. Ekrem'in sevdiği kız olan Asuman İstanbul'da ailesiyle birlikte oturmakta ve diş hekimliği fakültesinde okumaktadır. Asuman:

“Siyah saçlı, badem gözlü, gülümseyen bir yüz, büyük salondaki dışçı koltukları arasından süzülerek yanına geldi. (...) Kızın geniş alnını, sevimli burununu, kahverengi gözlerini ve küçük boyasız dudaklarını dikkatle süzdü.”
(P s.12) sözleriyle tanıtılır.

Ailesinin durumu iyi olan Asuman High School kolejini bitirmiş, bitirdiği yıl depresyon geçirerek tedavi görmüştür. O yıl bir çok evlilik teklifini reddetmiş, ertesi yıl girdiği üniversite sınavlarında diş hekimliğini kazanmıştır.

Ailesiyle birlikte Kayseri'den İstanbul'a gelen Asuman son sınıfta Ekrem'le karşılaşmış, bu karşılaşma onun hayatında bir dönüm noktası olmuştur. İlk okuldan tanıdığı Ekrem'e kısa sürede bağlanmış ve ona aşık olmuştur. Fakat Ekrem'in birden bire asumanı terk edişi onu bunalımlara sokmuştur.

"Bu bilgi ve tecrübe ile beş yıllık okulumu kazasız belasız son sınıfa kadar getirmiş, ama işte okulun son sınıfında tanıştığı, yeniden karşılaştığı çocukluk arkadaşı Ekrem her şeyini alt üst etmişti. Öylesine perişandı ki..." (s.14)

Çevresinde bulunan hiç kimsede, Ekrem'le yaşadığı kısa süren beraberliklerindeki içtenliği, yakınlığı, samimiyeti bulamayan Asuman'ı en çok üzen de Ekrem'in sebep göstermeden "yalnız sevmek yetmez" deyip ayrılmış olmasıdır. Asuman yer yer bu ayrılığın sebebi olarak kendini görür:

"Belki de diye düşündü, belki de sürekli konuşmalarımla sıktım onu, bezdirdim. Halbuki o daha çok beraber olmak için Sinematek'e bile gitmek istemiyor, yalnızlığımızı kimseyle paylaşmayalım diyordu. Hay Allah, ben nerede hata yaptım da bu ilişki bozuldu." (s.14)

Çeşitli düşüncelerle kafası allak bullak olan Asuman'ın gidip derdini anlatacağı, içini dökceği candan bir arkadaşı da yoktur. Çevresinde bulunan arkadaşları hep günübirlik yaşayan, olayların yalnız dış görünüşüne ehemmiyet veren, samimiyetten yoksun kişilerdir. Bu acılı döneminde derdini paylaşacak bir arkadaş için dünyaları vermeye hazırdır. Asuman'ın bu zor günlerinde derdini dinleyen ve çözümler öneren kolejden öğretmeni Feride Hanım ve kızı Sevim olmuştur. Feride Hanım Ekrem'i de iyi tanıdığı için Asuman'ı teselli etmiş ve bu sorunu çözeceğini söylemiştir :

"Sanatçılar keşfedilmeyi bekler, anlaşılacak isterler. Nadiren kendilerini anlatırlar. o zaman da dinleyip anlayacak bulamazlarsa, bazen saçma sapan görünen işler yaparlar. Bu da sanırım öyle bir şeydir. Sen kendini üzme güzelim, ben onu arar bulurum, ilişkiniz yine düzene girer. " (s.26)

Asuman'a böyle tavsiyelerde bulunan Feride Hanım, Ekrem'in Asuman'ın terk edişinin Asuman'ın çevresinden kaynaklandığını belirtir. Aslında Asuman da bulunduğu çevreden fazla memnun değildir ve bu durumu Ekrem'e yazdığı mektupla dile getirmiştir.

"İçinde bulunduğum çevreden hoşlanmadığımı söyledi Faruk Bey. Bunu bana neden açıkça söylemedin? Aslında ben de hoşlanmıyorum bu insanlardan. Ama insan anne ve babasını olduğu gibi, okul arkadaşlarını da çoğu kez bilinçli

olarak kendi seçmiyor ki... Hiç vazgeçemeyeceğim bir arkadaşım yok aslında. Beni çevrene bakarak değerlendirmeni de anlamadım. Doğru, insan biraz çevresinin eseridir; fakat ondan ibaret değildir.” (s.105)

İçinde yaşadığı çevreden ayrılmak ve değişmek isteyen Asuman, Ekrem’in istediği hayata karşıda biraz çekingen davranmaktadır. Ekrem, İslamî bir hayat içerisinde Asuman’la beraber olmak istemektedir. İslamî hayatı tam olarak bilmeyen Asuman kendini okuduğu Fatih-Harbiye romanındaki Neriman gibi bir yol ayrımında hisseder. Bir yanda konfor ve lüks hayat, öbür yanda nasıl yaşanacağı ve neler getireceği bilinmeyen İslamî hayat düşüncesi. Hatta aklından Ekrem’i imtihan etmek bile geçer :

“İlk fırsatta Ekrem ile gelip burada (Şark kahvesi) bir kahve içmeli, yanında da bir sigara tütürmeliydi... Eğer bunu yaparsa Ekrem, yani herkesin yanında kahve ya da sigara içmeme müsaade ederse, yahut bu halime razı olursa, o zaman anlarım ki beni geleneksel kalıplara hapsetmeyecek ve kafese sokmayacak.”(s.151)

Asuman Ekrem’le aralarında olan kültür ve inanç farklılığının aşkla birlikte ortadan kalkacağına inanır ve eğer Ekrem’den kaçarsa ömür boyu pişmanlık duyacağını anlamıştır. Bu yüzden Ekrem ile Asuman bir araya geldikleri zaman hayata yeni bir gözle ve beraberce bakmaya kararlaştırmışlar. Böylece hiçbir menfaat kaygısına dayanmayan aşkları yeni bir boyut kazanmıştır.

Faruk

Ekrem’le aynı evde kalan Faruk Ekrem’in en yakın arkadaşı, en samimi dostudur.

“Faruk ’tu aynı evde kaldıkları lise arkadaşı, belki biricik dostu.”(Pancur s.14)

Edebiyat Fakültesi son sınıf öğrencisi olan Faruk zeki, kabiliyetli, girişken bir gençtir. Sınavlara bir türlü zamanında hazırlanıp gitmeyen Faruk derslere devam edemediğinden okulu uzatmıştır. Okuldaki hocalar ve asistanlarla da sorunu vardır. Feride Hanım’a göre :

“Bu çocuğun ne zaman okulunu bitireceğini kimse bilmiyor. Sınavlara bir türlü zamanında hazırlanıp girmiyor. Kimi hoca da terslik ediyor, kapris yapıyor. Neymiş efendim, vizesi yokmuş, devamı yeterli değilmiş... Asistanlar düpedüz çocuğu kıskanıyorlar. Okulu bitirir de doktoraya başlarsa bizi sollar diye” (s.26)

Faruk’un Ekrem’le arası çok iyidir ve Ekrem kendisinden çok Faruk’a güvenmektedir. Her ne kadar bazı konularda Ekrem kadar cesur olmasa da Ekrem gibi çevresinden kaçmayan, anılmacı ve kültürlü birisidir. Çeşitli konularda yazılar yazan Faruk’un yazıları dolu doludur. Feride Hanım Faruk’u Asuman’a anlatırken :

"Müsvettelerini, notlarını getirip bana göstermese, ben teşvik etmesem bir türlü yazamaz. Onun yazısının çıktığı sayılar, edebiyat uzmanları arasında elden ele dolaşır."(s.26) demektedir.

Ekrem'i çok seven ve Ekrem ile Asuman'ın ilişkisinin bozulmasından kendini sorumlu tutan Faruk, Asuman ile Ekrem'in tekrar bir araya gelmeleri için elinden geleni yapmaktadır. Çünkü bilmektedir ki ikisi de birbirini çok sevmektedirler. Başlangıçta Ekrem ile Asuman'ın ilişkisini Kerem ile Aslı hikâyesine benzeten Faruk, bu farklı dünyaların doğu ve batı değerleri kadar birbirinden ayrı olduğunu söylemiştir. Yani Faruk demek istiyor ki eğer değer yargılarınız farklıysa siz aynı ülkede farklı kültürler. Farklı inanışlar, ayrı dünyalar içinde yaşamayı sürdürüyorsunuz ve bunu görmezlikten gelemesiniz. Faruk daha sonra pişmanlığını şöyle dile getirmiştir.

"... çünkü bu olayda Kerem ile Aslı hikâyesini hatırlatarak Ekrem'i ürküten ben oldum, sonra da o beni hikâyedeki sofı yerine koydu, kendisinin yanmasını önlediğimi söyleyerek beni bağladı. Ne kadar Asuman'ın Aslı olmadığını söyledimse de inandıramadım... Esasen bu çıkmazın tek suçlusu benim. Bunu şimdi daha iyi anlıyorum. Gelgeç bir ilişki sandım, bir tartışmada söylediğim bir söz yüzünden aylardır ikisi de perişan oldu"(s.49).

Fakat yapmış olduğu hatayı düzeltmesini bilen Faruk önce Asuman'la konuşmuş, ona Ekrem'in bilinmeyen yönlerini anlatmış ve mektup yazmasını söylemiştir. Ardından da Ekrem'e telgraf çeken Faruk Asuman'ın onu çok sevdiğini ve hemen geri dönüp Asuman'la konuşmasını istemiştir. Böylece Ekrem ile Asuman arasında, Feride Hanım'la birlikte asıl köprü vazifesi görmüştür.

Çeşitli dergilerde yazı yazan Faruk aynı zaman da almış olduğu bir iş teklifini kabul etmiş ve bir gazetede köşe yazarlığı yapmaya başlamıştır. Basının ehemmiyetini iyi bilen Faruk bu devirde güçlü olmanın yolunun basından geçtiğinin düşüncesindedir.

"Sen bilmiyorsun buradaki adamları, ama burada yaşamının, eser vermenin tek yolu güçlü olmak... Yoksa adamı çiğ çiğ yerler. Şaheser yazsan, seni tutan bir çevre yoksa dönüp bakan olmaz. Bir de çevren varsa, kulis ve pazarlama iyi yapıyorsa ne yazsan para eder..." (s.171)

Nitekim şirket sahibi olan Asuman'ın babası, Faruk'la tanışınca ona şirketteki halkla ilişkiler bölümünde iş teklif etmiştir. Asuman'ın babasının asıl gayesi ise Faruk'la birlikte Ekrem'i de kendi işinde çalıştırmaktır.

Faruk Feride Hanımlara gidip gelme sonucu, Feride Hanım'ın kızı Sevim'e ısınmış ve ona ilgi duymaya başlamıştır. Bir yandan da saygı duyduğu Feride Hanım'dan çekinmektedir. Bunu ilk defa Ekrem'e söylediğinde oda kızmış, fakat zamanla Faruk ve Sevim'in birbirlerine

uygun olduklarını anlamıştır. Bu yakınlaşma gezi sırasında daha da artmış, karşılıklı olmuştur. Durumu anlayan Feride Hanım sonuçtan memnundur. Çünkü Faruk tam onun istediği gibi bir damat adayıdır.

“Feride Hanım, kızıyla Faruk arasında herkesin gözü önünde gelişen ilişkiyi ve gülümsemeleri görmezlikten geldi. Faruk gibi damat, bulunmaz Hint kumaşı diye düşünüyordu. İnşallah benim onlara güvenimi sarsacak kötü bir şey olmaz dedi aralarında dedi içinden. Bu kadar ilgilenip himaye ettiği birini evine damat almak zaten yaşlandığı için ağırlaşan yükünü hafifletmek olacaktı.”(s.191)

Bu gezi sırasında Sevim’le yalnız kalmaya dikkat eden Faruk, yaptığı esprilerle Sevim’i güldürmüş ve kendini ona sevdirmişti. Sevim’e Ekrem’le çok iyi bir ikili olduklarını söyleyen Faruk, Ekrem’i Don Kişot’a, kendini de Şanso Panza’ya benzetmiştir. Bu durumu da şöyle açıklamıştır.

“Önemli olan ikinci adamlardır, kahramanları hep onlar destekler, başarılı kılar. Düşün Sevim, askeri olmayan bir kumandan neye yarar, hangi savaşı kazanır. Bizimki de öyle... Şanso Panza olmasaydı Don Kişot’un gerçekler dünyasıyla hiçbir alakası yoktur. Onu derleyip toplayan, adama içine çıkacak hale getiren Şanso Panza’dır”(s.196). gerçektende samimi ve içten biri olan Faruk katışıksız bir dostluğa içten bir sevgiye sahiptir.

Feride Hanım

Edebiyat öğretmenliğinden emekliye ayrılan Feride Hanım, Asuman’ın kolejden öğretmenidir. İstanbul’un Moda semtinde kızı Sevim’le yalnız yaşayan Feride Hanım, kocasından ayrılmıştır. Ayrılma sebebi ise başka bir kadının araya girmesidir.

“Hayat paylaşıldıkça, beraber oldukça daha güzel... Arkadaşlığın dostluğun, birlikteliğin kıymeti ayrılıklarda daha iyi anlaşılır. Arada başka bir kadın olmasaydı, beni kocamdan hiçbir şey ayıramazdı.”(s.17)

Gençliğinde mutlu bir hayat yaşayan Feride Hanım kocasını kaybettikten ve öğretmenliği bıraktıktan sonra, kendini kızı Sevim’e adanmıştır. Kızını çok sevmesine rağmen onunla çok fazla anlaşamaz. Çünkü Feride Hanım çoğu zaman edebiyattan konu açar, hep kendisi konuşur, teklifler yapar. sonra en doğrusunu kendisi seçer ve bu fikri karşıdakine empoze eder, böylece hep kendi dediği olur.

“Feride Hanım, hep kendisi konuşur, teklifler yapar, sonra en doğrusunu kendisi seçer, yahut seçimini empoze eder, sonunda ne istersen yapmış olursun.”(s.23)

Boş durmayı sevmeyip hep bir şeyler ile meşgul olan Feride Hanım Edebiyat Kulesi adında bir dergi çıkarmaktadır. Bu dergi vasıtasıyla Ekrem ve Faruk'la tanışmıştır. Asuman'ı çok seven Feride Hanım, onun Ekrem ile olan ilişkisinin bittiğini öğrenince çok üzölmüş ve bozulan bu ilişkiyi düzeltmek için elinden geleni yapacağını söylemiştir. Tecrübeli ve sezgi gücü kuvvetli olan Feride Hanım, Ekrem'in Asuman'dan niçin ayrıldığını anlamıştır. Ona göre Ekrem taşralılık duygusunu tam olarak üzerinden atamamış, böylece Asuman'ın çevresine uyum sağlayamamıştır. Asuman'a, seviyorsa mücadele etmesi konusunda tavsiyede bulunan Feride Hanım, bu ilişkinin düzelmesinde en etkin rolü oynamıştır.

“ ...Aşk pazarlıksızdır kızım, ben böyle bilirim ve böyle yaşadım. Hayatım boyunca yaptıklarımından da hiç pişman olmadım. Sevgi bittiği anda benim evliliğim de bitti. Sevim'in babasını deliler gibi sevdim. Bu sevgi hayatımın en güzel tarafıdır.” (s.147)

Ekrem ile Asuman, Feride Hanım'a karşı sevgi ile birlikte derin bir saygı da beslemektedirler. Feride Hanım'ın geniş bir çevresi, saygın bir konumu vardır. Beraberce gittikleri bir düğünde Feride Hanımın eski öğrencilerinden olan Rasih, Asuman'da gözü olduğu için Ekrem'e sataşmış, fakat Feride Hanım'ın yerinde müdahalesi ile olay büyümeden önlenmiştir. Serseri bir tip olan Rasih, Feride Hanım'dan utanmış ve yaptığı hareketten dolayı özür dilemiştir.

Çok kitap okuyan, kültürlü ve idealist biri olan Feride Hanım gençliğine ait hatıralarını yazmayı düşünmektedir.

“...Feride Hanım bu kez yazmayı düşündüğü hatıralarına bir türlü başlayamadığından yakındı. Halbuki gençliğinde roman bile denemişti. Keşke yakmasaydım diye mırıldandı. Okuyucu mektuplarıyla başkalarının yazılarını okumaktan zevki bozuluyordu. Editörlük zor işti...” (s.188)

Feride Hanım romandaki en idealist tiplerden biridir. Sanatla iç içe bir hayatı vardır. Yaşı ve konumu gereği olayları daha olgun bir şekilde değerlendirir ve gençlere yol göstericilik yapar.

Sevim

Feride Hanım'ın kızı olan Sevim, Hukuk Faköltei ikinci sınıfta okumaktadır. Babası annesinden ayrıldığı için annesiyle birlikte oturan Sevim, baba şefkatinden mahrumdur. Sevim babasını sevdiği halde ondan ayrılmak zorunda kalan annesini epey zaman teselli etmiştir. Fakat annesi sık sık onun hakkında konuşunca da sıkılmaktadır.

“...Bağışla onu, mazur gör; yahut unut, sözünü etme sıkılıyorum.” (s.17) diyen Sevim aile ortamından mahrum olduğu için yalnız ve arkadaşsızdır. Annesini çok sevmesine rağmen, onunla da bir çok konuda anlaşamamaktadır. Asuman’ın Ekrem’le ilişkisini öğrenen Sevim Asuman’la bir arkadaş gibi konuşmuş, dertlerine ortak olmuş, kendine göre çözümler önermiştir. Asuman’ın durumuna bir yandan üzülen Sevim, bir yandan da;

“Ah keşke beni de böyle ta çocukluğumdan beri tanıyıp, sevdiğim bir arkadaşım olsaydı. Köklü sevdalar gel geç ilişkilere benzemez.” (s.36) diyerek ona imrenmiştir.

Çünkü kendisi hiç âşık olmamıştır. Asuman’la konuşurken sık sık kendi durumunu düşünüp hüzünlenmektedir.

“...Sevim bir an durdu hayatının en önemli düğümünü burada, bu bir sevginin hıçkırıkları arasında konuşmak onu da hüzünlendirdi. Belki annesiyle babası böyle bir ayrılık yaşamasalardı, o şüphesiz, daha mutlu olurdu, çevresindeki genç erkeklere daha güvenli bakardı. Belki onun da gururla anlatabileceği bir aşkı olurdu. Gözleri belli belirsiz buğulandı.” (s.37)

Ekrem’in arkadaşı Faruk Sevim’e ilgi duymuş, bunu önce Ekrem’e söylemiş, sonra da Sevim’e belli etmiştir, Sevim bunu beraberce gittikleri düğünde anlatmıştır.

“... Faruk’un sık sık onun intibalarını, tepkilerini anlamak için yüzüne bakması biraz hoşuna gitmişti.” (s.189)

Gittikleri gezide iyice birbirlerine ısınmışlar ve ikisi bir sevgili gibi hep beraber dolaşmışlardı. Böylece Sevim kendisini anlayabilecek birini bulmuş, yalnızlıktan, arkadaşsızlıktan kurtulmuştur.

Rasim ve Mehmet Beyler

Rasim ve Mehmet Beyler Kayseri’de Güven Avukatlık bürosunda birlikte çalışan iki genç avukattır. Şişman haliyle ve sallana sallana yürüyüşüyle Rasim Bey ve zayıf yapısıyla Mehmet Bey arkadaşları arasında hep Lorel – Hardi çiftine benzetilir; ama onlar ne bu benzetmedeki alaylı espriye, ne de beraberliklerini çekemeyen kıskançlıklara aldırmandan ortaklıklarını sürdürürlerdi. Biri ceza davalarında ihtisaslaşmış, öteki de arazi ihtilaflarında tavsiye edilir bir tecrübe kazanmıştır. O yüzden Güven Avukatlık bürosu, kuruluşundan bu yana güvenilir hizmetler ortaya koymuş, aldıkları davaların hiçbirini kaybetmemiştir. Kayseri’de bu iki avukatın yanına ara sıra uğrayan Ekrem, Rasim ve Mehmet Beyleri ağabey gibi bilmekte, ikisinin tecrübelerinden çok okumaya gösterdikleri ilgiden ötürü değer yargılarına önem vermektedir.

“Ekrem, Kayseri’de iş tutmak zorunda kalırsa mutlaka bu iki ağabeyin hatırı sayılır alakaları olacağına inanırdı... Lise yıllarından beri tanıdığı, yaz tatillerinden sonra Hukuk Fakültesi’nin ilk yıllarında da yardımlarını gördüğü, bu ağabeylerine ilgisi akrabadan ileri bir dava arkadaşlığıydı. Öğretmenlik yapmamak için başarıyla sınıfını geçtiği edebiyattan Hukuk’a geçerken en fazla fikri destek görüp örnek aldığı insanlar bu ikisiydi. O zaman Hukuk sonu okuyan ve mezuniyete hazırlanan Rasim ve Mehmet Beyler, Ekrem’in kaldığı Kayseri Öğrenci Yurdu’nun “ekabir” sınıfındandı. Sağcısı, solcusu ve milliyetçisi ile parlamentoyu andıran gazete okuma salonuna indiklerinde herkesin hatırını saydığı bu iki arkadaş, öğrencilik yıllarında olduğu gibi meslek hayatlarında da birbirinden ayrılmıyorlardı...”(s.81) Fakat ne yazık ki 12 Mart döneminde işlerine kapanarak kazandıkları başarıları ikinci plana atarak siyasi bir atmosfere girmişlerdir.

Kayseri’de özellikle geçler arasında belli bir çevreye ve konuma sahip olan bu iki avukattan Mehmet Bey siyasete atılmayı düşünmekte, kendisiyle birlikte Rasim Bey’in de bu işe girmesini istemektedir. Rasim Bey ise kendisinin böyle bir niyeti olmadığını, ama Mehmet Bey’e de karışmayacağını bildirmiştir. Mehmet Bey ise siyaset hakkındaki görüşlerini söyle dile getirmiştir:

“...Siyaset ısıtıyor ve kazan yeniden kuruluyor. Politize olmuş bir gençlik var. Eğer Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki bazı dürüst aydınlar gibi biz bu işe karışmayız, at binenin kılıç kuşananın diyerek bir kenara çekilirsek elbet rahat yaşarız yaşamasına, ama memleketin yeni sahipleri elinde hangi yönde şekilleneceğine de hiçbir dahlimiz olmaz. Şimdi bizi dinleyen destekleyecek olanlar var. İki sene sonra biz de bizden öncekiler gibi hayıflanıp durmaktan başka bir şey yapamayız. Bana kalırsa biz bu gençlerin de söylediği gibi bazı mecburiyetlerle yükümlüyüz, gerekirse ateşten gömleği giyip Ankara yollarına düşmeliyiz...”(s.85).

Hep birbirleriyle iyi anlaşıp ve aynı fikirleri savunan bu iki arkadaş ilk defa politika konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Bu iki avukatı da ağabeyi gibi seven Ekrem ise Rasim Bey’e daha çok hak vermektedir. Çünkü ona göre de herkes siyasetle uğraşamaz, bu işi bilenler siyasete girmelidirler.

Şefik

Eski solculardan olan Şefik, çeşitli olaylara karışmış, 12 Mart’ta hapis yatmış, hapiste bazı hakikatleri görerek, görüş değiştirmiştir. Hukuk ikinci sınıfta dersleri bırakan Şefik, hapisten çıktıktan sonra okula dönmek istemiş, fakat babası izin vermemiştir. Babası onun

askere gitmesini istemektedir. Olaylara karıştığı için bin pişman olan Şefik ne yapacağını bilmemektedir.

“ İslam'ı yaşamak isteğini de kimse ciddiye almıyordu, onda böyle ciddi bir dünya görüşü değişikliğini kimsenin aklı almıyordu. Bazı arkadaşları ona dönecek, bazıları korkak diyordu; ama o hiçbirine aldırmıyordu. En çok 'hapiste ıslah oldu.' diyenlere kıızıyordu. Çünkü bir türlü anlamıyorlardı...” (s.111).

Eskiden Ekrem'le karşıt fikirde olduğundan dolayı sık sık tartışan Şefik, Ekrem'i Kayseri'de görünce ona bir kurtarıcı gibi sarılmış ve ondan yardım istemiştir. Çünkü Şefik ne İstanbul'a gidebilmekte, ne de burada kendine bir çevre edinebilmektedir. Ekrem'den kendisini buradaki aydın müslümanlarla tanıştirmasını ister. Şefik'i anlayan ve ondaki değişimden büyük bir mutluluk duyan Ekrem, Şefik'i yalnız buradaki dostlarıyla tanıştırmakla kalmayıp, aynı zamanda babasıyla konuşarak okula devam etmesini de sağlamıştır. Üstelik babasına, aynı evde kalacaklarını ve ona sahip çıkacağını söylemiştir. Böylece Şefik, Ekrem sayesinde hem hayatını düzene koymuş, hem de İslamî bir çevrenin içine girmiştir. Bu durumdan çok memnundur.

İstanbul' geldikten sonra Türkoloji Bölümü'nün düzenlediği gezi sırasında Ekrem'in arkadaşlarıyla iyice kaynaşan Şefik, ilk kez çevresindeki insanlara yeni bir gelecek kaygısı, dost ve çevre oluşturma kaygısıyla bakıyordu.

“...Faruk, Şefik'in sevincini fark etti. Belli ki çocuk yıllardan beri ilk defa böyle rahat ve kinsiz bir atmosferde eğleniyordu. Herkesi edebî bir dostluk ve kardeşlik duygusu içinde bakışlarıyla kucaklıyordu. Evlerine geleli üç gün olmasına rağmen sanki yıllardan beri birliktelermiş gibi bir beraberlik duygusuyla konuşuyordu onlarla...” (s.195).

Şefik, romanda olay örgüsünü farklı bir yöne sürükleyen bir kahramandır. Sahip olduğu dünya görüşündeki değişiklik romanda farklı bir görünümün ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Rasih

Feride Hanım'ın kolejden öğrencisi olan, Asuman'ın da buradan tanıdığı Rasih, Sinematek'in müdavimlerindendir. Sinematek Devrimci Sinema Akımı'nın filmlerinin gösterildiği yerdir. Feride Hanım'ın düşüncelerinden dolayı tehlikeli bulduğu Rasih, 12 Mart'tan sonra arananlar listesine alınmış, devrimci geçinen biridir.

Rasih kolejden tanıdığı Asuman'a ilgi duymakta ve onun Ekrem gibi karşıt görüşlü biriyle çıkmasını içine sindirememektedir. Ayrıca eskiden devrimci olan Şefik'in görüşlerini değiştirerek Ekrem ve çevresine katılmasına da sinirlenmiş ve içinde Ekrem'e karşı bir kin

oluşturmuştur. Nitekim Ekrem'lerin gittiği düğünde Ekrem'e sataşan Rasih, içindekileri şöyle dışa vurmuştur:

"...sen benim ne acılar çektiğimi bilmiyor gibi rahat davranmamı bekleme. Ben seninle bir gün adam gibi hesaplaşmadan ne Asuman'ı, ne de Şefik'i sana bırakmam. Ulan biz boşa mı kürek sallıyoruz bunca zaman? Ha, sen kendini ne sanıyorsun kereste?" (s.180).

Feride Hanım'ın yerinde müdahalesiyle olay büyümeden önlenmiş ve Rasih, Feride Hanım'dan özür dilemiştir. Romanın olumsuz tipi Rasih bilgi ve kültürden yoksun, başkalarının yönlendirmesiyle hareket eden serseri tipli birisidir.

Cemil Emmi

Kim olduğu hakkında fazla bir bilgi olmayan Cemil Emmi boyacılıkla geçimini sağlayan ihtiyar bir meczuptur. Ekrem çocukluğundan beri tanıdığı Cemil Emmi'yi nerede görse güzel haberler alır, kararsızlıktan, sıkıntıdan kurtulurdu. İstanbul'dan Kayseri'ye dönen Ekrem, Cemil Emmi'yi görünce içinde garip bir heyecan hissetmiştir. Ekrem onun ermiş bir veli olduğuna inananlardandır. Cemil Emmi de Ekrem'i yanına çağırarak ve ona küçükken onunla Asuman'a verdiği boncuğu sormuştur. Durumu anlatan Ekrem, bir yandan da Cemil Emmi'nin, derdini anlamış gibi hemen Asuman'dan söz etmesine hayret etmiştir. Cemil Emmi Ekrem'e bir boncuk daha vermiş ve onun kulağına *"...İstanbul'da kutbuzzaman var, git onu bul da elini öp"* (s.79) demiştir.

Ekrem hakkında fazla bir şey bilmediği Cemil Emmi'yi hep bir veli gibi görmüş ve ona daima saygıyla yaklaşmıştır.

"...Ekrem iki adım uzaklaştıktan sonra döndü, elinde sıkıp tuttuğu boncuğu göğsüne yaklaştırarak başını eğdi ve dua istedi. Cemil Emmi gülümseyerek başını salladı. Ekrem bu gülümsemeyi hep gönlünde saklamak ve daraldığı anlarda hatırlamak istedi. Kirin, boyanın böylesine temiz ve müşfik gülümsemeyle çevresine ve tabii kendini hor görmeyenlere hep himmet dağıtan bu meczup veli bir zamanlar Kayseri çevresinde pek çok tartışmalara sebep olmuştu. Kimisi yere göğe sığmaz bir veli, bir mürşit gibi görüyor, kimisi de sapıtmış bir meczup gözüyle bakıyordu ona. Ama Ekrem anlayamadığı, açıl原因amadığı şeyleri ille de tanımlama hevesinde değildi. Allah'ın çeşit çeşit kulları vardı gökkubbe altında. Bir kısmı da böyle meczuptu." (s.80).

Cemil Emmi romanın en ilginç kişilerinden biridir. Bir meczup, derviş edasıyla tanınır. Görmediği, bilmediği halde bazı olaylardan haberi varmış gibi konuşturulur.

Süleyman Sarıca

Asuman'ın babası olan Süleyman Sarıca memur olduğu Devlet Su İşleri'nden ayrılmış iki arkadaşıyla inşaat şirketi kurarak iş dünyasına atılmıştır. Maddiyata önem veren Süleyman Sarıca'nın geleceğe dönük planları vardır. Ona göre Türkiye'nin geleceği dünyaya açılmakla farklı boyutlar kazanacak, sonrada bundan en çok iş çevreleri yararlanacaktır. Bu yüzden Süleyman Sarıca Mason Locası'na girmiş ve değişik dostlar edinmiştir.

Kayınbiraderi ile kurduğu şirketin daha büyümesi için damadı olacak Ekrem'in de şirketin bir ucundan tutmasını düşünmektedir. Asuman'a abayı yakan Ekrem'i şirketin hukuk müşaviri yapmayı hedefleyen Süleyman Sarıca direk Ekrem'e teklif yapamaz. Faruk'u halkla ilişkiler bölümüne alırsa, Ekrem'in de kendiliğinden okulu bitirince şirkete geleceğini düşünmektedir. Menfaate dayalı bir dostluk ilişkisine dayanan Süleyman Sarıca, hep maddi çıkarlarını düşünmektedir. Ekrem ise Asuman'ın babasının niyetini anlamış ve bundan huzursuz olmuştur.

"... Ekrem'in canını sıkkan şeyi neden sonra Asuman sorup öğrenmişti.

Babası Faruk ile Ekrem'i çevirme hareketına girişmiş ve bu da kendisine şirketin müstakbel hukukçusu gözüyle bakılan Ekrem'i huzursuz etmişti. Bundan Asuman'ın annesinin haberi var mıydı? "Kesinlikle hayır" demişti Asuman. Babasının ve annesinin tasarısı hiçbir zaman onların geleceğini etkileyemeyecekti." (s. 193)

Süleyman Sarıca, romanda zengin baba tipi ile okurun karşısına çıkıyor. Ekrem'le tanıştıktan sonra, Ekrem Süleyman Sarıca'nın amacını anlıyor ve "karanlık dünya"ya girmek istemiyor.

Hulisi Bey

Kayseri'de bir lisede tarih öğretmenliği yapan Hulisi Bey aynı zamanda mahalli gazetelere tefrika hazırlamaktadır. Oldukça girişken ve üretken bir insan olan Hulisi Bey, birbiri peşinden iki tarihi romanla bir inceleme hazırlamıştır. Ekrem'i çok seven Hulisi Bey onu nerde görse iltifatlarla görüşüp konuşmak istemektedir. Erzurum'da okumuş olan Hulisi Bey İstanbul'a gitmeyi düşünmekte, fakat İstanbul'daki geçim şartlarını bildiği için buna cesaret edememektedir. Bizim kendi kültürümüzü benimseyen ve öncelikle kendimizi tanımamız gerektiği görüşünü taşıyan birisidir. Ekrem'in elinde André Gide'nin "Dar Kapı" romanını görünce "bırakın dostum bunları okumayı" demiştir.

“...Ekrem Bey, dedi Hulusi Bey müslüman arkadaşların Camus, Sartre gibi Fransız yazarlarını bunca heves ve heyecanla okumaları bir türlü anlamıyorum. Lütfen söyleyin Allah aşkına, nedir bu adamların özelliği?” (s. 74)

Hulisi Bey romana Anadolu aydınının bir yüzünü göstermek için konulmuştur. Hulisi Bey önce insanların kendi kültürüne sahip çıkması gerektiğine inanan bir insandır.

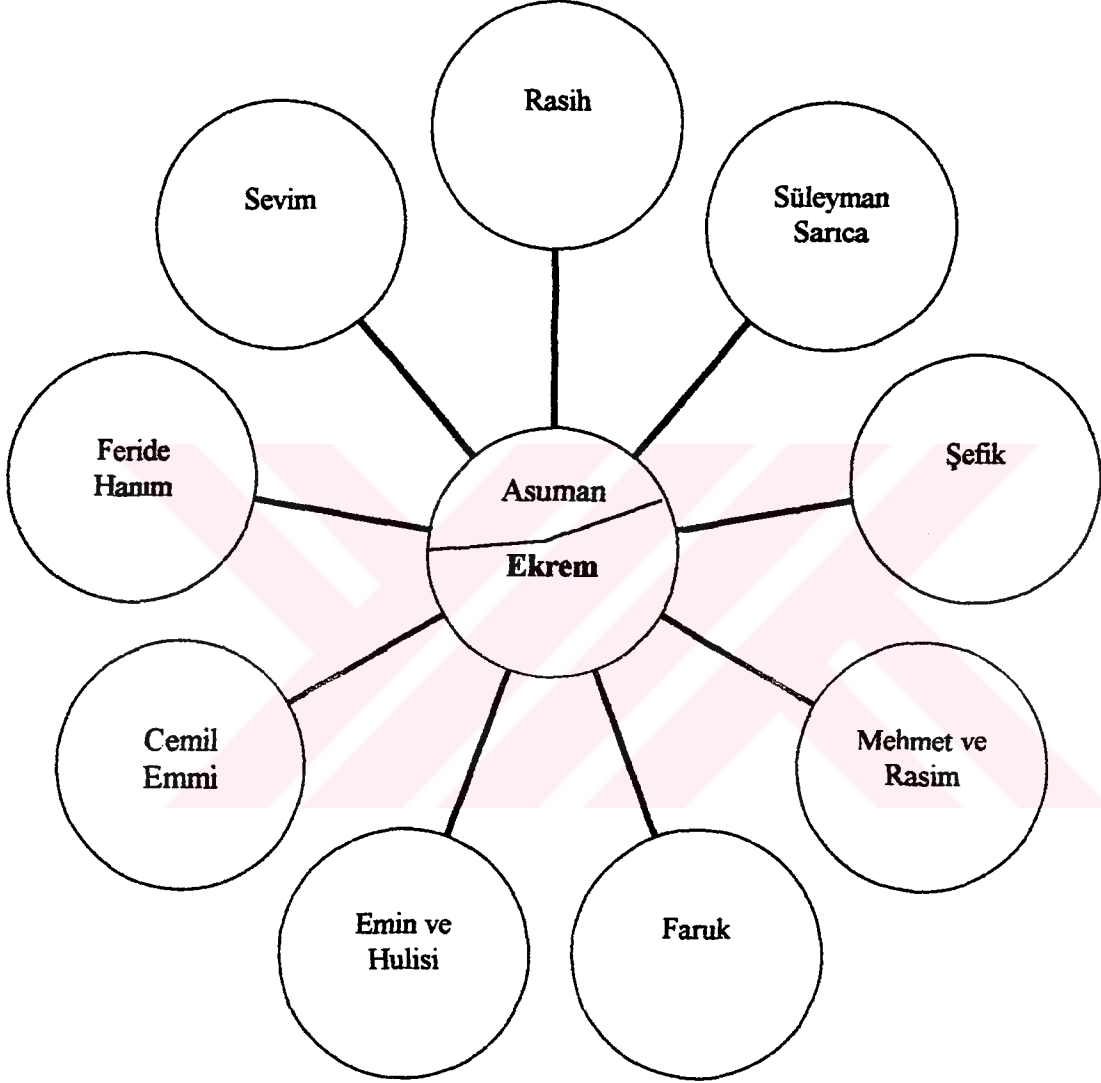
Emin Bey

Hulisi Bey’in arkadaşı olan Emin Bey, onunla aynı okulda edebiyat öğretmenidir. Ekrem ile Hulisi Bey’in tartışmasında Ekrem’e hak veren Emin Bey’e bizim Batı’yı daha iyi tanımamız için Batı’dan çevrilmiş eserlerin de okunması lazımdır. Bunu söylerken de Batı’ya karşı bir aşağılık kompleksine kapılmamış, bizim kültürümüzün Batıdan üstün olduğunu düşünmektedir.

“...Beşeri duygular ve tutkular ne kadar başarılı ve otantik biçimde ortaya konulabilmişse o kadar önemlidir. Bu çalışmada Fuzûli ve Shakespear’e kadar gidebilmeniz çok önemli sonuçlar çıkabilir. Çünkü Batı’da aşk duygusu tek boyutludur, bizdeki tasavvuf kültürü hem aşkı, hem hayatı çok boyutlu bir tarzda ortaya koymaya imkan vermiştir. Leyla ile Mecnun bu bakımdan hâlâ bakir...” (s.76)

Bir Aşk Serüveni’nde kişileştirmede ve kişi kadrosunun oluşumunda yazarın başarısı yadsınamaz. Yazar olay örgüsünün gerektirdiği tüm kahramanları canlandırmaya çalışmıştır. Bu romanda da hem boyutlu hem de düz karakterlerden yararlanılmıştır. Ekrem, Asuman ve Faruk boyutlu kahramanları oluştururken; Rasih, Feride Hanım düz kahramanlar olarak tanıtılır.

Şema 7 : Bir Aşk Serüveni'nin Şahıs Kadrosu ve Aralarındaki İlişkiler Ağı.

2.4.4. Zaman

Mustafa Miyasoğlu'nun dördüncü romanı olan Bir Aşk Serüveni'nde vaka zamanına dair önemli ip uçları vardır. Romandaki vaka zamanının 1970'li yıllar olduğu, kahramanlardan Şefik'in 12 Mart olaylarından ötürü hapse düşmesi ve yazarın bazı ifadelerinden anlaşılmaktadır.

"Ben bu romanla 1970'li yıllarda Türk gençliğinin, Türk aydınının, Türk insanının yaşadığı ikilemi yansıtmak istedim. O yüzden de romanımın ilk bölümü "ayrı dünyalar" adını taşıyor. (Türkiye Gazetesi, 11 Ocak 1996)

Romanda olay örgüsünün akışından vaka zamanını görebileceğimiz sadece bir pasaj vardır. Romanın son bölümlerinde Türkoloji öğrencilerinin Göksu Deresi'ne düzenledikleri piknik gezisine Prof. Ali Nihat Tarlan, Prof Mehmet Kaplan ve Prof. Ahmet Caferoğlu da katılmıştır. Bu şahsiyetlerin yaşadığı ve Türkoloji bölümüyle ilişkilerinin olduğu düşünüldüğünde vaka zamanı da net olarak belirmektedir.

" O yıl misafir olarak getirilen emekli hocalardan, Ali Nihat Tarlan'ın esprileri ve Profesör Mehmet Kaplan'ın gülümseyerek söyledikleri herkesi mutlu etmiş. sabah on birden beri eski- yeni Türkoloji mensupları genci yaşlılarıyla güzel bir gün geçirmişlerdi..(S.191)

Bir Aşk Serüveni'nde vaka zamanı ay olarak mart, nisan ve haziran aylarıdır. Vaka zamanında ileriye doğru bir süreç vardır.

"Mart güneşi pencereyi , balkonu ve Ekrem'in yattığı divanı neredeyse büsbütün ısıtacak. (s.58) (...) Çünkü sokaklarda kaldırım kenarında kalan kar birikintileri erimesinden oluşan hafif bir buhar çıkıyordu havaya doğru. Yazdan bir gün diye düşündü Ekrem. Ardından da Mart güneşine güvenilmeyeceğini hatırladı. (s.58) Camdan dışarı baktı , Erciyes Dağının başında bulutlar azalmış, artık bozkırı güneş iyice ısıtmaya başlamıştı. " (s.127)

Bu cümleler romanda vaka zamanının bahar mevsimiyle başladığının açık kanıtıdır. Romanın sonlarına doğru Türkoloji öğrencilerinin de Göksu Deresi'nde piknik yapmaları ve kayık sefasına çıkmalarından vaka zamanının bahar sonu yaz başlangıcı olduğu anlaşılmaktadır.

Bir Aşk Serüveni'nin anlatma zamanı ise 1995 yılına rastlar. Yazarın romanın son sayfasına 2 Haziran 1995 tarihini düştüğü görülür. Romanın vaka zamanı ile anlatma zamanı arasında yirmi iki yıllık bir süre vardır.

2.4.5. Mekân

Miyasoğlu, bu romanda da olay örgüsünün gereği olarak hem geniş hem de dar mekânlardan yararlanılmıştır. Bu mekânların olay örgüsü içinde sembolik bir önemi de vardır.

Bir Aşk Serüveni'nde geniş mekân olarak bir doğulu-batılı, taşralı-şehirli çatışmasını yansıtmak için Kayseri ve İstanbul seçilmiştir. Romanın olay örgüsü genellikle İstanbul'da geçmektedir. Bir Aşk Serüveni'nde geçen İstanbul'a ait başlıca semt adları Kadıköy, Moda, Cağaloğlu, Beyazıt, Beyoğlu, Taksim'dir.

Bir Aşk Serüveni'nde de geniş mekâna ait özelliklerin üzerinde fazla durulmamıştır. Mekânların tasviri yapılmamıştır. Yazar farklı vesilelerle İstanbul'a ait tasvirleri fazlasıyla yapıldığı için bir kez daha tekrara düşmek istememiştir. Mekânlar bazen hareket halindeki kahramanların anlatımı yapılırken tanıtılmıştır.

Anlatıcı Asuman'ı anlatırken:

“Erkenden okuldan ayrılarak önce otobüsle Beyazıt'a geldi. Gedikpaşa durağında inerek sahaflar çarşısına girdi, kitapçı vitrinlerini söyle bir süzdükten sonra kapalı çarşıdan Cağaloğlu'na doğru yürüyüp Edebiyat kulesinin yayınlandığı büroya yöneldi”.(s.23) şeklinde mekân adlarını vermiştir.

Mekâna ait bazı özellikler tasvir yoluyla hem kahramanların psikolojisini hem de dünyaya bakışını yansıtmaktadır:

“Baharla birlikte çiçeklerde garip bir canlanma yapraklarının renginde belli belirsiz. Bir değişme vardı belli ki güneşle birlikte değişiyor, güneş ışınlarıyla birlikte hayatîyetleri de ayrı bir renk kazanıyordu.”(s.43) şeklinde ifade edilmiştir.

Bir Aşk Serüveni'nde önemli geniş mekân olan İstanbul'un yanı sıra Kayseri'ye ait mekân özellikleri de yansıtılmıştır. Ekrem Asuman'dan ayrıldıktan sonra Ekrem'in Kayseri günleri genellikle arkadaş ve akraba ziyaretleri ile geçer. Ekrem Kayseri'den ayrılırken Kayseri'ye ait şu düşünceler aklından geçer. Anlatıcı hem Ekrem'i hem Kayseri'yi tanıtmak ister:

“ Camdan dışarı baktı, Erciyes Dağı'nın başında bulutlar azalmış, artık bozkırı güneş iyice ılıtmaya başlamıştı. Yer yer kooperatif binalarını gördükçe, Kayseri'nin iyice değiştiğine şimdi de bu tarafa doğru sarktığına hükmetti... İlkın Sümer tarafına sarkan şehir önceleri Sivas Caddesi'ne doğru gelişmiş, sonrada Şeker Fabrikasına doğru, İstanbul Caddesi'nin soluna dizilen kooperatif evleri ile başka bir çehre kazanmıştı. Kendi evleri Sivas Caddesi açılırken yıkılmış ve babadan-dededen kalma eski ev hissesi, bir daire ile değiştirilmişti.”(s.127)

Kayseri'ye ait mekân özelliklerine bu romanda az olarak rastlanmaktadır.

“Ekrem yatağından kalktı, sırtına eski ceketini geçirerek balkana çıktı. Sivas Caddesinin geniş boşluğunda kimseyle karşılaşmak endişesi olamadan dolaşmak istedi.(s.59) Meydana bakan postanede yarım saatten beri telefon bekliyordu Ekrem.(s.64) Sivas Caddesi'nden Hacıkılıç'a kadar, zaman zaman ağaç gölgelerin de yaptığı yürüyüş sırasın da ilkin Taş Sineması önünde biraz duraklamış afişlere bakmıştı.(s.64)

Bir Aşk Serüveni'nde dar (kapalı) mekânlar da ayrıntılı olarak verilmemiştir. Bir Aşk Serüveni, Miyasoğlu'nun Pancur adlı hikâyesinin bittiği yerden başladığı için, Pancur'da kapalı mekân olarak Asumanlar'ın evi şöyle tanıtılmıştır:

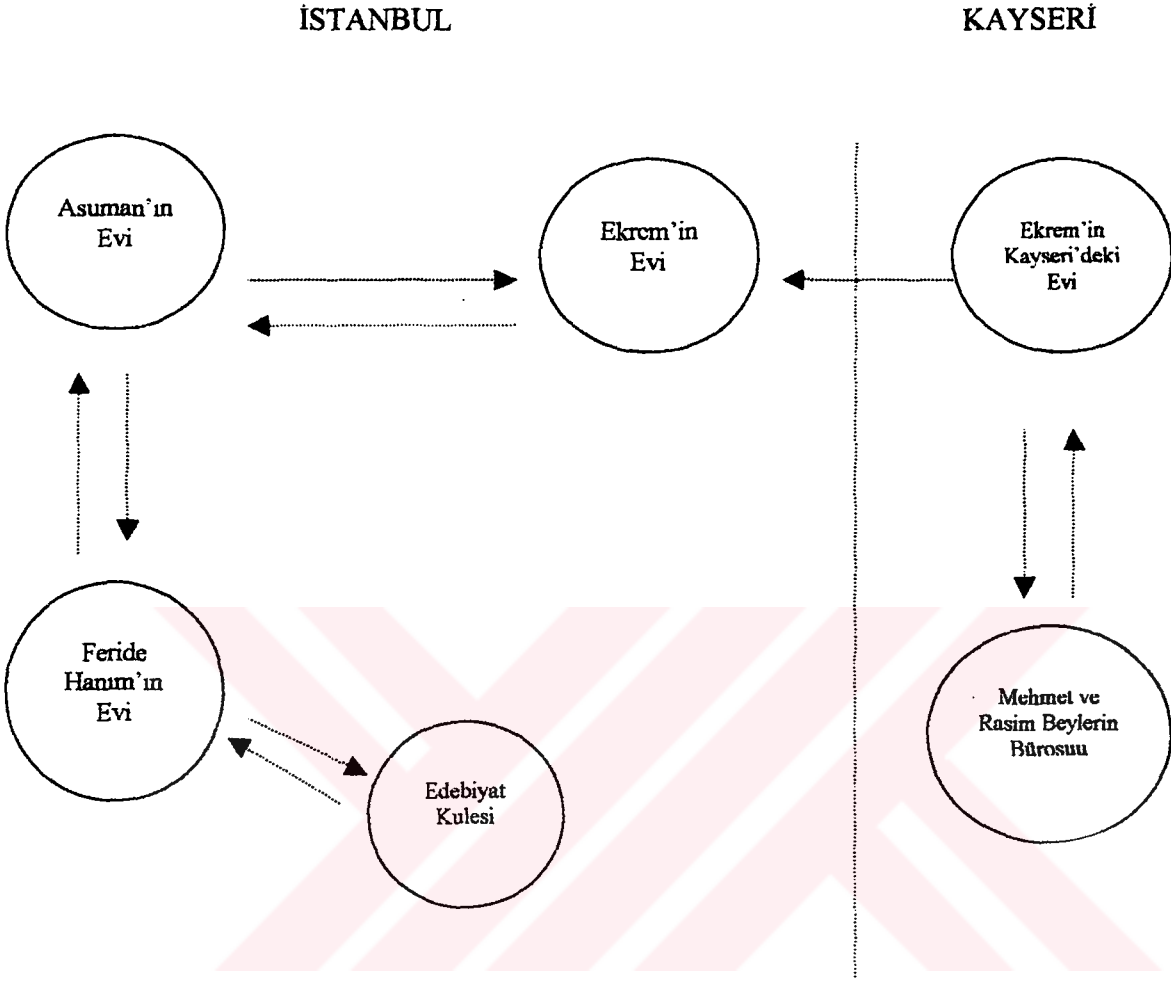
“Moda'da oturuyorlar, evleri oldukça güzel. Evlerinden Marmara açıkları, İstanbul, tabak gibi görünüyor. Güneş sanki büyük salon için doğup batıyor... en çok akşam vakitleri... kaç kere o anı yeniden yaşamak, Haşim'in insanı sarhoş eden renklerini yudumlamak için güneşin batışını beklerdik salonda.” (P. s.35) şeklinde tanıtılmaktadır.

Romanda kapalı mekân olarak tanıtılmayan Ekrem'in İstanbul'daki evi yine Pancur da tanıtılır:

“ Üniversite olaylarından sonra yurttan çıkmak sorunda kalınca birlikte bir ev tutmaktan başka yol bulamamışlardı. Bereket, ev iki odalıydı da istedikleri zaman yalnız kalabiliyorlardı.” (P. s.27) özellikleri ile sunulmuştur.

Yazarın olay örgüsünde mekân olarak İstanbul'u seçtiği romanlarda hem geniş mekân hem de dar mekân fazla dikkat etmediği görülür. Miyasoğlu mekân özelliklerini her zaman mekân-insan ilişkisini belirtecek şekilde anlatmamıştır. İstanbul'u geniş mekân olarak kullandığı romanlarında geniş mekâna dair ayrıntıları belirtmemiştir.

Şema 8 : Bir Aşk Serüveni'nde Mekân – Olay Örgüsü İlişkisi.

* "Aynı Dünyalar" ve "Aşk ve Aydınlık"

Ana Bölümlerinde

* "Yol Düşünceleri"

Ana Bölümünde

2.4.6. İçerik

“Aşkın metafiziğini” anlatmak amacıyla ele alınan Bir Aşk Serüveni’nin kişileri yazarın da belirttiği gibi önce Pancur hikâyesinde bir hayata kavuşmuş, orada ilgi ve tutkularıyla görünmüşlerdir. Roman üç ana bölümden oluşmaktadır : Ayrı Dünyalar, Yol Düşünceleri, Aşk ve Aydınlık. Bu isimlendirmeler de doğrudan romanın olay örgüsüyle ilgilidir.

Bir Aşk Serüveni, kendini terk eden Ekrem’in duygularını anlayamayan Asuman’ın içine düştüğü yalnızlığı anlatan satırlarla başlar. Ekrem, *“beraberliğimiz bu şartlarda mümkün değil”* diyerek onu terk etmiş. Asuman ise niye terk edildiğini ayrıldıkları gün niçin ağladığını anlayamamıştır. İlk günler Ekrem’le birlikte günlerini geçirdikleri Sinematek’e yönelmiş oradaki günleri ve dostlukları yeniden gözden geçirmiştir.

Romanın ikinci kısmı Ekrem’e ayrılmıştır. Ekrem Asuman’dan uzaklaşınca içine düştüğü yıkılmışlığı atmak amacıyla memleketi Kayseri’ye dönmüş, zamansız geliş çevresinde farklı yorumlara neden olmuştur. Kendisi de Asuman’ı bir türlü unutamamakta, onu terk etmenin yalnızlığını yaşamaktadır. Aşk ve Aydınlık kısmı Ekrem’in kendini içinde bulduğu hızlı hayatın yaşandığı son bölümdür. Ekrem’i kabullenen Asuman’ın İslami konulardaki tereddütleri Feride Hanım tarafından giderilir. Ekrem bir sanatçı edebiyatçı kişiliğiyle herkes tarafından benimsenir. Asuman’ın arkadaşının düğünü bir bakıma Ekrem’le Asuman’ın düğünü olur. Ekrem’le Asuman’ın ailesi arasındaki engeller giderilir herkesin taktir ettiği Ekrem Asuman içinde vazgeçilmez biri olur.

Miyasoğlu romanın ana temasını ifade edecek şekilde roman hakkındaki görüşlerini şöyle anlatır:

“Bir Aşk Serüveni, değişen toplum hayatında değişmeyen değer yargılarımızın “aşk”la nasıl bütünleştiğini ve bu duyguyla insanımızın yozlaşmaktan nasıl kurtulduğunu anlatmaktadır. Son otuz yıllık hayatımızda görülen değişikliklerin çürütücü etkilerinden ancak bize özgü kuşatıcı bir aşk duygusuyla kurtulabileceğimizi, bizi biz yapan değerleri böyle yaşatabileceğimizi düşünüyorum. Çünkü aşk insanı yüceltir ve yüce değerlerle donatır. Leylâ ile Mecmûn’u, Kerem ile Aslı’yı ancak böyle anlayabilir, bizi biz yapan değerleri ancak böyle kavrayabiliriz. Aşk, yalnız romanı değil, hayatı da yüceltir.” (Miyasoğlu, 1999, 179)

Bir Aşk Serüveni insanımızın yaşadığı değişimi bir aşk hikâyesi ekseninde gelişmiş olaylarla anlatan bir romandır. Romanın ana teması değişen toplum hayatında değişmeyen

değer yargılarımızın aşkla nasıl bütünleştiğini ve bu duyguyla insanımızın yozlaşmaktan nasıl kurtulduğunu ifade etmektedir. Son otuz yıllık hayatımızda görülen değişikliklerin çürütücü etkilerinden ancak bize özgü kuşatıcı bir aşk duygusuyla kurtulabileceğimizi, bizi biz yapan değerleri böyle yaşatabileceğimizi vurgulayan bir romandır.

Bu romanda yetmişli yıllarda Türk gençliğinin, Türk aydınının, Türk insanının yaşadığı ikilem büyük bir ustalıkla yansıtılır. Bu konuyla paralel olarak romanın ilk bölümü “Ayrı Dünyalar” adını taşır. Yazar romanın bütününde yerli, milli ve İslami değerlerle iç içe yaşayan içine kapanık ve geleneksel bir hayat tarzını sürdüren insanlarla batılılaşma süreci yaşayan, her şeyi batılı gözle gören özenti toplulukları karşılaştırarak yaşam biçimlerini farklılıklarıyla birlikte ifadeye çalışır. Romanda ana temayı yardımcı temalar olarak belirteceğimiz inanç, aşk, eğitim, kültür ve gelenek konuları desteklemektedir.

Yazar bu romanda geleneğimizden motifler düzeyinde istifade etmenin örneğini de ortaya koymuştur. Hem aşkın metafiziğini kültürel açıdan ele alırken hem de geleneksel motifler açısından bizim kültürümüzde aşk, din, dünya görüşü ayrılıklarına rağmen nasıl yaşıyor, ve aşkın insanları nasıl değiştirdiğini, dönüştürdüğünü derinlemesine incelemiştir.

Romanın başında eseri için, “*Bir Aşk Serüveni yalnızca bir aşk hikâyesi değil, son otuz yılda gelişen ilgileri ve hayat görüşleriyle bir toplumun kendini ve kimliğini ortaya koyma çabasıdır.*” diyen yazar romanında bu değişimin iz düşümü olarak Asuman’ı değiştirirken siyasi çalkantıların değişim ve dönüşüme yol açtığı bir tarihi dönemi eserin temeline oturtur. Siyasi çekişmeler durmuş; ancak içten içe bir sorgulama ve yargılama dönemi başlamıştır. Asuman’ın çevresindeki gençler 12 Mart’ı sorgularken, Ekrem’in çevresi yeni oluşumları konuşur.

Bir Aşk Serüveni, Mustafa Miyasoğlu’nun otobiyografik verilerden yola çıkarak yazdığı bir romandır. Bunu Miyasoğlu’nun önsöz yerine yazdığı “*Romana Dair Birkaç Söz*”de bu romanda bir aşk öyküsüyle birlikte, onun çeşitli ilgi, tutku ve bağlantılarla nasıl bir serüvene dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Miyasoğlu bu önsözde roman kahramanlarının içinde yaşadığını belirtir. Kahramanların olay örgüsüne bakışını bizzat kendilerinden öğrendiğini açıklar.

Bir Aşk Serüveni, toplumdaki sosyal, siyasal değişimleri, aynı toplumda yaşayan; fakat farklı düşüncelere sahip insanların “aşk” sofrasında buluşturulduğu bir romandır. Bu sofrada herkes yüz yüze gelmiş, değişimleri ve değişimlere yaklaşımları sorgulamıştır. Düşünce ve eylem olarak birbirinden farklı görünen insanların bir araya gelmesi ve yaşamın sorgulanması, aşkın kültür boyutuyla anlatıldığı bu romanda dillendirilmiştir.

3. BÖLÜM

MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN ROMANLARINDA DİL VE ÜSLUP

Edebiyat sanatının tek ifade aracı, malzemesi dildir. Başka bir ifade şekliyle edebiyat, dille yapılan bir güzel sanat dalıdır. Edebiyatı sanatların diğer dallarından ayıran da kullandığı bu malzemedir. Dil malzemesinin belli bir içerik ve forma bağlı kalarak ferdi bir tarzda kullanılması ise üslubu oluşturur.

Üslup; eser veya metnin en dışında en içine, muhtevadan yapıya, kelimedenden cümleye, imladan metne kadar uzanan sanatkarın elindeki damgasıdır. Bu nedenle üslup, edebî eser veya sanatkarın kimliğini ortaya koyan ve onu diğer eser ve sanatkarlardan ayıran ana unsurlardan biridir. Ayrıca bir esere “edebîlik” vasfı kazandıran asıl unsurun onun üslubu olduğu gerçektir. Bunun içindir ki edebî eserin ne’yi anlattığı kadar nasıl anlattığı da çok önemlidir. Bir eserde muhteva, yapı ve dile ait unsurlar, mutlaka ferdi bir üsluba, ferdi bir yaratmanın sentezine muhtaçtır.

Mustafa Miyasoğlu’nun romanlarındaki dil ve üslup özelliklerine geçmeden önce yazarın “dil ve üslup” hakkındaki görüşlerini ifade etmek istiyoruz. Yazar kendisiyle yapılan bir mülakatta roman dilini şöyle ifade eder :

“ Roman dili, bütün edebiyat türlerinden fazla olarak bir toplumun dilini ve dışarıliliğini yansıtmaya imkânına sahiptir. Hatta şiir, hikâye ve deneme türleriyle tiyatro ve sinemanın anlatımını da kullanabilecek özelliktedir. Bir toplumda yaşlı bir insanı konuştururken onun kullandığı Osmanlıca kelimeleri tırnak içine mi olacaksınız, yoksa yeni dildeki karşılığını mı yazacaksınız? Tarihi kişileri anlatırken dil büsbütün bir mesele haline gelir. Öte yandan yeni kelimeler kullanarak “aydın” olmaya çalıştığını ortaya koyan bir kahramanı konuştururken onun kullandığı yeni kelimeleri nasıl yazacaksınız. Bütün bunlara elbette romancı kendince çözümler bulacak ve okuyucusunun rahatsız olamayacağı bir dil kullanacaktır.” (Türk Edebiyatı, Aralık 1995)

Mustafa Miyasoğlu üslup hakkında bir sanatkarın düşünmesi gerektiği gibi düşünür. Üslup hakkındaki görüşleri, üslubun tanımını doğrudan ortaya koyacak şekildedir. Miyasoğlu, üslup hakkındaki görüşlerini şöyle ifade eder:

“Kendimize has bir roman tarzı geliştirirken onlardan bazı noktalarda farklılıklar gösterecek bir üslup da geliştirmek zorundayız. inancındayım. Bandakinden farklı olduğuma inandığımız insanımızın, yine onlardan farklı bir

tutumla yansıtılabileceğinden ötürü... bizde romanın ortaya çıkmayışını doğu toplumlarında dramın olmadığına bağlayanlar da bu yüzden yanılıyorlar. Çünkü insanın olduğu her yerde dram mutlaka vardır. Kimisi yaşadığı çıkmazı trajik biçimde kavrar, kimisi kavramaz. Ama roman ister dramatik bir hayatı, isterse huzur dolu bir hayatı anlatsın, hikâyesini, kişilerini ve yorumlarını bize okutan şey, onun üslubudur. Konusuna tam uygun düşen anlatımdır. Üslupların oluşturduğu anlatım biçimlerinde, insana belli yönleriyle yaklaşmakta ısrar eden sanatçılar geliştirir.” (Yeni devir, 7 Ocak 1980) fikrindedir.

Mustafa Miyasoğlu romanlarında farklı üslup özellikleri ortaya koyan, farklı anlatım kalıpları deneyen bir yazardır. Kendini tekrar etmekten özellikle kaçınır. Bu durumu şöyle anlatır:

“Ayrıca her edebî eserin olduğu gibi her romanın da kendine özgü bir anlatımı olmalı düşüncesindeyim. Bu bakımdan kendimce üslup denemelerine girişiyorum. Bir romanın anlatımını bir diğerinde aynı tempoda kullanmamaya çalışıyorum. Romanlarımı okuyanlar, üçünün ortak üslup özellikleri olduğu kadar, konularına ve kişilerine bağlı olarak farklı üslup özellikleri olduğunu da görmüşlerdir. Sözüün kisası, her sanatçının dünyasında kurulu bulunan gizli tezgah sürekli bir şeyler dokur ve günü gelince tamamlanan eser ortaya çıkar. (Nehir, Ekim- Kasım 1994)

Bütün romanlarında zengin bir kelime hazinesi, farklı cümle yapıları ve akıcı bir dil kullanan Miyasoğlu'nun en büyük avantajı Türkoloji eğitimi almış olmasıdır. Türk dilinin özelliklerini iyi bilen Miyasoğlu romanlarında da bu dili aksatmadan kullanmaya çalışmıştır.

Mustafa Miyasoğlu'nun Kaybolmuş Günler adlı romanındaki cümle, anlatım tarzları ve üsluba geçmeden önce, bunların ham maddesini teşkil eden “ kelime serveti” üzerinde durmak istiyoruz. Zira onun üslubunun temelinde, hiç şüphesiz eserinde kullanmış olduğu kelime kadrosu vardır.

Kelime, elbette tek başına sözlükteki haliyle fazla bir anlam taşımaz. Önemli olan kelimenin cümle ve metin içinde kullanılması; bu kullanışta kazandığı mânâ, ses ve çağrışım değeridir. Bir sanatkarın sanat kabiliyeti, dil anlayışı ve dil zevki, hatta dünya görüşü ve mizacı, tercih ettiği kelime kadrosunda önemli ölçüde kendini sezdirir.

M. Miyasoğlu 1973 yılında başladığı sanat ve edebiyat çalışmalarını günümüze kadar taşımıştır. Yazarın ilk şiir ve tiyatro denemelerinden itibaren başlayan dildeki tutarlılığı ve hassasiyeti günümüze kadar sürmüştür. Miyasoğlu'nun romanlarında dil oldukça sade ve yalındır. Olayları anlatırken biriyle konuşuyormuş gibi rahat, tabii ve samimidir.

Miyasoğlu'nun Kaybolmuş Günler'inin ilk basım yılı 1975'tir. Roman uydurukça, anlamsız sözcüklerden arındırılmış, bu tür sözcüklerin kullanılmadığı bir romandır. Yazar eserini çoğunlukla Türkçe sözcüklerden meydana getirmiştir. Batı dillerinden gelen sözcükler, Osmanlıca ve Farsça kelimeler de çok az kullanılmıştır.

Bu bölüme kadar ele alınan “dil, kelime haznesi ve cümle” Mustafa Miyasoğlu'nun anlatım tarz ve üslubunun malzemesini teşkil eder. Söz konusu unsurların bu haliyle tek başlarına sanatçının üslubunu veremeyecekleri açıktır.

Mustafa Miyasoğlu'nun Kaybolmuş Günler'de diğer romanlarındakine benzer bir üslup özelliği sergilediğini görürüz. Miyasoğlu'nun bu romandaki üslubu geniş ölçüde tahkiye, açıklama, tahlil ve tasvire dayanır. Hârici alemle psikolojik hâlin ifadesi çevresinde oluşturur, üslubunu. Yazar Kaybolmuş Günler' in anlatımına dair görüşlerini şöyle ifade eder :

“ ... Kaybolmuş Günler, bir kimliğe yansıyan çevreyi, onun çıkmazları ve bocalayışlarıyla verdiği için, daha çok onun bilincine yansıyan şekliyle topluma yöneldi. Dolayısıyla bunu en iyi verecek birinci şahıs anlatımı kendini gösterdi. Kendisini ve yaşadığı acıları anlatan roman kişisi, çıkmazları topluma ve çevreye bağlı iken rahattır ve kolay çıkar işin içinden. Başarısızlıkları, en çok kendisini ilgilendiren noktalarda, kendi kendisinden kurtulmak için telafi psikolojisine bürünür ve “artistik” dediğiniz üslupla ifade eder durumunu. Yani roman kahramanı Beşir Güner'in gerçekliğini, yaşadığı gerçeğin boyutlarını ifade için başvurulmuştur bu anlatıma.” (Yeni Devir. 7 Ocak 1980)

Tasvir tarzı, anlatım, mekân ve insanın fiziki yapısını dikkatlere sunmada devreye girer ve metnin bütünlüğü içinde önemli bir yer tutar. Tasvir aynı zamanda mekân – insan veya iç – dış arasındaki ilişkiye de hizmet eder.

Miyasoğlu Kaybolmuş Günler' de Beşir' in psikolojisini vermek için mekândan ve eşyalardan yararlanır :

“ Battaniyeyi yokladım, sert killardan, yer yer yıpranmışlıktan başka bir şey yoktu. Her şey öylesine yıpranmış ve eskimiş ki, bunların arasında benim genç ve dinç kalmam mümkün görünmüyor.” (K.G. s.16)

“ Burası da diğerleri gibi kubbeli, tek pencereci oyma kapılı ve altı yataklı bir oda. Pencereden cami avlusundaki çamlar ve Meşrutiyet anıtı, fenerden bozma sokak lambaları görünüyor. Duvarı takvim ve bekar resimleri...” (K.G. s.14)

Yazar, kahramanı ve kahramanın mekânını tanıtırken olumsuzlukları birleştirmek istemiştir. Eşya – mekân – insan ilişkisini kurmaya çalışmıştır. Yazarın mekân ve eşya ilişkisiyle tip çözümlemesini daha kolay yaptığı görülmektedir.

Tahkiye, açıklama, tasvir ve tahlil ifadelerinin romana hakim olması metne akıcılık kazandırmıştır. Miyasoğlu mümkün olduğu ölçülerde romanda edebî hassasiyetini de göstermek istemiştir. Bazı bölümlerde direkt, yalın, tabii ifadeler yerine süslü, sanatlı ifadeler kullanmıştır :

“Şehzadebaşına geldiğimde akşam oluyordu. Eski deyimiyle, güneş ufka bir mızrak boyu kalmış ve gök kubbenin yere yakın kısmını yangına çevirmişti. Belediye Sarayı'nın önünden görünen deniz garip bir törenle güneşi içine alıyordu sanki.”
(K.G. s.26)

“Batan günün son ışıkları Şehzade Camii'nin kubbesinde ve minarelerinde can veriyor, ölü ışıklardan bir kısmı da eski Bizans kemerlerini yalıyordu.” (K.G. s.27)

Miyasoğlu'nun Kaybolmuş Günler' deki üslubu kendine has normlara ulaşmış ferdi ve orijinal üsluptur. Miyasoğlu Kaybolmuş Günler' de aynı kültür seviyesindeki insanları bir araya getirmiştir. Bu romanda kahramanlar kendi kültürlerine, karakterlerine, sosyal durumlarına ve ruh hallerine göre konuşurlar.

Miyasoğlu Kaybolmuş Günler'de tasvir, tahlil, açıklama vs. anlatım özelliklerinin yanı sıra edebî alıntı tekniğini de kullanır. Kaybolmuş Günler' de olay örgüsünün içinde Necip Fazıl'ın :

“ Uyku, katillerin bile çeşmesi;

Yorgan, Allahsızca kadar sığmak.” (K.G. s.72) dizeleri aynen yer alır.

Miyasoğlu'nun ikinci romanı Dönemeç'te dil ve üslup özellikleri biraz farklıdır. Dönemeç romanının mekânı Kayseri'dir. Yazar kahramanlarını da buradan seçmiştir. Romanda dil açısından dikkati çeken ilk şey yöresel dil (ağız) özelliklerinin romanda çok az kullanılmış olmasıdır.. “ – N' olsun bacanak, işler kesat. Ne kırata binebiliyom, ne altı oku atabiliyom, ne de ak koyundan geçebiliyorum.” (D. s.50) gibi örneklerle romanda çok az rastlanır Miyasoğlu İstanbul'u mekân olarak seçtiği romanlarda kullandığı dili bu romanda da kullanmıştır. Yine sade, yalın bir dil ve üslupla çıkar okuyucunun karşısına.

Miyasoğlu Dönemeç'te de Türkçe kelimeler kullanmaya özen göstermiştir. Kullandığı bazı yabancı kelimeler artık dilimize yerleşmiş, sıkça kullanılan meslek, araç vs. adlarını ifade eden bazı kelimelerdir.

Miyasoğlu'nun kelime kadrosunda dikkat çeken hususlardan biri de ikilemeleri çok sık kullanmasıdır. Dönemeç'te de ikilemeler çok kullanılmıştır. Bu ikilemeler metin içinde özellikle kahramanların davranışlarını daha etkili kılmak ve anlatılanları (kahramanların ağzından) daha etkileyici kılmak için kullanılmıştır. “... ağır ağır kaldırdı başını”, “yarım uzun uzun görüşürüz”, “sallıyor sallıyor atıyor” benzeri örnekler Mustafa Miyasoğlu'nun davranışçı bir anlatımı yeğlediğinin ip uçları olarak da değerlendirilebilir.

Cümle unsuru yönünden Miyasoğlu'nun Dönemeç'teki dil özellikleri değerlendirilecek olursak, hareketli ve davranışçı bir anlatımı tarz olarak benimsemiş yazarın, fiil cümlelerini çok kullandığı açıkça görülür. Yazarın Kaybolmuş Günler'deki cümle unsuruna bakılarak ikinci romanı olan Dönemeç' teki kurallı cümle kullanımının arttığı da açıkça görülür. Aynı özellik fiil cümleleri ve kurallı cümlelerde de görülür.

Miyasoğlu, Dönemeç' teki anlatımı için şu görüşleri ifade eder :

"... Dönemeç'te de ötekine benzer biçimde farklı anlatımlara başvuruldu. Mesela Şakir Bey' in bilincine yansıyanlar, hatta hayatı hakkındaki düşünceleri, kaygıları günlük ve mektup türünün imkanlarıyla ortaya kondu. Bir şuurun hangi boyutlarda geliştiği gösterilmek için, günlük, mektup ve hutbe bile anlatım yolu olarak denendi. İnsanın dış gerçeği ile iç gerçeğini bir arada vermeyi, belli bir çevre içindeki insanı, toplumdaki oluşum ve değişimlere paralel olarak anlatmayı mesele edindiğim bu romanda, "sade bir anlatım" gerçekleştirebildimse, amacıma yaklaşmışım demektir.(...) bir kişi, bir aile, bir toplum, istedim ki, kendi kendilerini ortaya koysunlar. Görebildikleri, algılayabildikleri çevre ve ülke şartları, dünyadaki gelişmeleri ve değişimleri de anıştıracak bir tarzda anlatıldı." (Yeni Devir, 7 Ocak 1980)

Miyasoğlu'nun Dönemeç' teki üslubu ağırlıklı olarak harici alemin ifadesi çevresinde olmuştur. Tabiiyet, yalınlık ve sadelik bu eserde de esas alınmıştır. Bu romanda Miyasoğlu'nun gösterme / sahneleme özellikle de diyalog tarzını uyguladığı görülür. Miyasoğlu roman anlayışının ve anlatışının zaten sahnelemeye dayalı olduğunu : *"Roman benim için bir sergilemedir, her şeyden önce. Sonuçlar ve hükümler okuyucuya bırakılmalıdır."* sözleriyle ifade eder.

Miyasoğlu'nun Dönemeç'teki üslubunda yine tahkiye, açıklama, tahlil, ve tasvire ağırlık verdiği görülür. Anlatımda Miyasoğlu'nun sanatkârane anlatım yolunu denediği de görülür :

"Bahri de onun sevincine içten içe katılıyor, kötü romanların avutamadığı bezgin gönlüne yoktan bir neşe çıkartıyordu." (D. s.7)

"Batan gümin arkalarından vuran ışığı, gölgeleriyle birlikte bahrinin şüphesini de büyütüyor, yavuzun ışıltı bu gölge oyununu büsbütün korkunçlaştırıyordu." (D s.25)

"Uzaklaşıp giden Bahri'nin arkasından baka baka, gözleri yerde kalmıştı Şükran'ın" (D. s100)

"Pencereyi kapatmak için ayağa kalktığında, tahta döşemelerin ayak seslerini yutamayacak kadar eski ve yıpranmış olduğunu fark etti." (D s.216)

Bu örnekler Miyasoğlu'nun üslubundaki tahlil, tasvir ve sanatkârane ifadelerin en açık şekilde görüldüğü örneklerdir.

Miyasoğlu Dönemeç'te hutbe, mektup vb. anlatım yollarını da denemiştir. Anlatım tekniği olarak dikkat çeken iki özellik de edebî alıntı ve leitmotiv tekniğidir. Yazar Kur'an-ı Kerim'den alıntılar yapmıştır:

"Yer şiddetli bir sarsıntı ile sarsıldığında..." (D. s.183)

"Dünya ve ahiret mülkü yed-i kudretinde olan (Allah) ne mübarektir. O her şeye kadirdir. Hanginizin daha güzel amel işleyeceğinizi imtihan için ölümü ve hayatı yaratandır. O azizdir, gafurdur." (D. s.183)

Romanda leitmotiv tekniğini de Yavuz'un: *"Çiçek Dağı da derler var mı sana zararım Bir yar yitirdim de uğrun uğrun ararım."* (D. s.167) ifadesini dört sayfada beş defa tekrar etmesiyle oluşmuştur.

İlk baskısı 1985 yılında yapılan Güzel Ölüm romanının dili Miyasoğlu'nun roman dilini tam olarak belirginleştirdiğini ortaya koyar. Miyasoğlu; olayları, durumları ve davranışları okuyucuyu yormayan bir dille ve akıcı bir üslupla anlatır. Kelime haznesi oldukça geniş ve bunları kullanım şekli Türkçenin dilbilgisi ve ses özelliklerine uygundur. Miyasoğlu'nun Güzel Ölüm'de de anlaşılır ve dil kurallarına uygun bir anlatım sergilediği görülür.

Miyasoğlu'nun Güzel Ölüm'de deyimlerden ve ikilemelerden sıkça yararlandığı dikkat çeker. Romanlarında hareket ve olay unsurunun fazla olması diyaloglara fazla yer vermesi ikileme, deyim ve fiillerin sık kullanılmasına neden olarak gösterilebilir.

Miyasoğlu'nun üçüncü romanı olan Güzel Ölüm'de kurallı cümle sayısının fazla olması dikkat çekmektedir. Hareket romanları yazan ve davranış ağırlıklı sahneler ortaya koyan Miyasoğlu'nun fiil cümlelerini de sık kullandığı görülür. Güzel Ölüm'de cümle özelliği olarak dikkat çeken bir diğer özellik de yazarın cümlelere *"ünlem, bağlaç ve edat"*larla başlamasıdır. Bu özellikleri örnekleyen bazı cümleleri şöyle gösterebiliriz:

"Evet, ne olacaksa bugün olsun." (G.Ö: s.7)

"Ha, dedi şef, ben de meraklılardan biri sandım da..." (G.Ö. s.8)

"Hayır, diyor Serpil, öylesine terledim ki!" (G.Ö. s.11)

"Yalnız, gönlü kırılmasın." (G.Ö. s.150)

"Evet, haklısın!" (G.Ö s.152)

"Ama, Fehim Bey konuşmaya başlamıştı bir kere." (G.Ö s.155)

"Hım, diyerek odada dolaşmaya başladı Fehim Bey." (G.Ö. s.156)

"Yahu, sen ne dehşet olmuşsun!" (G.Ö. s.156)

Bu örnekler, romanın bazı sayfalarından alınmış sayılı cümlelerdir. Miyasoğlu'nun *"edat, ünlem ve bağlaç"*la başlayan cümlelere çok yermesinin nedeni romanın diyalog üzerine

gelişmesindendir. Yazarın tiyatroculuk yanının da olması bu diyalogları başarıyla uygulamasını sağlamıştır.

Miyasoğlu'nun *Güzel Ölüm*'de canlandığı kişilere uygun bir karakter çizmesi ve onlara uygun bir dil kullanması üslubunun güzelleşmesini sağlamıştır. *Güzel Ölüm*'de şahıs-karakter-dil ve sunuş birbirini bütünlemiştir.

Güzel Ölüm'de Miyasoğlu'nun sanatkârane söyleyişlerden de uzak durmadığı görülür. Bu özellik "*Uzaktan iki ince kalemi andıran minaresi ve birdenbire bitivermiş hissi veren kubbesiyle Dolmabahçe Camii...*" (G.Ö. s.12) vb. cümlelerle örneklenebilir.

Miyasoğlu'nun *Güzel Ölüm*'de anlatım tekniklerinden tasvir, montaj ve edebî alıntı tekniklerine sıkça başvurduğu görülür. Bu anlatımlardan tasvir özelliğinin ağırlıklı olduğu cümleler şöyle örneklenebilir:

"Gün batıyor ve Üsküdar kıyıları gittikçe kızıllaşan bir renge bürünüyordu. Vapurlar telaşlı düdükleriyle bir yandan yoları üzerindeki tekneleri uyartıyor, bir yandan da uzun bir yaz gününün daha bitmekte olduğunu vurguluyordu."(G.Ö. s16)

"Yarı ahşap ve tepede olduğundan, ay ışığında balıkçıların hareketleri, ağlar, zıpkımlar, yanıp sönen fenerler tek tek seçiliyordu."(G.Ö s.82)

Güzel Ölüm'de Miyasoğlu'nun "edebî alıntı"lardan da sıkça faydalandığı görülür. Miyasoğlu'nun faydalandığı edebî metinler ve sahipleri şöyle örneklendirilebilir. Orhan Veli'den:

"İstanbul'un orta yeri sinema/Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama."(G.Ö s.12)

Esrar Dede'den:

*"Gören sanur ki safâdan semâ-ı râh iderim
Döner döner bakarım kûy-i yâre âh iderim."*(G.Ö s.62)

Nesimi'den:

*"Savm ü salâtı fevî olan ânı kazâ kıhr
sensiz giçen zemân-ı hayatım kazâsı yuh."*(G.Ö s.163)

Hilmi Ziya Ülken'in "*Aşk Ahlakı*" adlı kitabından:

*"İhtiras tohumdur, aşk filiz vermektir."
"Aşk, mevzuunda fâni olmaktır."
"Aşk, halinden memnun olmaktır. İstiraptan en büyük hazzı uymaktır."*(G.Ö s.79)

Bu örnekler Miyasoğlu'nun olay örgüsü içinde yaptığı edebî alıntılardır. Yine Miyasoğlu'nun *Güzel Ölüm*'de "montaj" tekniğinden yararlandığı da görülmektedir. Romanda radyoda geçen bir kaza haberi aynen aktarılır:

"Ankara-Gerede yolunda otobüs kazası, 22 ölü, 57 yaralı..."(G.Ö. s.152)

Güzel Ölüm'de romanın vaka zamanını da belirleyecek şekilde "montaj" özelliğini gösteren bir gazete haberi de yer almaktadır.

"Memleketimizin tanınmış edebiyatçılarından Nihat Sami Banarlı, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak dün vefat etmiştir. 1907 doğumlu olan Nihat Sami Banarlı Darülfünun mezunu olup Fransızca ve Farsça bilmekteydi. Evli ve bir çocuk babası olan Banarlı bugün öğle namazını müteakip Fatih Camii'nden kılınacak cenaze namazından sonra, Edirne kapıdaki aile kabristanında edebî istirahatgahına tevdi edilecektir."(G.Ö. s.201)

Bu tür örnekler Miyasoğlu'nun *Güzel Ölüm* romanında "montaj" tekniğinin kullanıldığı cümleleri örneklemektedir.

Mustafa Miyasoğlu'nun dördüncü romanı olan *Bir Aşk Serüveni*'nde de dil Türkçenin güzelliğini yansıtan bir seçicilik ve akıcılıkla işlenmiştir. Yazar günlük dili tüm kolaylığı ve etkileyiciliğiyle romana aksettirmiştir. Hareket ve davranışçı roman anlayışını, yazarın bu romanında da görmekteyiz. Böyle bir roman anlayışının gereği olarak bu romanda da eylem ve diyaloglar ön plandadır.

Miyasoğlu'nun *Bir Aşk Serüveni*'nde tahlil ve açıklama ağırlıklı bir anlatımı sergilediği görülür. Romanda yer yer tasvirlerle de rastlanmaktadır; fakat yazar tasvire fazla önem vermemiştir. Yazar anlatımında edebî türlerden "mektup"tan da yararlanmıştır.

Yazarın bu romanında da gösterme ve anlatıma metodunu uygulandığını görüyoruz. Yazar roman yine bir göstermeyle başlamıştır.

Romanın ilk sayfasında :

"Asuman ayrılığın, daha doğrusu terk edilmenin anlamını bir türlü kavramamıştı. Ekrem'in anlatmadığı, kendisinden sakladığı bir şeyler olmalı diye düşündü. Ev adresini istediği halde, nedense onu da vermedi. Halbuki evine girmeyi filan düşünmüyor, belki bir yaş gününde çağırabileceğini umuyordu." (B.A.S. s.11)

Bu cümleler romanda gösterme özelliğini ifade eden cümlelerdir.

Anlatma metodunu ifade eden cümleler ise:

" Telefon parasını ödeyip çıktıktan sonra Ekrem kalenin arka tarafını dolaşarak kapalı çarşı önüne geldi. (...) Bu düşüncelerle elinde kitap ve gazete ile meydana bakan ikinci kat kahvelerden birine girdi Ekrem." (B.A.S. s.70)

Romanda hem gösterme hem de anlatma tekniği ile yazılan paragraflar da vardır:

“Ekrem apar topar ayağa kalktı ve kulübeye girdi. Faruk şimdi gazetede olduğuna göre, önce onunla konuşmalıydı. Yolda aldığı gazete ve kitabı iç içe koydu. Nihayet Faruk bir iş bulmuş, şimdiden kendini seçtiği yolda denemeye başlamıştı.” (B.A.S. s.67)

Mustafa Miyasoğlu’nun anlatım tekniği olarak Bir Aşk Serüveni’nde en fazla yararlandığı anlatım tekniği edebî alıntılama’dır. Romanda Yunus Emre’den:

*“ Arayı arayı bulsam izini
Hak nasip eylese görsem yüzünü” (B.A.S. s.70)*

Aşık Veysel’den:

*“ Güzelliğin on par’etmez
Şu bendeki aşk olmasa.” (B.A.S. s.70)*

Necip Fazıl’dan:

“Şeref üstün haberciye,

Üstün haberciye, şeref!” (B.A.S. s.103) , gibi romanın olay örgüsünde işlenen edebî alıntılar vardır.

Mustafa Miyasoğlu’nun romanlarında dil ve üslup dikkat çeken en önemli unsurlardan biridir. Miyasoğlu’nun romanlarını bu özellikler yönünden değerlendiren tüm araştırmacılar, onun dil ve üslup özelliklerine dikkat çekmişlerdir. Araştırmacıların ve eleştirmenlerin ortak değerlendirmesi Miyasoğlu’nun romanlarında başarılı bir dil ve anlatıma sahip olduğudur. Miyasoğlu, romanlarında anlaşılır ve sade bir dil kullanmıştır.

SONUÇ

Mustafa Miyasoğlu, edebiyat dünyasına 1970'li yılların başında adım atmıştır. Miyasoğlu; şiir, tiyatro, deneme, öykü, roman, inceleme vb. türlerde eserler vermesine rağmen romanlarıyla ün kazanmıştır. Başka bir ifade şekliyle farklı türlerde önemli eserler veren Miyasoğlu, son çalışmalarında romanı ön plana çıkarmıştır. Öyleki bu tezimizi hazırlamaya başladığımızda dört olan roman sayısı “Yollar ve İzler” romanının da çıkmasıyla beşe ulaşmıştır.

Miyasoğlu'nun ilk romanı Kaybolmuş Günler'dir. Bu roman 1975 yılında yayımlanmıştır. Miyasoğlu daha sonra Dönemeç'i (1980), Güzel Ölüm'ü (1985) ve Bir Aşk Serüveni'ni (1995) yayımlamıştır.

Bu incelememizin sonunda Miyasoğlu'nun romanları ve romancılığı hakkında ulaştığımız sonuçları şu şekilde sıralamak mümkündür.

Miyasoğlu, tezimizin odağını oluşturan romanlarında yaşadığımız dönemin şuurunu derinliğine hisseden gençleri ve onların önceki nesille çatışmalarını ele almıştır. Miyasoğlu'nun romanlarında aşk, kimlik bunalımı, şehir kültürüne yansıyan sosyal değişim ve geleneksel yapıları parçalanan ailelerin toparlanma çabalarıyla büyük bir tarihin sözcüsü olmanın doğurduğu sorumluluk duyguları ele alınmıştır. Anadolu insanının ruh yapısını, yaşadıkları değişimleri, ailelerini ve çevresini romanlarının eksenine oturtmuştur.

Miyasoğlu'nun incelememize konu olan ilk dört romanının genel görünüşü olarak şu hususlar zihnimizde belirir. Miyasoğlu ilk romanı Kaybolmuş Günler'den itibaren belirli bir roman anlayışı oluşturmaya başlamıştır. Romanın temel unsurları olan vaka, bakış açısı, zaman, mekân ve kişi kadrosu bakımından realist romanın gerektirdiği şartlarla yerli yerinde uygulamıştır. Miyasoğlu romanlarını realist roman tekniğine uygun bir şekilde oluşturmuştur.

Miyasoğlu'nun romanları belirli bir tema ekseninde oluşturulan romanlardır. Bu romanlardan “Kaybolmuş Günler” bir bunalımı, buhranı anlatırken, Dönemeç Anadolu'daki sosyal, siyasal olayları, Güzel Ölüm bir aşk öyküsüyle birlikte Kıbrıs Harekatı'nı incelememizin son romanı Bir Aşk Serüveni ise adı gibi bir aşk serüvenini kültür boyutuyla anlatır. Kaybolmuş Günler'de yazar, bir üniversite öğrencisini ve çevresini anlatırken, kültür hayatımızdan bir kesit vermek istemiştir. Romanda Beşir Güner'in kaygıları, sıkıntıları; bizim, bizden önceki ve sonraki nesillerin çıkmazlarından seçilmiştir. Kaybolmuş Günler, yerli değerlere tam bağlanamamaktan doğan boşluk duygusunun, bağlanma isteğiyle huzur arayışlarının hikâyesidir. Kaybolmuş Günler, toplumumuzun yaşayışını eleştiren, toplumun yanlış yaşadığını ortaya koymaya çalışan bir romandır.

Miyasoğlu, benimsediği yerli hayatı Dönemeç'te roman kişilerine yaşatmaya çalışır. Bu romanda romanın baş kişisi Avukat Şakir Ulutaş dini hassasiyetleri, İslâmcı düşüncüyü temsil

eder. Şakir Bey'in yanında çalışan Bahri ise iç içe geçmiş şehirli-köylü yaşayışını yansıtır. Şakir Bey bir avukat olarak tutunmaya çalışırken, çevresindekilere, ücretle ders verdiği öğrencilere, kültür derneğine gelen insanlara İslâm'dan kaynaklanan görüşlerini iletmeye çalışır. Dönemeç'te Bahri vesilesiyle Kayseri'deki yerli hayat, köyden şehre göçenlerin sosyo-ekonomik problemleri sergilenir. Bu konuyla birlikte 1970'li yılların siyasi görünümü de vurgulanır.

Kaybolmuş Günler'de bir bocalamanın, hayata boş vermenin içinde gözüken roman kişileri, Dönemeç'te farklı bir kararlılık ve derinlik kazanır. Bu kişiler hem yaşadıkları yöre için hem de ülkeleri için hayata tutunmanın yollarını arar ve bu mücadeleyi sürdürürler.

Miyasoğlu üçüncü romanı Güzel Ölüm'de Dönemeç'teki roman kişilerini karşımıza çıkarır. Dönemeç'in baş kişisi Şakir, görünüşte Serpil'le okul döneminde başlayan ve yarım kalan aşkını, Mehmet Ziver'in yönlendirmesiyle tamamlamak, İstanbul'daki tasavvuf ehli arkadaşlarına kavuşmak için Kayseri'deki işyerini kapatır ve İstanbul'a gider. Bahri üniversite sınavını kazanarak İstanbul'da Şakir'in yanında kalmaya başlar. Romanın ilerleyen bölümlerinde Dönemeç'in asi tipi Yavuz da bu kadroya katılır. İlk bakışta Şakir ile Serpil'in aşkını konu almış gözüken Güzel Ölüm'de Kıbrıs Harekatı'na geniş yer ve büyük önem verilmiştir. Güzel Ölüm'de Şakir ve çevresi Kıbrıs Harekatı'nı İslâmî bir cihat olarak yorumlarlar. Bu hareket Türkiye için bir silkiniş, cihat ruhunun canlanması, İslam dünyası için bir bütünleşme vesilesidir.

Bir Aşk Serüveni'nde, Miyasoğlu Pancur adlı hikâye kitabında başlayan bir aşkı anlatır. Bu hikâyenin iki kahramanı olan Ekrem ile Asuman Bir Aşk Serüveni'nde kahramanları olarak karşımıza çıkar. Romanda aşk duygusu metafizik unsurlarla ve kültür boyutuyla anlatılır. Bir Aşk Serüveni değişen toplum hayatında değişmeyen değer yargılarımızın aşkla nasıl bütünleştiğini ve bu duyguyla insanımızın yozlaşmaktan nasıl kurtulduğunu anlatmaktadır. Son otuz yıllık kültür hayatımızda görülen değişikliklerin çürütücü etkilerinden ancak bize özgü kuşatıcı bir aşk duygusuyla kurtulabileceğimizi, bizi biz yapan değerleri böyle yaşatabileceğimizi anlatan bir romandır. Miyasoğlu bu romanını gelenekte yaşayan Kerem ile Aslı hikâyesiyle derinleştirmiştir. Ekrem Kerem'i, Asuman Aslı'yı, Cemil Emmi Halep Beyine elma veren yaşlı dervişi Asuman'ın babası Süleyman Sarıca da Keşiş'i temsil eder. Roman bu iç doku içinde aşkı, aşk kültürünü doğu ve batı medeniyetlerinde aşka bakış açısını irdeler.

Miyasoğlu'nun romanları tema olarak değerlendirildiğinde, kahramanları, büyükşehir (İstanbul) içinde, ama tarihi, insanı ve insani derinlikleriyle ele alma çabası içinde olmuştur. Mustafa Miyasoğlu romanlarında gelenekten yeniliğe, aktüel olandan tarihi ve dini köklere gidiş gelişler, hep bir estetik endişe ile şekillenmiştir. Sosyal ve kültürel ilgiler romanlarında hep sanat endişesi ile ele alınmıştır.

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında temel mekân İstanbul'dur. Yazarın Kaybolmuş Günler, Güzel Ölüm ve Bir Aşk Serüveni adlı romanlarında geniş mekân olarak İstanbul seçilmiştir. Dönemeç'te geniş mekân Kayseri'dir. Bir Aşk Serüveni'nde de Kayseri, kısa süreli de olsa, geniş mekân olarak kullanılmıştır. Mekân, Miyasoğlu'nun romanlarında belirli bir mesaj taşır. Kaybolmuş Günler'de yaşanan bunalımlar, çıkmazlar büyük şehrin karmaşasıyla verilmeye çalışılmıştır. Dönemeç'te ele alınan konuya uygun olarak bir Anadolu şehri olan Kayseri mekân olarak seçilmiştir. Yazar, Anadolu'daki gençleri, ailelerin iç yapısını, siyasi oluşumları... Anadolu toprağından bakarak anlatmıştır. Güzel Ölüm ve Bir Aşk Serüveni'nde mekân tekrar İstanbul'a taşınmıştır. İstanbul'un tarihi ve manevi havası romanlarda hissettirilmek istenmiştir. Miyasoğlu'nun Dönemeç romanında mekâna dayalı tasvirler ağırlıklı olarak işlenmiştir; ancak İstanbul'un mekân olarak seçildiği romanlarda tasvir ağırlıklı olarak işlenmez. Yazar, bu mekânların farklı vesilelerle anlatıldığı için tekrara düşmek istemediğini belirtmiştir. Mekân, Miyasoğlu'nun romanlarına sembolik bir unsur olarak da yansır. Geniş anlamda Anadolu-İstanbul ayrımı çağrıştırılır. İstanbul'un içinde de bazı semt adları (Beylerbeyi, Aksaray) sembol olarak kullanılır. Beylerbeyi zengin, üst kültüre sahip insanların bulunduğu mekânı temsil eder; Aksaray ise taşradan gelmiş ve büyükşehre uyum sağlamaya çalışan insanların yaşadığı mekânı temsil eder.

Edebi eserde mekân tasvirinin bir işlevi de orada yaşayan kişilerin karakterini ve psikolojik durumunu yansıtmak olduğu düşüncesinden yola çıkan Mustafa Miyasoğlu, romanlarında bu paralelliği kurmuş ve mekân seçimlerini, anlatımlarını bu anlayışa göre yapmıştır.

Mustafa Miyasoğlu'nun romanlarında zaman unsurunun klasik bir kullanımı vardır. Romanlarda zaman hep kronolojik karakterlidir. Miyasoğlu, romanlarında çok nadir olarak geriye dönüşler yapar. Miyasoğlu'nun romanlarında vaka zamanı ve yazma zamanı net olarak belirtilmiştir. Bu romanlarda vaka zamanıyla yazma zamanı arasında her zaman belirli bir süre olmuştur. Romanlarda geçen bir takım ifadeler, alıntılar ve diyaloglar vaka zamanını ele verir. Miyasoğlu, romanlarının son sayfasına yazma zamanını tarih olarak belirtmiştir. Miyasoğlu'nun romanlarının süre olarak değerlendirildiğinde uzun sürede oluşan romanlar olmadığı görülür. Romanlardaki olay örgüsü iki haftalık veya üç ay süren vakalardan meydana gelmiştir.

Miyasoğlu romanlarında zaman unsurunu sembolik olarak da kullanır. Seçilen zaman dilimi ile anlattığı durum veya anlattığı kahramanın ruh hali arasında bir ilişki vardır. Kaybolmuş Günler 1970'li yıllarda siyasi baskıları ve öğrenciler arasındaki kampaşmanın ip uçlarını, Dönemeç 1973 yılında Anadolu'daki insanların sosyal konumlarını, siyasi oluşumlara yaklaşımlarını, Güzel Ölüm 1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Harekatı'nı, Bir Aşk

Serüveni’de 1970’li yıllarda 12 Mart sonrası öğrenci olaylarını, siyasi kamplaşmaları ve farklı görüşe sahip insanların birbirine bakışlarını, yaklaşımlarını anlatır.

Miyasoğlu’nun romanlarında kişileştirmeler ve kişi kadrosu olay örgüsüne uygun şekilde ayarlanmıştır. Romanlarda kahraman sayısı fazla değildir; fakat olay örgüsünü bütünüyle saran kişileştirmelere özen gösterilmiştir. Miyasoğlu’nun romanlarında erkek kahramanlar sayıca fazla ve daha etkindir. Bunun yanı sıra kadın kahramanlara da farklı romanlarda önemli roller verilmiştir. Miyasoğlu’nun romanlarında kahramanlar Kaybolmuş Günler’de anlatıcı-kahraman tarafından, diğer romanlarda ise “o” anlatıcı tarafından tanıtılmıştır. Anlatıcı, açıklama yöntemine uygun olarak, romandaki kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerini anlatır. Karakterlerin tanıtımı bazen anlatıcı tarafından, bazen başka bir kahraman tarafından, bazen de kahramanın iç konuşmalarıyla yapılır. Bu durum Kaybolmuş Günler ve Dönemeç’te daha etkin olarak görülür. Romanlarda bazı kahramanların dramatik yöntem yoluyla, hareketleriyle, tanıtılmıştır.

Miyasoğlu romanlarında olay örgüsüne uygun karakter seçimine gayret göstermiştir. Olay örgüsü düşünülerek kahramanların yaş ve konumları belirlenmiştir. Miyasoğlu’nun Bir Aşk Serüveni adlı romanında adlandırmalar da farklı çağrışımlar kullanılmıştır. Ekrem-Kerem, Asuman-Aslı eşlemeleri romanda dikkat çeker. Bu eşlemeler romanda Kerem ile Aslı hikâyesinden yola çıkılarak yapılmıştır.

Miyasoğlu, roman kahramanlarını bayağılaştırmadan veya ulvileştirmeden, herhangi bir fikrin veya düşüncenin aleti yapmak kastı gözetmeden; töre, inanç ve tabii yaşayışları ile ele almıştır.

Mustafa Miyasoğlu’nun romanlarında dikkat çeken unsurlardan biri de dil ve üsluptur. Miyasoğlu’nun romanlarını bu özellikler yönünden değerlendiren tüm araştırmacılar, onun dil ve üslup özelliklerine dikkat çekmişlerdir. Araştırmacıların ve eleştirmenlerin ortak değerlendirmesi Miyasoğlu’nun romanlarında başarılı bir dil ve anlatıma sahip olduğudur. Miyasoğlu, romanlarında anlaşılır ve sade bir dil kullanmıştır. Romanlarında Arapça ve Osmanlıca sözcüklere de rastlanır; fakat bu sözcükler dilimize yerleşmiş ve sık kullanılan sözcüklerdir. Ahmet Kabaklı’ya göre Miyasoğlu “*Tanpınar’ın nesir üslubunu benimsemiş. Dili. o itibarla zengin ve canlı kültür ve konuşma Türkçemizdir.*” (Kabaklı, 1975, 637)

Miyasoğlu sanat dünyasında her geçen gün kendini yenileyen bir sanatçı olmuştur. İlk romanından, incelememizdeki, son romanına doğru kullandığı dil ve üslup özelliğinde bir ilerleme görülür. Miyasoğlu’nun üslubunu oluşturan özelliklerden biri devrik cümleyi sık kullanmasıdır. Bu özellik ilk romanlarında daha çok görülür. Devrik cümleyle birlikte konuşma cümleleri, diyaloglar ve iç monologlar dikkat çeker. Yazarın Türkoloji eğitimi almış olması tiyatro yazarlığı bu unsurları doğru ve yerinde kullanmasında büyük olanaklar sağlamıştır.

Miyasoğlu anlatımında şiirsellikten, mecazlardan da fazla uzak durmamıştır. Bu özellikler romanın tadı kaçırılmayacak şekilde verilmiştir. Miyasoğlu'nun romanlarında anlatım tekniği olarak edebî alıntılama, montaj, iç monolog ve leitmotiv teknikleri kullanılmıştır. Miyasoğlu'nun romanlarını ve diğer eserlerini inceleyen araştırmacılar ve eleştirmenler onun dil ve üslup konusunda başarılı bir sanatçı olduğunu belirtmişlerdir.

Sanatı, anlatılamayanı kavramak ve insani olguları keşfetmek şeklinde değerlendiren Miyasoğlu, sanatın merkezine daima insanı koyar. İnsanın kendi çıkmazları, çevresiyle, yaratıcısıyla ilgili düşüncelerini ve yapıtlarını estetik bir şekilde ifade etmeyi istemiştir.

Otuz yıldır sanat çalışmalarının içinde bulunan Miyasoğlu, romanı bir zaman sanatı olarak tarif etmektedir. Roman, diğer edebî türlerden daha sonra ortaya çıktığı için, diğer türlerin bileşkesi olarak ifade edilir. Miyasoğlu romanda başta edebilik olmak üzere yenilik ve kendine özgülük şartını aramıştır. Miyasoğlu romanı her sanat eseri gibi bir keşif olarak değerlendirir. Mustafa Miyasoğlu'nun romancılığı Anadolu insanının portresi ekseninde yoğunlaşmıştır. Romanlarında bireyi ve toplumu inanç, tarih, kültür ve yaşam ekseninde değerlendirmiştir. İnsanımızın tarihini, yaşadığı coğrafyayı, içinde bulunduğu kültürel atmosferi, dini ve milli unsurları romanlarında ön plana çıkarmıştır. Miyasoğlu, insanımızın önce yerli olması gerektiğini romanlarında savunmuştur. Yerli olmadan milli, milli olmadan da insani değerleri yakalamanın ve estetik bir seviye tutturmanın mümkün olmayacağına inanmaktadır.

Miyasoğlu, Türk toplumu ve meselelerini kendine has dünya görüşü perspektifinde ele alıp, edebî eserin sınırları içinde irdelemeye çalışmış bir romancıdır. Miyasoğlu'nun romanı başlı başına bir mesele olarak ele alışı ve bu meseleye çeşitli yönlerden bakış tarzı, ona, roman geleneğimizde her zaman için önemini koruyacak seçkin bir yer kazandırmıştır. Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en verimli sanatçılarından olan Mustafa Miyasoğlu, edebiyat tarihimizin önemli bir romancısı ve araştırmacısıdır. Miyasoğlu, romanlarında romanın temel unsurlarını başarılı bir şekilde kullanmıştır. Romanlarında işlemek istediği temayı da kurgu ve canlandırma yönünden de başarılı bir şekilde sergilemiştir.

KAYNAKÇA

A- MUSTAFA MİYASOĞLU'NUN ESERLERİ

1. ROMANLARI

- Miyasoğlu, Mustafa (1998), *Kaybolmuş Günler* (5.Basım), İstanbul, Ötüken Neşriyat
 _____ (1997), *Dönemeç* (6.Basım), İstanbul, Ötüken Neşriyat
 _____ (1999), *Güzel Ölüm* (3.Basım), İstanbul, Ötüken Neşriyat
 _____ (1999), *Bir Aşk Serüveni* (3.Basım), İstanbul, Ötüken Neşriyat
 _____ (2002), *Yollar ve İzler* (1.Basım), İstanbul, da yayıncılık

2. HİKÂYELERİ

- Miyasoğlu, Mustafa (1976) *Geçmiş Zaman Aynası* (1.Basım), İstanbul, Nakışlar yayınevi
 _____ (1998) *Pancur*, (2.Basım) İstanbul, Ötüken Neşriyat ²

3. ŞİİRLERİ

- Miyasoğlu, Mustafa (1981) *Rüya Çağrısı* (3.Basım), İstanbul, Elifbe yayınları
 _____ (1981) *Devran* (2.Basım), İstanbul, Elifbe yayınları
 _____ (1981) *Hicret Destanı* (1.Basım), İstanbul, Elifbe yayınları
 _____ (1983) *Şiirler* (1.Basım), İstanbul, Suffe yayınları
 _____ (1999) *Bir Gülü Andıkça* (2.Basım), İstanbul, Ötüken Neşriyat

4. DENEMELERİ

- Miyasoğlu, Mustafa (1981) *Edebiyat Geleneği* (3.Basım), İstanbul, Elifbe yayınları
 _____ (1995) *Devlet ve Zihniyet* (3.Basım), İstanbul, Marifet yayınları
 _____ (1995) *Muhacir* (4.Basım), İstanbul, Marifet yayınları
 _____ (1998) *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı* (1.Basım), İstanbul, Ötüken Neşriyat
 _____ (1999) *Kültür Hayatımız* (1.Basım), Ankara, Akçağ yayınları

5. İNCELEMELERİ

- Miyasoğlu, Mustafa (1999) *Dede Korkut Kitabı* (3.Basım), Ankara, Akçağ yayınları
 _____ (1999) *Necip Fazıl Kısakürek* (4.Basım), Ankara, Akçağ yayınları

² Mustafa Miyasoğlu'nun "Geçmiş Zaman Aynası" adlı hikâye kitabının adı ikinci baskıda "Pancur" olarak değiştirilmiştir.

(1986) *Asaf Hâlet Çelebi* (3.Basım), Ankara, M.E.B. yayınları

(1999) *Ziya Osman Saba* (2.Basım), Ankara Akçağ yayınları

(1998) *Haldun Taner* (1.Basım), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları

6. DERLEMELERİ

Miyasoğlu, Mustafa (1998) *Çağdaş İslâmî Şiirler Antolojisi* (1.Basım), İstanbul, Ünsal yayınları

(1996) *Necip Fazıl Armağanı* (1.Basım), İstanbul, Marifet yayınları

(1999) *Gül Şiirleri Antolojisi* (2.Basım), İstanbul, Tuzla Belediyesi Kültür yayınları

7. DİĞERLERİ

Miyasoğlu, Mustafa (1999) *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları* (1.Basım), Ankara, Akçağ yayınları

B- MUSTAFA MİYASOĞLU'NDAN BAHSEDEDEN KAYNAKLAR

Ağar, Mehmet Emin (1998), *Güzel Ölüm ve Roman Dünyası*, Zaman, 6 Ağustos 1998

Ayvazoğlu, Beşir (1987), *Miyasoğlu'nun Romanı: "Güzel Ölüm"*, Tercüman, 18 Temmuz 1987

Bostan, Hayri (1996), *Mustafa Miyasoğlu'nun Son Romanı "Bir Aşk Serüveni" Üzerine*, Akit

Boztoprak, Galip (1980), *Dönemeç Üzerine*, Sedit Dergisi, Şubat 1980

Bulut, Şevket (1977), *Geçmiş Zaman Aynası*, Hisar, Nisan 1977

Cuma Dergisi, 11-17 Şubat 2000

Çokum, Sevinç (1982), *Güzel Ölüm*, Yeni Düşünce, 10 Eylül 1982

Çoraklı, Süheyla (1999), *Manasını Kavrayarak Ölümü Güzel Göstermek*, Cuma Dergisi,

29 Ekim-4Kasım 1999

Çoraklı, Süheyla (2000), *İnsanı Mecazi Aştan Hakiki Aşka Götüren Roman: Bir Aşk Serüveni*,

Durmuş, Enver (1983), *Miyasoğlu'nun Roman Anlayışı ve Güzel Ölüm*, Yeni Devir, 20 Ocak 1983

Ersöz, Mehmet (1977), *İki Roman Üzerine*, Milli Gazete, 15 Mayıs 1977

Gazetesi, Ocak 1996

Gönenç, Edip (1980), *Dönemeç ve Bize Özgü Anlatım*, Yeni Devir, 7 Ocak 1980

Haziran 1982

Kaftan, Ekrem (1996), *Bir Aşk Serüveni Üzerine*, Türkiye, 11 Ocak 1996

Kekeç, Ahmet (1998), *Beşir Güner*, Akit Gazetesi, 20 Aralık 1998

Keleş, Kemal (1983), *Bir Romancıyla Gelen*, Yeni Devir, 17 Mayıs 1983

Kitaplık Dergisi (2002), *Edebiyatta İslâmî Çizgiler* (s.20-30), İstanbul, Yapı Kredi yayınları

Maraş, Mehmet Atilla (1982), *"Güzel Ölüm" Yahut Bir Aydının Romanı*, Maveria Dergisi,

- Oğuzbaşaran Bekir (1988), *Güzel Ölüm*, Erciyes, Mart 1988
- Oğuzbaşaran, Bekir (1987), *Güzel Ölüm*, Zaman Gazetesi, 26 Kasım 1987
- Seviye Dergisi (1999), *Mustafa Miyasoğlu Özel Sayısı*, S.12, Çorum
- Şavaş, Metin (2000), "*Bir Aşk Serüveni*" Üzerine, Türk Edebiyatı, Ağustos 2000
- Şimşek, Erdal (1996), *Otokrat Edebiyat Cumhuriyeti*, Cuma Dergisi, 5-11 Temmuz 1996
- Topungüç, Erdem (1978), *Nedir Buhranı Beşir'in ?*, Çağa Kıyam Dergisi, Mayıs 1978
- Törenek, Mehmet (1996), *Bir Aşk Serüveni'ni Okurken...*, Yedi İklim, Mart 1996
- Türinay, Necmettin (1983), *Güzel Ölüm'de Romancının Tasarrufları*, Geleneğin Dünyası Yeniliğin Ufukları, 1983
- Yalçın, Alemdar (1980), *Kaybolmuş Günler ve Dönemeç*, Hisar, Aralık 1980
- Yalçın, Alemdar (1983), *1982'nin Romanları, Doğu Edebiyat*, Ankara, Ocak 1983
- Yılmaz, Durali (1982), *Güzel Ölüm'ün Güzel Başarısı*, Türk Edebiyatı, Mayıs 1982

C- MUSTAFA MİYASOĞLU HAKKINDA YAPILAN TEZLER

- Oğuzkan, Ali (1988), *Mustafa Miyasoğlu'nun Edebî Eserlerinin İncelenmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun (Yüksek Lisans Tezi)
- Hamman, Sabri Tefik (1998), *Şair-Yazar Mustafa Miyasoğlu ve Eserleri*, Sohaj Üniversitesi, Kahire (Yüksek Lisans Tezi)
- Ulu, Mukaddem (2000), *Mustafa Miyasoğlu'nun İki Romanı*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun (Lisans Tezi)
- Topçu, Ahmet (2002), *Mustafa Miyasoğlu'nun Eserlerinin Tanıtımı*, Selçuk Üniversitesi, Konya (Lisans Tezi)

D- GENEL KAYNAKLAR

- Aktaş, Şerif (1991), *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş* (2.Basım), Ankara, Akçağ yayımları
- Alangu, Tahir (1965), *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman* (c.3), İstanbul
- Aytaç, Gürsel (1999), *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Ankara, Gündoğan yayımları
- Aytaç, Gürsel (2001), *Edebiyat Yazıları* (1995-2000), İstanbul, Multilingual yayımları
- Çetişli, İsmail (1999), *Memduh Şevket Esendal*, Isparta, Kardelen Kitabevi
- Işık, İhsan (1990), *Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul, Risale yayımları
- Kabaklı, Ahmet (1994), *Türk Edebiyatı*, (c.5), İstanbul, TEV yayımları
- Necatigil, Behçet (1979), *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*, İstanbul, Adam yayımları
- Tekin, Mehmet (2001), *Roman Sanatı*, İstanbul, Ötüken yayımları

ÖZGEÇMİŞ

Adı : Hayati
Soyadı : Koca
Doğum Yeri : Akdağmadeni-YOZGAT
Doğum Yılı : 01.01.1976
Medeni Hal : Evli
Adres : Huzurevleri Mah. 87.Sok. Arısoy Apt.
Kat: 7 No: 13

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

EĞİTİM DURUMU :

Yüksek Lisans : Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (2002)
Üniversite : Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1998)
Lise : Yozgat Merkez Lisesi (1994)
Ortaokul : Akdağmadeni İmam Hatip Lisesi (1991)
İlkokul : Körük Köyü İlkokulu (1987)

ÇALIŞTIĞI KURUMLAR :

Ahmet Cevdet Çamurdan İlköğretim Okulu (1998-2000)
Özel Büyük Öncü Dershanesi (2000-.....)